

**CEMAL SAFİ
HAYATI VE ŞİİRİ**

**Ali Ömer YUZBAŞI
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali ALGÜL

**AĞRI-2018
(Her hakkı saklıdır.)**

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ALİ ÖMER YÜZBAŞI

CEMAL SAFİ
HAYATI VE ŞİİRİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Ali ALGÜL

AĞRI-2018

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “*Cemal Safi Hayatı ve Şiiri*” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullar da saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

16.08.2018

ALİ ÖMER YUZBAŞI

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr Üyesi Ali ALGÜL danışmanlığında, Ali Ömer YÜZBAŞI tarafından hazırlanan bu çalışma 00/08/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yeni Türk Edebiyatı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr Üyesi Turan GÜLER

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ali ALGÜL

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AKÇAY

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun 00/08/2018 tarih ve. . . . / no'lu kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Başta maddi ve manevi desteğiyle, sabırla, hoşgörüsüyle saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi *Ali Algül'e*, tez döneminde teknik yardımlarından ve katkılarından dolayı çok değerli arkadaşlarıma, tez süresince beni her daim destekleyen, yüreklendiren, uzun bir süredir tezimin bitmesini sabırla bekleyen *anneme, babama* bu vesile ile sevgilerimi, şükranlarımı sunmak isterim.

ALİ ÖMER YUZBAŞI

AĞRI-2018

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEMAL SAFİ

HAYATI VE ŞİİRİ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ali ALGÜL

2018, 208+V Sayfa

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Ali ALGÜL

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AKÇAY

Dr. Öğr. Üyesi Turan GÜLER

Bu çalışmada Cemal Safi'nin hayatı, sanat anlayışı ve şiirleri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın amacı modern Türk şiirinin önemli şairlerinden olan Cemal Safi'nin şiirleri ve sanat anlayışı üzerinde yoğunlaşmak, şiirlerini şekil ve muhteva açısından incelemek ve şairin şiirlerinin öne çıkan özelliklerini ortaya koymaya çalışmaktır. Ayrıca tezde ki amaçlardan biriside Cemal Safi'nin, şiirlerinin epistemolojik, tematik ve estetik alt yapısının belirlenmesidir. Şiirlerin organize edilmiş biçimi, şairin şiir tekniklerinden yararlanma şekli ve öne çıkan temalar üzerinde durularak, şairin şiirlerine estetik değerini ne şekilde kazandırdığı

tespit edilmiştir. Şairin şiirlerinden yola çıkılarak yakın dönem şiirimizin bu önemli şairinin Türk edebiyatındaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Şiir metninin çok anlamlılığı ve anlamın sonsuzluğu ilkesinden hareketle çalışmada tek bir disiplinin ölçütleriyle sınırlı kalınmamış, anlamlama noktasında metinlerin yönlendirdiği farklı disiplinlere başvurulmuştur. Bununla birlikte edebiyat metninin kendi içinde organik bir bütün olduğu gerçeği unutulmayarak, çalışmada temel eksene metin oturtulmuş, metnin desteklediği veriler esas alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Cemal Safi, Aşk şiirleri, Şiirde Yapı, Şiirde Tema

ABSTRACT
MASTER THESIS
CEMAL SAFİ

LİFE AND POETRY

Advisor: Assist. Prof. Dr. Ali ALGÜL

2018, Page: 208+V Page

Juries: Assist. Prof. Dr. Ali ALGÜL

Assist. Prof. Dr. Ahmet AKÇAY

Assist. Prof. Dr. Turan GÜLER

In this study, Cemal Safi's life, art understanding and poems have been extensively studied.

The aim of the study is to concentrate on the poems of Cemal Safi, one of the important poets of modern Turkish poetry, on the understanding of art, to examine the poems in terms of form and content and to try to reveal the prominent characteristics of the poets ' poems. In addition, one of the aims of the thesis is to determine the epistemological, thematic and aesthetic substructure of Cemal Safi's poems. The way poetry is organized, the way the poet uses poetry techniques, and the main themes are emphasized, and the way the poet gains aesthetic value to his poetry has been determined. Based on the poems of the poet, this important poet of the close period poetry was tried to determine the place of Turkish literature.

Based on the principle of the very meaningfulness of the poem text and the infinite meaning, the study was not limited to the criteria of a single discipline, but it was applied to the different disciplines directed by the texts at the point of meaning. However, the fact that the text of the literature is organic in itself is not forgotten, the text is placed on the main axis in the study, the data supported by the text is based on.

Key words: Cemal Safi, Love poems, Structure in poetry, Theme in poetry

ÖNSÖZ

Cemal Safi Türk şiirinin aşk temasını en fazla ele alan şairlerinden biridir. Ancak buna rağmen Cemal Safi üzerinde şu ana kadar detaylı bir çalışma yapılmamıştır. Şair ile ilgili şimdiye kadar sadece 66 sayfalık bir inceleme ile birkaç makale çalışması yapılmıştır. Şair hakkında yüksek lisans ya da doktora tezi günümüze kadar yapılmamıştır. Bu eksiği gidermek için *Cemal Safi Hayatı ve Şiiri* adlı bu çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür. Bu çalışmada Cemal Safi'nin sanatı ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır ve şiirlerinin tema özellikleri üzerinde detaylı bir şekilde yapılmıştır. Yapı kısmında ise yine özverili ve detaylı bir çalışma ile şiirleri incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde *Genel Olarak Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri* başlığı altında Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin genel hatları ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde *Cemal Safi'nin Hayatı, Sanatı ve Yapıtları* ele alınmıştır. Bu kısımda ilk olarak şairin hayatı hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Ardından şairin sanat hayatı boyunca aldığı ödüller de gösterilmiştir. Sanatı kısmında Cemal Safi'nin şiir üzerine görüşleri incelenmiştir. Bu bölüm içerisinde son olarak Cemal Safi'nin şiir kitapları da gösterilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan *Cemal Safi'nin Şiirlerinin Tema Bakımından İncelenmesi* başlığı içerisinde Cemal Safi'nin şiirleri tematik olarak incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan *Cemal Safi'nin Şiirlerinin Yapı Bakımından İncelenmesi* başlığı içerisinde şairin şiirleri yapı bakımından ele alınmıştır.

Tüm bölümlerin genel olarak değerlendirilmesi niteliğinde olan “*Sonuç*” kısmında ise tezle ilgili olarak tespitler yapıp genel yargılara ulaşılmış, Cemal Safi'nin şiir anlayışı ve Türk şiirindeki yeri gösterilmiştir.

Kaynakça kısmında ise, metin içerisinde gösterilen kaynaklar liste halinde verilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV-V
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	1
1. Problem Durumu	1
2. Cemal Safi ile İlgili Akademik Çalışmalar.....	1
3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
4. Kapsam ve Sınırlılıklar	2
5. Araştırma Yöntemi	3
6. Veri Toplama Yöntemi	3
BÖLÜM 1: GENEL OLARAK CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ	4
BÖLÜM 2: CEMAL SAFİ'NİN YAŞAMI SANATI VE YAPITLARI	13
2.1. Yaşamı	13
2.2. Sanatı	16
2.3. Yapıtları.....	31
2.3.1. Vurgun	31
2.3.2. Sende Kalmış	31
2.1.3. Kıyamete Kırk Kala	31
2.1.4. Ya Evde Yoksan	32
BÖLÜM 3: CEMAL SAFİ'NİN ŞİİRLERİNİN TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ	33
3.1. Aşk Temalı Şiirler	34
3.2. Yalnızlık ve Hasret Şiirleri	81
3.3. Ölüm Temalı Şiirler.....	89
3.4. Kişilere Atfedilen Şiirler	92
3.5. Toplumsal İçerikli Şiirler.....	100
3.6. Dini İçerikli Şiirler.....	106
BÖLÜM 4: CEMAL SAFİ'NİN ŞİİRLERİNİN YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ	111
4.1. Nazım Birimi	111
4.2. Nazım Biçimi.....	123

4.3. Nazım Ölçüsü	128
4.4. Kafiye	138
4.5. Uyak Örgüsü	140
4.6. Redif	145
4.7. Dil ve Üslup	147
4.7.1 Atasözleri	149
4.7.2. Deyimler	152
4.7.3. İkilemeler	156
4.7.4. Zıt Yapılı Yineleme	161
4.7.5. Argo İfadeler	164
4.7.6. Sapmalar	169
4.8. Mısra Yapısı	171
4.9. Edebi Sanatlar	175
4.10. Armoni	187
4.11. Şiirlerde Noktalama İşaretlerinin Kullanımı	189
4.12. Şiirlerde Kullanılan Mekanlar	193
<u>SONUÇ</u>	198
<u>KAYNAKÇALAR</u>	203
<u>ÖZGEÇMİŞ</u>	209

KISALTMALAR

...	: AKTARILAN PARÇADAN YAZILMAYIP ÇIKARILAN SATIR YA DA CÜMLELER
V	: VURGUN
Y.E.Y.	: YA EVDE YOKSAN
S.K	: SENDE KALMIŞ
K.Y.K.	: KIYAMETE KIRK KALA
S.S.	: SAYFA SAYISI

GİRİŞ

1. Problem Durumu

Araştırmalarımız boyunca Cemal Safi ile ilgili olarak yüksek lisans ya da doktora çalışması yapılmamıştır. Şairin şiirleri ile ilgili olarak yapılan çalışmalar içerisinde Ayfer Yılmaz'ın çalışması öne çıkmaktadır fakat Ayfer Yılmaz ise şairin üç kitabı üzerine çalışma yapmıştır. Ayfer Yılmaz çalışmasına şairin *Ya Evde Yoksan* adlı eserini koymamıştır. Ancak Ayfer Yılmaz'ın dışındaki çalışmalar, Safi'nin şiirlerini muhteva ve yapı bakımından kapsayıcı nitelikte değildir. Yüksek lisans ya da doktora niteliğinde olmayan Ayfer Yılmaz tarafından yapılan bu çalışmada şairin şiirleri hakkında ayrıntıya inilmeden bilgiler verilmiştir.

2. Cemal Safi ile İlgili Akademik Çalışmalar

Cemal Safi'nin sanatı ve şiirleri ile ilgili olarak tespit edilebildiği kadarıyla dokuz çalışma yapılmıştır:

- a. YILMAZ, Ayfer, “Vurgun Şairi Cemal Safi'nin Şiirleri üzerine Bir İnceleme”, Bilim ve Eleştiri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 6, s. 111-175
- b. BAYRAM, Abdulkadir, “Cemal Sâfi'nin Tek Hece Şiiri Üzerine Gösterge Bilimsel Bir Okuma Denemesi”, Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 57, Erzurum 2016, 1743-1755
- c. ARSLAN, Mustafa, “Cemal Safi'nin Kainatın Ulu İmparatoru Adlı Şiiri Klasik Tarzda Yazılmış Modern Bir Tevhit Midir?”, Dini Araştırmalar, Mayıs-Ağustos 2007, Cilt:10, s.28, ss. 197-211
- d. TONGA, Necati, “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Beddua Şiirleri”, “Lânet Kitabı”, Editör: Emine Gürsoy Naskali-Aylin Koç, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2010, s.471-497
- e. Edit: Prof. Dr. Nurettin Demir, “Geleneksel Türk Sanatında ve Edebiyatımızda Su”, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Aski Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 8, Anadolu'da Su Medeniyeti Dizisi: 5, Ankara, 2013

- f. BAŞ, Mustafa, “Cemal Safi Hayatı-Besteciliği Eserleri”, (Lisans Bitirme Tezi) Gaziantep Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, Ses Eğitimi Bölümü, Türk Sanat Müziği, Gaziantep, 2016
- g. BOLAT, Tuncay, “Cemal Safi Üzerine Bir İnceleme”, (Lisans Bitirme Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Isparta, 2010
- h. YÜCETOKER, İzzet, BAHAR, Meral, “Cumhuriyet Döneminde Şiir ve Müzik: Âşıklık Geleneği”, AKÜ AMADER / Sayı 1
- ı. AKBAYIR, Sıddık; 55 Nokta Kuzey/ Samsun Sanat Atlası, Samsun Valiliği Yayını, Samsun, 2009

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan bu çalışmanın temel amacı Cemal Safi’nin modern Türk şiirine yapısal ya da tematik manada kattığı değerin tespitini ortaya çıkarmaktır. Ayrıca hakkında herhangi bir yüksek lisans ya da doktora çalışması olmayan Cemal Safi’nin şiirlerini muhteva ve yapı bakımından incelemektir. Safi’nin şiirlerinde ele aldığı temalar oldukça kısıtlıdır ancak şair bu temaları kendine has üslubu ile gelenekten beslenerek büyük bir yetkinlik içerisinde ele almıştır. Şiirlerinde samimi üslubu ile sade bir dil kullanan Safi’nin şiirlerini ele aldığı temalara göre büyük bir özveri ile inceleme amaç edinilmiştir. Şiirlerinin gelenekten beslenen yapı özellikleri ayrıntıları ile belirtilmeye çalışılmıştır. Şairin edebi kişiliğinden yola çıkarak şiirleri detaylı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

Cemal Safi gibi son dönem Türk şiirinin önemli bir şairinin edebi kişiliğini tespit etmek, şiirlerinin muhteva özelliklerini belirlemek, yapı ve biçimsel özellikleri ortaya koymak ve bunları sistemli bir şekilde tanıtabilmenin sadece Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı değil genel anlamda Yeni Türk Edebiyatı açısından da yararlı ve önemli olacaktır.

4. Kapsam ve Sınırlılıklar

Her şeyden önce araştırmanın temel amacı “*Cemal Safi Hayatı ve Şiiri*” adı altında şairin üzerindeki gelenek etkilerini bir bütün şeklinde ele alıp şiirlerinin tema ve yapı bakımından incelenmesini yapmak ve bunu şairin eserlerinden yola çıkarak incelemektir. Bu sebeple temel amacımıza destek olabilecek belge niteliğinde kaynaklar, biyografiler, anılar, röportajlar, söyleşiler vb. değerlendirilecektir. Konumuzu doğrudan ya da dolaylı ilgilendiren çalışmalar ve güncel makaleler takip edilecek, önem derecelerine göre gözden geçirilip

kaynak olarak kullanılacaktır. Kısacası araştırmamıza katkısı ve yönlendirmesi olabilecek her türlü görsel, işitsel ve yazılı kaynaklar araştırma konumuzun sınırları içerisinde değerlendirilecektir.

Tezin hazırlanması esnasında şairin rahatsızlığı ve ardından vefatı dolayısıyla şair ile görüşme gerçekleştirilememiştir. Lakin çalışmada şair ile ilgili daha önce yapılmış röportaj ve mülakatlardan mümkün olduğunca yararlanılmıştır.

5. Araştırma Yöntemi

Çalışma, kaynak tarama, derleme, şiir tahlili gibi araştırma yöntemlerine dayalıdır. Araştırmada öncelikle kuramsal bilgiler verilmiş daha sonra Cemal Safi'nin hayatı hakkında bilgiler sunulmuştur. şairin aldığı ödüller aktarılmıştır. Ardından şairin sanatı ve edebi kişiliği hakkında detaylı bir şekilde bilgiler verilmiştir. şairin edebi kişiliğini detaylı bir şekilde ele almak şiirlerindeki temaları daha sağlıklı bir şekilde incelemeye yardımcı olmuştur. Ayrıca şairin eserleri detaylı bir şekilde tanıtılmıştır. Tezin asıl kısmında şairin şiirleri tema ve yapı bakımından incelenmeye tabii tutulmuştur. şiirler tema bakımından incelenirken kendi içerisinde bölüm ve alt başlıklara ayrılarak değerlendirilmiştir.

6. Veri Toplama Yöntemi

Cemal Safi Hayatı ve şiiri başlıklı tezde metin merkezli çözümleme yöntemi esas alınarak şiirlerden/metinlerden örnekler verilip desteklenmiştir.

BÖLÜM 1

1. GENEL OLARAK CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ

Cumhuriyet dönemi Türk şiiri kendinden önceki şiir birikimlerinden ve yaşanan toplumsal ve siyasal gelişmelerden etkilenmiştir. “Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı, Türklerin millet halinde istek ve iradesi etrafında vücut bulan edebiyata verilen adıdır.”(Atay, 2012: 8). Cumhuriyet dönemi Türk şiiri bir anda tezahür eden bir edebi oluşum değildir. Bu dönem şiiri birçok değişimle beraber oluşan bir dönemin başlangıcıdır. Cumhuriyet dönemi şiirini oluşturan etmenler Tanzimat döneminden itibaren başlayan değişimler ve gelişimler ile meydana gelmiştir.

İnci Enginün, Cumhuriyet dönemi şiirimizin, tıpkı Tanzimat sonrası yenileşme dönemi şiirimiz gibi, üç kaynaktan beslendiğini ve bu kaynakların; Batı şiiri, Divan şiiri ve Halk şiiri olduğunu söyler. (Enginün, 2002: 22) Ayrıca Batı şiirini bizzat okuyan ve onlardan çeviriler yapan şairlerimizin dünyalarının genişliğinden dem vurur ve bu tür şairlerimizin, çeviriler desteğinde “kendi güçlü şiirlerini ortaya koyduklarını” belirtir. (Enginün, 2002: 22). Cumhuriyet Dönemi Türk şiiri uzun bir değişim ve gelişim sürecinin ardından modern bir sürecin yaşandığı dönemin şiiridir.

“Türk şiirindeki değişimler, Tanzimat Döneminde Namık Kemal, Şinasi ve Ziya Paşa sayesinde başlar. Vatan, adalet, millet, hürriyet, özgürlük, eşitlik gibi bazı kavramlar, şiirde ilk kez o dönemde kullanılır. Daha sonraki dönem olan Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti Dönemlerinde şiir anlayışında yine değişimler olur. Netice itibarıyla Türk şairleri Batılı şiiri yakından tanır ve bunların etkisine girer. Halk ve divan şiirlerinin dışında başka şiirler ile karşılaşmayan Türk şairleri, Batılı şairlerle karşılaşınca onlar gibi yazmak isterler.”(Kolcu, 2008: 14).

Birkaç asır süren batılılaşma hareketleri Cumhuriyet şiirinin de en büyük kaynaklarından olur. Yeni Türk şiiri hem gelenekten beslenen hem de Batı ile yakın ilişki içerisinde olan bir seyir izler. Cumhuriyet Dönemi Türk şiiri zaman olarak çok uzun bir süreyi kapsamasa da etkileri çok geniş bir şiir oluşumu olarak ön plandadır. Cumhuriyet Dönemi Türk şiirini hazırlayan etmenler Tanzimat şiirindeki yenileşme hareketlerinden ve Milli Edebiyat dönemi şiirinden oluşur. Cumhuriyet’e kadar Türk şiiri, hem içerik hem de şekil bakımından köklü değişikliklere uğrar. Divan şiirinin çok yönlü olamaması ve her kesime hitap etmemesi, bunun önemli bir nedeni olarak görülebilir. Yanı sıra ülkede yaşanan inkılâplar, yenilikler ve bireyin egemen olduğu bir toplum anlayışının benimsenmesi, bu değişimi tetikleyen etmenlerin başında gelir. Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı yeni kurulan devlet ile beraber varlığını göstermiştir. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, yenileşme

dönemi edebiyatımızın en geniş dönemini oluşturmaktadır. Farklı sanat görüşlerine sahip, yüzlerce yazarı kapsamaktadır. Bu dönemin sanatçıları hem şiir konusunda hem de roman, hikâye ve tiyatro türlerinde, kendilerinden önce birçok örneği inceleme fırsatı bulduğundan başarılı eserler vücuda getirmişlerdir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, rejim değişikliği meydana gelince toplumun bir aynası olan edebiyatta da ister istemez bir değişim olmuştur. Bu değişim şairler ve yazarlar üzerinde çok derin etkiler yapmıştır. Şairler artık gelenekten uzaklaşarak modern şiire yönelmişlerdir. Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinin asıl güç kaynağı Batı şiiri olmuştur. Şairler modern şiirin imkânlarından fazlası ile yararlanmışlardır. Ancak bunun yanında kimi şairlerde de gelenek etkisi fazlası ile hissedilmeye devam etmiştir.

Yeni kurulan devlet ile beraber yeni edebiyat ve sanat ortamı da hazırlanır. Değişen şartlar her alanda olduğu gibi edebiyat ve sanat alanlarında da çok büyük değişiklikler ve yenilikler meydana getirir. Milli edebiyat dönemi şiirinde de önceki dönemlere göre çok büyük değişiklikler meydana gelir. Ancak bu dönem şiirlerinde meydana gelen değişiklikler modern yapıda meydana gelen değişiklikler olmayıp siyasi ortamdan fazlası ile etkilenip oluşan değişikliklerdir. Milli edebiyat şiiri çok büyük ölçüde gelenekten beslenen ve özellikle halk şiiri kültüründen faydalanan, sade bir dil ile halka ulaşılmaya çalışılan bir edebi ortamdır. Ve Milli Edebiyat dönemi şiiri Batı şiiri tesirinden çok az etkilenen bir dönemdir. Cumhuriyet Dönemi Türk şiiri ise Cumhuriyetin ilk yıllarında gelenekten ve Milli Edebiyat dönemi şiirinden etkilenmiş olmasına rağmen ilerleyen yıllarda Batı şiirinin tesirlerine daima açık hale gelmiştir. Bu bakımdan Milli edebiyat şiiri ve Cumhuriyet Dönemi şiiri özellikleri bakımından farklı hassasiyetler taşıyan dönemlerdir.

Cumhuriyet Döneminde şiir birçok özelliği bünyesinde barındırır. Şiirlerde eski şiire göre konular oldukça farklılaşır. Klasik şiir geleneği artık etkisini kaybetmeye başlar. Klasik şiirin ağır ve süslü dili yerini son derece sade bir dile bırakır. Şiirde aruz ölçüsü yerine hece ölçüsü yaygınlaşmıştır.

Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde birbirinden farklı konular şiirlerde tema olarak işlenmiştir. Modern Türk şiirinden yani Cumhuriyet Dönemi şiirinden önceki dönemlerde özellikle de Klasik Türk şiirinde belli başlı konular şiirin temasını oluştururken modern Türk şiirinde ise artık ele alınan konular çok farklılaşmıştır. Bunlardan biri olan gurbet teması şiirler de sıkça işlenmiştir. Kemalettin Kamu gurbet temasını işleyen bir şair olarak bu dönemde ön plana çıkar. Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinin ilk yıllarında ulus sevgisi, yurdu tanıtmaya ve yüceltme coşkusu gibi temalar şiirlerde önemli yer tutar. Şiirlerde özellikle Anadolu insanı ve Anadolu'yu anlatan şiirler yazılmıştır. Cahit Kulebi Atatürk, Anadolu vb.

gibi temaları şiirlerinde sıklıkla ele almasıyla dikkat çeker. Cumhuriyet Dönemi Türk şiirini ilk yıllarında şiirlerde hamasi söyleyişler de dikkati çeker. Nutuk havası taşıyan didaktik şiirler de kaleme alınmıştır. Bu tarz şiirler yazılmasında Milli Mücadele ve yeni kurulan devlet ile toplumsal olaylar etkili olmuştur. Fazıl Hüsni Dağlarca, Ahmet Kutsi Tecer, Bedri Rahmi Eyüpoğlu gibi isimler şiirlerinde Anadolu'yu ele almışlardır. Şiirlerinde hamasi duygular etkili olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi Türk şiiri birçok bakımdan gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Farklı sanat anlayışlarına sahip şairler şiir yazmıştır. Aynı sanat görüşüne sahip şairler ise dergiler etrafında toplanmışlardır. Cumhuriyet Dönemi şiirinin ilk edebi topluluğu olarak Yedi Meşaleciler sanat hayatlarına bu dergi etrafında başlarlar. Bu topluluğun sanatçıları dergi faaliyetlerinden önce de bir arada bulunmuş isimlerdir.

“1927’den itibaren Servet-i Fünûn’da yazmaya başlayan Kenan Hulusi Koray, Muammer Lütfi Bahşi, Ziya Osman Saba, Vasfî Mahir Kocatürk, Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır ve Cevdet Kudret, 1928’e gelindiğinde iyiden iyiye Servet-i Fünûn sanatçısı olurlar. Hepsi çok genç olan bu arkadaşlar, zamanla daha yakın ilişkiler kurarak dostluklarını ilerletirler.”(Türk, 2017: 544).

Daha sonra bu şairler bir araya gelerek Meşale adlı ortak bir kitap yayınlarak edebi fikirlerini ortaya koyarlar. “Onlar, şiirin konu bakımından gelişmesi gerektiğini savunurlar. Ancak şiire önemli bir yenilik getiremeden kısa süre içerisinde dağılırlar.”(Geçgel, 2006: 22). Yedi Meşalecilere göre sanat ideolojik fikir ve akımlardan uzak durmalıdır. Onlara göre sanat sanat için yapılmalı ve hiçbir şeyin hizmetinde de olmamalıdır. Sanat anlayışlarında “canlılık, samimiyet ve daima yenilik” görüşünü benimseyen bu topluluk sanatçıları, şiirin konu ve temalarını da genişletmek isterler. Ancak yukarıda da değinildiği üzere bu topluluk edebiyat dünyasında çok büyük değişiklikler ve yenilikler yapamadan dağılmışlardır. Bu topluluğun en önemli şairi de Ziya Osman Saba’dır.

1930’lu yıllardan itibaren Türk siyasi hayatında çeşitli akımların etkisi görülür. Bunlardan biri Marksizim akımıdır. Marksizim Türk siyasi hayatında etkili olduğu Türk şiirinde de çok büyük etkiler meydana getirmiştir. Marksist eleştiri kuramı, duyguyu arka plana atıp maddi ve tarihi kriterleri ön plana çıkardığından özellikle romantik ve anlatımcı kuramlar tarafından eleştirilere tabi tutulmuştur. Edebi eseri estetik işlevini göz ardı ederek sadece maddi verilerle açıklamak, geleneksel edebiyat kuramlarının da eleştirdiği bir yöntemdir. Marksist düşünce öncelikle siyasi alanda daha sonra da sanat ortamında etkilerini göstermiştir.

“Sosyalist düşüncenin Türkiye’deki gelişme sürecinde ve yine bu bağlamda Marksist sanat ve estetikle ilgili görüşlerin ortaya çıkıp tartışılmasında şüphesiz bu düşüncenin siyasal iktidar tarafından algılanma biçiminin önemli bir etkisi vardır. Türkiye’deki sosyalist hareketin ilk öncülerinin rejim tarafından sürekli bir tehlike olarak algılanması, Marksist düşüncenin ve buna bağlı olarak Marksist ve Toplumcu-Gerçekçi sanat anlayışlarının kuramsal olarak tartışılması ve önemli Marksist yazar ve düşünürlerin eserlerinin hem Türkçeye aktarılması hem de bu eserler üzerinde çeşitli görüşlerin ortaya konulmasının önünde en büyük engel olmuştur.”(Kacıroğlu, 2016: 39).

Marksizm, özellikle Nazım Hikmet’in şiirlerinde önemli bir rol oynar. Nazım Hikmet’le beraber Türk şiiri farklı bir alana yönelir. Türk şiiri belirli bir zaman içerisinde Marksist kurama adapte olabilmıştır. Nazım Hikmet’le başlayan toplumsal içerikli sanat Türk şiirinde beraberinde birçok yeniliği de getirmiştir.

“Nâzım Hikmet’le başlayan Marksist içerikli sanat ve edebiyat tartışmaları, bir taraftan önceki dönemin sanatçılarıyla bir nevi hesaplaşmanın yolunu açarken diğer taraftan da edebiyatta gerçekçilik ve sanatın toplumsal işlevi konusundaki tartışmaların başlamasına neden olmuştur. Ancak Nâzım Hikmet’le birlikte başlayan bu tartışmalarda 1930’lu yılların sonlarına kadar gerçek manada Marksist estetik veya Marks’ın ya da Lenin’in sanat ve edebiyatla ilgili görüşlerine yer veren bu konudaki kuramsal yaklaşımları barındıran herhangi bir yazıya rastlamak zor görünmektedir.”(Kacıroğlu, 2016: 42).

Nazım Hikmet hem kendi kuşağını hem 1960 sonrasındaki şiirimizin önemli şairlerini ve yazarlarını önemli ölçüde etkilenmiştir. Nazım Hikmet 1921 yılında Moskova’ya gidince orda ki sanat hayatı içerisinde Rus şiirinin etkisinde kalmış, 1928’de Türkiye’ye dönünce toplumcu şiir anlayışıyla dönmüş ve şiirimizde derin etkiler meydana getirmiştir. Moskova’daki yıllarında Fütürizm ve bu akımın önemli isimlerinden Mayakovski’nin etkisinde kalarak hece vezni bırakıp serbest şiire yönelmiştir.

“Sanatı toplumsal şartların belirlediği bir üretim biçimi olduğunu düşünen Nâzım Hikmet, Marksist anlayışa paralel olarak toplumsal değişimlerle sanatsal değişimler arasında kesin bir etkileşim olduğunu kabul eder. Bu noktada Plehanov’un sanatın kökeni ve işlevi konusundaki görüşlerine yaklaşan Nâzım Hikmet, yazarın yan tutması konusunda ise Lunaçarski ve Jdanov çizgisine yaklaşır.”(Kacıroğlu, 2016: 41).

Nazım Hikmet’in izinden giden Hasan İzzettin Dinamo, Ahmet Arif, Atilla İlhan gibi isimler toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışını oluştururlar. Bu isimler Nazım Hikmet’in öncülük ettiği bu yolda eserlerinde toplumsal temaları ele alırlar. Nazım Hikmetin öncülük ettiği toplumsal şiir geleneği Cumhuriyet Dönemi şiirimizdeki ilk yenilik hareketi olarak değerlendirilir. Nazım Hikmet’in etkisinde kalan birçok isim de şiirlerinde toplumsal temalara yönelirler.

Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinin önemli bir dönüm noktası olarak 1940’lı yıllarda Garip şiiri ortaya çıkar. “Savundukları şiir görüşlerini Garip adıyla yayımlayan Garipçiler,

geleneklerin dışına çıktıklarını ve o güne kadar benimsenmiş şiir anlayışını tamamen değiştireceklerini bu kitapta belirtirler.”(Enginün, 2003: 82).

“Orhan Veli, kendisinin ve arkadaşları Oktay Rifat ve Melih Cevdet’in yeni şiir anlayışına göre yazdıkları şiirlerden bir kitap hazırlama düşüncesindedir ve 1941 yılının Mayıs ayında bu düşüncesini gerçekleştirir. Kitabın adı, arkadaşı Cahit Yamaç’ın tavsiyesiyle Garip olur. Bu isim, şiir anlayışları ve şiirleri garipsenen bu üçlü için çok uygun düşer.”(Mumcu, 2009: 1244).

Garip şiiri Türk şiirine yeni bir soluk getirir. Garip hareketi Türk şiirinde önemli bir değişiklik yaparak kurallara karşı çıkar. Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat, Garip anlayışını benimseyerek şiirde günlük konuları işlerler. Şiirin gidişatı oldukça değişir. Bu üç şair önsözde ne yapmak istediklerini dile getirirler.

“Garip’te aynı adı taşıyan bir de önsöz vardır. Bu önsözde “geleneğe bağlı olan şiirin hemen hemen bütün kuralları yıkılmak istenir. Şiiri ‘söz söyleme sanatı’ olarak ele alan bu görüş; şiirin resim ve musiki gibi sanat dallarından ayrılması gerektiği kanaatindedir. Şiir, anlamdan ibarettir. Şiirde kafiye de, eğer şiiri anlam bakımından zayıflatırsa gereksizdir.”(Aktaş, 1992: 514).

Yukarıda yapmak istedikleri bazı düşünceleri sıralanan Garip şiiri hareketi o güne dek geleneğe yaslanan Türk şiirinin çehresini bir anda değiştirmiştir. Şiirde yerleşik kurallara karşı çıkmışlardır. Garip şiiri, şiirin içine sokulmak istendiği kalıpları yıkmak için çaba göstermişlerdir.

Şiirimizin Garip şiirine karşı çıkan diğer bir grubu olan Hisar hareketi 1950’li yıllarda edebiyatımızda etkisini göstermeye başlar. Hisar adında bir dergi çıkarılmaya başlanır. Hisar, 1950 yılında Mehmet Çınarlı tarafından yayımlanmaya başlanır. Bu dergi etrafında birleşen şairlerden Mustafa Necati Karaer, İlhan Geçer, Feyzi Halıcı, Gültekin Samanoğlu, sonrasında Yavuz Bülent Bakiler, Sevinç Çokum ve Yahya Akengin gibi sanatçılar aynı isimle bir topluluk kurarlar. Hisar hareketinin oluşmasında dönemin birçok gelişmesi etkili olmuştur.

“Hisar topluluğunun oluşum ve gelişmesinde 1950-1980 arasındaki tarihî, siyasî ve toplumsal etkenlerin yanında dönemin edebiyat ortamının da büyük rolü vardır. Hisarcılar, Maviciler ve İkinci Yeni gibi oluşumlarda; 1946’dan itibaren başlayan çok partili sistemle demokratikleşme çabalarının etkisi olduğu yadsınamaz. Demokratikleşmenin geliştiği bir dönemde ortaya çıkan Hisarcıların; edebî bakımdan geleneğin iki temel kolunu oluşturan halk ve divan edebiyatı kaynağından beslendikleri görülür.”(Emiroğlu, 2009: 1313).

Garip şiirine karşı ilk tepki Hisar hareketinde ortaya konmuştur. Hisar şiiri Garipçilerin şiirde getirdiği yenilik ve değişikliklere karşı çıkmışlardır. Hisarcılar geleneğe bağlı kalmayı gerekli görürler. Gelenekten beslenip modern şiire yönelmek onların gayesidir. Onlara göre şiir dili yaşayan dil olmalıdır. Hisarcılar geleneği reddeden Garip şiirine ve ideolojik şiire yönelen Nazım Hikmet ve onun takipçilerine karşı çıkmışlardır.

II. Yeni şiiri en az Garip şiiri kadar modern Türk şiirinde ses getirir. II. Yeniciler Garip şiirine tepki olarak sanat dünyasına girdiler.

“İkinci Yeni’nin içine doğduğu kültür, böyle bir şiirin yazılmaması için bütün araçları hazırlamıştır. Bunu yalnızca İkinci Yeni karşısındaki dirençte görmek mümkün olduğu gibi, aradan geçen yarım asırdan fazla zamana rağmen hâlâ bu şiirin kültürde kuşatıcı bir konuma gelememesinde de görmek mümkündür. İkinci Yeni, modernliği temsil etmeyi başaran önemli bir şiir olmasına rağmen o kültürün içinde hak ettiği bir konuma ulaşamamıştır. Bu durum, Türkiye’de modernizmin nasıl kavrandığına görmeye olanak sağlaması bir yana, Türkiye modernleşmesinin nasıl bir yol izlediğini de gösterir.”(Armağan, 2007: 167).

Onlar Garip şiirinin yapmak istediklerine sırt çevirdiler. Garip şiiri yoksul insanın hayat şartlarını ele alırken, II. Yeni şiiri temsilcileri ise bu durumdan kaçındılar. Şiiri daha da yücelttiler. Garip şiirine karşı olarak ortaya çıkan II. Yeni şiiri şiirlerinde ağır bir dili tercih ettiler. II. Yeni’nin önemli isimlerinden olan Cemal Süreyya, Ece Ayhan, İlhan Berk, Turgut Uyar ve Edip Cansever gibi şairlerle birlikte şiir dili, ağırlaşarak sembollerle dolu bir mecraya girer. Özellikle Garip şiirinden ve içinde bulundukları şiir ortamının dilinden farklı bir dil kurma amacıyla olan İkinci Yeniciler biraz ileriye giderek şiiri, alışılmış dil geleneği ve zevkini derinden bir sarsma işi olarak değerlendirmişlerdir.

“Halk dilinden, gelenekten âdeta kaçılır, hem muhteva hem de şekil bakımından Türk şiir geleneğinden uzaklaşılır. Mensur şiire yakın şiirler yazılır, uzun mısralar vardır. Şiirde hayalimaj, şairanelik, anlaşılmazlık, anlamsızlık, anlam karışıklığı özellikle dikkat çeken noktalardır(...) Halka değil aydına seslenirler. Edebî sanatlar, semboller bolca kullanılmış ve şiir çağrışım ve sezgi sistemi üzerine kurulmuştur. Şiir somut olayları, düşünce, hareket ve kişileri değil soyutu anlatmalıdır. Bunun için İkinci Yeni şiiri hep soyut kalmıştır...(Yetiş, 2007: 319)

II. Yeni şiiri en az Garip şiiri kadar ses getirecek kadar etkili bir şiir geleneğidir. II. Yeniciler şiire birçok farklılık ve yenilik getirmişlerdir. Ancak “İkinci Yeniciler, edebiyat çevresinde benimsendiği kadar eleştirilere de maruz kalmıştır. Bu eleştirilerin başında İkinci Yenicilerin savundukları sanat ve dil anlayışlarındaki alışılmışın dışındaki tutumlar gelir. İkinci Yenicilerde anlam “soyut” bir karaktere bürünmüştür. Şiir dilinde ise gerek sözcüklerin ses ve biçim özelliklerinde gerekse de dilin sözdizimi açısından niteliklerinde büyük değişikliklere gidilmiştir.”(Kara, 2013: 455). II. Yeniciler şiire ayrı bir hava getirerek şiiri diğer sanatlar ile yakın bir ilişki içerisine soktular. II. Yenicilerde Garipçiler gibi şiiri belli kalıplar içerisine sokan kurallara karşı çıktılar. Onlar şiirde sadece sanat kaygısı taşıdılar.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli bir yanını oluşturan ve birçok şairi etkileyen dini ve mistik şiirin en önemli isimlerinden birisi Necip Fazıl Kısakürek’tir.

“Necip Fazıl’ın hayatını adadığı şiir serüveni içinde varlığın anlamını aradığı belli başlı kavramlar vardır. Yaşam, ölüm, dünya, insan, zaman, inanç, hakikat, Allah, akıl, düşünce, ayna şairin yaratıcı sürecin her döneminde -anlam değişimine uğramakla birlikte- ısrarla

işlediği temel kavramlardır. Bu kavramlar etrafında seçilen kelimeler, yaratılan imgeler şiirinin anlam evrenini belirlemiştir. Ancak şairin değişen varlık algısı nedeniyle bazı kavramların anlam değişimine uğradığı görülmektedir. Bunlar ayna, ölüm, yaşamdır. Hakikat, inanç, zaman, dünya, öte dünya, boşluk, akıl, düşünce ve insan kavramları ise şairin zihninin hep ilk tanımladığı şekliyle kalmıştır. Şairin bu kavramlara yüklediği anlamlar değişse de değişmese de seçtiği imgelerin, kaygılarından uzaklaştıkça daha bütünlüklü bir tablo oluşturduğu görülmektedir.”(Saltık, 2015: 83-84).

Necip Fazıl gelenekten etkilenerek şiirini dini ve mistik boyutun mecrasına yöneltir. Şiirlerinde dini temaları ele alan şairin etkisi ile Cahit Zarifoğlu, Ebubekir Eroğlu, İsmet Özel, Sezai Karakoç, Nurullah Genç, Erdem Beyazıt, Hilmi Yavuz, Asaf Halet Çelebi gibi sanatçılar, İslamcı-mistik duyarlılıkla şiir yazmışlardır. Bu sanatçılar Necip Fazıl Kısakürek, Mehmet Akif Ersoy, Yunus Emre, Fuzuli ve Şeyh Galip’i örnek almışlar ve şiirlerinde geleneksel değerlerle Batılı değerlerin çatışmasını konu edinmişlerdir.

1960 sonrasında kimi şairler kendilerini toplumcu ilan etmişler ve bu bakış açısıyla şiirler yazmışlardır. Toplumcu gerçekçi şairler, Marksist felsefeyi benimsemişler ve halkın sorunlarını, acıları, sıkıntılarını anlatan ve karamsarlık yerine halka umudu, yaşama direncini aşılayan şiirler yazmışlardır.

“1960 kuşağı şairleri, 1961 anayasasının sağladığı bir özgürlük ortamı içerisinde, Nâzım Hikmet’in kitaplarının yayımlanmasının serbestleştiği, güncel, düşünsel, siyasal dergilerin yoğun olarak yayımlanabildiği ve gündemi belirlediği bir ortamda, dünyadaki özgürlük hareketlerinin etkisi altında biçimlenmişlerdir. Yeni Gerçek, And, Halkın Dostları, Militan gibi dergiler etrafında toplanan şairler şiir anlayışlarını ve ideolojilerini bu dergilerde açıklamaya çalıştılar. Başlangıçta kendileri de etkilenmekle birlikte, kapalı, soyut, imgeli İkinci Yeni şiirini eleştirmişlerdir. Bunda dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi 60’ların ikinci yarısından itibaren yaygınlaşan politik hareketliliğin etkisi vardır. Marksist felsefeyi benimseyen, toplumcu gerçekçi (sosyalist gerçekçi) bir bakış açısıyla şiirler yazan şairlerden Ataul Behramoğlu, İsmet Özel, Süreyya Berfe ve Özkan Mert, 1969’da Ant dergisinde “Toplumcu Genç Şairler Savaş Açıyor” başlıklı söyleşiyle İkinci Yeni şiirine karşı çıkmış ve toplumcu bir şiir anlayışını savunmuşlardır. Bu şairlerin anlayışları 70’li yıllara da genel olarak hâkim olmuştur. 70’lerde folklorik öğelere de yönelinmiştir. Şairler daha çok sosyal yaşamı, güncel politikayı konu edinen, yerleşik düzeni yeren, halkın ve işçi sınıfının sorunlarını politik bir bakışla ortaya koymaya çabalayan şiirler yazmışlardır.”(<https://www.turkedebiyati.org>, 07.07.2018).

1961 sonrası özgürlüklerin artmasına paralel olarak 1970’lere kadar süren siyasi tartışmalar olmuş ve bu durum ülkeyi bir kaosa sürüklemiştir. 1968 öğrenci olayları ile ülkede oluşan gergin ortam dönemin şiir anlayışını etkilemiş böylece şiir siyasi-ideolojik bir ortama sürüklenmiştir. Yön, Papirüs, Diriliş, Ötüken, Hisar, Ant, Yeni Dergi, Edebiyat, Türk Edebiyatı, Töre, Devlet, Halkın Dostları, Yansıma, Sanat Emeği, Milliyet Sanat gibi sağ ve sol eğilimli dergilerdeki tartışmalara bakıldığında II. Yeni’nin bir durgunluğa girdiği anda şiirin bir slogan şiirine dönüştüğü görülür. 1965’ten sonra Nazım Hikmet’in şiirlerinin yayınlanması bu şiir anlayışının gelişmesinde bir etkisi vardır.

“Türkiye’de 1970’li yılların bunalımlarla dolu olmasına ve arkasından askeri ihtilallerin yaşanmasına neden olan ideolojik kamplaşmalar, Türkiye’ye bir yarar sağlamadığı gibi, geri kalmışlığa, genç ve yetişmiş insan kaybına sebep olur. İdeolojik kamplaşmaların, sosyal hayatın diğer alanlarına olduğu gibi, sanat ortamına da bir hareketlilik getirdiği inkar edilemez. Ancak bu hareketlilik, genel olarak, bütün toplumun sanat düzeyinin yükselmesi, sanatın ve sanatçının rağbet görmesi sonucunu doğurmamıştır.”(Emiroğlu, 2011: 234).

Cumhuriyet dönemi şiirinin önemli bir yanını oluşturan 1980 sonrasında yazılan şiir, bazı edebiyat çevrelerinde kayıp dönem olarak adlandırılmaktadır.

“Yeni Türk şiirinin 1980’den bugüne kadarki sürecine bakıldığında dikkate değer bir şiir manifestosu, akım-grup-hareket-topluluk ya da diğerlerine göre fazlaca sivrilmiş bir şairle karşılaşmak pek mümkün görülmez. Bunda rol oynayan nedenler oldukça çeşitlidir.”(Kara, 2014: 50).

2000’li yıllara değin süren sessizlik ve şiirdeki hareketsizlik, birçok kesimi bu dönem edebiyatını yok saymaya itmiştir.

“1980 Kuşağı şiirini tahlil edebilmek için o günün sosyolojik yapısını ele almak gerekir. Dönemi etkileyen en önemli olay 1980 askeri darbesidir. Darbeyle toplumu geliştirme adına eylem ve söylemde bulunabilecek tüm kesimler baskı altına alınır. Böylece darbe öncesinin her türlü siyasi hareketi, darbe sonrasında derin bir sessizliğe bürünür. Toplumun yansıması olan sanat hareketleri ve şairler, bu sessizliğe tabi olmak zorunda kalınca önceki dönemlerden ayrılan, bireyi önceleyen ve sanat yapma hedefi olan şiir anlayışı gelişir.”(Şengül, 2016: 318).

Cumhuriyet dönemi Türk şiiri 1980’de 12 Eylül askeri darbesinden sonra bu ideolojik ve siyasi havanın etkisinden kurtularak yeniden kendi yatağına döner.

“Darbenin yarattığı kaotik atmosfer, şiirin poetik anlamda farklı yönsemeler içerisine girmesine, gerek içerik gerek üslup bakımından yeni yorumların ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Toplumcu gerçekçi poetikanın gerilediği, bireyci ve modern eğilimlerin öne çıktığı, şiirin içerik boyutu kadar teknik meselelerinin de detaylı bir biçimde tartışıldığı bu yeni dönem, getirdikleri ve götördükleriyle birbirinden oldukça farklı bakış açılarıyla değerlendirilir. Kimi zaman toplumcu şiir-bireyci şiir, determinist şiir-indeterminist şiir gibi tartışmalar; kimi zaman 1980 sonrası şiirinin çeşitli biçimlerde tasnif etmeye çalışan anlayışların farklılığından doğan polemikler bu dönemdeki şiir tartışmalarının ana gündemini oluşturur. Bu bağlamda 1980 sonrası Türk şiirinin başlıca iki tartışma alanı olan darbe sonrası şiiri tasnif etme çabaları ile toplumcu şiir/bireysel şiir karşıtlığı üzerinde durmak ve bu tartışma alanlarının hangi poetik yönsemelere yol açtığını etraflıca incelemek gerekir.”(Demir, 2015: 150).

Baki Asiltürk, Türk Şiirinde 1980 Kuşağı adlı çalışmasında 1980 Kuşağı’nın kapsamını şöyle belirler:

“Ben, 1980 Kuşağı derken 1950’lerin ortalarında doğanları veya doğum tarihleri sapmalar gösterse de 1970’lerin sonlarında kıpırdanmaya başlayarak 1980’lerin başlarında şiirde yeni bir anlayış için mücadele edenleri, birlikte çıkarıp dönemselleştirmeye girenleri anlıyorum. Bu nedenle, 1980’lerde yazmayı sürdürseler de 80 öncesinde şiirlerini belirginleştirenleri kuşak içerisinde görmediğim gibi, dönemin başlarında doğrudan doğruya yenilikçi şiir anlayışını savunan kuşağın içinde yer almayıp kuşak şekillenmesi gerçekleşikten sonra katılanları da kuşağa dâhil saymıyorum”(Asiltürk, 2013: 21).

1980 sonrasında çıkan şiir ve edebiyat dergilerinde kendini gösteren birçok yeni şair vardır ve bunların şiir çalışmaları oldukça dağınık bir manzara göstermektedir. 1980’li ve 90’lı yılların şiirinde geçmişte Yedi Meşaleciler ya da Garip şiirinde görüldüğü gibi dikkate değer bir grup çalışması, bir ortak şiir hareketi yoktur. 80’li ve 90’lı yılların şairleri şiirimizin bütün geçmişine, hangi dünya görüşüne sahip olursa olsun şiirin büyük ustalarına sahip çıkmışlardır. Şiirde geleneksel birikimin önemini vurgulamışlar ve Halk, Divan, İkinci Yeni ve saf şiir gibi ayrımlara girmeden en yeniden en eskiye kadar Türk şairlerini dikkatle okumayı savunmuşlardır. Şiirin esasen bir araç olmayıp bir amaç olduğuna ve esas konusunun birey olduğunu kabul etmişlerdir. 1990’lı yılların sonunda medyanın, daha doğrusu radyo ve televizyonun şiir üretimiyle yakından ilgilenmeye başlaması sonucunda son yıllarda şiir klipleri, şiir kasetleri ve CD’leri yapma ve bunları medyada tanıtma modası doğmuştur. Bazı televizyonların şiir saatlerinde, hatta haber programlarında yeni çıkan şiir kitapları tanıtılmakta ve kitapları daha çok satmanın yolları aranmaktadır. Sansasyonel çıkışlarla gazete sayfalarını günlerce meşgul eden şairler de dikkati çeken başka bir olgudur.

“1980 şairleri için ortak bir anlayıştan çok, grupların ve kişilerin ayrı ayrı şiir anlayışlarından söz edilebilir. Yazko Edebiyat, Üç Çiçek, Şiirâtı ve Sombahar, Türk Edebiyatı gibi dergiler bu dönemde etkilidir. Bu dönemde şiir yazar şairler ideolojiyi şiirlerinde öncelikli bir öge olarak görmemişlerdir. Düz yazıya yaklaşan bir üslupla, anlatmaya imkân veren temaları da şiirlerinde işlemişlerdir. İmge anlayışlarında uzak çağrışımlara önem vermeleri bakımından İkinci Yeni’yle yakınlıkları vardır.”(<https://www.edebiyatogretmeni.org>, 07.06.2018)

1980 sonrası Türk şiiri, şiirin öne çıkarıldığı, asıl olan üründür anlayışının egemen olduğu bir dönemdir. Bu dönemde şiirle yeniden yüzleşilir. 1980 şiirinde insani duyarlılık ve evrensel değerler şiirin gözde unsurları haline gelir. Hasan Bülent Kahraman'a göre: “daha içe dönük, daha durağan, daha dinlendirilmiş bir edebiyat anlayışıdır öne çıkan”(http://ebruerbasli.byethost22.com). 1980 sonrası Türk şiiri edebiyat ortamında bir iç hesaplaşmayı da beraberinde getirir.

Cemal Safi, 1938 yılında Samsun’da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Samsun’da tamamlar ve kırk yaşına kadar şiir kitaplarını yayımlamaz. 1978 yılından sonra çeşitli çevrelerce tanınan Cemal Safi, başta aşk olmak üzere çeşitli konularda şiir yazmaktadır. Birçok şiiri bestelenen Cemal Safi’nin taşlamaları da vardır. Şiir kitapları, *Ya Evde Yoksan*, *Kıyamete Kırk Kala*, *Vurgun* ve *Sende Kalmış*’tır.

Cemal Safi, Türk şiirinin son yıllardaki önemli isimlerindendir. 1993’ten itibaren yayımladığı dört şiir kitabı tanınan sanatçının şiirlerinin bestelenmesi ise onun daha çok tanınmasını sağlar. Şiirlerindeki dil ve teknik özellikler Halk şiiri izleri taşır, o herkesin yaşadığı duyguları dile getirir.

Cemal Safi son dönem Türk şiirinin aşk temasını ele alan şairlerinden birisidir. Şair sanat hayatı boyunca hiçbir şiir akımına bağlı kalmadan şiirlerini kaleme almıştır. Sanat hayatı içerisinde sadece şiir türünde eserler kaleme almıştır. Şiirlerinde Türk şiir geleneğinin önemli bir etkisi vardır.

BÖLÜM 2

2. CEMAL SAFİ'NİN YAŞAMI SANATI VE YAPITLARI

2.1. Yaşamı

21. yüzyıl Türk şiirinin son dönemlerinin şairlerinden olan Cemal Safi, 15 Ekim 1938 yılında Samsun'da doğar. Babası Mehmet Safi, annesi Ayşe Safi'dir. Cemal Safi öğrenimine Sakarya İlkokulu'nda başladı. Samsun Sanat Okulunda Torna Tesviye bölümünden mezun oldu, “1959 yılında Ankara'ya ailesi ile birlikte taşınan Safi, 1971 yılına kadar sahibi oldukları Büyük Otel'de babasıyla birlikte çalıştı.”(<http://www.haberturk.com>, 07.07.2018). Askerliğini tamamladıktan sonra 1962 yılında Şükran Hanımla evlendi. Cemal Safi üç çocuk babasıdır. Çocukları ismi Mehmet Akif, Peyami Safa ve Ebru'dur.

Şair Cemal Safi kendisi ile yapılan bir röportajda doğumu, ailesi, doğup büyüdüğü ev ve eğitim hayatı ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Samsun'da 1938 yılında ekim on beşte terazi burcunda, Samsun Boğum evinde “Cumhuriyet Meydanı Adaydı o zaman- dünyaya gelmişim. Babam, merhum Mehmet Safi, annem Ayşe Hanım, merhum. Odun Pazarı, tabir ederlerdi eskiden Sakarya İlkokulumun karşısındaydı evimiz. Bağdat Caddesine bakan, Sami Paşa Sokağında, yirmi numaralı evdi. Orada büyüdüm. Sakarya İlkokulu'na başladım. Samsun Sanat Enstitüsü'ne gittim, orada noktaladım eğitimimi.”(Bolat, 2010: 64).

Ve ayrıca Safi eğitimi ile ilgili olarak: “Sanat Enstitüsünden sonra tahsilimi yarıda bıraktım, kendi kendimi yetiştirdim. Büyük şairlerin kitaplarını okudum, onlardan etkilendim, ilham aldım.”(<https://listelist.com>, 06.07.2018) der.

Cemal Safi yine kendisi ile yapılan bir röportajda babası Mehmet Safi ile ilgili olarak şunları anlatır:

“...Babam rahmetli Mehmet Safi Azeriler gibi konuşurdu. Babam henüz üç yaşındayken ailece Azerbaycan Karabağ'dan Türkiye'ye göç etmişler. Önce Erzurum İspir'e yerleşmişler. Burada Ermenilerden zulüm görmüşler. O günlerde dedeme Çorum'un Alaca kazasında öğretmenlik görevi vermişler. Ailece oraya yerleşilmiş. Askerlik çağı gelene kadar babam da Çorum'da yaşamış. Babam askerliğini Samsun'da yapmış. Samsun'u çok beğenmiş ve oraya yerleşmiş. Samsunlu olan annem Ayşe Hanım ile evlenmiş. Babam ticaretle uğraşırdı.

Babamın otelleri ve kamyonları vardı. Nakliyecilik yapardı. Samsun’da bizi “Otelciler” diye bilirler.” (<http://www.avrupaolay.com/kose-yazisi/94/cemal-safi-roportaji.html>, 14.03.2018).

Cemal Safi küçük yaşlarda kaybettiği annesi Ayşe Safi ile ilgili olarak ise şöyle söylemektedir:

“Annemi hiç hatırlamıyorum. Ben küçükken veremden ölmüş. Ablam Zeynep de anneme bakıyormuş. Anneme olan sevgisinden “Annem verem oldu, ölecek. Öyleyse ben de hasta olayım, ben de öleyim.” demiş. Hastalığın kendine bulaşması için çaba sarf ettiğinden ben daha birkaç aylık bebekken Zeynep ablam veremden ölmüş. Kısa bir süre sonra da annemi kaybetmişiz. Ayşe annemden dört erkek ve bir kız olmak üzere beş kardeşiz. Annem öldükten sonra babam Melahat annemle evlenmiş. İkinci annemden de iki erkek kardeşim var. Sonra Ankara’ya taşındık. Büyük Otel vardı ve o zamanlar bizimdi. 1957’den 1971’e kadar o oteli işlettik. Ben de babamın yanında çalıştım.”(<http://www.avrupaolay.com/kose-yazisi/94/cemalsafi-roportaji.html>, 14.03.2018).

Cemal Safi kendisi ile yapılan bir başka röportajda kardeşleri ve annesi ile ilgili olarak şunları dile getirir:

“Biz altı kardeşlik: Yusuf, Süleyman, Ömer, Cemal, Macit, Sacit. Erkek olarak altı... Macit ve Sacit bu annemdendir. Benim annem vefat etmiş. Ben annemi görmedim. Ben doğduktan sonra ince hastalıktan –veremden- hayatını kaybetmiş. Annem, Ayşe hanım.”(Bolat, 2010: 66).

Cemal Safi askerlik görevi ve askerlik anıları ile ilgili olarak şunları ifade eder:

“Askerliğimi Edremit/Eskişehir’de yaptım. Askerde lakabım Namık Kemal oldu. Namık Kemal’in hicivleri vardır, onlardan okurdum. Şair Eşref’ten okurdum. Yahya Kemal’den okurdum, onun güzel aşk şiirlerinden okurdum. Neyzen Tevfik’ten okurdum. Adım Namık Kemal kalmıştı böylece.”(Bolat, 2010: 65).

Cemal Safi babasının mesleği, hayatı, yaptığı işler ve kendisinin bu durumlar ile ilgili anılarına, babası ile yaptığı seyahatlerdeki yaşantılarına dair olarak şu ifadeleri dile getirir:

“Babamın kamyonları, otobüsleri vardı, otelleri vardı. Otelciler derlerdi bize. Onun kamyonlarıyla gidip gelmeyi, tabiatı çok seviyorum, özgürlüğü de çok seviyorum- Ankara, İstanbul Çorum ve Karadeniz’de Rize’ye kadar giderdik. Ben, devamlı edebî kitaplar okuyordum o seyahatlerde. Bugünkü gibi asfalt yol yok, devamlı zıplıyor araba. Ondüle yol derlerdi, saçın ondülesine benzediği için.”(Bolat, 2010: 64).

Cemal Safi’nin şiirleri müzikalite açısından çok değer gören şiirlerdir. Safi’nin ilk şiirlerini Orhan Gencebay besteledi. 1990 yılında, Rüyalarım Olmasa, 1991 yılında, Vurgun adlı bestelerin güftekarı olarak iki yıl art arda yılın şairi seçildi. 1990 yılında müzikli bir şiir kaseti çıkardı. “1993 yılına kadar yazdığı şiirleri, Vurgun adlı ilk kitabında yayınladı. İkinci şiir kitabı ise Sende Kalmış 'tır.”(<http://www.star.com.tr>, 08.07.2018).

Cemal Safi’nin “bu güne kadar 40 tanesi Orhan Gencebay tarafından olmak üzere, Zekai Tunca, Selçuk Tekay, Onur Akay ve Candan Erçetin gibi çok sayıda sanatçı ve besteci

tarafından 150 civarında şiiri bestelendi¹. Eserleri ise Zeki Müren, Bülent Ersoy, Muazzez Abacı gibi çok sayıda usta yorumcu tarafından okundu.”(<http://www.biyografya.com>, 07.05.2018).

Türk Dil Kurumu tarafından 2003 yılında “Türkçeyi En Etkin ve Güzel Kullanan Şair” olarak ödüllendirildi. Eminescu madalyası başta olmak üzere defalarca Hürriyet'in Altın Kelebek, Milliyet'in Yılın En Sevilen Şarkıları birincilik ödülleri ile TRT'nin Yılın Şair'i gibi sayısız ödüle layık görüldü. “Şiirlerinin bir bölümü Romenceye, İtalyanca, ve Arnavutçaya çevrildi.”(Işık, 2006: 3074). “Şairin birçok eseri Türk sinemasında fon ve konu müziği olarak değerlendirilmiştir. Hatta bazı şiirleri, senaristlere ilham vererek izleyici rekoru kıran filmlerde tema olarak da yer almıştır. Cemal Safi yaşamının her sahnesinden etkilenmiş; değişik yer ve mekânlar da yaşadıklarını şiirine dökmüştür.”(<http://blog.milliyet.com.tr>, 04.06.2018). Cemal Safi sanat hayatı boyunca birçok ödül almıştır.² Şair Cemal Safi aldığı ödüller ile ilgili olarak şunları söyler:

“Var çok şükür, efendim işte 1989’da başladı Sayın Âkif Bey; Rüyalarım Olmasa (İmkânsız) hatta Türk Dil Kurumu dâhil beni fahri üye yaptı sağolsunlar. Türkçeyi çok iyi kullandığımı söylerler. O şarkıyla yılın şairi ünvanını aldık. Milliyet gazetesinin “En Çok Sevilen On Şarkı” yarışması vardır, en çok sevilen on şarkının Zekai Bey’le birinciliğini aldık. Yine hemen Hürriyet Gazetesi’nin “Yılın En Çok Sevilen Türk Sanat Müziği Bestekârı ve Güftekârı Yarışması”nda Altın Kelebek’i aldık. TRT’nin birinciliğini aldık o yıl. Efendim yine özel kaset yapım firmaları bize Türk Sanat Müziği’ne katkılarımızdan dolayı özel ödüller verdiler. Ertesi yıl hemen Vurgun şiirimle; biraz evvel dediniz ki siz “Müsaade almadan besteliyorlar mı?” Evet. Bir mecmuada Vurgun adlı şiirimi okuyorlar, Selçuk Tika’yı ben tanıımıyordum o zamana kadar, zaten bu kadar ünlü değildi. Vurgun adlı şiirimi uşşak makamında besteliyorlar. Önce Metin Milli okuyor -kardeşim-, Metin Milli’den dinledim ben fakat üç aylardı, firma kaseti çıkarmadı, Muazzez Abacı sahip çıktı şarkıya. Rahmetli Yaşar Kekova’nın firmasında Muazzez Abacı okudu, kasedin ismi Vurgun, Metin Milli’nin yaptığı kasetin ismi de Vurgun fakat Muazzez, o kadar sevmiş ki şarkıyı, fon müziğinin arasında üstüne bir de şiirini okumuş, o kaset iki milyon iki yüz bin sattı.”(Haz. Yıldırım, 2016: 482).

¹ Safi’nin bestelenen bazı şiirleri şunlardır: Niye, Müsaden Olursa Ben Gidiyorum, İç Benim İçin, İlah Gözlerin, Almina, Bırakmadın, Rüyalarım Olmasa, Bilseydim, Bakırköy’den Mektup Var, Ayşen, Ya Evde Yoksan, Ağlarsın Bilsen...

² Cemal Safi’nin Aldığı Ödüller şunlardır: 1989 yılında Milliyet Gazetesinin açmış olduğu “Yılın En Sevilen Şarkıları” yarışmasında 'Rüyalarım Olmasa (İmkânsız)' şiiriyle Birincilik ödülü. 1989 yılında Hürriyet Gazetesinin açmış olduğu “Yılın En Sevilen Şarkıları” yarışmasında “Rüyalarım Olmasa” (İmkânsız) şiiriyle Birincilik ve Altın Kelebek Ödülü. 1989 yılında Milliyet Gazetesinin açmış olduğu “Yılın En Sevilen Şarkıları Yarışmasında” “Vurgun” adlı şiiriyle birincilik ödülü. 1990 yılında Hürriyet Gazetesinin açmış olduğu “Yılın En Sevilen Şarkıları Yarışmasında” “Vurgun” adlı şiiriyle birincilik ve Altın Kelebek ödülü. 2003 yılında Karamanoğlu Mehmet Bey adına yapılan Türk Dili Bayramında “Türkçe’yi En Etkin ve Güzel Kullanan “Güftekâr Şair” olarak aldığı birincilik ödülü. 2004 yılında Romanya’nın en büyük sanat nişanı olan Eminescu nişanına layık görülmüştür. 2004 yılında Dil Tarih Coğrafya Fakültesi tarafından verilen “Yılın Şairi” ödülü. 2005 yılında Romanya-Türkiye ilişkilerine getirdiği edebi katkılarından dolayı Cemâl Safi’ye verilen onur belgesi. 2005 yılında Liga Culturale tarafından Romanya Türkiye ilişkilerine bulunduğu edebi katkılarından dolayı verilen onur belgesi. 2005 yılında Mihai Eminescu’nun doğumunun 150.Yılında anılmasına katkılarından dolayı Mihai Eminescu Vakfının, Cemal Safi adına verdiği onur belgesi. Hürriyet Gazetesi Altın Kelebek Ödülü, Milliyet Gazetesi “Yılın En Sevilen 10 Şarkısı” Ödülü (Selçuk Tekay’ın bestelediği Vurgun şiiri). En İyi Türk Sanat Müziği Ödülü (Zekai Tunca’nın bestelediği “Gözüm Kesmiyor”). Yıllar boyunca kurum, kuruluş, basın yayın organları, TV kuruluşları, üniversiteler, belediyeler vb. kurumlardan aldığı bir çok plaket vardır.

Şair, yaz aylarını geçirmekte olduğu Akçay'da 1992 yılından beri her yıl, Ağustos ayının son üç günü gerçekleşen Akçay Şairler ve Bestekârlar Festivali'nin kurucusu ve başkanıdır.

Cemal Safi, ikamet ettiği Ankara'da 17 Nisan 2018 Salı günü TOBB ETÜ Hastanesinde vefat etti. Cemal Safi uzun süreden beri koah tedavisi görmekteydi. Cenazesi, 20 Nisan 2018 Cuma günü Bilkent Doğramacızaade Ali Paşa Camisinde kılınan öğle ve cenaze namazlarının ardından Gümüşköy Mezarlığı'nda toprağa verildi.

2.2. Sanatı

Şiir en eski edebi sanatlardan birisidir. Şiir tüm toplumlarda görülen bir edebi sanattır. Şiir toplumların değer yargılarını, inançlarını, hislerini yansıtan bir edebi sanattır. Roma, Bizans, Çin, Hint gibi kökeni ve medeniyeti çok eskiye dayanan toplumlarda şiir sürekli var olmuştur. Şiirin tarihi de en az insanlık tarihi kadar eskidir.

“Şiir en eski sanat türlerinden biridir. Yazının henüz icat edilmediği tarih öncesi çağda, varlığını müzikle iç içe sürdürmüştür. Önceleri zorunlu olan bu birliktelik -aynı zamanda estetik bir alışverişi de içerdiğinden- yazının icadından sonra da bozulmamış; şiir, “sözden ziyade musikiye yakın” bir dil kullanmaya devam etmiştir. Şiirde kelimelerin ses yapılarının armonize edilmesinden müzikalite doğmaktadır. Her kelimenin kendi ses değeri yanında, mısradaki diğer kelimelerle temasa geçmesinden kaynaklanan bir armoni değeri de vardır. Şiirdeki musiki; armoni ve ritim öğeleriyle temin edilmektedir.”(Geçgel, 2007: 1).

Şiir, yazılan toplumun aynı zamanda değer yargılarını da yansıtır. Şiir duygu, düşünce, his ve hayal dünyasını edebi sanatlarla dile getirir. Şiir birçok bakımdan düzyazıdan farklılaşır. “Şiir, anlamdan önce ahenk üzerine kurulan bir sanattır. Bu yönüyle diğer edebiyat türlerinden, özellikle düz yazıdan kesin sınırlarla ayrılır.”(Yivli, 2005: 41). Şiir dili içerisinde topluma ait değerler imgeler şeklinde yer alır. Şiir yazı ile var olmamış tam aksine yazıdan çok önceleri var olan bir süreci kapsamaktadır. Şiir bünyesinde birçok hissiyatı taşır. Şiir içerisinde imge, simge, motif, ahenk öğeleri gibi araçlarla yoğun duygular ifade edilir. Şiir salt mısraların alt alta gelmesi ile oluşan bir edebi sanat değildir. Şiir bünyesinde birçok özelliği barındırır.

“Şiir; konuşmanın yaratmak olduğu o asıl zamana dönüştür. Nesne ile isimi arasına giren bilinçli anlam çoğaltmadır. İmgedir. Kendi dilini üreten yaratıcı gerilimli alandır. Şiirsel yaratı dile saldırı olarak başlar, şiirin içinde karşıt düşünceler barınır, tartışma vardır. Şair ve okur tek bir gerçekliğin iki hareket noktasıdır. Aralarındaki alan şiirin kendini var ettiği gerilimli şiir alanıdır. Anlamı kendi varlığındadır.”(Korunan, 2011: 112-113).

Şiir dili her zaman edebi sanatlarla örölü bir şekilde kurulmuştur. Şiir her gün kullanılan kelimeler ile yazılır ancak ahenk öğeleri kelimelere edebi bir değer katar. Nesir ile yazılamayan duygular şiir dili ifade edilmiştir. Düz yazıda olmayan ahenk ve ritim öğeleri şiiri düzyazıdan ayırır. Ancak varlığı asırlardır sürmesine rağmen şiirin nasıl bu kadar etkileyici olduğu halen merak konusudur.

“Günlük dilin sözcükleri kullanılarak oluşturulan şiir dilinin nasıl olup da yoğun duyguları da beraberinde getiren anlamsal zenginlikleri tetikleyebildiği sorusu, insan dilini konu edinen pek çok araştırmacı için ilginç bir çalışma alanı olma özelliğini halen korumaktadır. Dilbilimden göstergebilime, edebiyattan estetiğe kadar uzanan geniş bir yelpazedeki bu tür çalışmaların ortak noktası, şiir diline yönelik bakış açılarının ‘betimleyici/tanımlayıcı’ olmasıdır.”(Doğan, 2013: 123).

Şiir dili işlenmiş, imge ve edebi sanatlarla örölü bir dildir. Bu dil konuşma dilinden ve yazı dilinden bu gibi durumlar ile ayrılır. Şiir yazarın kalbinden gelen hissiyatlar ile tecelli eden bir imgeler dünyasıdır. Şiir salt bir kelime topluluğu olmayıp toplumların medeni seviyelerinin de bir göstergesidir. Yahya Kemâl’e göre;

“...Şiir kalpten geçen bir hâdisenin lisan hâlinde tecelli edişidir. Düşündüklerimizi vezinle ve lisanla ifade ettiğimiz şiir değildir. Bir mısranın şiir olup olmadığı gayet aşikârdır. Derunî ahenk ile ifade edilmişse şiirdir. Fakat duyulmaksızın yalnız vezin ve lisan mûmaresiyle söylenen söz şiir olamaz.”(Beyatlı, 1971: 48).

Şiir derin anlamlar dünyasıdır. Bu derin anlam, ahenk öğeleri, ritim ve edebi sanatlar ile sağlanır.

Cemal Safi şiire karşı sürekli ilgi duymuştur. Safi’nin şiire olan ilgisi çok küçük yaşlarından itibaren başlar. Cemal Safi on iki yaşında yazdığı ilk şiirinde şairliğini ve şair oluşunu şu dizeler ile özetler:

“Yazmakta epeyce olmuşum
mahir,
Yalan yanlış düzme beyit vesair,
Muhitimde ehli yoktu ki zahir:
Ben gibi cahili ettiler şair.” (Y.E.Y., s.267)

Cemal Safi kendisi ile yapılan bir röportajda çocukluk anılarına, küçükken yaptığı okumalara ve müziğe olan ilgisine dair olarak şunları ifade eder:

Devamlı, edebî kitaplar okurdum, daha çok şiir ağırlıklı-, gözlerim bozulurdu. Daha çocuktum üç- beş yaşındaydım, şarkılar öğrendim. Okumayı söktükten sonra şarkıların anlamını sökmek için ağabeylerimin lügatlerinden istifade ediyordum. Çünkü Osmanlıca ağırlıklıydı sözler, Ağlardım, üzüldüm; çünkü ayrılık, hasret içeriyor şarkılar. Gizli gizli ağlardım utanırdım ağlamaya. Mesela sinemaya giderdik arkadaşlarla, yine ben ağlardım. Onlar alay ederdi benimle. Derken, şiir yazmaya başladım...”(Bolat, 2010: 64).

Cemal Safi şiir üzerinde hassasiyetle duran bir şairdir. Hissiyatlarını, iç dünyasını şiire dökmede şiirin tüm imkânlarından faydalanır. Şiir sanatı üzerinde sürekli bir düşünüş içerisinde. Safi şiirini sürekli geliştirmeyi amaç edinir. Bu bakımdan Safi sanat hayatı boyunca sadece şiir yazmış, şiir dışında nesir türünde bir eser kaleme almamıştır. Safi şiir hakkında "...Ben duygularımı düz yazı ile anlatamıyorum. Ancak şiirle anlatabiliyorum. Bana şiiri yazdıranda aşktır. Yani en büyük etkiyi aşk yapmıştır. Yazmadan yaşayamazdım..."(Bolat, 2010: 77) demektedir. Safi belirttiği üzere sadece şiir türünde eserler yazmıştır ve şiirine kaynaklık eden duygunun da aşk olduğunu ifade eder. Şiir yazmasında en büyük etkiyi aşk yapmıştır. Şair şiir yazmayı kendisi için çok mühim bir durum olarak görür. Safi'nin şiire karşı olan ilgisi çok erken dönemlerde başlar ve artarak devam eder. Şiire karşı ayrı bir hassasiyeti olan Safi, şair mizaçlı bir yapıya da sahiptir. Türk şiirinin önemli bir şairi olan Cemal Safi son asırda şiirimizde aşk temasını ele alan önemli bir şairidir.

"Cemal Safi, son dönem Türk şiirinde şair kimliğinin yanında, şiir alanındaki entelektüel birikimiyle de dikkat çeken isimlerin başında gelir. Safi, hem bir tür olarak şiiri, hem de Türk şiirinin geçmişten bugüne kat ettiği mesafeyi sorgulayan bir isimdir."(Yılmaz, 2007:133). Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin son döneminin en önemli şairlerinden biri olan Cemal Safi şiire ayrı bir hassasiyet verir. Cemal Safi şiirle tanışıklığını ve şiirinin var oluş sürecini şu cümlelerle ifade eder:

"Şiirle tanışmam çocukluğumda, ilkokul sıralarında oldu. Şairi azam Abdülhak Hamit'in, karısının ölümüne yazdığı Makber, ilk ezberlediğim şiir olmuştur. Şarkı olarak Hafız Burhan okurdum. İki defa okudum ve ezberledim. Anlamadığım kelimelerin anlamını sözlükten çıkardım. Şairseniz ya da şairlik ruhunuz varsa bunları becerebiliyorsunuz."(http://www.caginpolsi.com.tr/eski_sitemiz/39/19-20-21-22-23-24.html, 22.03.2018).

Safi'ye göre, şair üstün yetenekli birisidir. Ona göre şairlik sonradan kazanılan bir vazife değildir. Şairlik doğuştan elde edilen bir meziyettir. Cemal Safi şairlik ile ilgili olarak "Şair ayrı yaratılır. Onun görüş farkı var. O daha fazla görüyor, daha fazla duyuyor, yazmaya memur edilmiştir. Şiir yazmanız için, şair olarak doğmanız gerekir. Şair olmak istemekle şair olunmaz."(Ergin, 2007: 22-23) ifadelerini dile getirmektedir.

Safi şöyle devam eder sözlerine:

"Bir serçe bülbül olamaz. Bülbül kuşların en güzel öteni, bütün kuşlar onu dinler. Sabah ezan sesinde, akşam, gece ayrı ayrı öter, şakımaya memur edilmiştir. Sakada güzel öter, ispinoz da, kanarya da, Florya da, İskeçe de ama bülbülün yeri ayrıdır. Şair de bu vasfı taşımalı, yaradılıştan gelmeli. Şiir yazmak öğretilmez. Bir okulu yoktur. Yunus Emre, Karacaoğlu, Aşık Veysel okula gidip şair olmadılar."(Ergin, 2007: 22-23).

Cemal Safi'nin şiirlerinde aşk hep var olan bir olgudur. Aşk Safi'nin şiirlerinde temel yapıyı oluşturur. Şairin sanat hayatının başlangıcından bu yana şiirlerinin çıkış noktası aşktır. Cemal Safi hayallerini, hissiyatlarını, iç dünyasını, duygularını, dertlerini aşk ile anlatmayı kendisi için uygun görür. Cemal Safi aşk ile ilgili olarak şu ifadeleri dile getirir:

“Özellikle aşk şiirleri, âşık olduktan sonra yazılır. Ben âşık olmadan yani aşkı tanımadan önce, yazılması gerekenler yazılmıştır zannediyordum. Ne yazacağım ki diyordum. Hatta Karacaoğlan o kadar ileri gitmiştir ki, kendisinden sonra aşk şiiri yazabilecek kimsenin olamayacağını iddialı olarak öne sürebilmiştir. Ne zaman ki âşık oldum. O zaman, “Al eline kalemi, yaz başına geleni” misali şiir yazmaya başladım. Aşkı tanımıştım ve 38 yaşındaydım. Ondan önce de yazmıştım. Ama onlar önemli değildi. Tanıyınca yazıyorsunuz. Picasso'ya, tanımadığı adamın resmini yap denilse ne kadar başarılı olabilir ki. Ben aşkı ne kadar tanımışsam, o kadar başarılı şiir yazarım. Güzel bir manzarayı karşınıza alır resmini yaparsınız. Gözleriniz görmüyorsa başarılı olamazsınız. Aşk şiirinde başarılı olmak için gönül gözüyle aşkı tanıyacaksınız.”(http://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/39/19-20-21-22-23-24.html).

Safi'ye göre şair aşkı bilmeli ve yakinen tanımalıdır. Safi'ye göre şairlik mesleği ve aşk iç içedir. Şair şiiri aşk ile meydana getirir. Şiirde mantıktan ziyade aşk hakim olmalıdır. Safi aşk ve şairlik ile ilgili olarak şunları dile getirir:

“Şairliğinde branşları vardır. Şairin aşk şiirinde başarılı olması için, aşkı tanınması lazım. Aşk duyular ötesinde bir frekans, sevgi çok üstün bir şey. Ama sevgi akli yenmez, mantığımıza sevgi hükmedemez. Mantık sevginin üstünde, aşk mantığın üstündedir. Orda âşık olduğumuzu anlarız. Mantığımız duygularımız karşısında aciz kalıyorsa, aşk adımı alır. Anne âşıktır çocuğuna, çocuk ne yapsa onu hoş görmeye memur edilmiştir. Mesela, Atatürk, millete âşıktı.”(Ergin, 2007: 23).

Safi'nin şiirlerine aşk ve duygu hakimdir. Safi'ye göre aşk, şaire şiiri yazdıran bir duygudur. Duygu olmadığı zaman şairin kaleminden mısralar dökülmez. Safi şiirde duygu ile ilgili olarak şunları dile getirir:

“Benim şiir mürekkebi duyumdur. Duygum bittiği zaman dururum. Günün herhangi bir saati mevzu bahis değil. Genelde şaire yattığı zaman gelir, şair kendi başına gönlünle baş başa kalır. Şiir ısrar eder kalk yaz, kalk yaz. Eğer siz tembellik ederseniz, sabah yazarım, zaten ezberledim dersiniz, sabah kalktığınızda bir tanesi yoktur. Bunu şairler bilir, sabah başka bir insan olarak kalkarsınız. İhmal etmeye gelmez. O anda duygulandınız, şiir beni yaz diyor, yazmazsanız şiire ihanet etmiş olursunuz, şiirde size ihanet etmiş olur. Hiç acımaz.”(Ergin, 2007: 24).

Cemal Safi şiirde ahenk öğelerine oldukça önem veren bir şairdir. Safi şiirde ölçü, redif, kafiye vb. gibi ritim öğelerine çok önem verir. Safi şiirlerini hece ölçüsü ile kaleme alır. Şiirlerinde redif ve uyak kullanımına sık sık yer verir. Safi'nin şiirleri bu bakımdan müzikaliteye de oldukça elverişli şiirlerdir. Cemal Safi şiirde ritim ve ahenk konusunda şunları dile getirmektedir:

“Mutlaka ritim, mutlaka ahenk. Ritim vezindir, ahenk kafiye yani uyak. Şimdi Allah beni affetsin beni ezbere bildiğim ayetler hep ritimli ve kafiyeli olanlardır. Elimde değil onları

ezberleyebiliyorum. Eğer ritimli yazılmamışsa hiçbir şeyi ezberleyemiyorum. Benim kadar hafızasında şiiri olan şair yok. Hep derler bunu. On altı kıta şiirim vardır yani içinde yedi yüz dört tane sesli harf vardır.”(<http://www.habercuncuna.com>, 24.03.2018).

Ayrıca Cemal Safi sözlerine şu cümleler ile devam eder:

“Hepsi ezberimdedir. Neden ezberimdedir, neden unutulmaz ahenkle değil mi efendim? Bir ahenk vardır. Ses uyumları vardır. Ses uyumlarının olduğu şey şiirdir. Bence şiirde unutulmaz, şiirin unutulması şairin zafiyetindendir. Orda şiirde zayıflık vardır. Biraz düzyazıya benzediği için unutursunuz. Yoksa unutamazsınız mümkün değil. Şimdi misal vereyim: Yedi heceli bir şiirim var. Hakan Taşyan okudu son kasetinde, çok okuyan oldu, Orhan Gencebay da besteledi.”(<http://www.habercuncuna.com>, 24.03.2018).

Cemal Safi şiire karşı hep ilgi duymuştur. Uzun süre şiir ile uğraşmış, kendi şiir sanatını ortaya çıkarmıştır. Cemal Safi ilk ezberlediği şiirin Abdülhak Hamit Tarhan’ın Makber şiiri olduğunu söyler. Cemal Safi bu durumdan ve kendisi üzerinde etkili olan şairler hakkında kendisi ile yapılan bir röportajda şunları dile getirir:

“Evet, zor bir şiirdir, ağırlı bir dili vardır. İlkokuldaydım o şiiri ezberlediğimde. Abdülhak Hamit’in etkisi vardır bende. Demin de söylediğim Rıza Tevfik, yani Filozof Rıza’nın da büyük etkisi vardır. Yunus Emre tabi ki pirimizdir. Yine Mehmet Akif’in milli hisleri üzerimde etkilidir. Bence milli duyguları en güzel dile getiren şairimizdir. Yani, Çanakkale’yle ilgili şiiri muazzam bir şiirdir. Ben ağlarım onu okurken...”(Bolat, 2010: 71-72).

Cemal Safi’nin şiirleri üzerinde Halk Şiirinin büyük bir etkisi olduğu gibi Abdülhak Hamit Tarhan, Rıza Tevfik ve Mehmet Akif gibi önemli şairlerin de etkisi oldukça fazladır. Cemal Safi şiirini kendi birikimi ile beraber gelenekten yararlanarak meydana getirmiştir. Safi şiirine etki eden unsurlar hakkında ve bu unsurların şiir yazmasında ki etkisini şu cümleler ile anlatır:

“...Bir de Rıza Polat Akkoyunlu³ şiirleri çok etkileyicidir. Türklerin yani bizim koşma tarzımızdadır. Öyle ki her dördüğün sonu tokat atar gibi etkileyicidir. Ben de o gün bugündür bu tarz şiirler yazıyorum. Âşık olana kadar yazdığım şiirlerimi de şiirden saymıyorum.”(Ufuk, 2016: 23).

Cemal Safi gelenek unsurlarını şiirlerinde kendi şiir birikimi ile birleştirerek kullanır. Cemal Safi gelenekten beslendiğini “Ben Sözü Şehriyim” şiirindeki şu dördükle de anlatır:

Dadaloğlu, Koçkoroğlu mertliğim
Nef’i, Neyzen, Şair Eşref sertliğim
Kâh mizaha meydan okur dördüğüm
Kâh acı söz dedikleri zehirim. (Y.E.Y., s.257)

³ Rıza Polat Akkoyunlu: İlk öğrenimini Adana’da, orta öğrenimini de Adana, Konya ve Balıkesir’de yaptı. Yeterlik İmtihanı vererek Türkçe öğretmenliği oldu. Birkaç yıl Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne devam etti. Çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği de yapmıştır. Öğretmenlikten emekli olmuş ve 1970’de vefat etmiştir. Rıza Polat, bazı şiirleri ile popüler olmuş bir şairdir. Aşk temasını işleyen manzumeleri daha çok sevilmiştir. Şiir kitapları: Bir Yangının Külleri, Bende Kalan Mektuplar, Bir Yayda Altı Ok, Güneyde Bahar, Güneyden Geliyorum.

Cemal Safi'nin şiirlerinde gelenek her şekilde kendisini hissettirir. Safi geleneğin tüm olanaklarını şiirinde kullanır. Cemal Safi Türk şiir geleneğini kendi şiir sanatı ile bir araya getirerek modern bir şekilde şiirlerinde kullanır. Safi'nin "Ben Sözün Şehriyim (K.K.K., s.9)'de Dadaloğlu, Koçkoroğlu, Şair Eşrefin adı zikredilirken, Hüzün Adres Değiştirir (S.K., s.39)'de Aşık Daimi hatırlatılır. Değil (K.K.K., s.110-113)'de ise Yunus ve Molla Kasım'dan söz edilir."(Yılmaz, 2007: 136). Cemal Safi şiirlerinde Türk şiir geleneğine ait birikimi ustalıkla kullanır. Cemal Safi gelenekten yararlanan, Cumhuriyet şiirinin önemli isimlerindendir. Safi klasik Türk şiirin konusunu örnek alarak günümüz Türkçesiyle şiir yazma birikimini kullanır.

Cemal Safi Türk şiir geleneğini kendine has üslup ile yeniden deneme yoluna gider. Safi yeri geldikçe de klasik şiirin özelliklerini de kullanır. Safi şiirinde Türk şiir geleneğine ait birçok telmihten yararlanıp şiirini güçlendirir. Cemal Safi "Tarzım" adlı şiirinde kendi şiir anlayışını ortaya koymaktadır. O'nun deyiimi ile onun şiir unsurlarının temeli öz olarak bu dörtlükte ifade edilmiştir;

Geleneği yaşatmak görevim kadar arzum
Aruz sünneti arzım, hece vezniyse farzım
Zordan vazgeçemedim, kolaya kaçamadım
Ecdadıma saygımdır şiirde nazım tarzım (Y.E.Y., s.3)

Safi yukarıdaki dörtlükte bahsettiği üzere geleneği yaşatmayı kendisi için bir görev olarak görür. Ancak bu durumu bir zorunluluk olarak değil isteyerek yapar. Safi'nin ilk şiirlerinden itibaren görülmeye başlanan ve daha sonra artarak devam eden Halk şiiri etkisi, bu şiir geleneğinin bir çeşit yeniden yapılandırılmasıdır. Şiirde gelenekten yararlanmayı ve gelenek unsurlarının şiirde kullanılması olayını Nurullah Çetin şöyle açıklamaktadır:

"Gelenekten yararlanma düşüncesi eskiyi, tarihi, geleneksel kültür ve sanat birikimini yadsımama, yok saymama, ona zaman zaman dönülmesi gereken bir hazine, bir kaynak olarak bakma düşüncesinin, yeni ve özgün olanın gelenekten sağaltılarak da üretilebileceği düşüncesinin bir ürünüdür. Bu tutum, geçmiş ve tarih sevgisini barındırdığı gibi, yenilik için çıkış noktası olma özelliğini de taşımaktadır. Geleneği içinde bulunduğu zaman diliminde yaşatan şair, tarih bilincine de sahiptir. Kendisini tarihsel akıştan soyutlamadan, tarihi içinde yaşayarak ve yaşatarak geleneği devam ettirebilir."(Çetin, 2009: 17).

Cemal Safi şiirlerinde geleneği bir kaynak olarak görür ve şiirini bu kaynaktan beslenerek meydana getirir. Safi'nin şiiri modern çağa ayak uyduran ancak Türk şiir geleneğinden de beslenen bir yapıya sahiptir. Cemal Safi şiirlerinde gelenekten ve özellikle de Halk Şiiri geleneğinden fazlasıyla yararlanır. Safi şiirlerinde Halk şiirinin hem yapı özelliklerini hem de tema özelliklerini kullanır. Safi Halk şiirinin hece ölçüsü, kafiye, redif,

nazım birimi vb. gibi dış yapı özelliklerini şiirinde ustalıkla kullanır. Ayrıca Safi Halk şiirinin sevgili benzetmeleri, sevgili motifi, aşık motifi, aşkın ele alınışı, hasret, yalnızlık vb. gibi tema özelliklerini de şiirinde kendi üslubu ile ele alır.

Cemal Safi aşk konusunu da çok farklı şekillerde ele alır ve bu farklılıkta da gelenekten yararlanır. O'nun şiirleri gelenek ile de büyük benzerlikler gösterir. Aşık Ömer ve Karacaoğlan'daki sevgili motifi ile Safi'deki sevgili motifi arasında büyük benzerlikler vardır. Bu durum Cemal Safi'nin şiirlerinin ayırt edici özelliklerindendir. Halk şiirinin ozanlık geleneğinden de önemli ölçüde beslenen Cemal Safi, bu birikimi kendi şiir dünyası ile bir araya getirip şiirinde kullanır. Cemal Safi son dönem Türk şiirinin önemli şairleri arasında yer alır. Zirve şairlerin kültür birikimleri, dünya görüşleri, dünyayı ve hayatı algılama tarzları sıradan insandan farklı ve çok daha zengindir. En önemlisi de algıladıklarını, beklenti ve tespitlerini ifade ediş tarzları sıradan insandan ve vasat şairlerden güçlü ve mükemmeldir. Bu sebeple Cemal Safi'yi değerlendirirken onu yalnızca güzel seven, dünyayı yaşamayı dile getiren sınırlı bir şair olarak nitelendirmek eksik bir değerlendirme olur. Cemal Safi'nin aşkı algılayışı ve bu aşkı dile getirişi sade ancak etkileyici bir üslup ile yapılır. Safi sıradan bir temayı büyük bir ustalıkla dile getirir. Yetiştği çağın ve ortamın olumlu olumsuz her türlü tecrübe ve bilgisini özümsemiş, bunları estetik biçimde dile getirmiştir. Safi'nin şiirlerindeki dil tutumu, şiir dili, kelime kullanımı, edebi sanatlardan yararlanması, ele alınan temaları, sevgili motifi, mısra yapısı, nazım birimi, nazım biçimi, ölçü, uyak, redif vb. gibi durumları kullanımı Halk şiiri ile büyük bir yakınlık gösterir.

Cemal Safi şiirlerinde şairliğini açıkça göstermeyi ister. Safi şiir ile maharetini anlatmayı kendine bir görev olarak görür. Safi şiirinde ele aldığı temalarda gizlilik gütmaz. Ona göre şairlik gizli olanı ifşa etmektir. Bu konuda Cemal Safi “Şairlik, bütün sırlarımı aleme yaydı. Şairin sırrı olmaz, bir tek şairin sırrı olmaz. Çünkü başına gelenleri yazıyor. Yoksa adam aşık olur kimsenin haberi olmaz değil mi? Ama şair yazar, yazmaya tabi...”(Safi, 2011: 36) ifadelerini kullanır.

Cemal Safi şiir diline çok büyük önem veren bir şairdir. Şiir dili üzerinde hassasiyetle durur. Cemal Safi'nin şiir dili işlenmiş bir dildir. Şiirlerinde sıradan ve üstünkörü bir dil kullanmaz. Safi'nin dili sadece yaşanan çağın bünyesinde olan bir dil değildir. Onun şiir dili aynı zamanda gelenekten de beslenen bir dildir.

“Şairin şiirlerinde kullandığı dil ve üsluba dair hususiyetleri ortaya çıkarabilmek için beslendiği kaynaklara da dikkat etmek gerekir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Cemal Safi, klasik ve geleneksel şiirimize ait kaynaklardan beslenmektedir. Manada zenginliği sağlamak için telmih, istiare, mecazlar en fazla ihtiyaç duyulan söz sanatlarıdır. Şiirlerde özellikle halk

hikayeleri ve şiirlerinde adı geçen isimlere telmihle şiirde manayı zenginleştirdiği görülür.”(Yılmaz, 2007:135).

Safi şiirlerinde zengin bir dil kullanır. Safi aşk üzerinde hassasiyetle durur ve bu temayı işlerken şiiri dili üzerinde sarraf titizliği ile dilini işler. Safi’nin şiir dili genel olarak yalın ve arı bir dildir. Ancak dilindeki bu sadelik onun şiir dilini sıradan yapmaz. Şiir dili sade ve etkileyicidir. Cemal Safi’nin şiir dili de bu duruma benzer olarak yalınlık ve sadelik içerisinde edebi sanatlarla kurulu ve işlenmiş bir şiir dilidir. Cemal Safi şiirlerinde sade bir dil kullanır ve şiirlerinde anlam kapalılığına rastlanmaz. Hislerini, hayallerini, iç dünyasını açık bir şekilde anlatmaya çalışır. Cemal Safi, anlam kapalılığının hat safhada olduğu İkinci Yeni şiiri hakkında “...Atilla İlhan’a katılıyorum o konuda, çok haklı. Aman saçmalayıp duruyorlar sonra da adına şiir diyorlar. Ben bunların yaptığını modern resme benzetiyorum...”(Bolat, 2010: 73) ifadelerini kullanır. Cemal Safi hissiyatlarını, iç dünyasını kapalı bir anlatıma girmeden yoğun duygular içerisinde sade bir üslup ile kaleme alır. Bu sadelik içerisinde yoğun bir şekilde edebi sanatlardan da faydalanır. Cemal Safi’nin şiir dili sade ve işlenmiş bir dil olduğu kadar aynı zamanda içten söyleyişe sahip bir dildir. “Şairin halk söyleyişine yakın, samimi tavrı şiirlerin yarattığı atmosferi etkileyen unsurların önemlilerindendir.”(Yılmaz, 2007: 126). Cemal Safi’nin samimi bir üsluba ve halk kullanımına dair söyleyişleri şiirlerine taşımasında Halk şiirinin çok büyük bir etkisi vardır.

Cemal Safi şiirlerinde müzikaliteye ayrıca bir önem verir. Şiirlerinde kullandığı ahenk unsurları şiirinin müzikalite açısından son derece önemli olduğunu gösterir. Şiirlerinde ki yoğun kafiye ve redif kullanımı şiirlerinin müzikalite açısından değerini daha çok artırır. Şairin çoğu şiiri ünlü bestekârlar tarafından da bestelenmiştir.

“Cemal Safi’nin şiirlerinin çoğu bestelenerek musiki dünyasına dâhil edilmiştir. Bu da sanatçının şiirlerinin, ritim ve ahenk yönünden musikiye uygun ve akılda kalıcı özellikte olmasından kaynaklanmaktadır. Bundan başka şairin mizaç olarak musikiye düşkünlüğü de açıkça kendini göstermektedir.”(Yılmaz, 2007: 131).

Cemal Safi’nin şiirlerinin müzikalite açısından önemli özellikler barındırması da onun şiirlerindeki Halk şiiri geleneğinin etkilerinin olduğunu açık birer göstergesidir. Halk şiirinde de şiirler ahenk öğeleri ile kuruludur ve ses ile ritim açısından oldukça önemli ve başarılı şiirlerdir. Halk şiirinin bu etkisi Safi’nin şiirleri üzerinde de oldukça fazla bir etki bırakmıştır.

Cemal Safi şiir ile müzik arasındaki ilişkiye dair olarak “...Ben güzel olan her şeyi alkışlarım. Mesela Ahmet Haşim müziği daha önde tutar. Ben yarı yarıya derim. Yani estetik olsun, melodik olsun, derinliği olsun önemli olan odur...”(Bolat, 2010: 75) sözlerini dile getirerek şiir ile müzik arasındaki bağın önemini vurgular.

Cemal Safi'nin şiire karşı ayrı ve mühim bir hassasiyeti vardır. Gelenekten ve özellikle Halk şiiri geleneğinden yararlanır. Halk şiiri geleneğinin tüm olanaklarını şiirlerinde kullanır. Safi Halk şiirinin yapı ve muhteva özelliklerini şiirlerinde modern bir şekilde kullanmaya çalışır. Safi'nin şiirlerinde Halk şiiri geleneğinin önemli bir yansıması da ölçüdür. Cemal Safi şiirlerinde hece ölçüsünü kullanır. İlk şiir deneyimlerinde aruzu denediğini dile getiren Cemal Safi sanat hayatı boyunca hece ölçüsünü kullanmıştır. Ayrıca Cemal Safi aruz ve heceyi bilmeden de serbest tarzda şiir yazılamayacağını dile getirir.

Cemal Safi'nin şiirlerinin en önemli özelliklerinden biri de hece ölçüsünü kullanıyor olmasıdır. Hece ölçüsü Cemal Safi'nin şiirlerindeki müzikaliteye ayrı bir değer katar. Safi şiirlerinde hece ölçüsünün 7'li, 8'li, 11'li ve 14'lü kalıplarını kullanır. Safi bunlar arasında ise en sık olarak 11'li hece ölçüsünü kullanır. Safi 11'li hece ölçüsünden sonra en sık olarak 14'lü hece ölçüsünü dener. Cemal Safi kendisi ile yapılan bir röportajda şiirde ölçü ile ilgili olarak şu tespitlerde bulunur:

“Ben heceyi ve aruzu bilmeden serbest şiir de yazılabileceğine inanmıyorum. Mesela serbest şiir yazıyorum deyip geliyorlar, bir dördlük yaz diyorum yazamıyor. Yahu bir dördlüğü yazamayan şair mi olur. Bir şair marş da yazabilmeli, ben marş da yazıyorum.”(Bolat, 2010: 72).

Ayrıca Safi hece ve şiirdeki ahenk unsurları ile alakalı olarak sözlerinin devamında şunları anlatır:

“Hiç heceyi tutturamayan, vezni tutturamayan, aruzu bilmeyen şair değildir. Şair olsa şakır şakır yazar. Yani bülbül gibi öter. Şimdi, başıboş düzyazı yazıyor, ne kafiye var ne vezin, nereden belli olacak bu yazdığının şiir olduğu, yahu şiiri düz yazıdan ayıran nedir? Vezni ve kafiyesidir, ahenkidir. Bunlar olmadığı zaman düz yazıdır. Bunlara ben süslü nesir diyorum, artistik nesir diyorum...”(Bolat, 2010: 72).

Şiir yazmak Safi için büyük bir öneme sahiptir. Safi şiirlerini titizlikle kaleme alır. Şiirlerinde kelime kullanımına özellikle dikkat eder. Safi şiir, dil ve ölçü ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanır.

“Şiir yazmak, kelime hazinesi ile doğrudan ilgilidir. Bunun için çok okumalısınız. Her konuda bilgi sahibi olmalısınız. Hele de hece ölçüsü ile yazıyorsanız zorluklarla karşılaşacaksınız. Binlerce şair 6+5'i bulmuş. Ahenk burada demişler. Mesela 6+6'dan şiir olmaz. 7+5, şarkı sözü yazarları tarafından kullanılır. Şiire uygun düşmez. Benim hiç 7+5 ölçüsünde şiirim yoktur. Çünkü ben şarkı sözü yazarı değilim. Özetle şiir, benimsenen ölçüde yazılmalıdır. Zira ahenk, böylece yakalanacaktır. Belirli ölçüdeki şiiri yazabilmek için de çok bilgili olmak gerekecektir.”(<http://www.caginpolicisi.com.tr>, 15.03.2018).

Cemal Safi hece ölçüsünü kullanmayı özellikle Halk şiiri geleneğinden etkilenerek yapar. Ayrıca şair hece ile ilgili olarak “Beni hece veznine bağımlı hâle getiren Şair Feylesof

Rıza'dır⁴. Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın Tevfik Fikret için yazdığı "Fikret'in Kabrinde" adlı şiiri vardır."(Ufuk, 2016: 22) ifadelerini kullanarak kendisinin hece ölçüsünü kullanmasında etkili olan unsurları dile getirir.

Cemal Safi çok erken yaşlarda şiir hayatına adım atmıştır. Ancak bu şiirleri sanatına dâhil etmeyen Safi, aşkı bilmeden şiir yazılamayacağını da dikkatle belirtir. Aşkı tanımakla şiirinin başlangıcını milat olarak görür. Aşk Safi'nin şiirleri için vazgeçilemeyen bir duygudur. Safi şiirlerinde derdini aşk ile anlatır. Safi aşkı bilmeden ve tanımadan önce yazdığı şiirleri sanatına dahil etmez. Asıl olarak aşkı tanıyarak yazdığı şiirleri onun için değerlidir. Safi'nin şiirlerindeki aşk kuru bir tema ya da arka fon olarak değil, şiirlerinin en önemli noktası olarak ele alınır. Cemal Safi şiirlerinde en çok aşk ve aşkın farklı hallerini işler. Sevdasını, hasretini, sitemini, pişmanlıklarını, hayıflanmalarını, bedduaların, hicivlerini vb. duygularını dile getirir. Safi'nin şiirlerinin merkezinde aşk vardır. Safi aşk için "...Dehşetli bir duygudur aşk... Öyle ki akı, mantığı alt üst eden saygı duyulması gereken muhteşem bir duygudur."(Ufuk, 2016: 22) ifadelerini kullanarak aşkın kendisi için önemini anlatmaya çalışır.

Cemal Safi aşkı kendisi ve şiirleri için çok önemli bir güç olarak görür. Aşk onun ve şiirlerinin temel yapısıdır. Aşık olmayı dahi şiirleri için çok önemli bir dönüm noktası olarak görür. Cemal Safi aşkın şiirine olan etkisi ile ilgili olarak şunları dile getirir:

"...Derdimi anlatmak, aşkımı ve derdimi dile getirmek için 39 yaşında aşk şiirleri yazmaya başladım. Çünkü ilk kez 39 yaşında âşık oldum. O güne kadar aşkı tanımadığım için aşk şiiri yazmadım diyebilirim. Âşık olana kadar yazdığım şiirleri saymıyorum. Âşık olduktan sonra kalem elimden hiç düşmedi."(Ufuk, 2016: 22).

Cemal Safi, bahsettiği üzere şiirinin başlangıç noktasını aşk olarak görür. Ve ayrıca Safi aşkla ilgili olarak "...39 yaşındayken yazdığım ilk aşk şiirim adı 'Kara Gözlüm' idi. O

⁴ Feylesof Rıza (Rıza Tevfik), 1869'da Edirne'de doğdu. 1887'de İstanbul'da Mülkiye Mektebine kaydoldu. Edebiyata meraklıydı. Mülkî Tıbbiye'nin sınavlarını kazandı. Burada da çeşitli olaylara karıştığı için hapse atıldı. Daha sonra Tıbbiye'ye kabul edildi. Otuz yaşında okulu bitirdi, doktorluğa başladı. İstanbul Gümrüğünde Ecza-yı Tıbbiye'ye müfettiş tayin edildi. 1907 yılında gizli faaliyet gösteren İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. Daha sonra Edirne milletvekili oldu. Darülfünun'da felsefe dersleri verdi. Sevr Anlaşmasını imzalayan heyette bulundu. Millî Mücadele'ye karşı oluşu tepkilere yol açınca İstanbul Üniversitesi'ndeki profesörlük görevinden istifa etti. 1922'de Türkiye'yi terk etmek zorunda bırakıldı, aflla yurda döndü. 1949'da yaşamını yitirdi. Edebiyat, şiir, felsefe, Türk folklor ve sanatı ile yakından ilgilendi. Felsefeye olan ilgisinden dolayı "feylesof" unvanını aldı. Şair, önceleri Servet-i Fünûn geleneğiyle şiirler yazdı, sonraları şiiri kendi ulusal kaynaklarımızdan yaratmayı düşünerek halk edebiyatımızdan yararlandı. Şiirlerinde heceyi başarılı bir şekilde kullandı. Rıza Tevfik şiire 15 yaşında Gelibolu'da iken başladı. İstanbul'daki edebî hareketlerden habersizdi. Orada bulunan saz ve tekke şairlerinin etkisinde kaldı. Kendisi de Bektâşî tekkesine bağlıydı, İstanbul'a geldikten sonra Abdülhak Hamit'in etkisinde kaldıysa da bu sürekli olmadı. Saz ve tekke şairlerinin etkisi ise hep devam etti. Bu tarzın nazım şekli, vezin, üslup gibi özelliklerini şiirlerinde kullandı. Zamanının "hece – aruz", "Türkçe – Osmanlıca" tartışmalarında hece ve Türkçe tarafını tuttu ancak aruzu da kullandı. Rıza Tevfik; şiir, anı, eleştiri, edebî inceleme, felsefî nesir, çeviri türlerinde kalem oynatmıştır. Şiirlerinde didaktik olmaktan kaçınmış; aşk, anı, vatan hasreti, tabiat güzellikleri, gurbet temalarını işlemiştir. Samimiyet onun şiirlerindeki en önemli özelliktir. Yazılarında günlük konuşma dili ve üslubunu benimsemiştir. Eserleri: Şiir: Serab-ı Ömrüm, Çeviri şiir: Ömer Hayyam ve Rubailer, Düzyazı: Felsefe Dersleri, Mufasssal Kamus-ı Felsefe, Abdülhak Hamit ve Mülâhazatı Felsefiyesi.

şiiirimi âşık olduğuğum kişiye yazdım. Bakışları yaralı ceylanı andırđıđı için ona ‘Ceylan’ ismini ben koydum.”(Ufuk, 2016: 22) diyerek aşkın şiiirindeki önemini dile getirir.

Safi’nin şiiirlerinde yer alan aşk duyulan ve sadece bir tema olarak ele alınan bir duygu değildir. Safi’nin şiiirlerinde yer alan aşk hissedilen ve yaşılan bir aşktır. Şair bu durumla ilgili olarak ise “...Bence şair bin kez sever, bir kez âşık olur. İşte gerçek aşk budur. Benim şiiirlerimde anlattığım aşk da budur. Ünlü şiiirim “Tek Hece-Aşk”ı yazdıran da bu duygulardır.”(<http://www.birharf.biz>, 16.03.2018) diyerek şiiirlerini yazdıran aşk temasının gücünden söz eder. Aşk teması, Türk şiiirinde başlangıçtan günümüze kadar birçok yönüyle en çok işlenen birkaç temadan biridir. İlahi ve beşeri boyutuyla ele alınan aşk teması asırlardır şairlerin süzgecinden geçen bir temadır. Bu tema İslamiyet öncesi ozanlık/baksılık geleneğinden itibaren günümüze kadar ele alınmıştır. Aşk Türk edebiyatının her döneminde ele alınan bir temadır. Özellikler Halk şiiiri ve Klasik şiiirde aşk şairlerin en çok ele aldıkları tema olmuştur. Aşk teması Cumhuriyet dönemi şiiirinde de en çok ele alınan temalardan biridir. Bu durum özellikle son dönem Türk şiiirinin önemli bir şairi olan Cemal Safi’nin şiiirlerinde de görülür. Safi aşkı her hali ile şiiirlerinde ele alır. Cemal Safi’nin şiiirlerindeki aşk beşeri aşktır. Ancak Safi için ilahi aşkın önemi ayrıdır. Safi beşeri aşkı bilmeden ilahi aşkın olmayacağını dile getirir. Aşk olgusu ile ilgili olarak Safi şunları ifade eder: “...İlahi aşk olmadan olur mu? Beşeri aşk kulun kula aşkı. Sonra bu cendereden geçiyorsun Allah’ı buluyorsun. Diyorsun ki, bu kim ki ya, ben buna aşığım. Bunu Yaratan var, o aşka Yaratan layık. Nitekim öyle. Yaşadım o hisleri çok şükür, yaşamadan, zaten bilmeden aşkı anlatmak mümkün değil. Aşkı tanımadan evvel ben yazmazdım ki.”(Uysal, 2012: 41). Cemal Safi şiiirlerinde duyduğu aşkı değil yaşadığu ve bildiğu aşkı dile getirir. Cemal Safi için beşeri ve ilahi aşk farklı öneme sahip durumlardır. Cemal Safi aşk ile ilgili olarak “...Beşeri aşk ilahi aşkın merdivenidir, basamağıdır. Beşeri aşkı tatmadan ilahi aşka giden yoktur. Mevlana ve Yunus dâhildir. Önce beşeri aşkı tadıyor sonra ilahiyi solukluyor...”(Bolat, 2010: 80) ifadelerini dile getirerek aşka dair fikirlerini dile getirir. Cemal Safi önemli şiiirlerinden biri olan Tek Hece adlı şiiirinde aşkın tanımını yapar;

Var mı beni içinizde tanıyan?
Yaşanmadan çözülmeyen sır benim.
Kalmasa da şöhetimi duymayan,
Kimliğimi tarif etmek zor benim... (Y.E.Y., s.29)

Bu şiiir Safi’nin aşk anlayışının özeti niteliğindedir. Tek Hece şiiiri Safi’nin aşka kutsal bir anlam yüklediğini gösterir. Safi kendi ifadeleriyle de dediğu gibi şiiirlerinde ki aşkı ilahi

kaynaktan alıp beşeri kaynağa doğru giden bir yolda şiirlerinde kullanır. Şairin beşeri aşkı inceleyen şiirleri, gücünü ilahi aşktan alır.

Cemal Safi, aşkın birçok safhasını ve çeşitli biçimlerini ele almakla birlikte, genel olarak mutsuz aşkı ele almaktadır. Onun şiirlerinde genellikle mutlu sonla bitmeyen aşklar ile sevgiliye hitap söz konusudur. Dünyevi aşkı anlatan Safi, genellikle aşkın yarattığı ruh çöküntüsünü yansıtmaktadır. Bu şiirlerdeki sevgili hayali değildir. Bu sebeple bedensel manada da yaşanan ilişkiler anlatılmaktadır. Dolayısıyla sanatçı aşkı tek başına işlemez, aşkın yarattığı diğer duyguları ifade eden şair aşkı diğer temalarla bir arada değerlendirir. Safi'nin şiirlerinde aşk ve günah, aşk ve dini unsurlar, aşk ve sitem, aşk ve ölüm, aşk ve hasret gibi duyguların iç içe geçmiş yapısı karşımıza çıkar.

Cemal Safi'nin şiirleri zengin bir birikimin ürünüdür. Safi gelenekten beslenerek bu birikimi kendi şiir sanatı ile bir araya getirir ve şiirlerini kaleme alır. Cemal Safi şiirlerinde aşkı her yönüyle ele alır. Safi aşkı sadece dışarıdan gördüğü şekiller ile değil kendi yaşadığı hissiyatları ile kaleme alır. Safi'nin ele aldığı aşk sadece mutluluk ifade eden bir aşk değildir. Kimi zaman sevda ve aşk dile getirilir ve aşık mutlu bir aşk ile birlikte olur. Bazı durumlarda ise aşık karşılığını bulamadığı sevdasına üzüntü duyar ve sevgiliye sitem eder. Aşık sevgiliye sitem ederken dahi ona muhabbet duyar ancak aşığın bu sitemi en son safhaya gelir ve aşığın dilinden sevgiliye karşı en ağır beddualar dökülür. Çektiği eziyetlerin aynısını onunda çekmesini diler. Ve artık aşık bu eziyetleri onun yaşamasını isteyecek kadar da sevgiliden nefret eder.

“Şairin aşk, ayrılık ve hasret konulu şiirleri pek çok şiiri vardır. Bu şiirlerde; özlem, ayrılık acısı, kavuşamama korkusu, ayrılıkla birlikte ömrün sonuna gelmişlik duygusu, kadın güzelliği, ayrılıktan doğan, keder, aldatılmaktan kaynaklı sitem, intikam arzusu, ayrılığın zorluğundan şikâyet, ayrılığın zindandan karanlık olduğu duygusu, sevgiliye bağlılık, ayrılığın sıratından geçmekten zor olduğunun itirafı, sevgiliye çağrı, ayrılık acısının meyhanede hafifletilmeye çalışılması, sevgilinin yüreğe acı duygular ekmesi, aşkın unutulmayan şarkılara benzetilmesi, ayrılığın ölüm gibi gelmesi, zamanın bir türlü geçmek bilmemesi, aşkın yüreği sıkı halleri, kavuşma arzusu, ölüm düşüncesi, sevgiliden kalanları eskiciye vererek rahatlama arzusu, ihanete uğramış ve acı çeken bir sevgili, dünyada cehennemi görmek, muhannetten merhamet dilenmek, zevk ve sefa mevsiminde yaz tutma, matem, sevgiliden vazgeçmek zorunda kalış, ayrılmaya sebep olan olumsuzluklar, kadercilik, düşlerde sevgiliyi görme, gönül sahnesinde perdeyi kapatmak gibi duygular ifade edilmiştir.”(Yılmaz, 2007: 122).

Cemal Safi aşkı her duygu yönü ile ele alır ancak şiirlerinde daha çok imkansız aşk vardır. Safi şiirlerinde aşk acısı ile eziyet çeken aşığı dile getirir.

“Cemal Safi, aşkın birçok safhasını ve çeşitli biçimlerini ele almakla birlikte, yukarıda da zikrettiğimiz gibi genel olarak mutsuz aşkı ele almaktadır. O'nun şiirlerinde genellikle mutlu sonla bitmeyen aşklar ile sevgiliye hitap söz konusudur. Dünyevi aşkı anlatan Safi, genellikle aşkın yarattığı ruh çöküntüsünü yansıtmaktadır. Bu şiirlerdeki sevgili hayali değildir. Bu sebeple bedensel manada da yaşanan ilişkiler anlatılmaktadır.”(Yılmaz, 2007: 118).

Cemal Safi kendisinin de belirttiği üzere yaşadığı aşkı dile getirir. Aşk duygusu şiirlerinde içtenlikle ele alınır. Safi'nin şiirlerinde sevgiliden sürekli bir beklenti içerisinde olma durumu vardır. Beşeri aşkı dile getiren Safi, şiirlerinde sevgiliden aşkına karşılık görememenin derin üzüntüsünü dile getirir. Safi'nin şiirlerinde sevgili en değerli varlıktır. Aşığın en kutsalıdır. Ancak kimi durumlarda şair dilinden beddua dökülecek kadar da aşığına eziyet eder. Ve aşığın bu üzüntüsü ve kederi son durumda bedduaya dönüşür. Cemal Safi “(...)çok değer verdiği sevgilinin olumsuz bir davranışı karşısında önce siteme ardından da bedduaya sarılmaktadır. Sanatçının beddua adına kullandığı söyleyiş ve ifadelerde halk kültürünün tesirleri açıkça görülmektedir.”(Yılmaz, 2007: 118). Cemal Safi'nin şiirlerinde aşık kimi zaman sevgiliden beklenti içine girer ancak sevgilinin umursamazlığı aşığı siteme sürükler. Kimi zamanda bu sitem beddua olur.

Safi'nin şiirlerinde anlatılan aşk kuru bir duygudan ibaret değildir. Onun ele aldığı aşk beşeridir. Ancak bu aşk farklı duygularla iç içe olacak şekilde ele alınır. Aşkla beraber isyan, ihanet, günah gibi duyguları da şiirlerinde ele alır. “Cemal Safi'nin şiirlerindeki aşk karşı cinse duyulan dünyevi aşktır. Bu sebeple kimi zaman anlatılan aşk, günahı da beraberinde getirir. Sanatçı aşkla günahı bir arada, kimi zaman toplum kurallarına isyanla birlikte vermektedir.”(Yılmaz, 2007: 120). Aşkla beraber ele alınan günah, aşığa eziyetten dolayı ortaya çıkar. Aşık toplumun yadsımlarını bile göz ardı eder. Aşık her şeyi göze alır.

Safi'nin çoğu şiirinde bu şekilde bir kullanım vardır. Aşk temasının içerisinde birçok farklı duyguyu da ele alır. “Daha önce de belirttiğimiz gibi ‘dünyevi aşkı’ ele alan Cemal Safi, kimi zamanda aşkla ahlakı bir araya getirir. Yaşanan aşkın platonik ya da bedensel olmasının yarattığı ahlak düşüncesi de şairin metin aralarına sıkıştırdığı bir temadır.”(Yılmaz, 2007: 121). Aşk temasını ele alan Safi aşığın sevgiliden beklentilerini de dile getirir. Âşık sevgiliden beklentilerinin karşılanmasını bekler ve bu istekler ahlaki durum içerisinde ele alınır. Bu istekler kimi zaman cinselliğe dair isteklerdir. Şair ahlaki yargılara ters düşse de bu istekleri şiirinde dile getirir. İhanet hissiyatı da Cemal Safi'nin çoğu şiirinde dile getirilir. “Genellikle dünyevi aşkı anlatan Cemal Safi'nin şiirlerinde aşkın bir başka neticesi olan ihanete de yer verilmiştir.”(Yılmaz, 2007:119). Safi'nin şiirlerinde üslubun zirveye çıktığı durumlardan biri de sevgilinin aşığa ihanetidir. Sevgilinin ihanetine uğrayan âşık pişmanlıklarını dile getirir. Safi aşk teması içerisinde ele aldığı bu ihanet duygusunu aşığın pişmanlıkları ile anlatır. Beklentilerinin olmayacağını ve aldatıldığını gören âşık içlenir ve pişmanlığını dile getirir.

Cemal Safi'nin şiirlerinin en önemli noktalarından biride sevgiliye duyulan özlemdir. Safi hasreti ele aldığı şiirlerinde dahi hasretiyle beraber birçok duyguyu işler. Bu duygu içerisinde ölüm isteği de yer alır.

“Cemal Safi'nin ayrılık ve özlemi anlattığı şiirlerinde küskün tavrılar ölüm arzusunu da beraberinde getirir. Aşk ve ölümün bir arada kullanılması, Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati dönemlerindeki santimentalizmi çağırıştırır. Ancak buradaki farklılık, anlatılan aşkın, hayalde yaşatılan sevgiliye değil, gerçek aşkı anlatmasıdır.”(Yılmaz, 2007: 122).

Şiir geleneğimizin muhteva özelliklerinin etkileri Cemal Safi'nin şiirlerinde sık sık görülür. Hasretini dile getirdiği şiirlerinde ki bıkkın ve umutsuz tavrı Servet-i Fünun şiirinin melankolik havasını çağırıştırır. Bu durum aynı zamanda Halk Şiirinde de sıklıkla görülür. Halk şiirinde âşık sevgiliyi büyük bir hasretle bekler ve kimi zaman âşık hüsrana uğrar ve küskün tavrılar sergiler.

Cemal Safi aşk ile ölümü de bazı şiirlerinde de iç içe kullanır. Safi'nin şiirlerindeki âşık sevgiliden aşkına karşılık bekler ancak umduğu sevgiyi bulamayınca ölmeyi dahi göze alır.

“Cemal Safi'nin şiirlerinde en fazla karşımıza çıkan temalardan biri de ölümdür. Ancak şair ölümü genellikle aşk acısından dolayı dile getirmekte, sitem için ölümden yararlanmaktadır. Cemal Safi'nin şiirlerindeki ölüm temi genellikle ölüm ötesini gündeme getirecek derinlikte değildir.”(Yılmaz, 2010: 124).

Yukarıda detaylıca bahsedildiği üzere Cemal Safi şiirlerinde salt aşkı ele almaz. Aşkla beraber farklı hissiyatları da ele alır. Bunlardan biride yaşlılıktır. “Cemal Safi'nin şiirlerinde aşk ve ölümün yanında bir de yaşlılık teması konu edilir. Genel olarak boşa harcanmış bir ömürden şikâyetin öne çıktığı bu şiirlerde, şair yaşlılığı da tek başına değil de aşk ve dolayısıyla sevgili ile birlikte düşünür.”(Yılmaz, 2007: 124). Safi sevgili için verdiği emeklerin boşa çıkmasından ve ömrünün sonuna gelmenin verdiği üzüntüden de yakındır.

Safi'nin şiirlerinde sevgiliden beklenti içerisinde olan bir âşık vardır. Ancak bu beklenti karşılanmayınca aşğın içlenmeleri ve pişmanlıkları sezilir ve bu durumda da boşa harcanan bir ömre duyulan üzüntüden söz edilir. Son dönem Türk şiirinin aşk temasını ele alan önemli bir şairi olan Cemal Safi din hissiyatını da kimi şiirlerinde aşk ile beraber ele alır. “Modern bir rint havası hissedilen şairin şiirlerinde gördüğümüz kadarıyla din de aşk teması etrafında şekillenir. Aşğın sevgili karşısındaki durumunu izahta dinden yararlanıldığını söylersek yanlış olmaz.”(Yılmaz, 2007: 125). Safi'nin şiirlerinde aşk ile beraber ele alınan dini duygular derin bir metafor şeklinde ele alınmaz. Dini bu aşk ile beraber almada ki amaç aşk söylemine ahenk ve özellikle güç katmaktır. Özellikle beddua temalı şiirlerinde Cemal Safi, sevgiliye ahını dile getirir. Yaşadığı acıların aynısını onunda yaşaması için Allah'a

niyazda bulunur. Cemal Safi'nin şiirlerinin en önemli kişileri aşık ve sevgilidir. Safi'nin şiirlerinde yer alan aşık, Halk şiiri geleneğinden izler taşıyan bir yapıdadır. “Safi'nin şiirlerindeki Âşık fallara ve burçlara inanan, olumsuzlukları kadere bağlayan, aşkı da felekle birlikte yorumlayan bir âşıktır.”(Yılmaz, 2007: 126). Bu bağlamda Safi'de gelenek ile bağlantılı olacak şekilde modern bir aşık tipini şiirlerinde işler.

Safi'nin şiirlerinin diğer bir önemli kişisi de kadındır. Bu kadın şiirlerin en önemli kişisidir ve sevgili boyutu ile ele alınır. Sevgili boyutu ile ele alınan kadın şiirlerde her zaman ön plana çıkarılır. “Cemal Safi'nin şiirlerinde kadın güzelliği de açıkça dile getirilmiştir. Buradaki ‘güzel kadın’ imajının da klasik edebiyatımız ve halk edebiyatımıza dair unsurlar taşıdığı görülmektedir.”(Yılmaz, 2007: 129). Safi'nin şiirlerinde ele alınan kadın motifi özellikle Halk şiiri geleneğine benzer birçok özellikler taşır. Karacaoğlu ve Aşık Ömer'in şiirlerinde yer alan sevgili motifine benzer bir şekilde Safi'de şiirlerinde sevgili motifine yer verir. Safi'nin şiirlerindeki âşık ve sevgili gelenekteki aşık ve sevgili motiflerine benzer bir özellik taşır. Özellikle Halk şiiri geleneğindeki kullanımlara benzer bir duruma rastlanır.

Cemal Safi aşk temalı şiirlerinin dışında birkaç şiirinde bu temasının dışında konuları ele alır. “Aşk şiirleri şairi Cemal Safi'nin toplumsal temaları ele alan şiirlerinin sayısı oldukça azdır.”(Yılmaz, 2007: 133). Cemal Safi taşlamaları ile de oldukça bilinen bir şairdir. Taşlamalarında büyük bir çoğunlukla sevgiliyi hicveder. Safi taşlama ile ilgili olarak şunları dile getirir:

“Taşlamayı kızınca yazarım. Kınamak için yazarım. Hicvetmek için yazarım. Yani taşlamak için yazarım. Toplumsal sorunla karşılaşan şairin bunu yazmaması mümkün değildir. Bu durum onu gece uykusundan eder. Sınırlar bozulur. İlle de beni yaz der. Şiir kendini yazdırırsa şiirdir zaten. Benim şiiri anlatan şiirim vardır. Şiir kendini anlatır. “Kıyamete Kırk Kala” adındaki son kitabımın ilk şiiri bunlardan biridir. 1996 yılında yazmıştım.”(<http://www.caginpulisi.com.tr/>, 15.03.2018).

Ayrıca Cemal Safi taşlama ile ilgili olarak da şu ifadeleri dile getirir:

“...Evet, taşlamalarla, hicivlerle toplumsal sorunlar dile getirilebilir. Nef'i, Neyzen Tevfik, Şair Eşref bunlardan bazılarıdır. Nef'i, bu yüzden kafayı vurdurtmuştur. Şair Eşref kaymakamdı. Yazdığı taşlamalar nedeniyle vali olamadı. Taşlamalarında küfür kullandığı da olurdu. Kırkağaç'ta büstü vardır. Benim de toplumsal sorunları dile getiren şiirlerim vardır. “Yiğidin Alın Teri” bunlardan biridir.”(<http://www.caginpulisi.com.tr/>, 15.03.2018).

Safi taşlamaları ile özellikle sevgiliyi hicveder. Sevdasına karşılık bulamadığı durumlarda şair sevgiliyi en ağır ifadelerle hicveder.

Cemal Safi'nin şiirleri müzikalite açısından oldukça önemli şiirlerdir. Şiirleri birçok sanatçı tarafından bestelenmiştir.

“Cemal Safi'nin şiirlerinin çoğu bestelenerek musiki dünyasına dahil edilmiştir. Bu da sanatçının şiirlerinin, ritm ve ahenk yönünden musikiye uygun ve akılda kalıcı özellikte olmasından kaynaklanmaktadır. Bundan başka şairin mizaç olarak musikiye düşkünlüğü de açıkça kendini göstermektedir.”(Yılmaz, 2007: 131).

Cemal Safi, Akif İnan⁵’ın kendisi ile yaptığı bir röportajda şiir, beste ve musikiye dair şu ifadeleri dile getirir:

“(…)Misal Yunus Emre Hazretleri’nden başlayalım, gelelim Karacaoğlu, Dadaloğlu, Bayburtlu Zihni; bu tarafa gelelim Ümit Yaşar Oğuzcan, Âşık Dertli, Feylesof Rıza Tevfik... Bunların hepsi şair, hiçbirisi şarkı olsun diye şiir yazmadılar, zannetmiyorum. Cumhuriyet’in başlarında çok verimli olan iki şairimiz söz yazarlığı yapmıştır yani güftekarıdır fakat güftelerinin hepsi kalitelidir. Birincisi Mustafa Nafiz İrmak -merhum- her ikisi de Selahattin Pınar’ın güftekarıydı, gönül frekansları aynı birbirine uyum halindeydi. Bir de Vecdi Bingöl merhum- oda Sadettin Kaynak hocanın -merhum- güftekarı idi. Sadettin Kaynak bir de Karacaoğlu’ndan çok işlemiştir. Bizimki de hasbelkader besteleniyor, herhalde bestekârlar şöyle teveccüh gösteriyorlar, hem duygulu hem vurucu hem de dizeler hece vezni olarak hatasız çıkıyor ki... Çünkü bir hata dize de diyelim ki şiiri (6+5) tarzında yazıyorsunuz bir dizesi (4+4+3) olmuş on bir hece. Olmaz...”(Haz. Yıldırım, 2016: 480).

Yukarıda Cemal Safi, şiirde müzik ile ilgili düşüncelerini dile getirmektedir.

2.3 Yapıtları

Cemal Safi’nin dört şiir kitabı bulunmaktadır. Şairin ilk şiir kitabı 1993 yılında yayınlanan *Vurgun* adlı eseridir. 2000 yılında *Sende Kalmış*, 2002’de *Kıyamete Kırk Kala* ve son olarak da 2008’de *Ya Evde Yoksan* adlı eseri yayınlanmıştır.

2.2.1. Vurgun (1993)

Cemal Safi 1993 yılına kadar yazdığı şiirleri, *Vurgun* adlı ilk kitabında yayınladı. Eserde 185 adet şiir vardır. Bu şiirlerden 51’i tek dörtlükten oluşan müstakil şiirlerdir.

1.Baskı: Ekim 2011, Ayrıntı Basımevi, Ankara

⁵ Şair ve yazar (D. 12 Temmuz 1940, Şanlıurfa – Ö. 6 Ocak 2000). İlk ve ortaokulu Urfa’da, liseyi Maraş’ta bitirdi. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1972) mezunu. Öğrencilik yıllarında Hilal dergisi ve yayınlarını (1962-64) yönetti, Türk Ocakları Genel Merkezi’nde müdürlük yaptı (1964-69). Türk Taşıt Sendikası’nda sendikacılık faaliyetinde bulundu (1969-72). Gazi Eğitim Eğitim Enstitüsü’nde Türkçe-edebiyat öğretmenliği yaptı (1977-80). 1980 yılında Hac görevini yerine getirdi. Kurucusu olduğu Eğitimciler Birliği Sendikası ve Memur-Sen Konfederasyonu’nun Genel Başkanlığını yaptı (1993-2000). 1999 yılının Haziran ayında kanser hastalığına yakalandığı anlaşılarak Ankara’da hastaneye yatırıldı. Tedavilerden ümit kesilince isteği üzerine Aralık ayında götürüldüğü Urfa’da 2000 yılının ilk günlerinde bir Ramazan gecesi vefat etti. İlk ve yazı şiirleri 1957’den itibaren mahalli gazetelerde çıktı. 1959’da Derya adlı bir gazete yayımladı. 1969 yılında Nuri Pakdil, Rasim Özdenören ve Erdem Bayazıt’la birlikte Edebiyat dergisinin, 1976’da Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt, Alaeddin Özdenören ve Ersin Gürdoğan grubu ile Mavera dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Daha çok Edebiyat dergisinde çıkan yazıları ile ayrıca 1977’de Yeni Devir gazetesinde Akif Reha imzası ve kendi adıyla yazdığı köşe yazılarıyla tanındı. 1998’de Kanal 7’de kültür ve sanat programı hazırlayıp sundu. Bazı ürünleri de Türk Ruhu, Türk Yurdu, Filiz, Yeni İstiklal, Hilal gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. 1998’de Divan ve halk şiiri geleneğinden yararlandığı şiirleriyle kendi kuşağının usta şairleri arasında gösterildi. 1982’de KASD Deneme Ödülü’nü aldı. 1995’te Türkmenistan’ın başkenti Aşkabat’ta yapılan Türkçe’nin Üçüncü Uluslararası Şiir Şöleni’nde kendisine Türkmenistan’ın ünlü şairi Mahdum Kulu Şiir Ödülü verildi. Ölümünden sonra Urfa Belediyesi tarafından aynı yıl adına şiir yarışması düzenlendi.

- 2.Baskı: Mayıs 2013, Ayrıntı Basımevi, Ankara
3.Baskı: Ağustos 2015, Ayrıntı Basımevi, Ankara

2.3.2. Sende Kalmış (2000)

Eser Safi'nin *Vurgun* adlı ilk eserinden sonra yayınlanan ikinci şiir kitabıdır. Eserde 78 adet şiir bulunur. Bu şiirlerden 27 adet şiir tek dörtlükten meydana gelir.

- 1.Baskı: Ekim 2011, Ayrıntı Basımevi, Ankara
2.Baskı: Mayıs 2013, Ayrıntı Basımevi, Ankara
3.Baskı: Ağustos 2015, Ayrıntı Basımevi, Ankara

2.1.3. Kıyamete Kırk Kala (2002)

Eser Cemal Safi'nin şiirlerini yayınladığı üçüncü şiir kitabıdır. Eser içerisinde en fazla tek dörtlükten meydana gelen şiirler bulunmaktadır. Eser içerisinde 94 adet şiir vardır. Bu şiirlerden 62'si tek dörtlükten oluşan şiirlerdir.

- 1.Baskı: Ekim 2011, Ayrıntı Basımevi, Ankara
2.Baskı: Mayıs 2013, Ayrıntı Basımevi, Ankara
3.Baskı: Ağustos 2015, Ayrıntı Basımevi, Ankara

2.1.4. Ya Evde Yoksan (2008)

Ya Evde Yoksan Safi'nin son yayınlanan eseridir. Eser şairin en hacimli şiir kitabıdır. Eserde diğer üç şiir kitabında yer alan birçok şiir de bulunmaktadır. Yani Safi'nin bu son şiir kitabı müşterek⁶ bir eserdir. Eserde özellikle *Vurgun* adlı şiir kitabında bulunan şiirler yer alır.

⁶ Ya Evde Yoksan Adlı Eserde Yer Alan Müşterek Şiirler Şunlardır: Gelin Birlik Olalım, Tufan Öncesi, Senden Sonrası, Tek Hece, Vurgun, Rüyalarım Olmasa, Git, Sensiz Olmadı, Sensiz Bahar, Telefonda Sen, Ya Evde Yoksan, Bir Taşla İki Kuş, O Ne İnce Oya, Bir Gelir Biter, Köz Gönder Bana, Güzelsin, Satılır Diye, Sensiz İki Gün, Aklım Çıkıyor, Besmele, Gönül Nikahı, Ey Garip Dostumun Eski Karısı, Sen İran Ol, Çelme, Sabah Ola Hayır Ola, Senin Üstüne, Mecbur, Çeçilya, Dersin, Kışkandır,

En Tatlı Günah, Esrar Tüttüyordu, Seni Sevmemek İsrar, Velinimet, Ayşen, Yakarım Ayşe, Nuroya, Almina, Sen Nasıl İstersen, Bilsen, Döner Diye Bekledim, Hak Ettin, Bildiğin Gibi Değil, Sana Şaka Geliyor, Allah Aşkına, Bilseydim, İç Benim İçin, Gözüm Kesmiyor, Ne Kaybederdin?, Neredesin Diye, Sazla Söz Arasında, Yakışmış Sana, Yaşarsın, Ninniler Söylüyorsun, Aklım Almıyor, Gönül Ağırma Ağırma, Gel, Başkentin Ufkunda, Ayrılık Nikahı, Bırakmadın, Yoksa Düşeceğim Ben, Vur Da Öyle Git, Zalimden Öte, Çiçeğim, İyi Mi Böyle, Sen Bir Yana Ben Bir Yana, Kal Sağlıcakla, Kara Gözlüm, Bırak Beni Gideyim, Giderim, Aşk Uykusu, Döv Beni, Ne Nilüfer'i, Eskici, Git Güle Güle, Ben Böyle Değildim Senden Öncesi, Ne Şam'ın Şekeri, Yıldız Falı, Mecbur Muyum Ben?, Müstehak Gördün Bana, Ne Yazar, İnanır Mısın?, İsrar Haramdır, Başın Sağolsun, Esirgiyorsun, Kılavuzum Karga Çıktı Neyleyim!, Gönülümün Kahyası, Eski Dostlarım, Kitabım Artık, Meziyetim Var Benim, Gene Safi'ye Kaldı, Yeter Artık, Tezat Görünür, Kanlar İçinde, Dilşad, Ah Şu Şairliğim, Şair Ettiler, Sensin, O Gün, Sensin, Benim Kadar, Öldür Demedim, Nezaket İster, Ukala Gönül, Bekledim Durdum, Gönül Penceresi, Bir Orhan Gencebay'ı, Laralı Halil.

- 1.Baskı: Ekim 2011, Ayrıntı Basımevi, Ankara
- 2.Baskı: Mayıs 2013, Ayrıntı Basımevi, Ankara
- 3.Baskı: Ağustos 2015, Ayrıntı Basımevi, Ankara

BÖLÜM 3

3. CEMAL SAFİ'NİN ŞİİRLERİNİN TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ

İçerik şiirin temel yapı taşlarından birisidir. Her şiir belli bir içerik doğrultusunda meydana getirilir. İçerik şiirde ele alınan tema, konu, duygu ve düşüncedir. Bu tema ve konular şiirin en önemli parçasıdır.

“İçerik, bir şeyin içinde olan şey olarak düşünülebilir. Yapı, şiirin iskeleti olarak kabul edilirse, içerik de, bu iskeletin ruhu olarak kabul edilmelidir. Dış görünüşün bıraktığı izlenim, ancak içeriğin okuru kendine çeken ve etki alanında dolaştıran içeriğiyle etkin olabilir. Bu yönüyle okur, yapıyla başladığı yolculuğunu içeriğe ulaşmakla sonlandırır.”(Akbulut, 2008: 46).

Bir şiirde kafiye, nazım birimi, nazım türü, söz sanatları vb. gibi birimler arasında anlamsal ve yapısal bağlantının kurulması maksadı ile sık sık tekrar edilen ve iletinin verildiği özlü düşünceye tema denir. Şiirlerde tema şiirin özünü oluşturur. Tema çoğunlukla bir duyguya işaret eder.

Şiirler birer duygu paylaşımlarıdır. Her şair, kendisince önemli gördüğü düşünce, izlenim, hayal ve çoklukla da his etrafında oluşturur şiirini. Bunda, şairin çocukluğu, ailesi, öğrenim durumu, iş hayatı, evliliği ve çocukları, çevresi ve duyup gördüğü benzer birçok etmen ile hayat felsefesi, sanat çevresi ve eğilimi, inancı ve kişiliği rol oynar. Böylece şiir, onu vücuda getiren sanatkarın zihninde tüm bu etmenlerle yoğrulur ve okuyucuya son haliyle sunulur. Verilecek mesaj veya paylaşılacak his de bu sayede ancak dile getirilmiş olur. Cemal Safi, şiirlerinde aşk, özlem, ayrılık, hüzn, pişmanlık, gibi konu/temalarını yoğun olarak kullanır. Ayrıca çoklukla, aşkın onda bıraktığı melankolik bir ruh yapısıyla örülü şiirler yazar. Safi'nin şiirlerinde birçok duygu aşk ile beraber dile getirilir. Safi'nin şiirlerinde ele alınan temalar genel olarak azdır ancak bu temalar şairin yoğun ve sade anlatımı ile dile getirilir. Kimi zaman aşkını ve sevdasını sevgiliye en içten şekilde anlatırken kimi zaman da hasretini dile getirir. Bazen de aşkına karşılık beklerken, kimi durumlarda da sevgiliye aldanmanın pişmanlığını dile getirir.

Arapça kökenli bir sözcük olan aşka, aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi, seveda, gibi anlamlar verilmiştir.

“Aşk kelimesinin sözlük anlamı sarmaşıktır. Aşk, sarmaşığın bir bitkiyi, ağacı sarıp sarmalaması, kuşatması, belki de kurutması gibi âşığı istilâ eder. Muhabbet ise, toprağa atılan tohum anlamındaki “hibbe” kökünden türemiştir. Hayatın aslı o ve onda olduğundan, bitkilerin kökü ve tohumu olan habbeye de sevgili (hubb) denmiştir.”(Kurnaz 2010: 450).

Aşk tanımlanması zor olan bir kavramdır. Şiirlerde de aşk birçok yönü ile ele alınır. Her şair aşkı kendi hayat görüşü içerisinde ele alır.

“Aşk bir insanın çoğu zaman karşı cinsten başka bir insanla birlikte olma arzusu olarak tanımlanabilir. Bu tanım düşsel aşkı da, cinsel arzuyu da kapsayacak kadar geniştir. Bu arzunun herhangi bir yönünden söz eden bir şiir, aşk şiiri olarak kabul edilebilir. Şairlerin dünya görüşleri aşkın şiirde anlatımını etkilemiş ve seçilen mekânlar, sevgili imgesi ve aşk anlayışı ile ifade edilmiştir.”(Mignon, 2002: s.10-11).

Türk şiirinde aşk en çok işlenen temalardan biri olmuştur. Aşk Türk şiirinde beşeri ve ilahi boyutlarıyla ele alınmıştır.

“Şairler, aşka muhtelif benzetmeler yapmış ve aşkı çeşitli mecazlar yoluyla dile getirmeye çalışmışlardır. Birçok şairin farklı pencerelerden baktığı aşk, şiirlerde yüzlerce benzetmeye konu olmuştur. Aşkla birçok somut ve soyut kavram arasında bağ kurulmuş olsa da şairler aşkı yeterince ifade edebilmekte aciz kalmışlar ve aşkın herkes tarafından kabul görmüş bir tanımını ortaya koyamamışlardır.”(Kola, 2016: 68).

Şiirlerinde aşk teması, Safi için aşk şairi dedirtecek kadar büyük ve önemli bir yoğunluktadır. Aşk, şiirlerinde her açıdan dikkate değer bir ölçüdedir. Aşk, Safi'nin şiirlerinde bir sığınaktır. Kimi zaman çift taraflı, kimi zaman platonik boyutta algılanan aşk,

şiiirinde yüceltilmiş bir duygu olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda şair, aşkın tasavvufi anlamına da bazı şiirlerinde atıfta bulunur. Aşkın kutsiyeti, Safi'de önemli derece de bir yere sahiptir. "İnsan tabiatının ve hayatının vazgeçilemez fonksiyonlarından biri olan cinsel içgüdü ve buna bağlı sevgi, insanları insan olduklarının şuuruna vardıkları andan itibaren düşündürmeye başlamıştır." (Ayvazoğlu, 2000: 59-66). Safi, şiirlerinde aşkı ele alırken cinsellik ve cinselliği çağrıştırmacı ifadelerle pek yer vermez.

3.1. Aşk Temalı Şiirler

Şiir, en eski edebiyat türlerinden biridir. Şiir belli temalar etrafında şekillenir. Birçok tema şiir içerisinde ele alınır. Aşk teması Türk şiirinde şairler tarafından en çok işlenen temalardan birisidir. Aşk Türk şiirinin ana izleklerinden birisidir.

"İnsanlık öyküleri ne kadar farklı olsa da, bazı ana izlekler çevresinde buluşur ve gelişir. Her dönemde ve dünyanın her yerinde evrensel ve değişmez izlekler vardır yazın yapıtlarında, örneğin: ölüm, yalnızlık, intikam, iktidar/, gurur/, para, vs. "Aşk" da yazınsal ürünlerde ön ya da arka planda neredeyse daima hazır bulunan bir izlektir."(Korkut, 1996:3).

Türk şiir geleneğinin temelini oluşturan temalardan biri olan aşk, şairlerce muhtelif benzetmelere konu olmuş ve farklı mecazlar yoluyla anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak, kaleme alınan bu eserler aşkı tam olarak kelimelere dökmekte yetersiz kalmıştır.

"Şairler, aşka muhtelif benzetmeler yapmış ve aşkı çeşitli mecazlar yoluyla dile getirmeye çalışmışlardır. Birçok şairin farklı pencerelerden baktığı aşk, şiirlerde yüzlerce benzetmeye konu olmuştur. Aşkla birçok somut ve soyut kavram arasında bağ kurulmuş olsa da şairler aşkı yeterince ifade edebilmekte aciz kalmışlar ve aşkın herkes tarafından kabul görmüş bir tanımını ortaya koyamamışlardır." (Kola, 2016:68).

Türk şiirinde pek çok şair, aşk temasını asırlar boyunca, kendi bakış açılarıyla insanlara ifade etmek için uğraşmışlardır. Bu bağlamda aşk, eski çağlardan günümüze kadar gerek sözlü gerekse yazılı edebiyatın en fazla ilgi duyduğu konu olmuştur.

"Türk edebiyatında aşk konusu müstakil olarak ele alındığı gibi bu edebiyatın çeşitli mahsullerinde lafız ve mana sanatlarından faydalanılarak bilhassa telmih, mecaz ve istiareler yoluyla kullanılmış, ayrıca mazmun ve remiz olarak da yaygın bir şekilde işlenmiştir".(Uzun, 1991: 18).

Aşk konusu şiirimizde birçok yönüyle ele alınmıştır. Aşk şiirlerde tasavvufi ve beşeri boyutuyla asırlarca ele işlenmiştir. Aşkın beşeri boyutu günümüze kadar sıklıkla alınmıştır.

"Beşerî aşk konusu, şiir alanında yüzyıllar boyunca en fazla işlenen konulardandır. Bu hükmümüz, halk ve divan şiirinin yanı sıra yeni Türk şiiri için de geçerlidir. Şairin gönül verdiği yahut hayâlinde geçen güzel, üstün vasıflara sahiptir. Perilerden, hûrilerden hülâsa güzellerin güzelinden daha da güzeldir."(Kaya, 2000:1).

Aşk teması Halk şiirinde ele alınan temaların başında gelir. Aşık edebiyatı sanatçıları şiirlerinde aşk temasını sıklıkla işlerler. Bu dönem sanatçıları aşkı birçok yönüyle şiirlerinde ele almışlardır.

“Âşıklar; gördükleri aksaklıkları, acıları, sevinçleri, özlemleri, gurbeti, hasreti, ölümü, yiğitliği kısaca hayatın türlü yönlerini şiirlerinde işlemişlerdir. Âşıkların, aşkın bazen ilahî, bazen beşerî, bazen de her iki yönünü ön plana çıkardıkları görülür. Onların şiirlerinde sıklıkla beşerî aşka değinilmiştir. Bu yüzden sevgiliye ait özelliklerin bu şiirlere yansması da doğaldır.”(Saraç, Özdemir, sayfa 112).

Divan şiirinde, işlediği duygu ve konulara toplu olarak bakılınca görüleceği gibi aşk konusu üzerine kurulmuştur. Merkezde sadece o vardır. Eski Türk edebiyatında aşk, basit ve çekici bir arzudan hastalık derecesine varan alışkanlık ve tutkulara kadar çeşitli boyutlarda işlenmiştir.

“Klasik şairler, aşkı kimi zaman ilahi boyutta ele almış, kimi zaman da doğrudan aktarmışlardır. Bazı metinlerde de aşk, bu iki boyutla sentezlenmiş ve beşerî duygulardan soyutlanarak ilahi aşka geçiş için bir köprü gibi düşünülmüştür. Esasında Allah'ın insanlara bahşetmiş olduğu beşerî aşk da, ilahi aşkın dünya âleminde bir tezahürüdür.”(Kola, 2016:68).

Klasik edebiyatta, bütün müşahhas ve mücerret unsurların oldukça zengin bir estetik sistem içerisinde mantıki benzetmeler ve güçlü tasvirlerle tarif edildiği gibi, aşk da son derecede gelişmiş bir anlayışla çeşitli benzetmelere, tasvir ve teşbihlere konu olmuştur.

“Divan şiirinde hususi aşk anlayışı ile içtimai hayatın sıkı bir bağlılığı vardır. Bunun bir iz düşümü olarak âşık belli bir kulluk statüsü ile görünür. Bu görüntü özelde bir sevgiliye bağlılığı gösterirken genelde sultana ve daha ileride Allah'a kulluğu sembolize eder. Âşığın çoğu kez bir kul olarak karşımıza çıkmasının nedeni bu düşünce sistemidir. Birçok beyitte âşığın “sultan sensin, hüküm senin, kul senindir” şeklindeki yaklaşımı da kul olmanın gereğidir.”(Gönel, 2010:212).

Safi'nin aşk ve sevdâ temalı şiirlerinde⁷ aşk birçok yönüyle ele alınır. Şair bu şiirlerde sevdâyı en içten hisleriyle dile getirir. Safi'nin şiirlerinde en önemli kahraman sevgilidir ve sevgiliye olan muhabbet ve bağlılık anlatılmaya çalışılır. Sevgili bu şiirlerde âşık için en kutsal varlıktır. Sevgiliye duyulan aşk ve muhabbette içtenlikle anlatılır.

“ ...

Kamil iken cahil ettim âlimi,

...

Aslı için kül eyledim Kerem'i.

İbrahim'in atıldığı kor benim...

⁷ Cemal Safi'nin aşk ve sevdâ temasını ele aldığı şiirleri: Tek hece, Telefonda Sen, Ya Evde Yoksan, Dökemez Diye, Bir Gelir Biter, Rojda, Güzelsin, Satılır Diye, Gönül Nikahı, Sensin, Sen İran Ol, Kiskandır, Yakarım Ayşe, Beni Sevmeni İstiyorum, Bulamadım, Sensin, Gurur, Ya Senin Olurum Ya Hiç, Dostlar Başına, İki Ateş Arasında, Su Serp Sineme, Mecbur, Keşke, Senden Sorarlar, Eski Dostlarım, Aysuda, Eğer, Üç Rengin Adı, Esrik Başım, Zulüm Dolanır, Zaptı Raptâ Gelmezdim, Baş edemezsin, Sevdâ Bu, Yetmiş Bin Besmele, Arap Kısrağı, Sensin, Ya Eşimsin Ya Katilim, Efendim, Sensin, Ceylan, Küçüldüm Sana.

...
“Benim için yaratıldı MUHAMMET!

...
Barınağım gönül denen yer benim” (Y.E.Y., s.29-31)

Tek hece şiiri Safi’nin en çok bilinen şiirlerindendir. Aşkın kendini anlattığı bir şiirdir. Kendisinin her şeye kadir olduğunu dile getirmektedir. Aşk, âlimden sultana, Yavuz’dan Lokman’a, Aslı’dan Kerem’e, Ferhat’tan Şirin’e kadar kime ne yaptığını anlatır. Aşk kendi diliyle acımasızlığını dile getirir. Aşk ne kadar büyük bir güce ve kudrete sahip olduğunu anlatır. Kimini dillere destan ederken kimini de rezil eder. Kralı rezil edip köleyi kral yapabilecek bir kudretinin varlığından bahseder. Hayırda şer de onundur. Aşk farklılıkları ortadan kaldıran bir güçtür. Şiirde aşk, rahmet sebebinin kendisi olduğunu dile getirir. Safi bu şiirde aşkı aşka tarif ettirmiştir. “Burada tek ve hece göstergeleri, şiirde anlatılacak, işlenecek kavrama gönderme yapmıştır. Fakat kavramı tam olarak ifade etmeyip yalnızca bir ipucu vermiştir. Gösteren “Tek Hece” ifadesidir. Ancak gösterilen henüz net değildir.”(Bayram, 2016:1747). Şiirde verilen örneklerle baktığımızda da hep halkın içinden çıkmış örnekleri görebiliriz. Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Yunus, Mevlana yüzyıllardır, bu topraklarda yaşayan insanların ilham kaynağı olmuştur. Şair de bunları ilham olarak değerlendirmiş ve okuyucuya ben de sizdenim mesajını vermiştir. Ayrıca işlediği temanın da aşk olması şiiri daha da bize yaklaştırmıştır. Karacaoğlan’ın, Fuzuli’nin, Aşık Emrah’ın kısacası Türk şiirinde büyük izler bırakmış tüm şairlerin her şiirinde tek yönünü irdelediği bir muammayı Cemal Safi tek şiirde bütün yönleriyle tarif etmeye çalışmıştır.

“Bundan daha güzel müjde mi olur?
Merhaba diyorsun telefonda sen,

...
Mutluluk ne kadar kolaymış meğer,
Sevginin kadrini bilseydik eğer,

...
Sevgi bu, insanı böyle inceltir,
...”

(Y.E.Y., s.41-44)

Telefonda Sen’de sevgilinin sesinin telefonda duyulmasının yaşattığı büyük mutluluk dile getirilmiştir. Sevgilinin merhaba demesinin şairde dert bırakmaması, şairane bir şekilde dile getirilir. Bir telefon konuşmasından duyulan mutluluğun anlatıldığı şiirde, ağır gelen hasretin telefonda duyulan sesle aşırı bir mutluluğa dönüştüğünden bahsedilir. İki âşık arasında yüz yüze geçecek bir konuşma telefon muhabbeti üzerinden ifade edilir. Telefonda sevgilinin sesini duymanın hazzından bahsedilir.

“ ...
Sabahlara kadar içsek, sevişsek,
Ne ben işe gitsem, ne sen ayıksan,
...
Tepeden tırnağa sırsıklam oldum,
İçim ürperiyor, ya evde yoksan.” (Y.E.Y., s.45-47)

Ya Evde Yoksan şiirinde adli şiirde sevdanın farklı bir boyutu ele alınır. Muhabbetle bağlı olunan sevgilinin evde olamayacağının verdiği endişe, içten içe dile getirilir. Safi kimi şiirlerinde sevgiliden karşılık bulamamayı, ayrılığı, sevdayı çok farklı şekillerde dile getirir. Bu şiirde sevgilinin evde olamayacağına dair duyulan kaygı, aynı zamanda sevgiliye olan muhabbet ve bağlılık ile beraber anlatılmaya çalışılmıştır.

“İzimi gizledim felekten bile
Birlikte görür de çekemez diye
Suyu esirgedim melekten bile
Güzel ellerine dökemez diye”⁸ (S.K., s.77)

Dökemez Diye adlı şiirde sevgiliyi metheder, ona olan bağlılığını anlatmaya çalışır. Sevgiliyi her şeyden esirger. Şair sevgiliyi tüm kötülüklerden korumaya çalışır, ona bir zarar gelmesinden korkar. Şair mübalağa sanatına başvurarak onu melekten bile esirgemeye çalışır.

“Yüzüne bakınca içim tutuşur
...
Helal-i hoş olsun gurur da naz da
Ne olur tebessüm etsen biraz da?
...
Sen gibi kıyamet bir gelir gide” (Y.E.Y., s.51)

Bir Gelir Biter şiirinde Safi’nin birçok şiirindekilere benzer olarak sevda teması vardır. Sevgiliye bakmanın can alıcı hissi, yürüdüğü yerlerden gelen nur, âşık için vazgeçilmez bir durumdur. Şair sevgiliden bir nebze de olsan tebessüm etmesini beklemektedir. Sevgilinin eşi benzeri olmadığından bahsedilmekte, ondan daha değerlisi olmadığını anlatmaktadır. Safi kimi şiirlerinde sevgiliyi metheder. Bu durum Safi’nin Divan şiiri geleneğinden yararlandığının göstergesidir. Safi divan şiirinde övülen, göklere çıkarılan, kutsal bir meziyet yüklenen sevgiliyi modern bir şekilde metheder.

“Aşkınla tutuşan kalbime bir bak
Seninkinden başka köz var mı Rojda
...

⁸ İçerisinde alıntı yapıldığına dair “...” kısımlarının yer almadığı şiirler tek dörtlükten oluşan şiirlerdir. Bu dipnot her şiirde ayrıca gösterilmeyip sadece bu kısımda değinilip diğer tüm bu özelliğe sahip şiirler için de geçerli olacaktır.

Yüz sürdüm bastığın toprağa taş

...

“Ez aşike teme” işte bu kadar,

Bundan daha güzel söz var mı Rojda” (K.K.K., s.86-87)

Rojda adlı metinde sevdiğine olan sevdasını dile getiren şair, onu sevdaya inandırmak için dil dökmektedir. Şiirde “Rojda” diye adlandırılan sevgili methedilmektedir. Şair sevgiliden bir beklenti içerisinde.

“Görenler kendini beğenmiş sansın,

...

Sen benim haddimden fazla güzelsin...

...

Çünkü sen her zaman sen muhabbetle,

Şiirle, şarkıyla, sazla güzelsin...

...”

(Y.E.Y., s.53)

Güzelsin şiirinde sevgi ele alınır. Sevgiliye duyulan aşk ve muhabbet dile getirilir. Şiirde şair sevgiliye öğütlerde de bulunmaktadır. Safi her ne kadar aşkı kutsal olarak görse de sevgiliye sonsuz sevgi beslese de yeri geldiğinde, aşkın körü körüne esiri olmayarak sevgiliye nasihat eder, onu acımasızca eleştirir. Safi dizelerinde kendisini, koşulsuz şartsız sevgilinin aşkına esir etmez; her ne kadar vuslat için can atsa da yeri geldiğinde sevgiliye en ağır bedduaları da söylemekten geri durmaz. Bu şiirde de şair sevgiliye duyulan muhabbetinin yanında ikaz da etmektedir.

“Adını kâğıda yazamıyorum,

Gün olur yerlere atılır diye.

...

Uğrunda kaç kalbi kırık bıraktım!

Kırk yıllık dostları nârına yaktım!

...”

(Y.E.Y., s.54-55)

Satılır Diye şiirinde Safi, sevgiliye karşı kıskançlığını dile getirir. Şiirde sevgili için her şeyin yapılabileceğini ifade eder. Şair, bu uğurda dostlardan da vazgeçtiğini, kalp kırıldığını, sevgili uğrunda köle olacağını da anlatır. Sevgili Safi’nin şiirlerinde en çok kıskanılan varlıktır. Onu kimsenin görmesini istemez. Sevgilinin saçının görünmemesi, incinmemesi, resminin kimsenin eline geçmemesi, adının kâğıda yazılmaması gerekir, bu şairin kıskançlık ifadeleridir.

Bunların olması sevgiliye ve aşka nazar eder.

“Çok erken kıyılır gönül nikâhı.

...
Kırkında aratır yaşı onüçü
Tanımaz günahı, kanunu, suçu,
...
Dökerken kıyılır gönül nikâhı...” (Y.E.Y., s.60-61)

Gönül Nikahı’nda ilk görüşte aşkın şairde meydana getirdiği değişimlerden söz edilir. Aşkın şairin dünyasında nelere sebep olduğundan bahsedilir. Nasibin bir gün insanın önüne geleceğini, bu durumu gönlün kabul edeceği anlatılmaya çalışılır. Alında yazılı olanın bir vesileyle günün birinde insanın önüne geleceğinden bahsedilir. Şair bu nasibe ise gönlün razı geleceğini anlatır.

“Her şeyin sonrası, evveli sensin
Gönlümün biricik emeli sensin
İnan ki çökerim, çekemem dersin
Çünkü can evimin temeli sensin...” (Y.E.Y., s.271)

Sensin adlı dörtlükte, sevgiliye bağlılığını dile getiren şair, sevgiliyi kendisi için vazgeçilmez olarak görmektedir. Şair ona olan muhabbetini ve bağlılığını anlatmaya çalışır.

“...
Varsın Sultan Selim gelsin üstüme...
Ali'nin kılıcı elimde aşkın,
...
Yezid'in vebali kalsın üstüme...” (Y.E.Y., s.64)

Sen İran Ol şiirinde aşkın yoğun hali anlatılmaya çalışılır. Şiirde sevgiliye duyulan haz, muhabbet dile getirilir. Aşkın İran ülkesine, maşukun da Şaha benzetildiği, belaların Sultan Yavuz ile çağrıştırıldığı şair tarafından dile getirilir. Aşka dair müptelalıktan bahsedilen şiirde, aşğın gönlüne düşen aşk ile birçok belaya göğüs gerebilecek güçte olduğundan bahsedilir. Safi birçok şiirinde olduğu gibi, Divan şiirinde asırlarca işlenen âşık ve maşuk temasını, kendi şiirinde Divan şiiri geleneğinden yararlanarak modern bir tarzda anlatmaya çalışır.

“Ateş-i aşkınla öyle dağla ki,
Nar-ı cehennemde koru kıskandır...
...
Allah’ın aşkına bir kahkaha at!
Besbeter çatlasın, narı kıskandır! ..
...” (Y.E.Y., s.76)

Kıskandır şiirinde de şair sevgiliye olan muhabbetini dile getirir ve ona olan bağlılığını anlatmaya çalışır. Şair sevgilinin kendisi için vazgeçilmezliğini de anlatır. Sevgili aşık için en değerli varlıktır.

“...
Lime lime olur paralanırım,
Bin bedene girer sıralanırım,
...
Eyyub gibi her çileyi hazmetti,
Seni benden ayıramaz Çin seddi,
...”
(Y.E.Y., s.83-84)

Yakarım Ayşe adlı şiirde aşk, kutsal bir vaziyette ele alınır. Şair bu aşkın kutsallığından kendisinin nasiplenmesinden duyduğu memnuniyeti dile getirir. Şair sevgiliye karşı duyduğu hasretten asla şikâyetçi değildir. Sevgili için her türlü zorluğa katlanır. Şair için sevgiliye karşı beslediği ve onun için kutsal olan aşkından bahseder. Şair sevgiliyi incitmekten bile çekinip korkar.

“...
Çağırısam bile gelme, yorulma ne olursun,
Sen üzülme, incinme, kırılma ne olursun,
...
Haşa! Yaratan gibi beş vakit namaz değil,
Senden sadece beni sevmeni istiyorum.”
(V., s.27)

Beni Sevmeni İstiyorum başlıklı şiirde şair sevgiliden bir beklenti içerisinde. Şair sevgiliden sevmeyi beklemektedir. Şair sevdasını dile getirdiği şiirde aşkına karşılık bekler. Şair sevgiliden bu karşılığı almanın çok zor olduğunu bilse de yine ümit etmektedir. Sevgilinin asla üzülmesini de istemeyen şair, aşkının değerinin bilinmesini istemektedir. Bu aşta harap olan hep âşıktır, eziyetlere katlanan odur. Sevgilinin tahrip ettiği gönül, aşığı bitmek bilmeyen dertlere sokar. Cemal Safi kimi şiirlerinde aşığın terkedilişini dile getirir. Ayrılıkla beraber aşığın perişanlığını, tahammül edilemeyen dertleri anlatmaya çalışır. Aşığın tek yoldaşı artık mazide yaşanan güzel anılardır. Türk şiir geleneğinde asırlarca birçok şair tarafından işlenen ayrılık/sevgilinin gidişi teması Cemal Safi tarafından da içten bir şekilde işlenmiştir.

“...
Yüzlerce, binlerce lügata baktım,
Seni anlatacak söz bulamadım...
...
Üzdüler dillere verip te seni,
Ezdiler yerlere serip te seni,

...

(V., s.53)

Bulamadım başlıklı şiirde şair sevgiliye olan bağlılığını anlatır, sevdasından söz eder. Şair için en değerli olan sevgilidir. Sevgili işlediği bütün günahlara rağmen şair için kusursuzdur. Aşığın gönlünde sadece sevgili vardır. Sevgilinin zerre kadar üzülmesi aşığı perişan eder.

“Doğuşum, müddetim, miadım, sensin
Zamana attığım ilk adım sensin
Hazreti İsa’nın doğumu değil
Ben seni tanırım, milâdım sensin...” (Y.E.Y., s.272)

Sensin adlı şiirde şair sevdiğine karşı aşkını, ona olan bağlılığından bahseder. Sevgili âşık için en değerlidir, onun için her şeydir. Şair sevgiliyi kendisinin başlangıcı ve sonu olarak görür.

“İçim, için için ağrır duyarım
Kalbim kalbin için vurur duyarım
Ağyâr ahvâlime güledursunlar
Uğrunda ölümden gurur duyarım...” (V., s.141)

Gurur adlı dörtlükte sevgili için yaşayıp ölmeyi göze alan âşık tasviri vardır. Safi’nin şiirlerinde sevgili uğruna ölecek kadar değerlidir. Aşığın kalbi, onun için atar. Ve bu duruma ağyar gülse dahi, âşık yine de sevgisinden vazgeçmez.

“...
Taş olurum başkasına koş desen,
Yaş olurum gözlerimden düş desen,
...
Aşkındır dertlere gülüş nedenim,
Aşkındır hayatta kalış nedenim,
...” (V., s.145)

Ya Senin Olurum Ya Hiç adlı şiirde şair sevdaya ve sevgiliye olan bağlılığını anlatmaya çalışır, sevgiliye olan muhabbetinden bahseder. Şair için sevgili vazgeçilmezdir. Şair sevgiliye sevdalandığı için kendisini bahtiyar olarak görür ve bu durum onun için büyük bir nimettir. Şair sevdiğinin sözünü emir bilir, her dediğini yapmaya razıdır. Şair sürekli sevgiliye ait olması gerektiğini vurgulayarak sevdasının büyüklüğünü ona anlatmaya çalışır.

“En kara günümde güneşim oldun,
En soğuk günümde ateşim oldun,
...
Beşerim, şaşarım, insanlık hali,
Üstüne koklarsam bir başka gülü;

...”

(V., s.119)

Dostlar Başına şiirinde şair sevgiliye olan aşkını coşkulu bir şekilde anlatır. Şair sevgiliyi tanımanın, ona sevdalanmanın mutluluğunu anlatır. Şair sevdayı onunla bulmuştur. Dertlerinin ona kavuşmakla son bulacağını mutluluğunu yaşar. Şair yaptığı hatadan dolayı af dilemekte, sevgiliden başkasına meyletmeyeceğini söyleyerek sevgiliye olan bağlılığını dile getirir.

“Seni gördüm, sonbaharlı
Bir gecenin yarısında,

...

Pervaneye dönüyorum,

...

İki ateş arasında!...” (V., s.124)

İki Ateş Arasında adlı şiirde şair sevgiliyi ilk kez görmenin verdiği büyük sevinçle yaşadığı durumu anlatır. Şair sevgiliyi tanımadan ve bilmeden önce ki hayatından ve durumundan bahseder. Şair sevgiliyi görünce değişen hayatını anlatır, geçmişi ile mukayese eder. Aynı zamanda şair ondan sevdasına karşılıklı bekler, ona sitem eder. Âşık artık bu sevdadan da sevgiliden de vazgeçemez. Ancak aşkın hali içler acısıdır. Sevdalandığından beri feryat ve figan içerisinde. Dertler ondan hiç eksik olmaz.

“Çıkamazsın, gönlüm haremdir sana
Bakamazsın, eller mahremdir sana
Umut pınarından su serp sineme
Aslım’sın bu yanan Kerem’dir sana...” (V., s.114)

Su Serp Sineme adlı dörtlükte şair, sevgiliye olan sevdasını anlatmaya çalışmaktadır. Sevgili sadece aşığa aittir. Aşkın gönlünde de sadece sevgili bulunur. Âşık sevgiliden hep bir ümit beklemektedir.

“Ne olursun Şirin Şirin bakınsan,
Ferhat’ına lâayık eda takınsan.

...

Ağlasam derdimi ne bilecekler,
Kâh dudak bükecek, kâh
gülecekler.

...”

(V., s.146)

Mecbur şiirinde şair onca emek verdiği sevdasını sevgiliye anlatır, onu ikna etmeye çalışır. Şair sevgiliyi aşkına inandırabilmek için dil dökmekte, sevdasının büyüklüğünden bahsetmektedir. Sevgili aşığa karşı kuşku duymaktadır. Âşık ise onun bu kuşkularının bitmesi

için ona yalvarmaktadır ve sevgiye olan muhabbetinden söz etmektedir. Şiirde halk şiirine benzer bir şekilde aşk ve sevda teması ele alınmıştır. Benzetmeler, dilin işlenişi gibi durumlar âşık şiirini anımsatır. Şiirde âşık kendisini sevdası bakımından Ferhat’a benzetir ve sevgiliden de Şirin’e yakışan bir tavır sergilemesini beklemektedir. Âşık için sevgili çok önemlidir ve aşığın yolları hep sevgiliye çıkar. Aşığın sevda derdini el bilmez, bilecek tek kişi sevgilidir. Şiirde âşık sevgiliye olan mecburiyetinden içtenlikle bahseder.

“Rağbetim ne saraya ne servete ne köşke
Sayende müptelayım aşka sohbete meşke
Hazreti Süleyman’dan fazla yaşardım inan
Seni sevdiğim kadar ömrüm olaydı keşke” (Y.E.Y., s.284)

Keşke adlı şiirde şair, aşkı en içten şekilde dile getirir. Şair sevgiliye olan muhabbetini bağlılığını dile getirir. Aşığın gözünde sevgiliden başka bir şey yoktur. Ne köşk ne saray, tek isteği sevgilidir. Şairin sevgiliye olan bağlılığı sıradan bir muhabbet değil, kendi ifadesi ile müptelalıktır. Şair mübalağa yaparak, ömrüne sığmayacak kadar onu sevdiğini anlatır.

“Ağyar, aşkımızı kınar, kararlar,
Suç isnat ederler sanık ararlar,
Korkupta sakın ha! Terk etme beni,
Zira ölümümü senden sorarlar...” (V., s.66)

Senden Sorarlar adlı şiirde, sevdiğine aşkı için cesaret veren şair, ondan korkup çekinmemesini istemekte, herkesin kınaması halinde bile aşkına sahip çıkmasını söylemektedir.

“...
Tövbekâr olurum, ama terk etme!
Vefasız bilse de eski dostlarım...
...
Selâsı verilse rahmet dilemem;
Peşpeşe ölse de eski dostlarım...
...” (V., s.181-182)

Eski Dostlarım şiirinde şair sevgili tarafından terkedilme korkusuyla ona yalvarır. Şair sevgiliye olan aşkını anlatır. Şair sevdiği olmadan eksiktir. Ona kavuşmak için her şeyi yapar.

“Okut beni talebenim Aysuda
Kalp hastanım sensin benim tabibim
...
Sultan Reşat lirasıysa aşkımız
Yazı sensin tura benim Aysuda
...” (S.K., s.24)

Aysuda adlı şiirde sevgiliye olan aşk ve bağlılık anlatılır. Şair sevdiğine methiyeler söylemekte, onu sevdasına inandırmaya çalışmaktadır. Şair “Aysuda” adlı sevgilisine karşı övgü dolu dizeler yazıp onun gönlünü kazanmaya çalışmaktadır. Sevgilinin öfkesi bile âşık için vazgeçilmezdir. Âşık sevgili olmadan kendisini “bahtı kara” olarak tabir eder. Şair sevdasını hiçbir şeye değişmez. Divane olan âşık için en büyük sermaye çok büyük emekler verdiği sevdasıdır. Şiirde halk şiiri tarzı bir eda ile söyleyiş vardır. Sevgilinin vasıfları sevda temasının ele alınışı; Safi’nin bu gelenek birikiminden yararlandığını gösterir.

“Nazmı çeker miydim mahkum olmasa elim
Gönlüm aklın sözünü tutabilseydi eğer
Sana olan zaafımı inkâr etmezdi dilim
Gönlüm ar perdesini yırtabilseydi eğer” (K.K.K., s.80)

Eğer adlı dörtlükte şair sevgiliye olan muhabbetini ve sevdasını anlatır. Şair sevgiliye olan aşkını ve bağlılığını yazmada şiire dökmede mahkûm olduğunu anlatmaya çalışır. Yani şair bu sevdayı ancak yazarak rahatlar. Bu aşk anlatılması gereken bir sevdadır. Şair sevgiliye olan aşkını, ne kadar büyük bir sevdada olsa içinde biriktirmekte sevgiliye, karşı küçük gözükmemeye çalışmaktadır. Divan şiirinde âşık, sevgiliye karşı büyük bir aşk ve muhabbet besler ancak ona karşı aciz görünmeyi de asla istemez. Safi bu şiirde buna benzer bir durumu kaleme alır.

“Sayende aklımda üç rengin adı
Ten süt beyaz yanak pembe dudak al
...
Sen bir çiçek ben bir arı sevgi bal
Tanrı’dan başkaca ne bekler insan
...
O denli bilinir aşkın kıymeti
...” (S.K., s.29)

Üç Rengin Adı şiirinde şair sevgiliyi tasvir eder. Beyaz, pembe ve al renkleri ile sevgilinin vasıfları anlatılmaya çalışılmıştır. Sevgiliye dair övgü dolu dizelerle şair, sevdasını dile getirir. Safi birçok şiirinde yaptığı gibi bu şiirde de sevgiliyi kendisi için vazgeçilmez görür, onu kutsallaştırır. Şair bir nebze bile olsa sevgiliyi incitmekten korkar. Şair sevgiliyle geçen her vaktin değerli ve güzel olduğunu dile getirir. Şaire göre aşk zahmetli ve meşakkatli bir yoldur. Ancak sevgiliyle beraber bu yol nimete dönüşür. Şiirde şair aşka, sevdaya ve sevgiliye dair en samimi duygularını dile getirir. Şiirde geleneğe dayalı halk şiirinin motiflerinden yararlanılan bir işleyiş vardır. Halk şiirinde sevgilinin yanağı, teni, dudağı bazı renklerle ifade edilir. Yüzü, boyu, beli, kibarlığı; inceliği ve nezaketi içerisinde ele alınır.

Sevgili ve onun aşık için kutsal olan vasıfları ele alınırken doğaya ait betimlemelerde önemli yer tutar. Cemal Safi’ de birçok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de yukarda sayılan bu birikimlerden fazlasıyla yararlanır.

“Çektim dudaklarının dolgun cigarasından
Ben sana müptelayım, ben aşkınla ayyaşım
Sanma ki sarhoşluğum kalecik karasından
Bakışlarından tüten esrarla esrik başım...” (Y.E.Y., s.294)

Esrik Başım adlı şiirde de şair sevgiliye olan sevdasını ve bağlılığından bahseder. Aşık sevgiliye müptelalık derecesinde bir aşk ile bağlıdır.

“Halime bakıp da mücrimim sanma,
Karşında ayağım, elim dolanır.

...

Hele bir derdim hapsinden yaman,
Aman sen işitme, sen duyma aman!
...”

(S.K., s.32)

Zulüm Dolanır’da şair sevgili karşısında içinde olduğu kötü vaziyeti anlatarak ona karşı olan sevdasını ve bağlılığını anlatır. Sevgili karşısında aşığın eli ayağı dolanır. Aşık sevgili karşısında ahraz değildir dilbazdır ancak sevgili karşısında halini arz edemeyecek kadar da acizdir. Sevgilinin yokluğunda şair en büyük servetinin sevdiğinin resmi olduğunu söyler. Aşık her çileye katlanır, en zor ayrılıklara karşı kuvvetlidir, ancak sevgilinin yanında başka birini görmesi yaşayacağı en büyük zulümdür. Safi bu şiirinde aşığın sevgili karşısındaki aciziyetini ele alır.

“Ben rintler aleminde aşkla beslenen kurdum
Nice ahu gözlünün gönlüdür benim yurdum
Ben ki saraya sığmaz zaptı rapta gelmezdim
Tek senin huzurunda elpençe divan durdum” (K.K.K., s.25)

Zaptı Rapta Gelmezdim’de şair, şair sevgiliye olan muhabbetini ve sevdasını dile getirir. Şair kendisini aşıklar aleminde, aşkla beslenen varlık olarak görür, gücünü bu şekilde anlatmaya çalışır. Ancak divan şiiri estetiğinde de sıkça şiirde işlendiği üzere, aşık sadece sevgili önünde el pençe divan durur.

“...

Ben sana dört mevsim bahar dilerken,

...

O canım gözleri yaş edemezsin.

...

Sen benim elime mecbursun er geç,

Bahtımı Mecnun’a eş edemezsin.” (S.K., s.38)

Baş edemezsin adlı şiirde şair, aşığı olmadan sevgilinin hiçbir değerinin olmayacağını dile getirir. Sevgili aşıkla değer kazanır. Onunla önemlidir. Şair vakit dolmadan, iş işten geçmeden sevgilinin gelmesini istemektedir. Şair aşkını yüce ve kutsal olarak görür. Adeta sevgilinin derdiyle sarhoş gezer. Aşık bu haldeyken sevgilinin umursamaz olmasına gönlü razı değildir. Şair şiirde gül ve bülbül motifinden yararlanarak aşık ve maşuğun bir arada olması gerektiğini dile getirir. Aşık biran önce vuslatı dilemekte, sevgiliden kendisine eziyet etmemesini istemektedir.

“Sevda bu nice şahı padişahı susturdu
Kimini rüsva etti kimine kan kusturdu
Gülizarı terk edip nesrin kokladı gönül
Bir yaban gülü için bir gülşeni küstürdü” (K.K.K., s.68)

Sevda Bu adlı şiirde aşkın gücünden bahsedilir. Aşk padişahı rezil eder, kimini rezil eder, kimine en büyük eziyetleri yaşatır. Aşk teması Cemal Safi’nin şiirinin temel noktasıdır. Yeri geldiğinde aşkı konuşturur, kimi zaman en güzel şekilde sevdasını dile getirirken kimi zaman da sevgiliye en ağır bedduaları yapar. Aşk teması divan şiirinin de en temel konusudur. Bu şiir geleneğinde de aşk sultanı rezil eder, aşığa en büyük eziyetleri yaşatır.

“...
Ten süt beyaz gözler zifir
Tanrıdan korkmayan kâfir
...
Gül sineni açtın bana
Can cennete girsin diye
...” (S.K., s.48)

Yetmiş Bin Besmele adlı şiirde şair sevgiliye olan sevdasını anlatır. Halk şiirinde vasıflarıyla beraber övülen sevgili motifine benzer bir işleyiş Safi’nin bu şiirinde de methedilmektedir. Şair sevgiliyle beraber olmanın mutluluğunu dile getirir. Şiirde sevgilinin yaratılışı övülmektedir. Şair sevgiliyle hep güzel günlerinin olduğunu, ondan asla cefa görmediğini dile getirir. Cemal Safi şiirlerinde aşkı ve aşkın hallerini çok çeşitli hallerini ele alır. Sevdayı, sevdanın güzelliklerini, sevdalanışı, sevgiliye muhabbeti içten ve samimi bir üslupla anlatır.

“Gözlerime çiğ düşse, saçlarıma kırağı
Sayende sıla olur gurbetin en ırağı
Ben sevda yarışında yele nal toplatırım
Süvari yüreğimin soylu arap kırsırağı” (Y.E.Y., s.295)

Arap Kısrağı adlı dörtlükte, sevdasını dile getiren şair, sevgilinin varlığının dahi aradaki tüm mesafeleri aşığa vuslata çevirdiğini anlatır. Şair bu sevda diyarında kendisini en büyük olarak görür. Kendisini kısrağa benzetir.

“Ben güzel severim ezelden beri
...
Neşem muhabbetim sözüm sohbetim
...
Canımın biçilmez pahası sensin” (S.K., s.49)

Sensin adlı şiirinde şair, sevdayı ve sevgiliye olan muhabbetini anlatır. Sevgiliyi en kutsalı olarak görür. Aşık sevdiği olmadan öksüz olduğunu anlatır. Aşık için sevgili en değerli olanıdır. Aşığın neşesi, sevinci, muhabbeti sevgilidir.

“İçimde sen söyler sen konuşursun.
Sen aşkı anlatan şiir dilimsin.
...
Sen varsan neşemsin, yoksan çilemsin.
Aşkımı müebbet yazan kalemsin.
...” (S.K., s.55)

Ya Eşimsin Ya Katilim başlıklı şiirde sevgiliye karşı büyük muhabbet duyan ve ona sevgi besleyen aşık, aynısını ondan da beklemektedir. Aşık bu sevda için yıllarını vermiştir. Çok emek sarf etmiştir. Sevgilinin gitmesi aşığı perişan eder. Lakin aşık muradına ermeyi beklemektedir. Sevgili yoksa hayat aşık için elemidir. Onun tüm neşesi ve sevgilidir.

“İzin verin son aşkım güzün olsun efendim
Deseniz çile! çile! çekerim bile bile
Dünyanın goncaları sizin olsun efendim
Bana bir yaban gülü yeter de artar bile” (K.K.K., s.57)

Efendim adlı dörtlükte şair sevgiliye olan aşkına karşılık ufak da olsa bir karşılık içindedir. Aşık sevgiliye iltifatlar etmekte, onun uğrunda seve seve çile çekmeyi göze almaktadır.

“...
Besteni yaparken gönül sazımda
...
Çözölmek bilmiyor sevda denen sır
...
Sen umut ışığım dolunay ferî
Mehtabın cezbeden cemâli sensin” (K.K.K., s.31)

Sensin adlı şiirde şair, sevdasına dair duygularını dile getirir. Sevgili aşığın gözünde en değerli olandır, en kutsaldır. Aşık için ulaşılmak istenen en önemli ve en kutsal amaç, sevgiliye vasıl olmaktır. Aşk sevgili ile değer bulur. Şairin nazarında hasretle geçse de uzunca yıllar aradaki kuvvetli bağ aşık ve maşuku güçlü ve diri tutar. Aşk, şair de aklı alır, duygular hâkim olur. Safi bu şiirinde olduğu gibi çoğu şiirinde içinde beslediği sevdayı dile getirir.

“ ...

Yaşımı başımı kakma Ceylanım
Ben cana kıyamam hele ki Ceylan

...

Ne olur bir daha çıkma Ceylanım
Gel sorma girde gör var mı emsali
...”

(K.K.K., s.41-42)

Ceylan adlı şiirde şair sevgiliye karşı beslediği sevdasını dile getirir ve onu sevdasının büyüklüğüne ikna etmeye gayret eder. Aşığın bütün çabası sevgiliden aşkına bir umut görmektir. Onsuz geçen her anın zorluğunu dile getiren şair, vuslat olmasını dilemektedir. Sevgilinin yokluğu aşığa zindandır. Sevgilinin gönlünün bir başkasında olması ihtimali bile aşığa en ağır eziyeti yaşatır.

“Ben vuruldum eyvah ki! Sen acı duyuyorsun
Neden dilim durmadı neden açıldım sana
Her an bir misli daha gözümde büyüyorsun
Dev idim damla oldum öyle küçüldüm sana”

(K.K.K., s.53)

Küçüldüm Sana adlı şiirde sevgili karşısında ki acizlik dile getirilir. Şairin gözünde ve gönlünde sevgili en değerlidir. Şair aynı zaman da sevdasının büyüklüğünden de söz eder ve bu seveda her an daha da büyümektedir.

Övgü teması da Safi’nin şiirlerinde ele alınan temalardan biridir. Türk şiir geleneğinde sevgili en önemli kahramanlardan birisidir. Birçok şair şiirinde sevgiliyi farklı yönleriyle ele alır. Aşık şiirinde sevgili şiirlerin en önemli unsurlarından birisidir.

“Âşık Tarzı Türk Şiir Geleneği içerisinde sevgili önemli bir yer tutmaktadır. Âşık şiirlerinde çoğunlukla merkezde yer alan güzeller, farklı yönleriyle dile getirilmiştir. Bu durum, güzel/sevgili olarak nitelendirilen karşı cinse duyulan ilgi ve sevginin bir tezahürü olarak kabul edilmelidir.” (Saraç, Özdemir, sayfa 112).

Cemal Safi kimi şiirlerinde⁹ içten bir üslup ile sevgiliyi över. Şair en samimi duyguları ile sevgilinin vasıflarını metheder. Bu tarz şiirlerde şair Halk şiiri geleneğinden fazlası ile yararlanır. Halk şiirinde övülen sevgili motifine benzer ifadeler bu şiirlerde Safi'nin modern üslubu ile birleşerek yer alır. Karacaoğlan ve Aşık Ömer'in şiirlerinde yer alan sevgili ve sevgilinin methedilmesi motifine benzer bir kullanım Safi'nin bu tarz bir içeriğe sahip şiirlerinde yer alır.

“O ne ince oya o ne zarif nakış
Kız seni işleyen nasıl tıgımış ki
...
Bacak mı görmedik doğalı beri
O nasıl kalça ki taylardan diri
...
Hangi cellat kıydı beline öyle
Bire zalim kemer nasıl boğmuş ki
...”

(Y.E.Y., s.49-50)

O Ne İnce Oya adlı şiirde şair sevdasını kendine has bir incelikte anlatmaya çalışır. Sevgilinin vasıfları incelikte anlatılır. Şiirde sevgilinin vasıfları anlatılırken birçok karşılaştırmadan yararlanan şair, sevgiliyi methederken birçok nesneden onu üstün tutmuştur. Zaten Safi'nin şiirinde sevgili en değerli olanıdır. Şairin nazarında sevgili kutsaldır. Şair sevgiliyi özlerken ya da ona en ağır sitemlerde bulunurken yahut en ağır beddualar yapılırken bile şair için aşk kutsaldır, sevgili vazgeçilmeyendir. Bu şiirde şair, sevgilinin farklı bir yaklaşımla kusursuzluğuna değinir. Şiir bir nevi modern bir methiye tarzını da barındırır. Safi şiirlerinde Türk şiir geleneğini kendi tarzına göre şekillendirerek kullanır. Şiirde sevgili övülür ancak şiirin ilk kısmında Yaratıcının kusursuz sanatına da değinmeden geçmez.

“Nutmuna sığmazsın hiçbir lisanın
Yazamaz şair-i azamlar seni
Pabucu damdaydı Mona Lisanın
Keşfedebilseydi ressamlar seni” (S.K., s.70)

Mona Lisa'nın Pabucu adlı dördlükte sevdiği insanı yücelten şair, onun hiçbir dilde anlatılamayacağını, onun güzelliğini hiçbir şairin yazamayacağını anlatır. Şair mübalağa yaparak sevgilinin herkes tarafından bilinmesi halinde tüm ressamların meşhur Mona Lisa yerine onun resmini yapacaklardı diyerek sevgiliyi övmektedir.

⁹ Cemal Safi'nin övgü temasını ele aldığı şiirleri: O Ne İnce Oya, Mona Lisa'nın Pabucu, Nuroya, Sevdığım, Benim Kadar, Senden Öte Geçilmiyor, Ne Saadet, Dilşad, Esmer Ten, Sen, Esrar Tütüyordu, Seni Sevmemek İsrar, Yiğit Gerekli, İltimas, Velinimet,

“Her sevene yar olmayı bilen sen,
...
Hislerimi söylemesem, yazmasam,
Aşkın sesi duyulmaz ki Nuroya! ...” (Y.E.Y., s.85-86)

Nuroya şiirinde şair sevdasından bahseder. Modern bir methiye niteliğinde olan şiirde şair aşkla beraber yaşanan durumdan bahseder. Ancak şair şiirde sevgiliye sitemini de eksik etmez. Divan şiirinde, bahsedilen, birçok aşığı birbirine düşüren sevgili motifi değişik ifadelerle bu şiirde ele alınır. Gelenekten beslenen, bunu şiirlerinde muhteva ve biçim olarak kullanan Safi, geleneğe ait bu unsurları kendi bilgi birikimi içerisinde şiirine yansıtır. Safi divan ve halk şiiri geleneği ile beslenir, bu geleneği modern bir şekilde kullanır. Temaları, dili, üslubu içerisinde geniş bir gelenek vardır. Divan şiirinde kutsal sayılan, uğruna rakip ile her türlü mücadeleye girilen, aşığı hicran ateşi ile perişan hale getiren sevgili, Cemal Safi’nin yeni bir boyut kazanarak günümüz Türkçe’si ile ifade edilir.

“...
Kâhi meyhanede kadeh çınlattın
Kâh aldın eline sazı inlettin
...
Bastığın yerlerden sular kaynıyor
...
Can evime hitabını sevdiğim
...” (Y.E.Y., s.102-103)

Sevdiğim adlı şiirde aşkın ve sevgilinin hallerinden bahsedilir. Birçok şiirde aşkın farklı yansımalarını anlatmaya çalışan Safi, aynı temayı işleyen şiirlerde bile tekrara düşmeden bu durumu ve temayı değişik biçimlerde anlatmaya çalışır. Şiirde sevgilinin kutsallığı ele alınır. Sevgilinin aşıkta meydana getirdiği değişiklikler anlatılmaya çalışılır. Şiirde karşılık bulmayı bekleyen âşık, sevgiliye sitemini de dile getirir. Şair sevdasını anlatırken aynı zamanda bir korku içindedir.

“Tanrı, ya habibem, ya hurim derdi,
Eğer seni benim kadar övseydi.
Kıyıp da kendine kul mu ederdi?
Eğer seni benim kadar sevseydi...” (Y.E.Y., s.273)

Benim Kadar adlı dörtlükte, şair, sevgiliye ithafen yazdığı şiirde onu metheder. Ona olan bağlılığını ve muhabbetini anlatmaya çalışır. Divan ve halk şiirinde en çok işlenen temalardan olan aşk teması ve yüceltilen, aşkı uğruna ölünecek kadar değer verilen sevgili motifi, Cemal Safi’nin şiirlerinde modern bir üslup ile kendini yeniden bulur. Bu şiirde de

sevgili en değerli varlık olarak ele alınır, mübalağa yaparak ona olan sevgisini anlatmaya çalışır.

“ ...
Ne zarıfsın! Ne kıvraksın!
...
Kilitlendi kalp kucağım,
...
Ekmeğim taş, suyum zehir!
Sensiz yenip içilmiyor...” (V., s.142)

Senden Öte Geçilmiyor başlıklı şiirde şair sevdiğini metheder, onun kendince üstün vasıflarını anlatmaya çalışır. Şairin gözünde en değerli olan sevgilidir ve yine sevgili en değerli olanlara eş tutulur. Aşık için sevgili kutsaldır. Şiirde şair onsuz yaşayamayacağını anlatır. Aşığı tamamlayan sevgilidir.

“Ey lâv volkan dudaklı, sen ey gözleri afet!
Hiçbir zaman benim olma, yeter ki vadet
Aldat beni, avut beni o kutsal yalanla
O ümitle bir ömrü tüketmek ne saadet....” (Y.E.Y., s.281)

Ne Saadet adlı şiirde şair kendisinin sevgilinin kendisinin olamayacağını bilse dahi ona kavuşma ümidiyle yaşamanın en güzel mutluluğunu dile getirmektedir. Aşık, sevgilinin kendisine bir ümit verebileceği yalanına dahi inanacağını ve bununla avunacağını anlatır. Bu yalanla bile aşık mutlu olur, ömrünü geçirir.

“Sen aklın ermediği aşk denen bilmeceydin
Güzellik sırrı senden seni çözdüm seni ben.
...
Senin âşığın olmak dilşad olmakmış meğer
Zekâtın olsa bile bana verdiğin değer
...” (V., s.156)

Dilşad şiirinde şair sevgiliyi methetmekte, sevdasının büyüklüğünden bahsetmektedir. Şair için aşkı ve sevdiği kutsaldır ve sevgili onun için kutsaldır. Sevgili aşık için vazgeçilemeyendir. En güzel vasıflar sevgiliye aittir. Şiirde ayrıca aşkın gücünü dile getiren şair sevdasıyla da övünmektedir. Şair bu sevda ile cenneti yaşadığını dile getirir. Şair için sevgiliden öncesi kara günlerdir ve sevgiliye kavuşmakla bu hüsrana sona erer.

“Vücudu mermerden, yüzü kamerden
Korkarım kopacak beli kemerden
Gözleri zümrüte sesi bülbüle

Rekabet ediyor güle esmer ten” (Y.E.Y., s.290)

Esmer Ten adlı şiirde şair, sevgiliyi övmektedir. Kamer yüzlü, ince belli, zümrüt gözlü, bülbül sesli sevgili gibi en güzel şekilde vasıfları methedilen sevgili şairin en değerlisidir. Şiirde sevgilinin yüzü, teni gülle rekabet edecek kadar güzel ve değerlidir. Şiirde halk şiirine benzer şekilde sevgilinin vasıfları anlatılmaya çalışılır. Cemal Safi, halk şiirinde işlenen sevgili tipine benzer bir sevgiliyi ele almıştır. Halk şiirinde zarif bir şekilde incelenen sevgili motifi burada da görülür.

“Gönlümün perdesinde en hazin sahnesin sen
Felâketim olacak aşka bahanesin sen
Mecnun bile Leyla’ya bu nazarla bakmadı
İlahlaştın gözümde nasıl efsanesin sen?...” (V., s.23)

Sen adlı metinde şair sevgiliye ithafen övgüde bulunur. Sevgili divan şiirindekine benzer olarak şiirde aşığın sonunu hazırlar. Ancak bu durum aşığa lütuftur. Şair mübalağa ve telmih sanatlarına başvurarak, Mecnun’un Leyla’ya olan sevdasından daha çok sevdiğini muhabbet duyar.

“...
Derledi topladı dizlerin beni...
Sen adım attıkça sarsıldı kürre
...
Yorgun gözlerime uyku çökerken
Busenle ırkıldım şafak sökerken
...” (V., s.160)

Esrar Tütüyordu şiirinde şair sevdalanışı dile getirirken sevgiliye övgülerde bulunmaktadır. Şair sevgilinin kendisi için öneminden bahseder. Sevgili aşığın hayatına girerek onu perişan bir hale sokmuştur.

“...
Sen şairler şahının övgüsüne değersin,
Sana gönül vermemek, seni sevmemek israf!...
...
Aşkın ilham kaynağı olmasa nazlı gülde,
Bunca feryad-ü figan olur muydu bülbülde?
...” (V., s.164)

Seni Sevmemek İsrâf başlıklı şiirde sevgili kutsanıp yüceltilen bir varlık olarak ele alınır. Şaire göre sevgili Tanrı’nın mükemmel bir şekilde yarattığı birisidir. Şair sevgisine saygı duyan sevgiliye minnet duygusundan bahseder.

“Hey gözü aşk renkli, sesi ahenkli
Hey ceylan bilekli şiir yürekli
Sana hem kafası, hem gönlü dolu
Hem çatal yürekli yiğit gerekli” (Y.E.Y., s.291)

Yiğit Gerekli adlı şiirde de halk şiiri ve aşık tarzı şiiri geleneğine benzer bir eda ile söyleyiş vardır. Sevgili şair tarafından zarif bir şekilde methedilmektedir. Sevgilinin gözü, sesi aşık için paha biçilemez kadar değerlidir, ceylan gibidir, yüreği şair için kutsaldır. Ve bu sevgiliye de gönlü aşk ile dolu, yiğit bir aşığın gerekli olduğu anlatılır.

“Sen olmazdın Tanrı’nın adaleti şaşmasa
Seni tarif mümkündü lisanları aşmasa
Daha binlerce güzel yarattı sıradan
Senî yaratıyorken bu kadar uğraşmasa...” (V., s.23)

İltimas adlı şiirde şair sevgiliyi metheder. Sevgilinin tarifi mümkün değildir. Şair sevgilini mübalağa sanatı ile anlatmaya çalışır, Yaratan tarafından özenerek var edildiğini dile getirir.

“Yağmur duasına çıkmıştı ruhum,
Sayende başladı sevgi rahmeti,
...
Neyleyim ben sensiz sözü sohbeti?
Ey şair gönlümün velinimet...” (V., s.168)

Velinimet şiirinde şair sevgiliyi velinimet olarak görür. Şair sevdiğini metheder, kaşları, kirpiği, kâkülü halk şiiri tarzına benzer bir şekilde övülür. Şair için sevgilinin kıymetine paha biçilemez.

Taşlamalarıyla da bilinen Cemal Safi, hiciv içerikli şiirlerinde¹⁰ aşkına karşılık bulamadığı sevgiliyi en ağır biçimde eleştirir. Sevdasının hor görülmesi, karşılık görememesi, sevgilinin umursamazlığı gibi durumlar neticesinde şair hiciv içerikli şiirler yazar. Şairin gözünde sevgilinin tüm mükemmel vasıfları artık hicvedilir. Bu şiirlerde aşığın gözünde sevgilinin artık bir değeri yoktur. Şair en ağır ifadelerle sevgiliyi hicveder. Bu tarz içeriğe sahip şiirlerde de şair Halk şiiri kültürünün yoğun tesiri altındadır.

“ ...

¹⁰ Cemal Safi’nin hiciv temasını ele aldığı şiirleri: Aşk Uykusu, Ben Gidiyorum, Bakışın, Senden Acil Bir Ricam Var Allah, Ne Nilüfer, Hüzün Adres Değiştirir, Ben Böyle Değildim Senden Öncesi, Uğurlar Olsun, Ne Şam’ın Şekeri, Ayıkla Pirincin Taşını, Yıldız Falı, Yer Arıyorsun, Mecbur Muyum Ben, Tuzak Kurmuş Yar Bana, Ne Yazar, Sen Yok Musun Sen, İsrâf Haramdır, Klavuzum Karga Çıktı, Rücu, Bulunur, İnsafsız, Yar Olamadın, Layık
Değilim, Mesihin Olacağım, Bitti Gitti, Mesela Mısın?, Asker Ettin Beni, Ağır Mı Geldi?,

Eski fer yok yakışında,...
Baş belası zarafetin,
Sanki senin marifetin,...
...” (Y.E.Y., s.177)

Aşk Uykusu adlı şiirde şair sevgiliye karşı umursamazlığını dile getirmektedir. Sevgiliden aşkına karşılık bulamayan şair, ondan vazgeçmektedir. Şair uğruna her türlü cefaya katlandığı sevdasının umutsuzluğunu dile getirmekte, sevgiliye olan muhabbetinin son bulduğundan bahsetmektedir. Aşık artık sevgilinin yolunu gözlemez. Artık aşık için vuslatın bir önemi yoktur. Sevdanın da bir ehemmiyeti kalmamıştır. Artık sevgilinin merhametine de ihtiyaç yoktur. Şair sevgilinin rakibine bile muhabbet göstermesine tenezzül etmez. Şiirde şair sevgilinin umursamazlığını hicveder ve artık şair için sevgilinin bir değeri yoktur.

“ ...
Seninle tanışmam geçen kışındı,
Romandın, gözlerin satır başındı.
...
Senin ilkbaharın geçti diyorum,
Müsaden olursa ben gidiyorum...” (S.K., s.31)

Ben Gidiyorum şiirinde yalan sözlerle avutulan, sevdasının karşılığını bulamayan aşığın sevgiliyi terk edişi dile getirilir. Şair artık sevgiliden bir beklentisinin kalmadığını anlatmaya çalışır. Sevdanın aşığın gözüne indirdiği perde artık kalkmıştır. Şair onca emek verdiği sevdasına rağmen sevgiliden bir karşılık göremeyince artık sevgiliden vazgeçmektedir. Aşık sevdasının ilk vakitlerinde sevgili için canını bile verebilecek kadar ona muhabbet besler. Ancak sevgiliden umut içinde olup ta bir karşılık göremeyen aşık yufka yüreğinden sevgiliyi çıkarmıştır. Artık sevgiliye aldanmaz şair. Hasret onun için zor olsa da buna katlanmayı göze alır.

“Bahtımdan kara kışın ilk karşıma çıkışın
Gözlerimi ellere âmâ etti bakışın
...
Aşk kımızı kısraktan sağma etti bakışın.
...
Tiğ teber şahı merdan züğürt adem babayım.
Beni üryan, anadan doğma etti bakışın...
...” (Y.E.Y., s.179)

Bakışın şiirinde şair, sevgilinin bakışlarını hicvetmektedir. Sevgilinin bakışları aşık için can alıcıdır. Bakışlar, sevgilinin en değerli vasıflarındandır. Şair artık bundan da umudunu kesmiştir. Çünkü sevgilinin bakışları aşığı perişan etmiştir. Ancak şair yine de

sevgiliden ayrı asabi ve yalnızdır. Şair sevgilinin bakışlarına kanarak en büyük eziyetleri de yaşamıştır.

“ ...
Gözleri zümrütten çalmış rengini
Bülbülden meşk etmiş ses ahengini
...
Aleme ibrettir feryad’ü ahım
...
Senden acil bir ricam var Allahım
...”

(S.K., s.36-37)

Senden Acil Bir Ricam Var Allah’ım adlı şiirde sevdaya dair bir münacat örneği verilmiştir. Şair zalim dediği sevgiliye karşılık Yaradan’a sığınmıştır. Sevgilinin zulmüyle sadece Yaradan başa çıkabilir. Bu derdi için şair Rabbinin kapısına gider. Şair sevdiğinden birazda olsa karşılık görmek ister. Bu durum aşık için çok bir eziyettir. Şair yaşanan bunca çileye rağmen sevdiğine övgüsünü, iltifatını da eksik etmemektedir. Sevdası içinse Yaradan’a yalvararak bir halden bilmezin eline düştüğünü, insafa gelmesini dilemekte, aşık sevgilinin naz ve niyazının bitmesini ister. Şair bunları Yaradan’dan istemektedir. Daha önceki şiir incelemelerinde değinildiği üzere Safi şiirinde halk şiiri birikimini kullanır. Halk şiirinin aşık sevgili motifi Safi’nin şiirinde çok geniş bir şekilde, modern ifadelerle ele alınır. Bu şiirde tekke ve tasavvuf şiirinin nazım biçimi olan şathiyeden yararlanma söz konusudur. Şathiye, Tanrı ile senli-benli konuşma havası içinde olan, alaylıca bir üslup kullanılıyormuş havası içinde olan, ancak derin manalar barındıran bir şiir türüdür. Safi’de bu şiirinde bu türden yararlanmış durumdadır.

“Ateşin düşmese gönül yurduma
Hasretinle tutuşur mu sevdiğim
...
Uğraşma aşığın ah çekeniyile
...
Zakkum bile bitmez ne nilüferi
Çölde çiçek yetişir mi sevdiğim
...”

(Y.E.Y., s.182)

Ne Nilüfer’i şiirinde şair kendisini perişan hallere düşüren sevgiliye sitem eder. Şairi bu hallere düşüren sevgilidir. Şair sevgili için hasret çekmekte cefa görmektedir. Sevgili ise aşığın gönlünü çöle çevirmiştir. Aşık, sevgili ile olan muhabbetinin kaldığı yerden devam etmesini bekleyecek kadar da sevgiliye karşı hep bir umut içindedir. Bütün bunlara sebep olan sevgili hicvedilir. Sevgili aşığa bin türlü eziyeti çektiren, ona en ağır hasreti yaşatan, bakışları

ile yaralayan ve bu yaptıkları için şair tarafından en ağır biçimde hicvedilen biri olmasına rağmen, yine de şair için en değerli olandır.

“Yakışmıyor cepheyi terk edişin,
Mert dayanır, namert kaçar sevdiğim.

...

Nice avcı bende silah sınadı,

...

Bu da gelir, bu da geçer sevdiğim.” (S.K., s.39)

Hüzün Adres Değiştirir adlı şiirde, sevdiğine telkinlerde bulunan şair, sevgilinin terk edişini hicveder. Bu durumdan zararlı çıkacak olanın yine kendisi olacağını söyler. Sevgilinin aşığa sürekli eziyet etmesi aşığı usandırmıştır. Ancak şair bunca eziyete ve cefaya rağmen kapısının her daim sevgiliye açık olduğunu bahseder. Aşık sevgiliyi ne kadar da eleştirse, ondan onca cefa görse de vazgeçemez. Bir o kadar da yakınmalarını dile getiren şair cefayı çekenin hep kendisi olmasından dolayı da efkârlıdır. Ancak bu cefanın bir sonunun olduğunu dile getiren şair, şiirin başlığın da adını verdiği üzere sevgilinin kendisine yaşattığı hüznün aynısını elbet kendisinin de yaşayacağını söyler.

“Keşke o sözleri hiç duymasaydım,
Pis sarhoş demişsin, zıkkım içesi!

...

Borcum olsa bile keyfe kederdi,
Dört dörtlük olmuyor memur
bütçesi.

...

Bir daktilom vardı, adı Işık’tı,
Tıpkı Türkân Şoray, biraz incesi.

...”

(Y.E.Y., s.187)

Ben Böyle Değildim Senden Öncesi şiirinde şair hayatının sevgiliden öncesini ve sonrasını mukayese etmekte, sevdalanmasından sonra içine düştüğü halden sorumlu olan sevgiliyi hicvetmektedir. Sevgiliden ağır ve incitici sözler işitmek şairi epey üzmüştür. Aşık sevgiliye dair sevdaya vasıl olduktan sonra sarhoş olmuştur. Şairin rahatı sevdadan ve sevgilinin eziyetinden sonra kaçmıştır, gıpta edilecek hali perişan olmuştur. Sevgili aşığı dağıtıp dökmüştür. Şairi kendi ifadesiyle “ayyaş” bir duruma getirmiştir. Ve bütün bunlara sebep olan sevgili hicvedilmektedir.

“Maksadın gitmekse uğurlar olsun
Sanma ki yalvarır yakarır gönlüm

...

Gitmenden ne tasa ne telaşı var

...
Ekmeğini taştan çıkarır gönlüm
...”

(S.K., s.41)

Uğurlar Olsun şiirinde gitmek niyetinde olan sevgilinin, şairin artık umurunda olmadığından bahsedilir. Karşılığını bulamayan Aşık, gönlünün elbet başka bir güzele meyil edeceğini de nispet ederek anlatıp sevgiliye uğurlar olsun demektedir. Bu ayrılıktan sonrada aşığın arkasından söyleneceklerde onun umurunda değildir. Çünkü sevgili aşığın umurunda değildir. Sevgilinin gidişi, aşık için geride dert, tasa, gözyaşı bırakmaz. Aşığın sevdadan yana nasibi açıktır. Aşık kendisinin sevgiliye muhtaç olmadığını söyler. Artık ona gitmemesi için yalvarmaz. Şair gönlü muhabbet dolu sevdalara açıktır. Ancak yine de aşık yaşadığı bunca acıya rağmen terk eden sevgiliye beddua etmez.

“Alıcı kuş gibi ağdın üstüme
Canımı güç belâ taşıdım bugün.
...
Maziye gömdüğüm lekedir izin
Hasretle gelecek utançtır hüzn.
...”

(Y.E.Y., s.190)

Ne Şam’ın Şekeri adlı şiirde sevdiğini ağır bir şekilde taşlamaktadır. Sevgili aşık için artık önemsizdir. Çünkü ona en ağır cefaları çektirmiştir. Şair sevgilinin huyundan soğuyacak kadar ondan nefret etmektedir. Şair sevgiliden en ağır sözleri işitmiştir. Bunları yaşamak aşık için kıyamettir. Sevgili, şair için artık mazi de kalan kötü bir anıdır. Şairin gönlünde sevgiliye yer yoktur artık.

“Hayrettir karşımda boyun büküşün
Hüsran mı uğrattı kapıma seni
...
Belki af dileyen bir dilekçesin
Okusam ne fayda eski Türkçesin
...
Git vaktini ziyan etme boşuna
Git Allah'ın selameti başına...”

(S.K., s.46-47)

Ayıkla Pirincin Taşını şiirinde şair ikiyüzlü sevgiliyi hicveder. Şair sevgiliden artık ümidi kesmiş, ondan bir beklentisi kalmamıştır. Şair tekrar kapısına gelmesi şaire hayret verir ancak artık o sevgiliden vazgeçmiştir. Sevgili onun için eskide kalmıştır. Af dilemesinin bir önemi kalmamıştır artık. Şair için sevdası çok önemi iver büyüktü ancak ihanet şair için büyük acılara sebep olmuştur. Artık gönlünde ona yer yoktur. Sevdası için onca emek veren şair,

değerinin bilinmediğini, yıllarının heba olduğunu anlatır. Ancak o da bu sevdadan vazgeçmiştir.

“ ...
Bin aşkın zehri var senin dudaklarında
...
İlkbaharın gelse çekmem nazını
...
Şahlansın aşk atım hür bundan böyle
...”
(Y.E.Y, s.191)

Yıldız Falı şiirinde sevgili, şairin en ağır hicivlerine sebebiyet vermiştir. Sevgili artık şair için zehir ifade eder. En ağır acıları çeken şair, Rabbinden bu sevda acısını kimseye vermemesini diler. Şair sevgilinin her kahrına katlanmıştır. Ve artık sevgili şair için bir anlam ifade etmez. Şair sevgiliden yana olan tüm umutlarını keserek ne halin varsa gör diyecek kadar gönlünde ona yer olmadığını anlatmaya çalışır.

“Sen beni görmezsin yolda yürürken
Çiçeği burnunda yâr arıyorsun
...
Kolayı bırakıp zor arıyorsun
Bir elma canını yaktı Havva’nın
...”
(S.K., s.57)

Yer Arıyorsun adlı şiirde şair sevgiliye içlenir. Hor görülmeğe usanan bir aşğın yakınması dile getirilir. Sevgilinin çıkar amaçlı yaklaşmalarından usancını anlatan şair, sevgilinin herkese umut verir bir durum içerisinde olmasını, ikiyüzlülüğünü eleştirir. Şiirde Hz. Havva kıssasına atıf yapılmış, meyve hadisesine değinerek sevgilinin de böyle bir hataya düşeceğini dile getirmiştir. Şair kendisini Mecnun olarak tasvir eder, ancak Leyla vasfını sevgilide hiç görememiştir.

“Her gece rüyamda işin ne senin?
Seni izlemeye mecbur muyum ben?
...
Gün yirmi dört saat, gözlerim yolda,
Seni gözlemeye mecbur muyum ben?
...”
(Y.E.Y., s.192)

Mecbur Muyum Ben adlı metin de şair aşkına karşılık bulamadığı sevgiliyi hicveder. Aşğın rüyalarında sadece sevgili vardır. Aşğın gözyaşı sadece sevgili içindir. Özlenen ve beklenen sadece odur, aşğın gözleri sadece sevgilinin yolunu gözler. Ancak şair bütün

bunların ve fazlasının sevgilinin nazarında bir kıymeti olmadığını söyler ve bunun için sevgiliyi hicveder.

“Saklısında kin yılanı beslermiş
Onun için uzak durmuş yâr bana
...
Çıkamadım çevirdiler yokuşta
...
Dost bildiğim toparladı yakamdan
...”

(K.K.K., s.74-75)

Tuzak Kurmuş Yar Bana şiirinde sevdiğinden ihanet gören aşığın durumundan bahsedilir. Şair sevgilinin kininden söz eder. Şair sevgilinin kendisine yaptığı kötülüklerden dolayı büyük acılar ve eziyetler yaşamıştır.

“Duydum ki vefasız incinip küsmüş
Darılsa ne yazar darılmasa ne?
...
Ben keder üretir dert yaratırım,
Aleme ibrettir her bir satırım,
...”

(Y.E.Y., s.195)

Ne Yazar adlı şiirde şair, vefasızlığı, kıymet bilmemeyi hicveder. Sevgisine zamanında karşılık bulamayan şair için sevgilinin bir kıymeti artık kalmamıştır. Şair sevgiliden bir zerre de olsa beklenti içerisinde. Şairin gönlünde en değerli olan sevgilidir. Sevgili aşık için kutsaldır. Ancak sevgilinin umursamazlığı aşığı perişan eder. Aşığın artık sevgiliden yana bir beklenti içinde değildir. Geride bir virane bırakan sevgili ise yaptığı bunca hüsrana karşın şair tarafından sultanlar çıksın bahtına denilerek uğurlanmaktadır. Şair sevgiliyi yaptıklarından dolayı hicvederken bile ona karşı iyi niyet besler.

“Yeni mi fark ettin beni görmezken?
...
Allah’dan korkmadın sen yok musun sen!
Ne çektim bir selam veresin diye?
İnmiyim cinmiyim sorasın diye?
...”

(V., s.137)

Sen Yok Musun Sen başlıklı şiirde şair sevgilinin vefasızlığından yakınır, onu bu yüzden hicveder. Sevgili aşığın yüreğini yakarak onun vebalini almıştır ve bu yüzden şeytan ile bir tutulur. Aşık bunca eziyeti çekerken sevgilinin umursamaz oluşu aşığı sinirlendirir. Artık âşık için sevgili vefasızdır. Aşık sevgilinin bir selamına muhtaç olduğunu da dile getirir.

Ve aşık sevgili tarafından fark edilmeyi bekler. Ancak sevgili aşığa hiç insaf göstermemiştir ve artık âşıktaki ondan ümidini kesmiştir.

“ ...
Mecnun'un aldığı darbeden derin
Yaramdır sevdiğim gönül yaramdır
...
Haramdır sevdiğim israf haramdır” (Y.E.Y., s.198)

İsraf Haramdır şiirinde sevgiliden cefa ve eziyet gören şairin hicivleri vardır. Sevgili aşığa merhamet göstermez, aşığın kaderini Mecnun'dan beter eder. Şair için sevgili ne kadar kutsal ve mühim olsa da yaptığı bunca eziyet için ondan vazgeçmeyi, gitmeyi ister. Sevgilini eziyet veren hasretinden artık kurtulmak ister. Şair sevdasını israf eden, kıymet bilmeyen sevgiliye karşı eleştirilerini dile getirir.

“ ...
Aşk elinden az buz darbe almadı
Yaraları kırka çıktı neyleyim...
...
Haram olsun huzur nedir bildiysem
Bin ağladım, senede bir güldüysem
...” (Y.E.Y., s.203-204)

Klavuzum Karga Çıktı şiirinde şair hem kendisinin her sevdaya, güzele kanmasını, hem de sevgilinin vefasızlığını, ikiyüzlülüğünü eleştirir. Şair her söze, yüze, bakışa kanmasına içerlenir. Her güzele meyletmesi şairin başına bin türlü dert getirir. Bu durumdan dolayı bir an huzurlu vakit görmez şiar. Hali de acınacak vaziyettedir. Şair bunlardan dolayı kendisini de hicveder. Ve bütün bunlara sebebiyet verenin ise kendisine yol gösterenin olduğunu belirterek onu da hicvetmiştir.

“Sen benim gözümde bir rivayettin
İlk değil alçağı yüksek görüşüm
...
Gün olur kediye düldül derim ben
...
Caymadım cahile cüret vermekten
...” (Y.E.Y., s.214-215)

Rücu 'da şair sevgilinin ihanetini hicvetmektedir. Şair sevgilinin aslının ve özünün kötü olduğunu, bundan dolayı bu ihanete maruz kaldığını anlatır. Şair sevgiliden artık bir hayır beklemez. Şair kendisini aldatılmış olarak görmektedir.

“Çeker gibi bakma hançeri kından,

Senin de canını yakan bulunur.

...

Senin de gözünü yaşlı bırakan,

...”

(Y.E.Y., s.218)

Bulunur şiirinde şair kendisine yaşattığı bin bir türlü eziyetten dolayı sevgiliyi hicveder ve yaptıklarının karşılığını bulacağını dile getirerek ahının tutacağını anlatır.

“...

Tercüman olmaktan aciz halime,

Osmanlı dilinde yüzbin kelime,

...

İçimde cevapsız kalan merak var.

...

O ömür törpüsü gözlerden tüten,

Esrara keştir be keştir insafsız”

(Y.E.Y., s.219-220)

İnsafsız şiirinde şair sevgilinin vefasızlığını, kıymet bilmezliğini hicveder. Sevgilinin bakışları aşığı yaralar, kapanmaz dertlere neden olur. Aşığın her vakti sevgilinin cefasından ağlayarak geçer. Aşığın bu perişan hali anlatılacak kadar basit değildir. Şair kendisini perişan eden sevgilinin zulmünü onun kaşı, kirpiği ve insafsızlığı ile anlatmaya çalışır. İsyanı aşığı usandırmıştır artık. Sevgili aşığın ömrünü harabeye çevirmesinden dolayı hicvedilir. Safi şiirlerinde geleneğe ait birçok birikimi kullanır. Safi'nin şiirleri birikimin ürünüdür. Safi aynı temayı çok farklı şekillerde dizelere döker ve tekrara düşmez. Cemal Safi şiirlerinde divan şiiri ve halk edebiyatına ait birçok unsuru, motifi kullanır. Bu şiirinde de bu birikimlerden yararlanarak sevgilinin insafa gelmemesini eleştirir.

“Vurduğun her yerden gül biter sanma

Sen beni ilk defa yaralamadın

...

Bu kadar yüklenmek var mı susana

Yerimde olup da çıldırmasana

...

Hançerle mavzerle yıkılmazdım da

...”

(Y.E.Y., s.223-224)

Yar Olamadın şiirinde şair sevdasına karşılık bulamamasından bahseder. Aşık için en zor olan emek verdiği sevdasına karşılık görememektir. Şair sevdası ve sevdiği için her türlü cefayı çekerken sevgiliden zerre ümit görememesi onu hicvetmesine neden olur. Şair kıymetini bilmediği sevgiliyi vefasızlıkla itham eder. Sevgili aşık için her şeydir. En değerli olandır. Sevgili için her eziyeti çeken aşık, sevgiliden merhamet göremeyince onu eleştirir.

“ ...

Bir zamanlar aşk için çok kapı çaldım
Hepsinden ağzımın payını aldım.

...

Ne kadar gülsem de yüreğim buruk,
Kül olmuş ateşe neylesin körük

...”

(Y.E.Y., s.227-228)

Layık Değilim şiirinde şair, sevgiliye aldanmayacağından bahseder. Şair sevgilinin sözlerine artık inanmaz. Aldatılan, eziyet gören, yalanlarla kandırılan şair bunları yaptığı için sevgiliyi riyakarlığından dolayı eleştirir. Safi bu şiirinde olduğu gibi kimi şiirlerinde sevgilinin ikiyüzlülüğünü hicveder.

“ ...

Seni geçilmez gören gönül gücünü yendim
Vuslatından ziyade hasretini beğendim

...

Ne bir dost ne bir ahbap yerimi tutmayacak
Ne bir söz ne bir sohbet seni avutmayacak

...

Kıyamete kırk kala gelmesi vaat olunan
Şefaât beklediğin mesihin olacağım”

(Y.E.Y., s.229-230)

Mesihin Olacağım şiirinde şair kendisine yaptığı onca eziyetten dolayı sevgiliye ahını dile getirir. Sevgili aşığa çok defa eziyet ettiği için hicvedilir. Sevgili aşığa hasretin en ağırını yaşatmıştır. Bu yaşadığı eziyetler aşığın sabrını tüketmiştir. Sevgili kıymet bilmez olarak anılır. Şairde kendisine yapılan bunca zulmün aynısını sevgiliye yapacağını anlatır. Sevgili pişman olup dönse de artık aşığın gönlünde kendine yer bulamaz. Şair kendi çektiği cefanın aynısını onunda çekmesini diler. Hıncını alacağını dile getiren şair, sevgilinin misliyle bu acıları yaşayacağını anlatmaya çalışır. Şair ahının elbet sevgiliden çıkacağını, bu dertlerle aşığın eline düşeceğini, yine ondan medet umacağını anlatır. Şiirde vurgulanan en önemli noktalardan biri de, sevgili artık şair için nefret edilen birisidir. Ve şairin en ağır eleştirilerine maruz kalır.

“ ...

Dillere destandı şen sohbetimiz
Zamana sığmazdı muhabbetimiz

...

Sadakat bahsinde yoktu emsalin

...

Laf kumar oynadı gönül masamda
Sevgimiz servetti batırdı gitti

...”

(Y.E.Y., s.233-234)

Bitti Gitti adlı şiirde şair sevgisini israf eden, kıymet bilmeyen, aşığa eziyet çektiren sevgiliyi hicveder. Sevgilinin sözleri aşığın hep canını yakmıştır. Dillere destan olan aşka sevgili ihanet etmiştir. Sevgili artık aşık için sadakatsizdir. Ayrılığa neden olan sevgili şairin ağır ithamlarına maruz kalmıştır. Sevdası için her türlü eziyeti çeken aşık sevgiliden bir insaf görememiştir.

“...

Ölümcül hastaya güzellik gelir,
Sen yoksa ecelden evvela mısın?

...

Girdiğin her yeri yakar mısın sen
Cengiz mi, Timur mu, Atilla mısın?

...

Yezit mi, Nemrut mu, Firavun musun
Zalime mesel mi, mesela mısın?”

(Y.E.Y., s.235-236)

Mesela Mısın? Şiirinde sevgili aşığın canını alacak ecel benzetmesiyle hicvedilir. Şair sevgilinin vefasızlığını, kıymet bilmezliğini eleştirir. Sevgili aşığa درمان olamayacak kadar vefasızdır. Aşığa en ağır cefayı reva görür. Şair Kerbela olayına telmih yaparak, Yezid’in Hz. Hüseyin’e Kerbela’da bin bir türlü eziyet yaparak gösterdiği zalimliğin aynısını, sevgili merhametsizliği ile aşığa yapmıştır. Sevgili zalimliği ile Yezid’e benzetilir. Sevgili aşığı perişan etmesi yönüyle Moğol istilasına benzetilir. Sevgili aşığa ettiği onca eziyeti ile zalimliği ile ün salan Cengiz’e, Atilla’ya, Timur’a benzetilir. Sevgili aşık için artık Firavun, Nemrut ve Yezid gibi birer zalimdir.

“...

Asker ettin beni kara sevdaya
Ya hep talim ettim ya nöbet tuttum

...

Teskere gününe yıllar ekledim
Yüzlerce acemi ali okuttum

...

Kaç kere sapıttım kaç kez dağıttım

...”

(Y.E.Y., s.237-238)

Asker Ettin Beni şiirinde şair sevgiliden uzak kalmayı, hasreti, mahpus hayatının terimleriyle ifade etmiştir. Ayrılığı hapis hayatına benzeten şair, sevgiliye karşı büyük bir seveda besler. Aşık sevgili için bin bir türlü cefa çekmiştir. Artık ayrılık aşığa dayanılamayacak kadar ağır gelir ve sevgiliden ümidini de kesmiştir.

“ ...
Benim sevgim sana ağır mı geldi?
...
Ağzında taş taşır minik karınca,
...
Benim sevgim sana ağır mı geldi
Bir selam göndermek kahr mı geldi?” (Y.E.Y., s.248)

Ağır Mı Geldi? adlı şiir de şair sevgilinin vefasızlığını hatır bilmezliğini hicveder. Şair sevgiliyi görünce mutlu olurken, aynı karşılığı sevgilide görememesi şaire büyük bir acı verir. Sevgilinin bir selamına hasret olan aşık, bunu kendisine çok gören sevgiliye sitem eder.

Beddua da Cemal Safi'nin ele aldığı temalardan biridir. Cemal Safi kimi şiirlerinde sevgiliye sitem eder, sevdasının karşılığını bulamamaktan yakınır. Bazen de sevgiliyi, yaptığı onca zulümden ve eziyetten ötürü en ağır şekilde hicveder ve kimi zaman da daha da ileriye giderek kendisine yaşattıkları için ona beddua eder.¹¹ Modern Türk şiirinin aşk ve seveda temasını en çok işleyen isimlerinden biri olan Cemal Safi halk şiiri geleneğinden de yararlanarak birkaç şiirinde beddua temasını kullanmıştır. Safi bu beddua içerikli şiirlerinde sevgiliye en ağır ithamlarda bulunur.

“ ...
Aşkımın ahıyla tutulsun yakan
Şarkında nakarat hıçkırık olsun
...
O kadar ağla ki ey beni üzen
...
İnleyen sesinle söyle üst üste
...” (K.K.K., s.17-18)

Hıçkırık Olsun adlı şiirde şair sevgiliye ahını ve beddualarını dile getirir. Beddualarını en ağır şekilde dile getiren şair, sevgiliye karşı biriken kinini ilençleri ile anlatmaya çalışır. Halk şiiri geleneğinin etkilerinin olduğu şiirde bu şiir geleneğine ait kargış örnekleri etkisini gösterir. Aşık sevdiğinden karşılığını bulamayınca, “kahpeye özen” diyerek beddua eder. Hem kültürümüzde hem de şiir geleneğimizde aşığın sevdiğine beddua etmesi çok nadir görülen durumlardan biridir. Karşılık bulamayan, sevgiliden umut göremeyen aşık sevgilinin bu eziyetine direncinin kırıldığı noktada içinden en ağır bedduaları dile getirir. Artık sevgili âşıktan beddua alacak kadar önemsizdir. Şair sevgiliye “Aşkımın ahıyla tutulsun...”diyerek kendi çektiği ıstırapın aynısını onunda çekmesini dilemektedir. Şair, daha da ileriye giderek;

¹¹ Cemal Safi'nin beddua temasını ele aldığı şiirleri: “Hıçkırık Olsun, Hicran Cehennemi, Ciğerin Yansın, Git Güle Güle, Dönüşü Olmayan Gidişin Olsun, Muhtaç Ol”

“sonunun gelmesini, onun içinde ağıtların yakılmasını, fakir fukaradan daha beter olmasını” dilemektedir. Şair ileriki mısralarda daha da ağır beddualar yapar; “Tez zamanda ölmesini” istemek aşığın yaptığı en ağır bedduadır. Bu durum sevgilinin aşığa en ağır acıları yaşattığını gösterir.

“ ...

Benden eksik olmasın acın da matemin de
Sen de benim kadar yan hicran cehenneminde

Senden besbeterine düşün ki muhabbetin
Gözlerinin önünde oynasın muhannetin

...

Kırılan gururundan ödün verdiğin için
Aşağılık gönlünden utanç duy için için

...”

(Y.E.Y., s.249-250)

Hicran Cehennemi şiirinde sevgili, şairin en ağır sözlerine hedef olur. Sevgili, sevdanın başında şair için en değerli olandır ve şair için kutsaldır. Aşığın gönül tahtına kuruludur. Ancak sevgili, aşığı kendisine beddua ettirecek kadar nefret ettirmiştir. Şairin ifadesiyle sevgili, sevdanın en güzel demlerinde, sevdanın saltanat vakitlerinde, Kabe’deki en değerli put olan Sanem¹² putuna benzetilerek kutsallaştırılır. Ancak sevgili artık şairin nefretini kazanmıştır ve artık onun için hiçbir değeri yoktur. Şair “zalime zebun etsin” diyerek sevgilinin bir zalimin elinde perişan olmasını Tanrı’dan ister. Şair sevgilinin kendi perişan halinden daha beterini yaşaması için Tanrı’ya yalvarır. Ayrılığın en derinini yaşayan aşık sevgilinin de en ağır hicranı yaşayarak hayatının kendisi gibi cehenneme dönmesini arzu eder. Safi şiirinde yeri geldikçe halk ve divan şiiri birikimini kullanır. Bu şiirde de birçok şair tarafından kullanılan aşık-maşuk ve rakip motifinden şiirinde yararlanır. Şair sevgilinin rakiple kendi düştüğü beter durumdan daha perişan bir duruma gelmesini ister. Acısının da,

¹² SANEM (صنم) (Arapça): Kafirlerin önünde ibadet ettikleri heykel, put. (mecazen: çok güzel olan), Putperestlerin ilahı. (Çoğulu "esnam"dır.). Vesen (ون) : Put, müşriklerin taptıkları suret, karşısında ibadet edilen heykel. Kur'an-ı Kerim'de "put" manasında kullanılan "vesen" (ون) ve "sanem" kelimeleridir. "Put" kelimesi Farsça olup "Allah'tan başka tapılan her şey, heykel, Kendisinden medet beklenen veya layık olmadığı hürmet kendine yapılan maddi, manevi resim, heykel ve her çeşit cisim" manasına gelmektedir. İbn-i Abidin'e göre: "Vesen" (ون) ; cüssesi olan, yani insansuretinde ağaçtan, taştan veya gümüşten, cevherden oyulan heykellerdir." Çoğulu "evsan" kelimesidir. İslam ulemasının ittifakıyla "sanem" (صنم) ve "vesen" (ون) tapmak şirktir. Böyle insanlara ehl-i şirk denilir. "vesen" (ون) tapanlara "Vesenî" denilmiştir. İslam alimleri "vesen" (ون) ile "sanem" (صنم) arasında fark olmadığını söylemişler, bazıları ise suretten (resimden) başkasına "vesen" (ون) denileceğini beyan etmiştir. Bu noktadan; insan heykellerine (neden yapılırsa yapılsın) "vesen" (ون) , resimlerine de "sanem" (صنم) denilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Nisa Suresi 51.ayette "cibt" kelimesi geçmektedir. Cibt: Allah'tan başka tapılan canlı ve cansız bütün varlıklara verilen isimdir. Put, haç, kâhin gibi manalara da gelir. Allah'ın haram kıldığı her şeydir. Bu kelimenin aslı "Cibs"tir ve "Alçak, habis" manasındadır. "Sanem" (صنم) kelimesini bazıları isim olarak kız çocuklarına vermektedirler. Arapça'daki manasında baktığımızda, bu ismin verilmesinin doğru olmadığı anlaşılmaktadır. "vesen" (ون) ve "sanem" (صنم) kelimelerinin çoğul halleri Kur'an-ı Kerim'de zikredilmiştir. Buna göre; "sanem" (صنم) kelimesinin çoğulu olan "esnâm" kelimesi Enam Suresi 74, A'raf Suresi 138, İbrahim Suresi 35, Enbiya Suresi 57 ve Şuara Suresi 71.ayetlerde olmak üzere Kur'an-ı Kerim'de 5 defa zikredilmiştir. "vesen" (ون) kelimesinin çoğulu olan "evsân" kelimesi Hacc Suresi 30 ve Ankebut Suresi 17.ve 25.ayetlerde olmak üzere 3 defa zikredilmiştir.

mateminin de kendisinden bin kat daha fazla yaşanmasını diler. Sevgiliden ihanetin en ağırını gören şair, aynısını yaşaması için beddualarını dile getirir.

“Birikti uğrunda döktüğüm yaşlar...

...

Sen ince ağrımdın veremdim sana...

Âleme haramdım, haremdim sana...

...

Beddua çıkmazdı şair dilimden...

...”

(K.K.K., s.78-79)

Beddua eden kişi ilendiği şeyin kötü bir durumla karşılaşmasını yahut iyiliklerden uzaklaşmasını dileyerek kendini rahatlatır. Ciğerin Yansın adlı şiirde Safi sevgiliye sürekli “ciğerin yansın” diyerek beddua etmektedir. Şair bu sevdası için gözyaşı dökmüş, sevgilinin hayali önünde el pençe durmuş, aşkının büyüklüğü dillere destan olan Kerem kadar aşka duçar olunmuştur. Şair sevdiği için her cefayı çekmiştir ancak yaptıklarına hiçbir karşılık bulamamıştır üstelik sevgili tarafından her türlü eziyete de maruz kalmıştır. Şair en ağır hasretle sınanmıştır. Ancak artık şair sevgiliden bir merhamet ummaz. “Cemal Safi aslında şair dilinden beddua çıkmayacağını ama sevgilinin yaptıkları karşısında sabrının kalmadığını belirtir.”(Tonga, 2010: 8). İnsanın sevdiğine beddua etmesi Türk şiirinde ve kültüründe nadir görülebilen bir durumdur. Son raddeye gelen âşık, şiirinde en ağır bedduaları sevgiliye söyler. Şair artık ondan bir beklentisinin kalmadığını, sevdasına bir nebze de olsa karşılık bulamadığını dile getirir. Şair son dörtlükte ahını en ağır şekilde dillendirir. Onunda bu derde düşmesini diler, yaşadığı sürece aşığa muhtaç olmasını ister.

“...

Kapısında kul ol, emrinde köle.

Kara gözlerinden dinmesin bir an

...

Erme muradına Aslı gibi yan

Dile destan olsun, çektiğin çile.” (Y.E.Y., s.185-186)

Git Güle Güle adlı şiirde artık kendisinden vazgeçilen ve reddedilen sevgiliye yapılan beddualar vardır. Şair git güle güle derken artık ondan bir beklentisinin olmadığını ve sevgisine karşılık bulamadığını anlatmaya çalışır. Şair sevgiliye “benden beter aşka duçar ol, daha da çaresiz naçar ol, dünyada gör cehennem, merhametsizden merhamet dile, gönül ver dünyanın en namerdine, dinmesin gözlerinden biran kanlı yaş, erme muradına” gibi en ağır bedduaları sevgiliye dillendirir.

“...

Dönüşü olmayan gidişin olsun.
Ben aşkın narına yandım seninle
Mum gibi eriyip sönüşün olsun
...
Günahkar ellerde bitişin olsun
Enkazın bulunsun viranelerde
Dönüşü olmayan gidişin olsun” (K.K.K., s.82-83)

Dönüşü Olmayan Gidişin Olsun adlı şiirde, aşkına karşılık bulamayan aşğın bedduaları yer alır. Şair her dördlüğü sonunda “dönüşün olmayan gidişin olsun” diyerek sevgiliye karşı nefretini beddua ederek dile getirir. Safi şiirlerinde genel olarak aşk ve sevdasını ve bunun farklı hallerini ele alır. Bu şiirlerinin bir kısmında sevdayı dile getirme, aşkını anlatma varken, bazı şiirlerinde sitem, sevdasına karşılık bulamama, içlenme, taşlama gibi temalar vardır. Ve bazılarında ise en ağır şekilde sevgiliye yapılan beddualar vardır. Safi’nin bu şiirinde de aşıkta neşe ve yaşama sevinci bırakmayan sevgili zalim olarak anılır ve ona “gülüşün son olsun” denilerek beddua edilir. Sevgili için melek yüzlü şeytan yakıştırmaları yapılır. Şair sevgiliye kendisine yaptığı bunca eziyet, yaşattığı bunca dert için kapısında dilenecek kadar perişan bir duruma düşmesi için beddua eder, ahını dile getirir. Sevgilinin bu dertlerden “mum gibi erimesini” ister. Şair daha da ileri giderek, sevgilinin “meyhanede sarhoşa meze ol” diyecek kadar nefretini beddualarla anlatır.

“...
Canından vazgeç de benden geçeme
Sen ki haciz koydun her hevesime
...
İnim inim inle pençeme düş de
Nefret et her nefes alış verişte
...” (S.K., s.42-43)

Muhtaç Ol şiirinde, aşğa yüz vermeyen ve cefa gösteren sevgiliye yapılan ilençler yer alır. Daha önceki şiir incelemelerinde de değinildiği gibi, Safi geniş bir Halk ve Divan şiiri birikimine sahiptir. Bu birikimleri kendi şiir dünyası ile harmanlaştırarak kullanmaya çalışır. Sevgiliye karşı yaptığı beddualarında kimi zaman halk şiiri geleneğinden yararlanırken kimi zaman da divan şiiri estetiğinden gelen birikimi şiirinde kullanır. Şair bu şiirde sevgiliye sevdasının karşılığını bulamadığı için sürekli muhtaç ol kargısıyla beddua eder. Sevgiliden bir ümit göremeyen şair, onun için beslediği olumlu düşünceleri artık bedduası şeklinde olmasını diler. Şöyle ki şair “mecbur ol aşk ateşime, muhtaç ol benim nefesime, veda et en kutsal değerlerine” vb. şeklinde sevgiliye ahını dile getirir. Âşık sevgiliden o kadar zulüm ve cefa gördüğü için ona “inim inim inlemesini, her şeyden nefret etmesini, yatalak olmasını”

istemektedir. Bu ifadeler şairin sevgiliye karşı olan nefretinin ifadeleridir. Sevgili aşığa en ağır eziyetleri, acıları yaşatarak aşığın kendisine beddua ettirecek kadar nefretini kazanmıştır.

Cemal Safi bazı şiirlerinde içlenmeye bağlı olarak yansıyan *sitem*, *içlenme* ve *pişmanlık* duygularını ifade eder.¹³ Hayıflanma, sitem, pişmanlık, özlem gibi duyguları ele alır. Şairin aşkına karşılık sevgiliden karşılık görememesi, bu sevdanın bazen tek taraflı olması bazen sevgilinin aşığa eziyet eder gibi gözükmesi, siteme yönelik ifadelere sebep olur. Şair sevgiliden ayrı hasretle geçirdiği zamanların kendisinde yaşattığı perişanlığından bahseder.

Şair kimi zaman kendisine en ağır ayrılık eziyetini yaşatan sevgilisine sitem ederken bile onu özler, yolunu gözler, en ağır ayrılığın vuslatından bahsederken kimi zaman da en ağır ayrılığı yaşatıp dönen sevgiliye sırt çevirir. Bazı şiirlerde sevgili tarafından umursanmaması şairi dertlendirir, çileden çıkarır. Sevgilinin gelmemesi, aşığa gurur yaptırır ve artık hiç gelmemesini ister. Safi bu tarz içeriğe sahip şiirlerinde ayrılığın zorluğunu, maziye özlemi, sevgili tarafından affedilmeyi, sevgilinin sözlerine kanmayı ve bu duruma yaşadığı hayıflanmayı vb. gibi temaları ele alır.

“ ...

Ağlarsın içtiğin yılları bilsen.

...

Ağlarsın kırdığın gülleri bilsen.

...

Ateşe su dedim göz göre göre,

Aklım zavallıydı duyguma göre,”

(Y.E.Y., s.109-110)

Bilsen şiirinde şair sevgiliye onsuz geçen ömrü, dinmeyen acıları için sitemde bulunur. Sevgiliye ve onun sözlerine aldanan âşık cefalar çeker ancak sevgili aşığa yaşattığı bunca zulümden habersizdir. Aşk, aşığın aklını başından alır ve sevgilinin her cefasına katlanmayı da göze alır. Şair kendisinin, Mecnun'un çektiği ıstıraptan daha beterini çektiğini ifade ederek bu olaya telmihte bulunur. Aşık içine düştüğü durumdan habersiz olan sevgiliye içlenir. Şairin bu perişan vaziyetinden sevgili gibi herkes habersizdir. Yeri geldiğinde de bu aşktan dolayı kınanan aşığın içler acısı bir durumu vardır. Şair bu halinin sevgili tarafından bilinmesi

¹³ Cemal Safi'nin sitem, içlenme ve pişmanlık temalarını ele aldığı şiirleri: Bilsen, Kaybettin, Git, Öldür Demedim, Yapmacık Çiçekler, Ukala Gönül, Sen Gelmiyordun, Vız Geliyor, Gözlerin, Yaban Gülü, Döner Diye Bekledim, Cana, Günleri, Gözüme Görünme, Niye, Gönül Bekareti, Hak Ettin, Menzilin Değilim, Sadaka Dağıttım Ben, Zafer Zevki, Hırsız, Yerle Bir Ettin, Sana Şaka Geliyor, Çoban Kızı, Küçümsemek Yakışmıyor, Allah Aşkına, Değmez Sana, Ne Diye, Ben Sana Nöbetçi, Gittin, İç Benim İçin, Kırıkinkale, Gözüm Kesmiyor, Zarar, Sazla Söz Arasında, Yakışmış Sana, Ninniler Söylüyorsun, Gönül Ağrıma Ağrıma, Ayrılık Nikahı, Vur Da Öyle Git, İyi Mi Böyle, Bırak Beni Gideyim, En Zayıf Anımda, Gurur

halinde, kendisine bunca eziyeti çektiren sevgilinin bile bunca merhametsizliğine rağmen aşğın haline ağlayacağından bahseder.

“Duymadım dilinden hoşça bir seda
Hasmın yoksa aynalarla harbettin
Biraz saygım vardı aşkım yoksa da
O da gitti sen onu da kaybettin” (S.K., s.76)

Kaybettin adlı şiirde şair sevdasına karşılık vermediği sevgiliye sitemini dile getirmektedir. Şair sevgiliden hoş bir seda duymamanın üzüntüsünü anlatmaya çalışır. Şair artık sevgiliye saygısının da kalmadığını söyler.

“...
Kahrımın nedenini söylesem irkilirler;
Çünkü herkes beni Kays, seni Leyla bilirler.
...
Hadi git, ne bir adres, ne bir hatıra bırak,
Zannetme ki pişmanlık, mutluluk kadar ırak!
...” (Y.E.Y., s.35-37)

Git adlı şiirde sevgiliden bir beklentisinin kalmadığını anlatmaya çalışır. Beslediği sevgiye rağmen şairin bir karşılık görememesi ondan en ağır kedere sebebiyet vermiştir. Aşka verilen onca emeğe karşılık sevgilinin aldırmaazlığı, şairin artık canına tak eder ve git demesine kadar varır. Ancak buna rağmen yine de sevgiliden bir haber ya da mektup bekleme gayesi devam etmektedir.

“Sana vur dedimse öldür demedim
Aleml halime güldür demedim
Belki ilk gün kadar yakmıyor ama
Artık aşk ateşin küldür demedim” (Y.E.Y., s.274)

Öldür Demedim şiirinde sevgiliye sitemin dile geldiği şiirde şair, ona eskisi kadar değer vermediğinden söz eder. Şair kendisini perişan bir hale getiren, halini güldürecek vaziyetlere sokan sevgiliye aşkının bittiğinden bahseder.

“...
Görmez olaydım ah! görmez olaydım.
...
Beni canevimden vurduğun yere
...
Böyle mutluluğa böyle murada
Ermez olaydım ah! Ermez olaydım!” (V., s.34)

Yapmacık Çiçekler şiirinde şair yaşadığı pişmanlıklardan bahseder. Sevdasına karşılık bulamayan şair, yaşadığı bu acılardan dolayı sevdaya tövbe etmek istegindedir. Büyük bir kırgınlık yaşayan şair sevgiliye sitem ederek onun ikiyüzlülüğünü eleştirir. Sevdası için büyük cefalar çeken ve emekler veren şair artık sevdadan umudunu kaybederek murada eremediğinden bahseder. Umudunun bittiği yerde aşık pişmanlıklarını ve sitemlerini dile getirir.

“Gene mi serabı su sanacaksın
Pes ettirdin beni pekâlâ gönül
Elbet aldanmaktan usanacaksın
Lâkin geç olacak, ukalâ gönül...” (Y.E.Y., s.276)

Ukala Gönül adlı şiirde pişmanlık duygusu şairi kedere sürükler. Sevgiliye aldanmanın verdiği üzüntüden ve yaşanan bu kanmanın kabul edilmesinden yana şairin sevgili karşısında mağlup oluşunu kabullenmesinden bahsedilmektedir. Sevgili aşığa çok eziyet etmiştir. Artık aşğın da canına yeten eziyet onu pes ettirir.

“...
Gitmek istiyordum gitme diyordun
...
Herkesten farkındım sen bilmiyordun
Sen bana günahtın sen bana yasak
...
Ben sana yorgundum sen gelmiyordun” (K.K.K., s.20-21)

Sen Gelmiyordun şiirinde Sevgiliye sitemin dile geldiği şiirde aşık, sevgilinin kendisi için neler ifade ettiğini anlatır. Ancak aşık sevgili tarafından bilinmediğinden ve anlaşılamadığından yakını. Sevgili aşığa her türlü eziyeti reva görür ve aşığı incitir. Sevgili aşığa yaptığı bunca eziyetle onun uykularını kaçıtır. Artık aşğın sabrı bu yaşadığı çilelerden dolayı taşmıştır. Ancak sevgili bütün bunlara rağmen âşık için vazgeçilemeyendir. Sevgili aşık için hep beklenen ve özlenendir. O, şairin mutluluk kaynağıdır. Şair ne kadar sevgiliden dert yakınsa da, ondan ne kadar cefa görse de, ona karşı en ağır sitemlerde bulunsada yine de ondan asla vazgeçmez. Bu durum aşğın sonunu da getirir. Bu şiir de olduğu gibi özellikle divan şiiri geleneğinde sevgiliden cefa ve eziyet gören aşık, yine de onun kapısından ayrılmaz. Bu durum özellikle Fuzuli’de kedisini hissettirir. Aşk onun şiirlerinin en önemli özelliğidir. Şiirlerinin en önemli teması aşktır. Gelenekten yararlanmayı borç olarak gören Safi şiirlerinde halk şiirinin motiflerinden, mazmunlarından, benzetmelerinden sıklıkla yararlanır. Karacaoğlan tarzı bir seslenişi şiirlerinde dile getirir. Aşık şiirinde ele alınan sevgili benzeri bir tip Safi’nin şiirlerinde kendisini gösterir.

“Ahrazları ağlatıp inletirken feryadım
Özürlü vicdanına vız geliyor imdadım
Gönlümün ikbaline zeval erdi demektir
Senin merhametine kalıyorsa dilşadım” (Y.E.Y., s.285)

Vız Geliyor şiirinde şair sevgilinin vefasızlığını anlatır. Şair için en ağır olan sevdasına karşılık görememektir. Sevgilinin aşığa karşı merhametsizliği, sağırları ve dilsizleri ağlatacak kadar aşığa feryat ettirir. Sevgili vefasızdır ve aşığın imdadına yetişmez. Aşığın kalbinin hoşnutluğu, sevgilinin merhametine kalırsa bu aşığın sonu demektir.

“...
Oralı olmuyor siyah gözlerin.
...
Her yalan sözüne iftira ekler,
...
Yetim hakkı değil, cinayet değil;
Korktuğum en büyük günah” (V., s.184)

Gözlerin adlı şiirde şair sevgiliye içlenir ona sitem eder. Sevgilinin gözleri şair için can alıcıdır. Divan şiirinden bu yana şairlerce methedilen, bakışları can alıcı olan sevgilinin gözleri bu şiirde şair tarafından aşığa acı verici yönüyle ele alınmaktadır.

“Körün taşı misâli talihim şaşmaz sanma
Son nefeste bir gonca dilşad eder bülbülü
Aşk rahmeti gönlüme bir daha düşmez sanma
Bir çölü âbad eder bir garip yaban gülü” (Y.E.Y., s.286)

Yaban Gülü adlı dörtlükte şair sevdiğine karşı sitemini ağır, en incitici sözlerle anlatmaya çalışır. Sevgili bu şiirde merhametsizliği ile anılmaktadır. Ancak aşık, kendisine zerre merhamet etmeyen sevgiliyi gözünden ve gönlünden silmeye kadir olduğunu dile getirir. Sevgilinin çöle dönüştürdüğü aşığın gönlünü, yaban gülü diye tanımlanan başka bir sevdanın mamur edeceği anlatılmaya çalışılır.

“Saymadım hasretinle bu kaçınıcı yılbaşı
Bir ihtimal de olsa döner diye bekledim
...
İçimdeki yanardağ söner diye bekledim
...
Ne sarmağa mecalim var o incecik belini” (Y.E.Y., s.111-112)

Döner Diye Bekledim adlı şiirde şair sevgiliye sitem etmektedir. Şair sevgilinin gururundan şikayetçidir. Aşığa en çok eziyet veren sevgilinin merhametsizliğidir. Şair sevgiliden hatırını sormasını bekler. Bunun olması şairin bütün ıstıraplarına devadır. Şair

sevgiliyi son bir kez daha görmeyi dilemektedir. Bunun olamayacağı endişesi şaire sitem dolu sözler ettirir.

“Sen koydun bu şarab-ı aşkı gönül testime
Ya ben gibi sen de iç ya dağıt bitsin cânâ
Uludağlar devrilsin varsın benim üstüme
Ben seni hiç sevmedim deyiver gitsin cânâ” (Y.E.Y., s.287)

Cana adli dördlükte aşık sevgiliden ona karşı beslediği sevgisine karşı beklenti ve umut içinde oluşunu anlatır. Şair ya sevgilinin de sevdaya dahil olmasını ya da ümit vermekten vazgeçmesini istemektedir. Şair sevgiliyi ümit içinde kararsız bir şekilde beklemektense perişan olmayı ister.

“...
Meğer aşkı anlatan cümle şarkılar azmış;
...
Buram buram kan kusup, yaş döktüğüm günleri.
...
Kim yaşamış, Mecnun mu? Hep yalan, hep rivayet
Aşkın çilegahında kök söktürdüğüm günleri...” (V., s.37)

Günleri adlı şiirinde şair kendi ifadeleriyle, kendisine cehennemi yaşatan sevgiliye dair pişmanlıklarını dile getirir. Sevdasına karşılık bulamamak aşık için en büyük eziyettir. Şair sevgilinin her cefasına, eziyetine katlanmıştır, günlerce gözyaşı dökmüştür ancak bunların hiçbir karşılığını alamamıştır. Ancak şair sevgilinin yaşattığı bunca acıyı elbet bir gün onunda yaşayacağını anlatır. Şair yaşadığı acıların büyüklüğünü anlatarak, Mecnun’un bile bu kadar eziyet çekmediğinden bahseder.

“Aşkınla o denli yandı ki tenim
Canımdan usandı bıktı bedenim
Adımı anmazsan son nefesinde
Ahrette gözüme görünme benim” (Y.E.Y., s.289)

Gözüme Görünme adlı dördlükte, aşığa türlü eziyetler eden sevgiliden bahsedilir. Sevdasına karşılık bulamayan aşık, sevgiliye ağır bir şekilde sitem eder. Şair kendisine bunca acıyı yaşatan sevgiliye ahını da dile getirir.

“...
Sevabımı unutup ta,
Günahımı saymak niye
...
Aldatılmak öyle zorken
Her gün biraz daha korken

...

(V., s.43)

Niye başlıklı şiirde şair yaşadığı ayrılığı ve üzüntüsünü anlatır. Aşkı için her cefaya ve eziyete katlanan şair, gözünde ve gönlünde her şeyden değerli bildiği sevgili tarafından yüzüstü bırakılmıştır. Şair en büyük zulmü ve kötülüğü sevdiğinden görmüştür. Şair tarafından ihanetinden dolayı melek yüzlü şeytan olarak nitelenen sevgili, şairi aldatarak onu en ağır duruma sokmuştur. Bunca yalana aldanan şair pişmanlıklarını dile getirir.

“Demeden duramam maharetini
Hazmettim her türlü hakaretini
Acımasız girdin hoyrat aşkınla
Sen çaldın gönlümün bekâretini” (Y.E.Y., s.298)

Gönül Bekareti şiirinde şair sevgiliye sitem eder. Sevdasıyla bir anda aşğın hayatını alt üst eden sevgili, şairin gönlüne girmiştir. Sevgili aşğın gözünde hem en maharetlidir hem de aşğa hakaret ve eziyet edendir.

“Hangi rüzgar attı kapıma seni?
Sen mi benim varlığımı fark ettin?
...
Bırak konuşayım sözün bittiyse,
Sen de benim gençliğimi yok ettin...
...
Sen gönlümün servetini tükettin...
...” (Y.E.Y., s.113-114)

Hak Ettin şiirinde şair, sevgilinin kendisine yaşattığı kötülükleri onunda yaşamasını dilemektedir. Şair pişman olup kapısına gelen sevgiliyi artık kapısında görmek istemez. Şair gençliğini bu sevda için heba etmiştir. Artık sevgilinin pişmanlığı şair için bir önem taşımaz. Şair çektiği bunca eziyetin aynısını onunda çekmesini ve bu acıyla yaşamasını dilemektedir. Şair kendisinin ve sevdasının kıymetinin bilinmediğine yakınır. Sevgili, şaire en ağır eziyetleri reva görmüştür. Ancak artık sevgilinin vakitsiz yalvarışının şair için bir değeri kalmamıştır.

“Ben sana menzil değil sadece bir uğraktım
Mutluluk aracını beklediğin duraktım
Hüsranı göze alıp giden bakışlarına
Gözyaşımın yazdığım adresimi bıraktım” (K.K.K., s.19)

Menzilin Değilim adlı dörtlükte, sevgiliye sitemini dile getiren şair, ondan sevdasına karşılık bulamamanın derin üzüntüsü içindedir. Terk edilen aşık sevgilinin nazarında bir değere sahip olamamaktan yakınır.

“ ...
Yeni âşıklarına sadaka dağıttım ben...
Sanma ki anılarla gönlümü avuttum ben
Seni unutmak için mazimi unuttum ben...
...
Senin gibi vefasız bir gönül yarattım ben...
...” (V., s.92-93)

Sadaka Dağıttım Ben başlıklı şiirde şair sevgiliye aldanmasından dolayı yaşadığı pişmanlığı anlatmaya çalışır. Şair sevgili ile yaşanan bütün maziyi silmek istemektedir. Şair sevdasına karşılık sevgiliden hiçbir değer görememiştir. Şair sevdası için büyük çabalar sarf etmiş, ancak sevgiliden sadece eziyet görmüştür. Sevgili artık şair için vefasızdır. Şair yaşadığı bunca çile sonucu sevgiliye ah etmekte “beterin beterini göresin” diye beddua etmektedir.

“Dokunma gözyaşıma dokunma kanım aksın
Kâfire el açmaktır senden beklenen imdat
Kahpe felek keyfinden katmer kınalar yaksın
Ben hezimet zehrini sen Zafer zevkini tat” (K.K.K., s.33)

Zafer Zevki adlı şiirde şair sevgiliye yönelik ağır sitemlerde bulunmaktadır. Sevgiliye el açmayı, kafirden gelecek merhamete benzeterek ondan beklentisinin olmadığını anlatmaya çalışır. Şair sevgili karşısında hezimete uğradığını kabul eder. Sevgiliden karşılığın görülmediği sevdadan bahsedilir. Cemal Safi’nin şiirlerinde ele alınan sevgili tipi, divan şiirinde âşıkları canından bezdiren, aşığa her eziyeti reva gören ama yine de vazgeçilemeyen biridir.

“ ...
Bazı gün Mecnunum bazı Ferhad’ım
Bazı gün göklerde çınlar feryadım
...
Ne melek ne peri ne bir huriye
Sevgilim demedim senden gayriye
...” (K.K.K., s.70-71)

Hırsız şiirinde sevgiliye içlenen şair, sevgilinin bırakıp gidişinin yaşattığı üzüntüyü dile getirir. Yar olmadan âşık hiçbir şey ifade etmez. Sevgili giderken aşığın tüm mutluluğunu da beraberinde götürmüştür. Aşığın feryadı hiç eksik olmaz. Şair benzetme yoluyla ıstırabının büyüklüğüyle kendisini bazen Mecnun bazen Ferhat olarak tasvir eder. Bu acı şairi sürekli inletir.

“Nurunla efsunladın sonra seyrettin beni

En acı gerçeklere bakarkör ettin beni
Aşkınla sarhoş başım gökkubbeye değerken
Bir anda yerle yeksan yerle bir ettin beni” (K.K.K., s.36)

Yerle Bir Ettin adlı dörtlükte, sevgiliye kanan, ona aldanan aşığın pişmanlığı anlatılır. Aşık sevgilinin her sözüne, her hareketine aldanır. Sevgiliye olan sevdasından başka hiçbir şeyi görmeyen aşık, sevgisi ve sevgili için verdiği emeğe hayıflanır.

“...
Ömrümün baharından almadan hevesimi,
Aşk elinde oyuncak ettin can kafesimi.
...
Sayende ödenecek Tanrı’ya can borcum da,
Şakağında bir kurşun ve bir resmin avcumda!
...” (Y.E.Y., s.116)

Sana Şaka Geliyor adlı şiirde şairin perişanlığının sevgili tarafından ciddiye alınmaması, aşığa büyük bir elem vermiştir. Sevgilinin vurdumduymazlığına içlenen şair, bir zerre de olsa sevgiliden aşkına karşılık beklemektedir.

“Yönümü yitirdim yüzer dururum
...
İltifat eylesem sus der istemez
...
Her gece teklifsiz rüyama girer
Uykumu bölmenin zevkine erer
...” (V., s.106-107)

Çoban Kızı şiirinde sevgili şairin bildiğinden farklı çıkmıştır ve bu durumu eleştirir. Şair için sevdası kutsaldır ancak sevgiliden zerre ümit görmemekten yakınıır. Sevgili aşığa asla meyil vermez, aşık ondan beklediği karşılığı göremez. Aşığın en güzel iltifatları, şiirleri sevgilinin umurunda değildir. Sevgilinin bir tebessümüne muhtaç olan aşık bunu görememekten dolayı oldukça efkârlıdır. Şairin bu sevdasına karşılık sevgilinin öfkesi, umursamazlığı aşığı ziyadesiyle üzer. Sevgili aşığın baş tacıdır, aklındadır sürekli ancak ama bunların hiçbirisi sevgili için önemli değildir.

“Bu kadar yüklenmek var mı susana
Küçümsemek yakışmıyor insana
Aklım aşkın her emrine amade
Onun için zavallıyım ben sana” (K.K.K., s.43)

Küçümsemek Yakışmıyor adlı şiirde şair sevgili karşısında ki acizliğini anlatmaya çalışır. Şair için en büyük servet sevdası iken sevgili tarafından küçümsenmesi onu kahretmektedir. Sevgilinin gözünde zavallı olarak yer etmek aşığa ağır bir eziyettir.

“Dönme günahkar ruhum ömrümce yaslı kalsın

...

Dönme ki meyhaneler hicrinle süslü kalsın

Aldırma imdadıma gelme Allah aşkına

...

Titreyen ellerim belki son nefeste

Kime yazıldığını bilme Allah aşkına

...”

(Y.E.Y., s.117)

Allah Aşkına şiirinde şair kendi mağrurlu durumuna, kibrine sitem etmektedir. Cemal Safi birçok şiirinde sevgiliye içlenir ona sitem eder. Sevgiliyi vefasızlığı, gururu, kibri ve aşığa çektiği onca eziyet yüzünden hicveder, sitemini dile getirirken, bu şiirde şair kendi kibrine hayıflanır. Şair sevgiliye muhabbet göstermemiş, onun aşkına karşılık vermemiştir. Şair yaptığı bu hatayla en ağır ıstırapları çekmeye, yüzünün bir daha gülmemesine, sefalet, halinin perişan olup ağlanmasına bile artık razıdır.

“Sen ki beni tahkire kalkacak kadar nankör

Gönlüm mecnun olsa da yine baş eğmez sana

Git benden uzak olda her ne halin varsa gör

Ne övgü ne de yergi yazmaya değmez sana”

(K.K.K., s.47)

Değmez Sana adlı dörtlükte şair sevgiliye dair büyük pişmanlıklar içerisinde. Şair sevgiliden hakaretler duymuş ve artık sevgili şair için nankördür. Şair sevgiliyi Mecnun kadar sevse de artık ona aldanmayacağını anlatmaya çalışır. Şair aynı zaman da sevgiliye ahını da dile getirir. Sevgili aşık için artık değersizdir.

“Bilmem ki ne diye rüyama girdin,

Ne diye yıllarca arattın seni!

...

Ne diye koşturdun beni izinden!

...

Ne diye mumlarca erittin beni!

...”

(V., s.115)

Ne Diye başlıklı şiirde sevgiliye içlenen şair, yaşadığı onca eziyetin sebebi olarak sevgiliyi görür. Sevgilinin aşığa yaptığı onca zulmü aşığı usandırmıştır. Perişan bir halde olan

âşık, sevdiğine sitem eder. Aşık kendisine bu kadar zulüm yapan sevgiliye sürekli “ne diye” şeklinde söylenerek hesap sorar.

“Ben sana nöbetçi sen uyuyorsun
Ne beni görüyor ne duyuyorsun
Aşklar birer yıldız bense gökyüzü
Bu gece gözümden sen kayıyorsun” (K.K.K., s.107)

Ben Sana Nöbetçi adlı dördlükte şair sitem duygularını anlatmaya çalışır. Aşık sevgili tarafından fark edilmeyi ister. Aşığın gözünde ve gönlünde hep sevgili vardır.

“...
Niçin ümit verdin! Vefasız neden?
Hercai ne çabuk bıkıpta gittin.
...
Mekanım meyhane her gün körkütük
Sen adımı sarhoş takıpta gittin...” (V., s.148)

Gittin adlı şiirde şair, sevgilinin onu bırakıp gidişine sitem eder. Bu hasretle can evinden vurulan şair, maziye özlem besleyerek sevgiliyle yaşadığı kısa zamana hasret duyar. Aşık hasretle hep sevgilinin yolunu bekler. Aşık sürekli onunla yaşadığı anıları hatırlar ve içlenir. Sevgilinin gidişiyle aşık perişan bir hale gelmiştir. Bu şiirde sevda acısı çeken aşığın perişan vaziyeti ele alınır.

“...
Bu gece kendinden geç benim için
...
Nasıl bu günahın zehrini tattım
...
Ben hiç ayıkmadım gittin gideli
Sende bir kaç kadeh iç benim için” (Y.E.Y., s.120-121)

İç Benim İçin şiirinde şair kendi yaptıklarına dair yaşadığı pişmanlığı dile getirir. Şair sevgiliye onca kötülük yapmıştır. Sevdiğine eziyet ederek ayrılığa neden olmuştur. Yaptığı bu hata ve günah ona büyük eziyetler yaşatır. Sevgilinin resmine bakmaya bile utanacak haldedir.

Şair artık sevgili tarafından affedilmeyi bile beklemez.

“Leyla gönül gözümden düşeli yıllar oldu
Kalbim artık kimsenin kölesi değil yavrum
Ben aşkın Çin Şeddini aşalı yıllar oldu
Senin aşkın kırığın kalesi değil yavrum” (K.K.K., s.108)

Kırğınkale adlı şiirde şair sevdasına karşılık göremediği sevgiliden artık ümidini kesmiştir. Sevgili için yanan gönül, artık ona köle olmaktan çıkmıştır. Aşık artık sevgili için bekleyen değildir.

“Sessizim ne kadar üzsen de beni
Ağzımı açmaya gözüm kesmiyor

...

Ne çıkar sararıp solsa da yüzüm

...

Sıratı geçecek imanım varsa

Aşkından geçmeye gözüm kesmiyor” (Y.E.Y., s.122-123)

Gözüm Kesmiyor adlı şiirde şair sevgiliye olan bağlılığını dile getirmektedir. Sevgili tarafından ne kadar üzülsün, ona ne kadar sitem etse de şair onu bırakıp gidemez. Şair hasretin en ağırını yaşarken dahi sevdasından vazgeçmeye razı değildir. Sevdiğinden aşkına karşılık hep bir umut beklemektedir. Şair ondan vazgeçmeyi asla istemez. Safi’nin kimi şiirlerinde sevgilinin yaptığı onca eziyete rağmen, aşığa çektirdiği onca ıstıraba karşın şair sevdasından asla vazgeçmez, bu uğurda her zorluğa katlanır. Safi’nin şiirlerindeki aşık tipi kimi zaman sevdası için en ağır imtihanlardan geçerken kimi zaman sevgiliye en şiddetli sitemlerde bulunur.

“Gözlerin gölgemi mumlarla arar
Hasretten yanaysa verdiğin karar
Bir anlık öfkenin ağır cezası
Aşığın kendine verdiği zarar”

(K.K.K., s.118)

Zarar adlı dörtlükte şair sevgilinin elbet yaptıklarından pişman olacağından bahseder. Hasreti yaşatan sevgili aşığa yaşattıkları için pişman olacaktır.

“...

Aşkıma benzetirim tutmayan şarkıları,
Bir gariplik vardır ya sazla söz arasında..

...

Sen bir daha gel yeter, bırak o hiç gelmesin,

Hani bir mevsim var ya, kışla yaz arasında...” (Y.E.Y., s.128)

Sazla Söz Arasında şiirinde şair sevdaya olan bağlılığını, sevgiliye olan müptelalığını ve ayrıca yaşadığı ayrılığın derin acısını aynı şiirde anlatmaya çalışır. Safi’nin şiirlerine tek bir yönden bakmak onun şiirlerini anlamayı zorlaştırır. Ayrılığı ele alırken aynı zamanda sevdayı ve sevgiliye olan bağlılığı da anlatmaya çalışır. Bu metinde de şair sevgiliye bağlılığını anlatmaya çalışırken en acı duyguları da sevgilinin yaşattığını dile getirir. Şair

sevgiliden yüzüne gülmesini, kadrini kıymetini bilmesini, artık geri gitmemek üzere hep yanında olmasını istemekte ve dilemektedir.

“ ...
Adımı Mecnun’dan beter edişin
Leyla’dan daha çok yakışmış sana...
...
Yıllardır insafa yolun düşmedi
Merhamet ne kadar yokuşmuş sana...” (Y.E.Y., s.129)

Yakışmış Sana şiirinde şair sevgilinin vefasızlığından şikayetçidir. Sevgiliye aldanmasına dair yaşadığı pişmanlığını anlatan şair, sevgilinin karşısında çaresiz oluşuna içlenir. Defalarca sevgili tarafından kalbi kırılan aşık telmih sanatına başvurarak Mecnun’dan beter olduğunu anlatmaya çalışır. Bu şekilde yapması cefasının haddinden fazla olduğunu gösterir. Şair sevgilinin yaşattığı ayrılık eziyetini, Leyla’nın bile Mecnun’a yaşatmadığını belirterek sevgilinin vefasızlığının ciddiyetini anlatmaya çalışır. Sevgilide artık insaf yoktur ve aşığa merhamet göstermez.

“ ...
Baharımı, yazımı, güzümü, bitirdin ya.
...
Mektubunda boş yere ninniler söylüyorsun;
Tatlı uykularımı giderken götürdün ya...
...
Hani! Elveda derken, giderken getirdin ya...” (Y.E.Y., s.131)

Ninniler Söylüyorsun adlı şiirde şair sevgilinin ikiyüzlülüğüne sitem eder. Aşığa her türlü acıyı yaşatıp, her eziyeti tattırıp, aşığa en ağır hasreti reva gösterip tekrar eski sevdanın baharını beklemesi şairde şaşkınlık meydana getirmiştir. Ancak artık şair, bu duruma kanmayacağını dile getirir. Cemal Safi kimi şiirlerinde sevgilinin riyakârlığını hicveder. Aşığa hasreti yaşatan ve ardı sıra dönmeyi dileyen sevgiliye karşı en ağır nefretini dile getirir. Sevdasını ve sevgiliye olan sadakatini dile getiren Safi, sevgiliden vazgeçmeyi de bilir.

“Kafir olsa dine döner
Gelir çağırma çağırma
...
Varsam huzuruna çöksem
Her emrine boyun büksem
...” (Y.E.Y., s.133-134)

Gönül Ağrıma Ağrıma adlı şiirde şair, sevgiliye rakiple olan muhabbetinden ve rakibe meyletmesinden dolayı sitem eder. Aşık rakibi kendisine eş değer görmez sevdasında. Şair sevdasına ve sevgiliye verdiği emeklere üzülmekte, karşılığını göremediği için hayıflanmaktadır.

“ ...
Kaderin emrine uyalım gitsin
...
Keremi Aslıyı narına yakmış
Ateşten gömleği giyelim gitsin
...
Tiryaki gönlümde olmasın kuşkun” (Y.E.Y., s.141-142)

Ayrılık Nikahı adlı şiirde şair bu sevdadan ve sevgiliden bir hayır göremeyeceğinden bahseder. Zararın en çoğunu gören aşıktır. Artık bitmesini istediği bu sevdadan bir beklentisi ve umudu kalmamıştır. Aşığın artık bu aşka verebileceği bir emeği kalmamıştır. Artık bu sevdanın bitmesini isteyip ayrılık acısına da razı olan şair buna rağmen bile sevgiliye olan bağlılığını da ifade eder.

“ ...
Sitem oklarına hedef sinemde
Açtığın yarayı sar da öyle git
...
Kabirime bir gonca gül dikeceksen
Ne olur yaşatma vur da öyle git” (Y.E.Y., s.146-147)

Vur Da Öyle Git şiirinde şair, sevgiliden gitmeden evvel kendisine bir hatıra bırakıp öyle veda etmesini dilemektedir. Şair hasret acısına dayanabilmek için sevgiliden, saçından birkaç tel istemektedir. Mutluluğu yaşatıp sonra en acı elemeleri tattıran sevgiliye sitemini dile getiren şair, sevgiliden giderken yarasına bir nebze de olsa merhem bırakıp öyle gitmesini dilemektedir.

“ ...
Neden bunca hasret, neden bu keder?
Sen benden derbeder, ben senden beter.
...
Zaman aynasında görürsün yarın,
Hangimiz helâlin, hangimiz yârin” (Y.E.Y., s.152)

İyi Mi Böyle şiirinde şair sevgilinin haksızlığını dile getirmekte, sevgilinin sevdaya emek vermemesine sitem etmektedir. Ayrılığa neden olan sevgili haksızlığını ve aşığa büyük zulümler yaşattığını elbet anlayacaktır.

“Aldırma gözyaşıma benim biricik kızım;
Bırak beni gideyim ayrılmadığım yere.

...
Mecnun etsin de beni, mecbur etmesin ALLAH;
Dönmem insan yerine koyulmadığım yere...”

(Y.E.Y., s.158)

Bırak Beni Gideyim adlı metinde şair, istenmediği yerden gitmek dileğinden bahseder. Şair bulunmasının istenmediği yere karşı sitemini dile getirir. Ancak şair, bu istenmeyişinin sebebinin kendisi olduğunu söyler. Bu hatasından dolayı kimseden bir selam almamakta, sevilip sayılmamakta, buna karşı içlenmektedir.

“...
Sen beni en zayıf anımda vurdun.

Şarapla tütünle açtım arayı,
Bir de sen terk ettin bahtı karayı,

...
Yarama tuz bastı ani firarın,
...”

(S.K., s.44)

En Zayıf Anımda şiirinde aşığa yapılan ihanet ve terk ediş anlatılır. Sevdasına yenik düşen aşık en ağır şekilde sevgili tarafından terkedilmiştir. Sevgilinin yalan sözlerine kanmanın aşığa yaşattığı ağır bedellerin sonucundan söz edilir. Aşık sevdiğinden hiç ummadığı bir ihaneti görmüştür.

“Var git bahçesinde açıl ellerin
Diken dillerine değmez güllerin
Mangal yüreğimde aşkın ateşi
Söndüyse, sebebi gurur küllerin...” (V., s.166)

Gurur adlı şiirde Safi, sevgilinin gururundan dolayı sitem yapmaktadır. Aşık artık sevgiliden bir beklenti içerisinde değildir. Sevgilinin gururu aşığın ümidini kırmış, ona olan sevdasının bitmesine neden olmaktadır. Divan şiirinden bu yana sevgilinin nazı, gururu aşığı her zaman usandırmıştır. Sevgilinin aşığa karşılık vermemesi, aşığın ümitlerini bitirir. Aşığın en büyük düşmanlarından biride gururdur.

3.2. Yalnızlık ve Hasret Şiirleri

Cemal Safi kimi şiirlerinde sevgiliye hasret kalmanın ve yalnızlığın aşıkta yaşattığı ağır ruh halini ele alır.¹⁴ Bu içeriğe sahip şiirlerde özlem, ayrılık acısı, sevgiliye kavuşamama korkusu, ayrılıkla beraber yaşanan ıstıraplar, ayrılıktan doğan keder, ayrılıktan dolayı yaşanan şikayet vb. duyguları dile getirir. Ayrılık bu şiirlerde aşk ve muhabbet ile ele alınır. Ayrılık duygusu farklı hallerde dile getirilir. Kimi zaman sevgiliden ayrı kalmak dahi aşığa hoş gelirken kimi şiirlerde ise bu hasretten doğan küskün tavırlar dile getirilir. Bu şiirlerde ayrılık bir fon olarak değil gerçek bir his olarak ele alınır.

“ ...

Yalan mı söyledin göz göre göre
Ne zaman dolacak verdiğin süre

...

Armağan ettiğin kutsal mendile
Akarken içimi dağlayan çile

...

Ne kadar zulmetsen ah etmem sana” (Y.E.Y., s.32)

Vurgun’da şair sevgiliye olan hasretini, sevdasını, meramını dile getirir. Kavuşacağı zamanın dolmasını, vuslatı özlemle beklemektedir. Şair sevgiliyle beraber cehennemi bile arzu etmektedir. Ancak şair ne kadar çile çekse de buna rağmen sevgiliye kin beslemez, ah etmez.

“Ömrümün sonbahar mevsimi amma

Özlemin günbegün baharlaşıyor
Sakın gözyaşlarını kurudu sanma

Ateş-i aşkınla buharlaşıyor”

(S.K., s.74)

Buharlaşıyor adlı dörtlükte Safi, artan özlemini dile getirmektedir. İlerlenen yaşa rağmen halen ilk gün ki gibi özlediğini, aşkının taze olduğunu anlatmaya çalışır. Halen sevgili uğrunda gözyaşı döküldüğü bahsediliyor.

“ ...

Zor mu geldi kalbinde bana sevgi saklamak

...

Sevmesem özler miyim seni can pahasına

Ne olur bir fırsat ver, beni bir daha sına

...

¹⁴ Cemal Safi’nin yalnızlık ve hasret temasını ele aldığı şiirleri: “Vurgun, Buharlaşıyor, Rüyalarım Olmasa, Sensiz Olmadı, Ne Güzel, Sensiz Bahar, İstemem İhsan, Köz Gönder Bana, Nezaket İster, Besmele, Sabah Ola Hayır Ola, Bekledim Durdum, Ayşen, Tesadüf Eseri, Ben Cengizhanzadeyim, Bilseydim, Neredesin Diye, Aklım Almıyor, Başkentin Ufkunda, Sen De Kalmış, Ashı Yok Astarı Yok, Yalnızlık, Kanlar İçinde, Yazı Mı Bunlar, Bana Ağlar Şuara, Özledim”

Sana değil, saçının bir teline kıyamam” (Y.E.Y., s.33)

Rüyalarım Olmasa’da şair sevgiliye duyduğu hasretini dile getirmektedir. Rüyasında onu görmenin mutluluğunu dile getiren ifadeler yer verilir. Sevgiliye ancak rüyaları ile kavuşmak şaire eziyet vermektedir. Şair sevgiliden bir haber beklemektedir. Rüyalarının sevgiliden haber alma aracı olduğunu dile getirmektedir.

“...
Hasreti herkesten çok tanıyorum,
Bu zehrin üstüne yok sanıyorum,
...
İlmeği kaç defa boynuma taktım,
Ölmeyi denedim, sensiz olmadı...” (Y.E.Y., s.38)

Sensiz Olmadı’da ayrılığın çok ağır olduğu, beklenilenden çok daha fazla eziyet verdiği anlatılır. Bu hasret şairi ölüme kadar götürebilir. Ayrılığın dayanılamayacak seviyeye kadar ulaştığını anlatan şair, bir an önce sevgiliye kavuşmak ümidi ile bunları dile getirir.

“Sensiz geçen vakti silmek ne güzel
Sevgime saygını bilmek ne güzel
Senin hicranınla can çekiştirmek
Böyleyse kim bilir ölmek ne güzel” (S.K., s.80)

Ne Güzel adlı şiir de, aşk temasını ele alan şair, sevgili uğrunda hasret çekmenin, onsuz geçen vaktin bile değerini bilmek, hatta sevgili uğrunda can vermenin bile güzel olacağını anlatır. Cemal Safi aşk ve sevda temalarını yoğun ve içten bir şekilde ele alır. Bu temaları işlerken divan ve halk şiiri geleneğinden de yararlanır. “Geleneği yaşatmak görevim” diyen Safi, Türk şiiri geleneği içerisinde en çok işlenen temalardan biri olan aşk temasını kendi üslubu ile modern bir şekilde anlatmaya çalışır.

“...
Kadehler açıyor dostla aramı
Kimse dinlemiyor sarhoş dramı
...
Şu anda aklıma iki kelime
"Sensiz yaşayamam" sözün geliyor...
...
İçime elveda sızın geliyor!” (Y.E.Y., s.39-40)

Sensiz Bahar şiirinde şair özlemini farklı bir şekilde dile getirir. Zalim olarak ifade edilen hasretin tahribatından bahsedilir. Şiirde geceler ömürden uzun, hasret bir an dahi şairi terk etmeyen motif olarak anlatılıyor. Ancak bu çekilen hasrete rağmen şair sevgiliyi bir an

dahi terk etmeyi aklından bile geçirmez. Şair ‘sensiz yaşayamam’ diyerek ne kadar ağır olsa da bu derde dayanacağını ifade eder. Sevgili yaşattığı bu ayrılığa rağmen vazgeçilmezdir.

“Solsun çiçekleri gülleri sensiz
Sussun bülbülleri istemem ihsan
Kapımı çalıyor elleri sensiz
Ne yüzle çıkacak karşıma Nisan?” (Y.E.Y., s.271)

İstemem İhsan adlı şiirde, sevgiliden ayrı kalmanın sitemi dile getirilir. Sevgili olmayınca, ondan uzak kalınca hiçbir şey talep etmez durumdadır. Hayatından zevk alacak durumda değildir. Aşığın en büyük mutluluk ve neşe kaynağı sevgilidir.

“...
Cemâlin gülerken bir resim çektir
Kederden arınmış yüz gönder bana...
...
Saçını saklama seher yelinden,
...
Aşkını anlatan söz gönder bana...
...” (Y.E.Y., s.52)

Köz Gönder Bana’ da uzakta olan sevgiliye duyulan özlem şair tarafından farklı bir şekilde ele alınır. Safi, Divan şiirinde özellikle de Fuzuli’de olan sevgiliye kavuşamamadan duyulan sevinci, modern ifadelerle anlatır. Sevgilinin saçına, kokusuna hep vuslat arzusu vardır.

Sevgilinin hep bir mektubu beklenmektedir.

“Sensizlikten beter felaket göster
Kıyma gururuma helâk et ister
Gönül sevdiğinden dünyalar değil,
Sadece bir parça nezaket ister...” (Y.E.Y., s.275)

Nezaket İster adlı dördlükte, şair sevdiğinden nezaket ve merhamet beklentisi içerisinde olduğunu anlatır. Şair için en ağır eziyet sevgiliden ayrı yaşamaktır. Bu durum aşığı perişan eder. Aşık bu durumdan şikâyetçidir. Aşık az da olsa aşkına karşılık bekler, nezaket ister. Cemal Safi çoğu şiirinde sevgilinin bu vefasızlığından söz eder.

“Her gün biraz daha yoruyor beni
Hasretinle başa çıkamıyorum
...
Tavrına bir isim takamıyorum
...
Nazar değer diye resmine bile

Besmele çekmeden bakamıyorum...” (Y.E.Y., s.59)

Besmele adlı şiirinde Safi, dayanılamayacak hale gelen hasret duygusu anlatmaktadır. Cemal Safi’de firak eziyeti ve vuslat arzusu en önemli temalardan biridir. Şair hasreti en ince ayrıntısına kadar bu şiirinde hissettirir. Özlem şiirde içten içe anlatılır. Hasretin yaşattığı durum giderek daha da ağırlaşmakta, ağırlığı hissedilmektedir. Şair arayıp sormamasından dolayı da sevgiliye sitem etmektedir.

“Sabredenler muradına ermişler;
Bugün gurbet, yarın sıra sevdiğim.

...
Yeryüzünde Şirin mi var üstüne?
Ferhat mı var benden alâ sevdiğim?
...”

(Y.E.Y., s.66-67)

Sabah Ola Hayır Ola adlı metinde şair vuslatın geleceğini, sevgilinin üstün vasıflarını, onsuz yaşayamayacağına, sevdaya düştükten sonra yaşadıklarını anlatır. Şair Venüs’ü bile sevgilinin heykeline denk görmez. Şirin dahi sevgiliye denk gelmez. Şair kendisini de Ferhat’tan üstün görür. Şair için sevgili kutsaldır ve üstündür. Şair sevgilisine hiçbir şeyi denk görmez.

“Her gece çaresiz bekledim durdum
Kadehlere kadeh yükledim durdum
Feryadıma ne sen, ne sabah geldi
Hicranıma hicran ekledim durdum...”

(Y.E.Y., s.277)

Bekledim Durdum adlı dörtlükte özlem duygusundan bahsedilmektedir. Gece özlemin aşığa en ağır ve zor geldiği vakittir ve aşık sabahı özler. Aşığın yaşadığı bu özlem her geçen vakit artmaktadır.

“...
Sakiler derdime derman olmuyor.
Şarkılar yaramı sarmıyor Ayşen...
...
Senden başkasını görmüyor Ayşen...
Hasretin tüketti bütün varımı,
...
Dostlarım namıma Ferhat dese de,
Ruhum aşk elinden imdat dese de,
...”

(Y.E.Y., s.81-82)

Ayşen adlı şiirde sevgiliye duyulan aşk ve sevgi dile getirilmiştir. Şair yaşadığı hasreti derin bir şekilde anlatır. Şair hasretine hiçbir şeyin çare olamayacağını anlamaya çalışır. Safi

“...
Sensiz soluduğum sensiz aldığım
...
Sanma ki sadece bir buselik his
...
Yaradan elinden nakıştırsana” (Y.E.Y., s.95-96)

“...
Müstesna müzedeyim, karasevda-zedeyim...
Vuslâtta söz edeyim kavuştuk farz edeyim...
Sağnak ol de akayım Çin Seddini yıkayım...” (Y.E.Y., s.106)

“Meydan mı verirdim bu ayrılığa?
...
Bilseydim bu kadar dar olduğunu.
...
Dilimden sıçrayan bir kıvılcımın
...”

(Y.E.Y., s.118-119)

“ ...
Taşlar seni sordu nerdesin diye
... ”

Kollarıma koşuyorken gördüğüm
Düşler seni sordu nerdesin diye
...
Dinlemedi bülbül güldeydi aklı
...”

(Y.E.Y., s.126-127)

Nerdesin Diye adlı metinde şair sevgilinin ayrı oluşunun yaşattığı zorluğu dile getirir. Ayrılık şairin hayatındaki güzelliği almıştır. Geride birçok elem bırakmıştır. Safi çoğu şiirinde sevdayı, ayrılığı, sitemi dile getirirken söz sanatlarına ve özellikle mübalağa sanatına geniş bir şekilde yer verir. Şair bu şekilde sevdasının büyüklüğünü, yaşadığı ayrılığın eziyetini daha da içtenlikle anlatmaya çalışır. Bu şiirde de şair ayrılığın yaşattıklarını mübalağa yoluyla anlatmaya çalışır ve bu eziyetin ne kadar zor olduğunu kişileştirme sanatına başvurarak anlatmaya çalışır. Taşlar, kuşlar, kaşlar, düşler, vb. gibi varlıklar şairin yaşadığı eziyete ortaktır.

“Unutmak sevmekten kolay demiştin;
Olmuyor sultanım, kolay olmuyor.

...
Ben Allah'tan sonra seni överim

...
Almıyor sultanım, aklım almıyor...” (Y.E.Y., s.132)

Aklım Almıyor şiirinde şair ayrılığın zorluğundan bahseder. Şair için en değerli olan sevgilinin gidişi, aşığın yaşadığı en büyük zulümdür.

“...
Bendim mutluluktan ucan güvercin,

...
Gel gör ki kaderin kara yelleri,
Yıktı gönlümdeki tüm emelleri,

...
Görüyor gibiyim kor dudağımı,
Başkentin ufkunda durup dururken...” (Y.E.Y., s.137-138)

Başkentin Ufkunda adlı şiirde şair ayrılığı canlı bir şekilde kişileştirme sanatına başvurarak anlatır. Şairin hasretine etrafındaki her şey ortaktır. Şairin mutluluğuna, hayallerine sevgilinin ayrılığı ve aşığı yarı yolda bırakması engel olmuştur. Şairin acısına çiçekler ve kuşlar ortaktır. Şair halen sevgilinin dönmesini umut edecek kadar da sevdasına sadıktır.

“...
Akların kaybolduğu, rengin ahenk bulduğu

Toprağın kadehine ab-ı hayat dolduğu

...

Gel Tanrıya borcunu teslim etsin bu yürek,
Tez gel ki enkazımı kapatsın kazma kürek,
...

(Y.E.Y., s.161-162)

Şairin en önemli şiirlerinden biri olan Sen De Kalmış şiirinde şair, ayrılığın eziyetini içten bir şekilde dile getirir. Şair ayrılık acısı ile kendinden bile habersizdir. Aşığın benliği sevgilinin gidişi ile beraber gitmiştir. Hasret aşığın yüzünü artık hiç güldürmez. Aşığın ömrüne artık hazan çökmüştür ve ömrünün bereketi de sevgili ile beraber gitmiştir. Şairin hali içler acısı bir haldedir. Şair ayrılık acısı ile acınacak bir duruma gelmiştir. Bütün neşesi sevgilide kalmıştır. Şair hayattan artık hiçbir zevk almaz, ta ki sevgiliye kavuşana dek. Şairin umutları, huzuru sevgilidedir.

“Aşkî temaşa için kuyrukta nice dilber
İzdiham var önünde yine gönül gişemin
Gelmiyor başroldeki oyuncudan bir haber
Aslı yok astarı yok bugün gönül neşemin”

(Y.E.Y., s.299)

Aslı Yok Astarı Yok adlı şiirde şair, gönlünün asıl sahibi olan sevgiliyi aramakta, onun gelmesini dilemektedir. Sevgili olmadıkça şairin gönlünde ki neşe de hep eksik kalacaktır.

“...

Dilimden düşünce o çirkin hece,
Kapımı sen açtın bu zalim güce.

...

Sevgilim seni de ağlatır bir gün,
Gözünü canıma dikti yalnızlık!...”

(V., s.67)

Yalnızlık adlı şiirde şair sevgiliye olan hasretinden bahseder. Şair için sevgilinin hasretiyle yaşamak çok ağırdır. Yaşanabilecek en büyük çiledir. Aşık küsüp giden sevgiliyi özler ve yaptığı hatanın pişmanlığını dile getirir. Şairin yaptığı hata sevgilinin gidişine neden olmuştur.

“...

Bütün duygularım senden yaralı,
Bütün şiirlerim kanlar içinde!...

...

Gönlüme destursuz yaklaşmak zordu,
...”

(V., s.132)

Kanlar İçinde başlıklı şiirde şair ayrılığın acısını dile getirmektedir. Şair için sevgiliden ayrılmak ölümden beter bir derttir. Sevgiliden ayrı geçen günler şair için en cefalı vakitlerdir. Şair umut ederek kederinin sevince döneceğini beklemektedir. Şairin tüm dertlerinin, gözyaşının, divane oluşunun sebebi sevgilidir. O geldiği zaman şairin tüm dertleri son bulur.

Şiirde şair sevgilinin yokluğunda çektiği bin bir türlü derdini anlatır.

“Hüzzam sesi yok mu satırlarımda

...

Bir daha yaşanır mazi mi bunlar

...

Hicran sesi yok mu satırlarımda

Sıradan bir dostun sözümü bunlar” (S.K., s.21)

Yazı Mı Bunlar şiirinde şair ayrılığın yaşattıklarını, mazide yaşanan mutlu anların anımsattıklarını dile getirir. Şair geçmişte sevgili ile yaşadıkları güzel günleri anar. Ancak o günler artık geride kalmıştır. Şair de o güzel günlerin yaşanmayacağı inancındadır. Şair sevgilinin gidişinden sonra yaşadığı bu dertlere tahammül edemez hale gelmiştir.

“...

Ey gönlümün illeti ahir zaman afeti!

Kes gel artık riyâkar rakibimle ülfeti

...

Mehtap halime baktı gözlerinden yaş aktı

...

Kürdili hicazkâr’dan müstesna bir bestedir.” (K.K.K., s.34-35)

Bana Ağlar Şuara adlı şiirinde halk şiirinde ele alınan özlem duygusuna benzer bir durum vardır. Şair vuslata olan özlemini ve sevgiliye olan hasretini dile getirir. Şiirde şair bedene ağır gelen hasret açısından bahseder. Şaire bu zulmü yaşatan sevgili hep zalimliği ile anılır. Şairin en büyük düşmanı ise rakiptir. Sevgilinin rakibe bir zerre dahi olsa ümit vermesi aşık için hasret açısından daha büyük bir zulümdür. Şair sevgiliden bu eziyetleri yaşatmamasını, hasrete son verip gelmesini dilemektedir. Sevgilinin hasreti ile her şey aşık için kötüdür, hiçbir şeyden zevk almayacak durumdadır. Sevgilinin nazı aşığa ağıt yaptırır. Ancak mazide ki yaşanmışlıklar bir nebze de olsa aşığa moral verir.

“Her mevsim ilkbahar dudaklarında

Kütür kütür kirazlığı özledim

...

Sana edeceğim iltifatları

...

Marifet efsane aşkı yaşamak

...”

(K.K.K., s.38)

Özledim adlı şiirde de şair vuslata olan meylini, hasretini dile getirir. Şair sevgiliyle mazide yaşadıklarını özlemekte, o günlerin tekrar yaşanmasını ümit etmektedir. Sevgilinin hasreti ile yaşamak, sürekli adını anmak, gün geçtikçe ağırlaşan bir eziyettir şair için. Aşık sevgiliyle beraber yapmak istediklerini dile getirir.

3.3. Ölüm Temalı Şiirler

Cumhuriyet dönemi Türk şiiri, Tanzimat sonrasında oluşan yeni hayat algısının değiştirdiği ölüm temasına bazen geleneksel bazen modern bir tavırla yaklaşır. Bu tema, yaşama isteği, ölümün yüceltilmesi, siyasal bir anlamla ölümün öne çıkarılışı, ironiyle ölüme bakış, serüvenin sonu olarak ölüm, uysal bir ölüm gibi yansımalarla büyük bir çeşitlilik gösterir. Şairlerin ölümü yücelttikleri kültür modernist bilinçle değişir. Hayatın anlamlarından biri olmaktan uzaklaşır. Ölüm bir son veya bir başka biçime dönüşme olur. Bu baskın anlayışın yanında eskiden gelen bakış yani kabullenme ve yüceltme az sayıda da olsa karşımıza çıkar. Bu ekseninde modern Türk şiiri, ölüm teması eşliğinde yeniden doğuşu değiştirir, varolma azabını artırır.

Batı kültürünü taklit etmeye başladıktan sonra birçok kültür ve medeniyet değerimizin algısında değişimler yaşanmaya başlandı. Her din ve medeniyetin dünya görüşü farklı olduğu gibi ölüm düşüncesine de bakış farklılaşır. Batı tesirindeki Türk şiirinde ölüme bakış, genel olarak Divan şiirindeki ibret, nasihat, Allah’a kavuşma ve tevekküle dayalı mümince bakıştan farklılık arz etmektedir.

“Türk şiirinde, Tanzimat Dönemi sonrasındaki şairler, gölge dünyanın sureti olma kabulünün dışına çıkarlar. Gerçek dünyanın somut varlığı olarak kendilerini ifade yolunu tutarlar. Dolayısıyla beden yok oluşunu adlandırmak ve bu macerayı dile getirmek için devrin ve etkisi altında kaldıkları fikirlerin tesiriyle şiirlerinde ölüm temasına daha çok yer verirler. Gelenek sonrası modernizm ideolojisinin şairler üzerinde bıraktığı temel izlerden birisi olan ölüm fikrinin ve duygusunun algılanışı, şiirdeki insanın büyük bir trajedisi olmuştur. Bu tema, aynı zamanda gelenek ve modernizmin din ve ideoloji kutuplarındaki çatışmasının da bir göstergesidir.”(Örgen, 2008:160).

Ölüm duygusu Türk şiirinde sıklıkla ele alınan bir temadır. Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Niyaz- Mısri vb. gibi şairler ölümün dini ve metafizik boyutunu ele alır. Makber şiiri ile Abdülhak Hamit Tarhan’ da eşinin ölümü üzerine ölüm temasına yönelir. Necip Fazıl, Cahit Zarifoğlu, Erdem Beyazıt gibi isimler ise ölümü ahiret ve dünya bağlamında ele alırlar. Cemal Safi’nin şiirlerinde de ölüm hissiyatı kendisini hissettirir. Tabii bu ölüm hissiyatı diğer duygularda olduğu gibi aşk teması bünyesi içerisinde ele alınır. Ancak Safi’nin ölüm duygusunu ele alışı farklı bir boyuttadır.

Cemal Safi'nin şiirlerinde ölüm duygusu da ele alınan temalardan biridir. Ancak Cemal Safi hiçbir şiirinde ölüm duygusunu şiirlerinin ana teması olarak ele almaz. Safi şiirlerinde ölüm temasından şiirlerinde arka fon olarak yararlanır. Şiirlerde ele alınan yalnızlık, sitem, özlem, pişmanlık gibi ana temalar etrafında ölüm duygusundan yararlanır.

“Ancak şair ölümü genellikle aşk açısından dolayı dile getirmekte, sitem için ölümden yararlanmaktadır. Cemal Safi'nin şiirlerindeki ölüm temi genellikle ölüm ötesini gündeme getirecek derinlikte değildir. Hamit'in şiirlerinde gördüğümüz ölüm sonrasının felsefi boyutu irdelenmez. Şairin birey olarak ölüm karşısındaki duruşu fazla öne çıkmaz. Adeta sevgilinin üzülmeye için ölüm gündeme getirilir.”(Yılmaz, 2007: 124).

Cemal Safi ölüm düşüncesinden farklı şekillerde yararlanır. Ölüm duygusu şiirlerde sevgilinin hasreti karşısında ölme isteği, ölüm anında sevgiliyi son kez görme vb. gibi şekillerde ele alınır.

“...
Ne diye yüzümü ayca güldürdün!
Ne diye her sabah beni öldürdün!
...” (V., s.115)

Ne Diye şiirinde şair sevgilinin vefasızlığını dile getirir. Kendisine hep dert verdiğini ve her sabah ölüm acısı yaşattığını anlatmaya çalışır.

“...
İlmeği kaç defa boynuma taktım!
Ölmeyi denedim, sensiz olmadı...
...” (V., s.21)

Sensiz Olmadı adlı şiirde şair sevgilinin hasretiyle dertlidir. Şair sevgilinin yokluğunda intihar etmeye bile göze aldığını dile getirir. Şair sevgili olmadan ölmeyi bile başaramadığını ifade eder.

“...
İntihar etmeye kalksa Cemal'in,
İlmeği boynuna taksa Cemal'in,
...” (Y.E.Y., s.69)

Senin Üstüne şiirinde şair sevgili için intihar etmeyi göze aldığını ifade eder. Aşk için sevgili uğrunda ölmek dahi kolaydır.

“...
Yad el dokunursa kaşına senin,

Ölürüm, çıkamam karşına senin.

...”

(Y.E.Y., s.64)

Sen İran Ol şiirinde şair sevgiliye olan kıskançlık hislerini dile getirir. Bu durum şair için ölmek kadar zordur.

“...

Derman bekledikçe derde uğradım

Ne öldüm, ne de bir işe yaradım.

...”

(Y.E.Y., s.62)

Ey Garip Dostumun Eski Karısı adlı şiirde şair sevgiliden beklenti içerisinde olduğunu dile getirir. Bu belirsizlik de şair ölmeyi bile bekler.

“...

Seni incitmektense intiharı yeğlerdim

Sana olan saygımı seni arzum yendi ah

(K.K.K., s.37)

Ah adlı şiirde şair sevgiliyi kırmaktan ve ona kötülüğü dokunmaktansa ölmeyi göze aldığını anlatmaya çalışır.

“...

Ya benimsin bilecektim

Ya kahrımdan ölecektim

Yetmiş bin besmele çektim

Seni bana versin diye

...”

(S.K., s.48)

Yetmiş Bin Besmele adlı şiirde şair sevgiliye kavuşmayı diler. Sevgiliye varamamak aşığa kahrından ölüm dahi getirir. Aşık sevgiliye kavuşabilmek için Allah’a yalvardığını da ifade eder.

“...

Senin hicranınla can çekiştirmek

Böyleyse kim bilir ölmek ne güzel

(S.K., s.80)

Ne Güzel şiirinde şair sevgilinin hicranının bile kendisi için çok değerli olduğunu dile getirir. Sevgilinin özlemi aşık için böyle güzel bir duyguysa ölmek bile aşığa güzel gelir.

3.4. Kişilere Atfedilen Şiirler

Cemal Safi ailesine, dostlarına ve yakın tanıdıklarına ithaf türünde¹⁵ şiirlerde kaleme alır. “Şairin tanıdığı ve sevgi, saygı beslediği kişilere atfen yazılmış olduğu şiirlerden onun mizacını ve dünya görüşünü de görmek mümkündür.”(Yılmaz, 2007: 132). “Bu isimler Cemal Safi’nin hayatında önemli bir yer işgal eden ve yaptıkları ile şairin beğeni ve takdirini kazanan çoğu ünlü simalardır. Şair bu şiirlerde atıfta bulunduğu kişilerin başarılı yönlerini takdirle dile getirmektedir.”(Yılmaz, 2007: 133). Cemal Safi, dostlarına ve yakın tanıdıklarına, annesine, babasına, eşine, çocuklarına, torunlarına, Orhan Gencebay’a, Muazzez Abacı’ya, Rauf Denктаş’a, Feyzi Halıcı’ya vb. gibi isimlere ithafen şiirler yazmıştır. Cemal Safi bu tarz şiirleri arasında ise en çok ithaf şiirini Ahmet Uğur Arıbaş’a yazmıştır.

Cemal Safi kendisi yakın dost ve arkadaşları için de şiirler kaleme almıştır. Safi bu şiirleri Ahmet Uğur Arıbaş, Necati Saruhan, Mehmet Ali Akkuş, Yılmaz Ulusoy, Feridun Yükselir, Sedat Marmaralı, Bahri Sohtorik, Tahir Kutsi Makal, Hüseyin Gencer, Ali Muhsin Nakıboğlu, Orhan Ete, Avni Anıl, Yaşar Altınışık gibi isimlere ithafen kaleme almıştır. Bu şiirlerde Safi bu isimleri metheder. Onların dostluğundan övgüyle bahseder.

“Dost eledim sen kaldın kalbur üstünde tekten
Dost sözcüğü sözlükte köhnerdi sen olmasan
İltifatsın sen bana iltimassın felekten
Sensin Tanrıdan ihsan ey insanoğlu insan” (S.K., s.87)

Ahmet Uğur Arıbaş ile büyük bir dostluğa sahip olan Cemal Safi, birkaç şiirinde ona ve aralarındaki dostluk münasebetine ithafen şiirler kaleme almıştır. Bu şiirinde de Arıbaş’ın dostluğundan söz eder. Onu methederek dostluğun onunla anlam kazandığını ifade eder.

“Başka kimseye böyle hitabım olmayacak
Sana hitap etmeyen kitabım olmayacak
Alem beni abartıp gökkubbeye koysa da
Ay olsam bile sensiz mehtabım olmayacak
...” (Y.E.Y., s.321)

¹⁵ Cemal Safi’nin akraba, arkadaş ve farklı kişilere yazdığı ithaf şiirleri: “Laralı Halil, Sayın Fevzi Halıcı Ağabeyime, Kuzey Kıbrıs Cumhurbaşkanı Sayın Ve Rauf Denктаş Beyefendiye, Merhum Orhan Ete’ye, Merhum

Avni Anıl Ağabeyime, Bir Yaşar Altınışık, Dost Acı Söyler, Sevgili Muazzez Abacı’ya, Nazara Gelir, Eşime, Torunum Cemal Alphan’a, Perizat Gelinime, Perizatım Var Benim, Kafi Sana!, Amigo’ma Evlada Öğüt, Tanımak, Hoş Değil, Hak Hukuk, Faziletin Manası, Süleyman Ol, Amigo, Amigomun Üstüne, Fazilet Okulu, Ahmet Uğur Arıbaş’a, Necati Saruhan’a, Sevgili Eşime, Oğlum Mehmet Akif’e, Oğlum Peyami Safa’ya, Kızım Ebru’ya, Feridun Mılcı Ve Merhum Orhan Ete’ye, Kamil Saka’ya, Yeni Yılda Dostlara, Alperen Kartal, Mürvet İkrarı, Anneme, İnsanlık Ölmesin Dost, Tarla Nadasta Kaldı, Vay Canına, Bir Orhan Gencebay’ı, Valide-İ Şuaraya, Hekim’e, Muhterem Ağabeyim Hüseyin Gencer’e, Muhterem Dostum Ali Muhsin Nakıboğlu’na, Dost İmam Ali’ye, Anladım Baba, Sen İnsan Olamazsın”

Arıbaş’a ithafen yazılan bu şiirde aynı isme ithafen yazdığı diğer şiirlerde olduğu gibi bu şiirde de Arıbaş ile olan dostluğuna yönelik övücü ifadeler kullanır. Cemal Safi, Arıbaş’a amigo diye seslenerek aralarındaki dostluk ilişkisini de daha da samimi hale getirir. Arıbaş’ın kendisi için çok değerli bir dost olduğundan bahseder. Onun eman bir kişiliğe sahip olduğunu anlatır.

“Misâl vermek istedim eş emsâl bulamadım
Bir daha yaratmamış Allah’ım o kulundan
Tam yirmi yıl okudum diploma alamadım
Ahmet Uğur Arıbaş fazilet okulundan
...”

(Y.E.Y., s.321-322)

Yine Arıbaş’a ithaf edilen bu şiirde Safi kendisi için emsalsiz bir dost olan Arıbaş’ı metheden ifadeler sarf eder. O’nunla olan dostluğuna sevinir. O’nun ilim sahibi bir kişi olduğundan bahseder. Arıbaş’ın faziletinden, erdeminden söz eder.

“Çoban olup koyun gütmek demektir
Dağı taşı, kurdu kuşu, tanımak,
İnsanlığı tahsil etmek demektir,
Ahmet Uğur Arıbaş’ı tanımak...”

(V., s.205)

Diğer bir ithaf şiirinde Safi, Arıbaş’ın dostluğundan, ilminden, güvenilir kişiliğinden duyduğu kıvancı anlatır.

“Yiğit işsiz, sofrası aşırsız, hoş değil,
Ağız dişsiz, mezar taşsız hoş değil,
Ne başkent Ankara ne cennet Akçay,
Ahmet Uğur Arıbaş’sız hoş değil!...”

(V., s.205)

Yine Arıbaş için yazılan bu şiirde onun eşsiz ve kadim dostluğu övülür. O’nun gibi bir dosta sahip olmanın sevinci anlatılır.

“Gafil olma düşün taşın
Kadrini bil arkadaşın
Sende hakkı hukuku var
Ahmet Uğur Arıbaş’ın...”

(V., s.205)

Bu şiirde de Arıbaş’ın dostluğu methedilir. Dostluk hukukundan bahseder. Şair, dostu Arıbaş’ın kendisindeki dostluk hukukundan söz eder.

“Biraz tebessüm etse zevkten kanatlanırım
Kınamam kaderimi elalem güldü diye
Nice kıymet bilmezsin kahrına katlanırım
Akçay’a bir Necati Saruhan geldi diye”

(S.K., s.88)

Necati Saruhan’a ithafen yazılan bu şiirde dostluğunu övdüğü Saruhan’ın tebessüm edişinden mutluluk duyduğunu dile getirir. Safi böyle bir dostunun olmasından dolayı mutluluk duymaktadır.

“Enkazdım, imar ettin, ihya ettin binamı
Bundan böyle ünvanın tıbbın Mimar Sinan’ı
Taş kaleye döndürdün virane bedenimi
Sen Lokman Hekim misin!? yoksa İbni Sina mı” (S.K., s.101)

Doktor Mehmet Ali Akkuş’a ithafen yazılan şiirde, hastalığında şifa bulmasına vesile olan dostuna minnet duygusundan bahseder. Akkuş’a Mimar Sinan, İbni Sina diye iltifat eder.

“Gözleri derya deniz, bakışı engin dostum
Cömertlik yarışında var mıdır dengin dostum
Kırk yıl önce Samsun’da şahit oldum şanına
Ne kadar saygın ise o kadar zengin dostum...” (S.K., s.101)

Dost Yılmaz Ulusoy’a ithafen yazılan şiirde, dostunun cömertliğini över, kırk yılı aşkın dostluğundan bahseder. Dostunun saygınlığını anlatır.

“Sinem kurşundan değil bir bakıştan yaralı
Beni kalbimden vurdu yad ellerin maralı
Bir aşkın sayesinde iki kale zaptettim.
Bir Feridun Yükselir, bir Sedat Marmaralı...” (S.K., s.101)

İki Kale Zaptettim adlı ithaf şiirinde Feridun Yükselir ve Sedat Marmaralı gibi iki dosta sahip olmanın yaşattığı mutluluktan bahsetmektedir.

“Derbederin olsak da sen vefasız bil bizi
Feryad’ı figanımız uykunu bölmesin dost
Erdemlikten kopardı şöhret, para pul bizi
Ne olur sen yaşa ki insanlık ölmesin dost” (K.K.K., s.125)

İnsanlık Ölmesin Dost adlı dördlükte dostu Bahri Sohtorik’in hastalığı üzerine yazılmış bir ithaf şiiridir. Sohtorik’in kadim dostluğu üzerinde durulan bir şiirdir.

“Babanız yine aşık çocuklar diyen usta
Mekanı cennet olsun TAHİR KUTSİ MAKAL’DI
Her şairin derdine koşardı hasta hasta
Gitti; şiirler yasta, “TARLA” nadasta kaldı” (K.K.K., s.126)

Tahir Kutsi Makal’a ithafen yazılmış bu dörtlük, onun en kötü halinde bile herkesin yardımına koştuğunu metheder. Ölümünden sonra yazılan bu dörtlük Makal’ı yd eden bir şiirdir.

“şiirin şahını etsem de hibe
Azdır som altından kalbe sahıbe
Vaktini naktini vakfeden veli
Devri saadetten kalma sahabe
...”

(Y.E.Y., s.319)

Hüseyin Gencer’e ithafen yazılan şiir, Gencer’e yönelik övgü ifadeleriyle doludur. Gencer’in müstesna şahsiyetinin öneminden bahsedilir. O’nun manevi şahsiyetinin değeri anlatılır. Gencer’e ithafen yazılan bu şiirde Gencer’in Safi için çok önemli biri olduğu, “devri saadetten kalma sahabe” denilerek vldğnden bahsedilir. Safi kendisi için onu bir yol gösterici olarak anlatır. Gencer’i piri olarak görür.

“Tembih et gönlüne uslansın şair
Kmilin meclisi ğthanedir
Hayatta her amel ahrete dair
Azgının menzili ağıthanedir
...”

(Y.E.Y., s.320)

Hüseyin Gencer’e yazılan bu diğer ithaf şiirinde hakiki dostu olarak Gencer’i övmektedir. O’nun samimiliğini ve temiz kalpliliğini metheder.

“Tahrip edenlere tarif ediniz
Gönül mimarlığı marifetiniz
Kalemler kelmlar aciz kalıyor
Zekamı zorluyor zarafetiniz
...”

(Y.E.Y., s.323)

Safi dostu merhum Ali Muhsin Nakıboğlu için yazdığı bu ithafta, onun, gönül insanı oluşundan, zarif bir kişiliğe sahip olduğundan bahseder. O’nun dostluğunun öneminden söz eder, faziletli bir kişiliğe sahip olmasını metheder.

“Orhan Ete bir rintti, neden ahrete gitti?
Bize izzet ikrama, bize hürmete gitti.
Gönüller fatihine görev verdi Yaratan
Cehennemini söndürüp, cenneti fethetti”

(V., s.199)

Orhan Ete’ye ithafen yazılan şiirde Ete’nin vefatından duyulan üzüntü dile getirilmiştir.

“Avni Anıl gibi bir dev bir ulu usta

Sana düşmez onu tarif, sus bu hususta.
Sus! Damla değilken dem vurma deryadan Safi!
Pir Soyuer anlatsın onu hele sen sus da!...” (V., s.200)

Merhum Avni Anıl’a ithafen yazılan bu dörtlükte, Anıl’ın tarifi zor ve müstesna birisi olduğundan, dostluğunun öneminden söz edilir.

“Mecnun olmaya değer dilber var mı dersiniz
Kesin bir şey diyemem aklım karmakarışık
Fakat bin Leylâ eder bir yiğit isterseniz
Hemen cevap vereyim, bir Yaşar Altınışık...” (V., s.201)

Yaşar Altınışık’a yazılan bu ithafta Altınışık’ın değerinden söz edilir. Ayrıca O’nun yiğitliğinden söz edilir.

“Ruhumuzda ne matem ne keder taşıyalım
Hep güneş gibi gülsün yüzümüz yeni yılda
Sevmeyi seilmeyi bilerek yaşayalım
Kalplerden silinmesin izimiz yeni yılda
...” (S.K., s.96)

Dostlara adlı şiir Safi tarafından dostlarına ithafen yazılan, iyi dileklerde bulunulan bir şiirdir. Güzel temennilerin olmasını dileyen bir durumdan söz edilir.

Safi aile fertleri içinde ithaf türünde şiirler kaleme alır. Bu şiirlerin büyük kısmı dörtlükler halinde yazılmış şiirlerdir. Safi bu şiirleri annesi, babası, eşi Şükran Hanım, oğulları Peyami Safa ve Mehmet Akif, kızı Ebru, torunu Alperen Kartal ve Cemal, gelini Perizat, yeğeni Merve gibi aile fertleri için kaleme almıştır. Bu şiirlerinde Safi ailesine olan bağlılığını dile getirir, onlara olan sevgisini anlatır.

“Baki den daha nasıl ikbal bekler fanisi
Bastığı yer öpülür bir avrat verdi bana
Gafletimi hoş gördü kainatın Bani’si
Birbirinden mükemmel üç evlat verdi bana” (S.K., s.89)

Safi bu dörtlüğü eşi Şükran Hanım’a ithaf etmiştir. Eşine olan sevgisini anlatır. Eşine, her kahrına katlandığı için, kendisine üç evlat verdiği için minnet duymakta, mutluluğunu dile getirmektedir.

“Sensin benim huzurumun manası
Sensin benim gururumun aynası
Ey bana canından canlar bahşeden!
İki oğlum, bir kızımın anası!...” (V., s.203)

Eşi için yazdığı bu şiirde de eşinin kendisi için değerinden bahseder, anneliğini övünç kaynağı yaparak metheder.

“Sende benim için ilk, benim için Onatsın
Rabbim yardımcın olsun her işine el atsın.
Sen de yavrularından gör bize ikramını
Sen ne güzel bir baba, ne mükemmel evlâtsın.” (S.K., s.90)

Oğluna ithafen yazdığı bu şiirde, oğlunun kendisi için çok önemli olduğunu anlatır, Allah’tan her daim yardım görmesini dilemektedir. Dua ederek kendi evlatlarından da aynı ikramı, evlatlığı görmesini temenni eder.

“Atiyi gören bilir atanın kıymetini
Sende iki yavrunun gani gör mürvetini
İtiraf edeyim ki hâlâ içimde ukde
Babama edemedim ben senin hürmetini” (S.K., s.91)

Oğlu Peyami Safa’ya yazdığı bu dörtlükte, ona dua ederek evlatlarının akıbetini, mürvetini görmesini diler. Safi oğlunun kendisine çok hürmet gösterdiğini de belirtir, kendisinin bile babasına bu kadar hürmet göstermediğinden yakınarak anlatarak oğlu ile övünür.

“Adımın anlamısın gönlün benim adaşım
Üç pırlanta içinde sensin benim tektaşım
Rabbim iki cihanda muradına erdiresin
Benim biricik kızım, sırdaşım, arkadaşım.” (S.K., s.92)

Kızı Ebru’ya ithafen yazdığı bu şiirde, evlatları içerisinde en değerlisi olduğunu dile getirir. Kızının onun her şeyi olduğunu ifade eder.

“Belleğim kaybetse de kaydettiği artalı
Bir eksiklik görmedim ben aklımı tartalı
Sizden önce ağabeyi Alphan’a ayıp olur
Ben nasıl unuturum Alperen’ i Kartal’ı” (K.K.K., s.121)

Bu dörtlük Safi tarafından torunu Alperen Kartal için yazılmıştır. Safi torununa olan sevgisini dile getirir.

“Yavrularım bizlere mürvet ikram ettiniz
Dilerim iki cihan cennet olsun beldeniz
Birinci Cemâl Alphan sonra Alperen Kartal
Tarih ikibiniki ilk müjde Onat Deniz “ (K.K.K., s.122)

Mürvet İkrâmı şiirinde torunları Cemal ve Alperen'e ithafta bulunmaktadır. Şair torunlarının doğumundan duyduğu mutluluğu dile getirir. Onlar hakkında iyi dileklerde bulunur.

“Nerede canım yansa hazır hızır gibisin
Senden gayri hiç kimse imdadıma koşmuyor
Bırak eller süslensin lahuri şallar giysin,
Sana annelik kadar hiçbir şey yakışmıyor.” (K.K.K., s.123)

Annesine ithafen yazdığı dörtlükte, annesine övgüde bulunur. Her derdinde annesinin yanında olduğunu anlatır ve bu durum onun için çok önemlidir.

“Muhteşem güzellikler kalbinde saklanıyor,
Uğur’lu mevsimdensin, çiçek sensin, gül sensin,
Bütün mükemmellikler senden kaynaklanıyor,
Sana bereket densin, Meriç sensin, Nil-Sensin” (Y.E.Y., s.322)

Gelini Perizat için kaleme aldığı bu şiirde Safi, onun kalbinin güzelliğinden söz etmekte, kendisinden övünç duymaktadır.

“Serviler diyarına seninle gitmek varmış
Sensiz hayat sırtımda hörgüç anladım baba
Hasretin çöl güneşi kalbi nasıl yakarmış
Gölgenin kıymetini er-geç anladım baba
...” (Y.E.Y., s.324)

Safi babası için yazdığı bu şiirinde babasına olan sevgisini ve özlemini dile getirmektedir. Safi babasının ölümünden duyduğu üzüntüyü anlatmaktadır. Safi babasının yaşarken varlığının kendisine güç verdiğini, her işi onunla başardığını anlatır. Babasıyla geçen günleri anımsamakta, yad etmektedir. Babasının vefatından dolayı yaşadığı acıyı ifade ederek onsuz geçen günlerinin zorluğundan bahseder. Bazı yapılan hatalardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile gelmesi söz konusudur.

“Gizle zarafetin ağyar bakarken
Sanma her musibet kazâra gelir
O fesat o haset kem gözler varken
Melek de, huri de nazara gelir.” (V., s.202)

Safi yeğeni Merve'ye yazdığı bu ithafta, onun güzelliğinden bahseder. Nazara gelmesinden çekinir.

“Sevmek ve sevilmek servetse eğer,

Devrimin yegâne Karun’u benim.
Evlattan beklenen mürvetse eğer,
Dünyanın en tatlı torunu benim...” (V., s.203)

Torununa yazdığı bu ithafta, ona verdiği değerden bahseder. Torununun onun için çok büyük bir zenginlik olduğunu anlatır.

“Muhteşem güzellikler kalbinde saklanıyor,
Uğurlu mevsimdensin, çiçek sensin, gül sensin,
Bütün mükemmellikler senden kaynaklanıyor,
Sana bereket densin, Meriç sensin, Nil Sensin...” (V., s.204)

Bu şiiri gelinine ithafen yazmıştır. Safi şiirde gelinine dair şükran duygularını dile getirmekte, övgülerinden bahsetmektedir.

Cemal Safi bazı sanatkar ve siyasetçiler için de ithaf şiirleri kaleme almıştır. Safi bu şiirleri Orhan Gencebay, Muazzez Abacı, Feyzi Halıcı ve Rauf Denктаş için kaleme almıştır. Bu şiirlerde Safi saygı ve minnet duygularını dile getirir.

“Yakınmama bakmayın gönlümdeki yaradan
Mutluluk sofrasında benimdir arslan payı
Feryad ü fğanıma ödöl verdi Yaratan
Aşkima âşık etti bir Orhan Gencebay’ı...” (Y.E.Y., s.311)

Bu dörtlük uzun yıllar dostlukları süren, birçok şarkısını besteleyen Orhan Gencebay’a ithafen yazılmıştır. Her derdine ortak olarak gördüğü Gencebay’ı büyük payını kendisinde gördüğü mutluluk sofrasının en önemli dostlarından biri olarak görür.

“Cennetten Cemâle bir bacı gelmiş
Biricik arzusu amacı gelmiş
Ne mutlu Başkentli sanat sevene
Muazzam Muazzez Abacı gelmiş...” (V., s.202)

Muazzez Abacı için yazılan bu ithafta, Abacı’nın değerinden bahsedilir. Sanat sevenlerin, O’nun gibi birisi olduğu için ne kadar şanslı oldukları dile getirilir.

“Kıbrıs altınsa eğer kalbimiz mehenk taşı
Hangimiz dökmedik ki bu yâr için göz yaşı?
Türk dili bayramında, Beşparmak dağlarında
Atatürk’ün izinde bulduk Rauf Denктаş’ı...” (V., s.198)

Kıbrıs ve Rauf Denктаş’a ithafen yazılan şiirde Kıbrıs meselesi için herkesin üzüldüğünü, Denктаş’ın Kıbrıs’ta yaptıklarıyla Atatürk’ün izinden giden birisi olduğundan bahsedilir. Şiirde Rauf Denктаş’ın mücadelesi M. Kemal’in mücadelesine benzetilir.

“ ...
İhmalimin affını dilenmeyen dilimse
Keser atarım onu yeter ki sen gülümse
Cemâl’in tezgâhından çıkan şiir kilimse
FEYZİ sen ikram ettin, HALICI sensin hocam...” (V., s.194)

Safi bu şiirini Feyzi Halıcı’ya ithafen kaleme almıştır. Halıcı’nın değerinin anlatıldığı şiirde, onun şairlerin değerini bilen bir isim olarak kendisinden bahsedilmektedir. Hallacı Mansur’a benzetilmektedir. Safi, Halıcı’ya olan saygısını, muhabbetini dile getirir. O’nun üstat bir şair olduğu anlatılmaktadır.

3.5. Toplumsal İçerikli Şiirler

Cemal Safi birkaç şiirinde¹⁶ toplumsal temaları ele alır. Bu şiirlerde hiciv, birlik ve beraberlik, Atatürk vb. gibi temalar ele alınmıştır.

“ ...
Ya nüfus patlaması! Öyle dev bir alev ki!
Yangını körüklüyor fukaranın tek zevki!
...
Vatanın imdadına koşarken çingenesi,
Kanını sömürmekte binlerce kış kenesi!
...” (S.K., s.63)

Yiğidin Alın Teri adlı şiir, Safi tarafından 1996 yılında yazılan toplumsal taşlama örneği bir şiirdir. Şiirde o yılların Türkiye’sinin zor şartları anlatılmaya çalışılır. Toplumsal adaletsizliğin eleştirildiği şiirde yoksulluğun milleti çok zor bir duruma getirdiği anlatılır. Şiirde dönemdeki halkın gelir adaletsizliğinden söz edilir ve bu durumun halka yaşattığı zorluk anlatılmaya çalışılır. O dönem Türkiye’sinde zamlar halkın belini büküyordu. Sürekli yükselen vergilerle halk, içinden çıkılamaz zor bir duruma getirilmiştir.

“Bencilik bana değil beynine hakim senin
Haktan başka hakkı yok üstümde hiç kimsenin
Seviyeni dilinle düşürmeden bir düşün
Tahkir ettiğin kimdir muhatabın kim senin” (S.K., s.71)

¹⁶ Cemal Safi’nin toplumsal temaları ele aldığı şiirleri: “Yiğidin Alın Teri, Muhatabın Kim Senin, Gelin Birlik Olalım, Tezat Görünür, Öğretmenim, Ne Deyim, Ecdadımıza, Doğduğum Samsun, Turist Bankası, Romanya, Aşıklardanız, Mustafa Kemal, Çıkardı, Paye Verme, Kıskaçlık Hali, Hun İmparatoruna, Demektir, Farkımız, Muhatabın Kim Senin, Göksu’da, Ne Deyim”

Muhatabın Kim Senin adlı dörtlükte Şair taşlama rneği vermiştir. Şair rakibini bencilik ile suçlamakta söylenenlerin seviyesinin düşürüldüğünden yakınmaktadır. Hakaret seviyesine ulaşan cümlelerden şikâyetçidir.

“...
Hangimizin ecdadı feda olmadı yurda?
Hangi bahçeden bir gl solmadı bu uğurda?
...
Bin kere lanet olsun Yezit denen deliye!
Muhabbetle bağlıyız Muhammed’e Ali’ye.
...
Düşman sevindirmenin ne alemi var şimdi?
Milletçe kenetlenip sarılmamız kâr şimdi!
...”

(Y.E.Y., s.18-19)

Gelin Birlik Olalım adlı şiirde Safi sosyal-toplumsal bir konuyu ele almıştır. şiirde birlik ve beraberliğin öneminden bahsedilir. Nefretin, intikamın asla fayda getirmeyeceğinden söz edilir. Vatan ve millet için tüm ecdadın can verdiği, nifakın hayır getirmediği anlatılır. Sünni’nin de, Alevi’nin de bir olduğu, kardeşçe bir hayatın olması gerektiği anlatılmaya çalışılır. Milleti bir arada tutan kutsal değerlere dikkat çekilmiştir. Hz. Muhammed’e ve Hz. Ali’ye olan muhabbet dile getirilir. Laz’ın, Kürdün, Çerkez’in bir olduğu, düşmana karşı hep bir arada durduğu anlatılır. Kendi değerlerimizin ve vatanımızın, en değerli mirasımız olduğundan bahsedilir.

“Mağrurlanma ya hacı, hor görme dilharabı
Her haramdan bize de bir gün azat görünür
Hem âşık ol, hem şair, hem tanıma şarabı,
Nerde böyle çelişki, böyle tezat görünür?...”

(Y.E.Y., s.262)

Tezat Görünür adlı şiirde şair, taşlama rneği vermiştir. Kendisini hor görenleri eleştirir, kendisinin de günahkâr olduğunu ancak kendisinin de azat olabileceğini, affedilebileceğini anlatmaya çalışır.

“...
Koçak doğmadı üstüne
Dünya dar gelir bstne
...
ekilesi halay değil
ile ile ğretmenim
...
Kemal ettin Mustafa’yı
Yetmez mi bu şeref payı

...

(K.K.K., s.129-130)

Öğretmenim şiirinde şair minnet duygusu ve şükran borcu olarak öğretmenliği methetmektedir. Öğretmene olan borcun asla ödenemeyecek olduğu ifade edilir. Muharebe dönemlerinde tereddüt etmeden cepheye giden öğretmenlerin kutsallığından bahsedilir. Öğretmenin ve yaptığı vazifenin asla hiçbir şeyle mukayese edilemeyecek kadar kutsal ve değerli olduğu anlatılır. Şiirde Gazi Atatürk'e öğretmeni tarafından Kemal adının verilmesi olayı anımsatılır ve bu meslek ve vazifesi daha da yüceltmeye çalışılır.

“Felek merhametten habersiz hâlâ
Sanırım sabrımı sınar ne deyim
İslâmın şartını bilmez cühelâ
Kalkmış mezhebimi kınar ne deyim” (S.K., s.75)

Ne Deyim adlı şiirde taşlama örneği verilmiştir. Şair rakibinin haddini aştığını dile getirir. İslam'ın şartını bilmeyerek eleştirilen rakip, şairi mezhebinden dolayı kınar. Şair bu şiirde hem özel hem de genel anlamda toplumsal taşlama yapmıştır. İnsanların birbirlerine karşı kınayıcı olmamaları gerektiğini vurgulamaya çalışır.

“Sefalet gülse de feryadımıza
Asalet yetişir imdadımıza
Rahmete erene rağbet ederiz
Saygımız sonsuzdur ecdadımıza” (Y.E.Y., s.26)

Ecdadımıza adlı dörtlükte, şair şu anda geçmişe kıyasla vaziyetin iyi olmadığından söz eder ancak, geçmişten gelen asalete vurgu yapar. Ecdada saygının hep sonsuz olduğunu anlatmaya çalışır. Büyük bir kıvanç kaynağıdır bu durum şaire göre.

“...
Şah olsan da kaderine mahkumsun
Ellidört yıl hasret kaldığım Samsun
...
Sadi'nin saki'den dört dolu cam sun
Yetmişdört yıl evvel doğduğum Samsun
...” (S.K., s.102-105)

Doğduğum Samsun adlı şiir, Cemal Safi'nin 1938 yılında doğduğu yer olan Samsun'a karşı yazdığı bir methiye özelliği taşıyan şiirdir. Bu şiirde Cemal Safi, elli dört yıl boyunca doğduğu şehre ayrı kalmanın hasretini anlatmaya çalışır. Safi şiirinde Samsun'u canlı bir şekilde tasvir eder. Şehre ait mekânlar canlı bir şekilde betimlenir. Şehre ait değerler ve özelliklerin şairin gözüyle anlatılmaya çalışılır. Şair kendisi için önemli olan dost, komşu vb.

gibi kişileri şiirinde ele alır, onlara olan sevgisini dile getirir. Safi bu şiirinde Samsun'dan yıllarca ayrı kalışının ona verdiği üzüntüyü anlatmaya çalışır. Şiir bir nevi divan şiirinde yer alan şehrengiz geleneğinin modern ifadelerle ve biçimlerle yeniden yazılmış bir tarzıdır.

“...
Hem bize meşgale, hem yurda fayda
...
İpotek eyledi koca binamı
Aldı ineğimi vermez danamı
...
Buzağı arıyor turist bankası
Kaynattı kaymağı taşımak için
...”
(K.K.K., s.131-132)

Turist Bankası adlı şiirde genel olarak insanlar tarafından yapılan bir hatanın meydana getirdiği kötü sonuçları anlatılmaya çalışılır. İşyeri açmak için şiirde adı Turist Bankası adı verilen yerden alınan faizli para sonucu yaşanan olumsuz durumlar dile getirilir. Paranın alınması ile daha kötü bir duruma düşülmesi, faiz sorunu sonucu yaşanan pişmanlık duyguları anlatılmaya çalışmıştır. Bu metin tamamen usta olunmadan girilen bir iş sonucu içine düşülen kötü durumlara da örnek teşkil edecek bir şiir tarzında kaleme alınmıştır. Toplumsal taşlamaya örnek bir şiirdir. Şiirde sonunun beli olmadığı bir işe girişmenin yanlış olacağına vurgu yapılır.

“...
Paris'te her ne varsa Bükreş'te dahası var
...
Şiirle büyülerken Mihail Eminescu
Zevkten sarhoş ediyor dev müzisyen Enescu
...
Şiir üstüne şiir yazılır mı Romanya
...”
(K.K.K., s.133)

Romanya adlı şiir Cemal Safi'nin 1999 yılında yazdığı bir şiirdir. Şiir Safi'nin kendi birikimini kullanarak yazdığı, geleneksel şekillerden beslenip kaleme aldığı bir metindir. Şiir modern bir şehrengiz özelliği taşımaktadır. Şairin Romanya'ya dair ayrı bir sevgisi vardır ve şiirde bu sevgisinin bir ürünüdür. Şiirde Romanya'ya dair methiyeler vardır. Ülkeden kültür ülkesi, sanatın harman olduğu yer olarak bahsedilir. Başkent Bükreş, değeri, kültürü ve şairdeki önemli yeri ile Paris'le mukayese edilir. Şiirde ülkenin en önemli edebiyatçılarından Mihail Eminescu'ya, müzisyen Enescu'ya, ressam Grigerescu'ya ve önemli bir heykeltıraş olan Brancuşi'ye de atıf yapılmıştır. Safi şiirde ülkeye olan sevgisini dile getirir. Ayrıca Cemal Safi

Romanya'nın en saygın edebiyat ödüllerinden olan Eminescu madalyası ile de onurlandırılmıştır. Bu da onun Romanya'ya olan özel ilgisinin bir göstergesidir.

“Biz Hallacı Mansur’a yanan ışıklardanız
Mevlana, Hacı Bektaş, Yunuslarca pirdeniz
Biz Rahman deryasında yunan aşıklardanız
Kalır mı ruhumuzda günah denen kirden iz” (Y.E.Y, s.25)

Aşıklardanız adlı şiirde Cemal Safi, büyük bir gelenek birikimine sahip oluşunun bir kesitini sunar. Hallacı Mansur’dan, Yunus’tan, Hacı Bektaş’tan ve Mevlana’dan gelen manevi birikime değinir. Bu maneviyata sahip olanların tertemiz olduğuna vurgu yapılır.

“ ...
Türkün iman gücüyle zırhladı Anayurdu
İnkılâplarla ördü ağ ağ Mustafa Kemal
...
Ne Mutlu Türküm diyen asil kanda gücümüz
Kırık gururumuzu onaran öğüncümüz
...” (Y.E.Y, s.24)

Mustafa Kemal adlı şiir Cemal Safi tarafından Gazi Mustafa Kemal’e yazılmış bir övgü şiiridir. Şair onun ve fikirlerinin her çağda, ilk gün ki kadar canlı bir şekilde anlaşılacak olmasından bahseder. Mustafa Kemal’in vatan ve millet için yaptıklarından söz edilir. İçinde bulunulan kötü vaziyetten en refah seviyeye ulaşılmasından ve bu duruma gelinmesinde Mustafa Kemal’in emeklerinden bahsedilir. İlim ve irfan yolunda en büyük takipçinin Atatürk olduğunu anlatılmaya çalışılır.

“ ...
Tanır beni aşk sancısı duyanlar
“Tanır beni uykusuna kıyanlar
...
Dadaloğlu, Koç Köroğlu mertliğim
Nefi, Neyzen, şair Eşref sertliğim
...” (K.K.K., s.9-10)

Ben Sözü Şehriyim adlı şiir aşkın kendisini anlatmaya çalıştığı bir metindir. Cemal Safi Tek Hece şiirinde bu tekniği en üst seviyelerde denemiştir. Bu şiirde de Safi aşka kendisini anlattırmıştır. Sözü aşka teslim etmiştir. Aşk en kuvvetli olandır bu şiirde. Konuşan şair değil aşktır. Aşk, kendisini herkesin tanıdığını, herkesin bir parçada olsa aşkı bildiğini dile getirir; ancak bu bilmeye kendisi izin verir, asıl sırrını sezdirmez. Aşk, tarifinin, bilinmesinin, sırrına vakıf olunmasının zor olduğunu belirtir. Şiirde aşk, asırlarca kendisini en

güzel şekilde sile getirenlerden söz etmiş; Köroğlu'nda, Dadaloğlu'nda en mert söylenişe sahipken; Nefi'de, Neyzen'de ve Şair Eşref'te kendisini en sert bir eda ile gösterir.

“ ...
Devletin cebinden çeken çekene,
Üstünü başını söken sökene,
... ..
Eskiden bir cana bir cihan yanar,
Feryâd'ı figanlar göğşe çıkardı! ...
...”

(Y.E.Y., s.209-210)

Çıkardı şiiri, toplumsal taşlama tarzında yazılmış bir şiirdir. Metin de eski ile yeni arasında bir mukayese yapılmıştır. Devleti soyanların, devlet malı yiyenlerin hicvedilmesi yapılır. İnsanları, köylüleri sömürenlerin eleştirildiği bir şiirdir. Hırsızlığın, devlet malı yemenin, köylüyü soymanın artık daha da arttığı ve normal bir durum olarak karşılandığından bahsedilir. Toplumda eskiye oranla daha fazla bozukluğun baş gösterdiği, çıkarıcılığın daha da arttığı anlatılmaktadır.

“Kalender ekâbirle muhabbet et sen yine
Ecdadımız derler ya davul dengi dengine
Parası da pulu da lûtfu da onun olsun
Selâmdan gayri paye verme cahil zengine”

(Y.E.Y., s.304)

Paye Verme adlı şiirde şair hiciv/taşlama örneği kaleme almıştır. Cahil insanlardan uzak durulması, kalender gönüllülerle, alçak gönüllü insanlarla muhabbet edilmesi anlatılmaktadır.

Şiirde cahilin hiçbir değerinin olmadığından bahsedilir.

3.6. Dini İçerikli Şiirler

Cemal Safi bazı şiirlerinde dini temaları¹⁷ ele alır. Bu durum Safi'nin sadece aşk konusunda şiirler kaleme almadığını da gösterir. Cemal Safi iki şiirinde naat türünü ele alır. Bir şiirinde ise münacat nazım şeklini kullanır. Bazı dörtlüklerde de dini temaları kullanır.

“ ...
İsa'nın övdüğü şahı Nebi'dir.
Nübüvvet mührüne sahip Efendim
...
Hakkın huzurunda namaz kıldırın.

¹⁷ Cemal Safi'nin dini temaları ele aldığı şiirleri: “Naat (Efendim), Aleviyim Ben, Naat/Senin Üstüne, Tanrım, Kâinatın Ulu İmparatoru, Er Kişi Kadri, Tufan Öncesi, Yakışırsa Yak, Hu Sevi, Şehitlerimize, Çok Şükür, Hu De”

İmamlar sultanı tayyib Efendim

...

Günbegün artıyor günah sancımız

Sensin şifa sunan tabib Efendim

...”

(S.K., s.99-100)

Naat (Efendim) adlı şiir, modern bir kaside tarzında yazılmış bir metindir. Aynı zaman da şiir kısa bir siyer-i nebi biçiminin özelliklerini de gösterir. Peygamber efendimizin bazı mucizelerine telmih yapılarak ona övgüler söylenir. Hz. Peygamber’in üzerinde sürekli bir bulutun olmasına, Efendimiz’in son nebi olacağını bilen rahip Bahira’ya telmih yapılarak Efendimiz’in bazı mucizelerine değinilir. Efendimizin üstün vasıflarından bahsedilir. Miraç hadisesi neticesinde tüm enbiyanın önünde namaz kıldırıldığı olayına atıf yapılır. Safi şiirde Efendimize olan muhabbetini, bağlılığını dile getirir. Efendimizin şefaatine, merhametine nail olmayı diler. Bu şiir Cemal Safi’nin divan şiiri birikimini kullandığı bir metindir. Klasik naat türünü modern bir şekilde günümüz Türkçesi ile kaleme almıştır.

“Aşkıyla tutuştum nur cemalinin
Muhammet sevenin caneviyim ben
Haşan Hüseyin’in imam Ali’nin
Yandığı ateşin Aleviyim ben”

(S.K., s.82)

Aleviyim Ben adlı dörtlükte şair, Alevilik inancını methetmekte, bu inanca ait değerlerden övgü ile söz etmektedir.

“...

Seyfullah var mıdır şanın üstüne

...

Beytullah var mıdır yönün üstüne

Ümmetin olmuşuz Elhamdülillah

Borçluyuz suçluyuz Estağfurullah

...

Hamdullah var mıdır senin üstüne”

(K.K.K., s.134-136)

Naat/Senin Üstüne adlı şiir Safi’nin diğer bir modern kaside şiiridir. Daha önceki şiir tahlillerinde de değinildiği üzere Cemal Safi, geniş bir birikimle şiirlerini yazar. Heceden geniş bir şekilden yararlanır. Peygamber Efendimiz’e övgülerin yer aldığı, hayatından bazı kesitlerin sunulduğu şiir, Efendimiz’in Kelamullah, Feyzullah, ve Lütfullah sıfatlarına değinir. Onun Hz. İsa tarafından övüldüğü, adının İncil’de oluşu, Miraç vakası, Bedir ve Uhud savaşları, gibi bazı önemli olaylara telmihte bulunulmuştur. Şiir de Hz. Peygamberin vasıfları methedilir. Cehalet devri onun ile kapandı. Bu uğurda çok cefa ve sefalet ile karşılaştı. Şair ona olan muhabbetini ve sevgisini içtenlikle anlatmaya çalışır.

“Boşuna ısrar etme girmem cehennemine
Kuluna kul ettiğin kâfi değil mi Tanrım
Ancak küllerim kalır ahiret dönemine
Aşk narına yaktığın Sâfi değil mi Tanrım”

(S.K., s.79)

Tanrım adlı dörtlükte, şair toplumsal bir bozukluğu anlatmaya çalışır. Şiir görünüşte Tanrı’ya isyan eder gibi gözüken bir dil kullanır ancak yozlaşmış toplumsal düzene bir eleştiri yapar. İnsanların birbirlerine karşı olan tutumları, menfaat ve çıkar için yapılan ilişkileri eleştirir.

“...
Nemrut ki ateşlere atmıştı İbrahim’i,
Gülizara döndürdün yanardağ gibi kuru,
...

Affet ya Kainatın Ulu İmparatoru
Rahmet ya Kainatın Ulu İmparatoru”

(Y.E.Y., s.14-17)

Kâinatın Ulu İmparatoru adlı şiir, Cemal Safi’nin en önemli şiirlerinden biridir. Safi bu şiirinde klasik şiir geleneğinden yararlanarak modern bir tevhit örneği kaleme almıştır. “Safi’nin bu şiiri biçimsel açıdan Yeni Türk şiiri özellikleri göstermesine rağmen konusu ve konunun işlenişi açısından Klasik Türk edebiyatında kaside nazım biçimiyle yazılmış, tevhit türünün bütün karakteristik özelliklerini içinde barındırır.”(Arslan, 2007: 201). Bu şiirde Tanrı’ya Kâinatın Ulu İmparatoru şeklinde seslenilmektedir. Şairin Tanrı’ya bu şekilde seslenmesi insan doğası ile alakalıdır. Genel olarak insan aklının alacağı son sınırlar ile Tanrıya hitap edilir. Yani insanoğlu dünyada en fazla padişah, sultan ya da hükümdar makamlarına çıkabilir. İnsan akli da Tanrı’ya bu sıfatlarla seslenir. Tanrı’ya padişah diyerek seslenmektedir. Cemal Safi’de Kainatın Ulu İmparatoru şiirinde Tanrı’ya bu şekilde seslenir. Şiirin ilk kısmında Allah’ın birbirlerine zıt olan “Celal ve Cemal” isimleri ele alınmıştır. Allah’ın Celal sıfatından Cemal sıfatına sığınıldığı anlatılır. İslam’ın ilk şartı olan Allah’tan başka ilah olmadığına, Hz. Muhammed’in onun kulu ve elçisi olduğuna dikkat çekilerek, “Kelime-i Şehadet” ibaresi ele alınır. Bunun kabirde cevaplanacak ilk soru olduğu anlatılmaya çalışılır. Kabir azabı ve günahattan Allah’ın “Gaffar” ismine sığınılır. Safi Allah’ın “Ehat” (eşi ve benzeri olmayan, tek ilah olan) ismini anarak evrenin kusursuz yaratılışını, göklerin, yıldızların, muazzam nizamını, bu sığata bağlar. Şair kalp atışını örnek vererek, insanın muazzam ve kusursuz yaratılışını, Allah’ın “Ezel” ve “Ebed” isimlerine bağlamış, bu kusursuzluk ve mükemmellik karşısında Amenna diyerek acziyetini dile getirmiş, Allah’a sığınmıştır. Şair kainatın yaratılışını, Allah’ın kudretinin ve yaratıcılığının delili olarak görür. Allah’ın sadece “Ol” demesiyle her şeyi yarattığını dile getirir. Şair, buna olan sonsuz ve içten

inanişını dile getirir. Şair, insanın bu muazzam düzeni mahvettiğini ifade eder. Allah'ın kusursuz yarattığı bu düzeni insanın kirlettiğini anlatmaya çalışır. Ancak Yaratan, insanoğlunun kainata bu ihanetini hemen cezalandırmadığını, “Sabr” ismiyle bir müddet ertelediğini vurgulamaya gayret eder. Şiirde şair Hz. Musa ile Firavun'un kıssasına telmihte bulunur, denizin bölünmesi mucizesini ele alır. Hz Musa'ya başkaldıran Firavun'un Allah tarafından rezil rüsva olduğunu anlatmaya çalışır. Bu durumu Allah'ın kudretine atfeder. Hz. İbrahim ile Nemrut kıssasına telmih yapar. Ateşe atılan Hz. İbrahim'in atıldığı ateşin gül bahçesine dönmesine atıf yapar. Ayrıca Habip sıfatı ile Peygamber Efendimiz'e telmihte bulunulur. Hz. Meryem'in mucize bir şekilde hamile kalması olayına değinilir. Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesi ile gözleri görmeyen hastalara şifa vermesi durumlarına atıfta bulunulur. Ayrıca Hz. İsa'nın Peygamber Efendimiz'in geleceğini müjdelemesi mucizesine de değinilir. Bütün bunlar Allah'ın kudretine bağlanır. Divan şiirinde münacatların son kısmında yani asıl kısımda Allah'a yapılan yalvarış ve dua yer alır. Pişmanlık ve tövbe kısımları vardır. Cemal Safi'nin şiirinin bu son kısmı da bu tür özelliklere sahiptir. Şair bu kısımlarda mahşer gününde herkesin hesaba çekileceğinden, orucun bu bütün günahların bağışlanmasına vesile olacağından söz eder. Allah'ın lütfuna sığınır. Son kısımlarda şair, mahşer günü yeniden dirilmeyi anlatır. İsrail'in sur'a üflemesine telmihte bulunur. “Medet Ya” ifadesi ile affedilmeyi diler. Yaratan'dan Firdevs cennetini talep eder.

“Nice güzellik yapıp denize atmışız biz
Balık bilmeze bile Halık bilir diyerek
Nice genci bırakıp geçkinle yatmışız biz
Er kişinin kadrini kalık bilir diyerek” (S.K., s.69)

Er Kişi Kadri dörtlük, “iyilik yap denize at, balık bilmezse Halık bilir” atasözünden ilham alınarak yazılmıştır. Yapılan her iyiliğin asıl amacının Hak rızası olduğu anlatılır. Görmüş geçirmiş insanların, “erkişilerin” kıymetinin bilinmesinden söz edilir.

“...
Ehliyim ressamın marifetinin,
Ceylan bileğinin zarafetinin,
...
Bu hüner ruhuma haktan hediye!
Mânâ kervanına katıldım diye,
...” (Y.E.Y., s.20-21)

Tufan Öncesi adlı şiirde aşkın dile gelmesi, aşkın kendisini anlatması yer alır. Cemal Safi, bunu “Tek Hece” ve “Ben Sözün Şehriyim” adlı şiirlerinde farklı bir tarz da denemiştir. Aşk bu şiirde şair hüviyetine bürünüp kendisini anlatmaya çalışmıştır. Aşk, kendisinin en

büyük sırra vakıf olduğunu dile getirir. Kendisinin çok büyük bir kuvvete ve kudrete vakıf olduğunu anlatmaya çalışır. Aşk, şiire yön vermek gibi bir kuvvetinin olduğundan bahseder. Aşk, kendisine bu kuvvetin ve hünerin Hak tarafından verildiğini dile getirir. Aşk mana alemine ait olduğunu anlatır, maddeye yönelenleri üzdüğünü ifade eder.

“Ey beni şu dünyaya tepetaklak gönderen
Kaderimi feleğin çemberinde dönderen
Yakışırsa yak beni bir yasak aşk narına
Ey benim aklımı az, duygumu fazla veren” (Y.E.Y., s.305)

Yakışırsa Yak adlı dörtlükte sitem duygusundan bahsedilir. Yaradan’a karşı yaptığı niyazında sitemini de dile getiren şair, aşk ateşine nail olmayı, sevdalanmayı dilemektedir. Dert dünyasına gelmeye sitem eden şair, aşk ateşine nasip olunmak için ümit beslemektedir.

“Hu Allahu Ekber önce Hu sevi
Sonra Museviyim sonra İsevi
Kuran-ı Kerim’le müşerref Nebi
Muhammet mirası bence bu sevi” (Y.E.Y., s.26)

Kelime anlamı olarak sevi, “sevgi ve bağlılık duygusu, aşk ve sevdâ” demektir. Şiirde “önce Hu Sevi” denilerek ilk olarak Hu’ya bağlılık, yani ilk olana Yaratan’a bağlılıktan bahsedilir. Herkesin ilk olana bağlılığına dikkat çekilmiştir. Şiirde “sonra Museviyim sonra İsevi” denilerek, dinin ilk olan Hu aşkına bağlılıktan sonraki aşamada geldiği anlatılır. Kur’anı Kerim ile müjdelenen Hz. Peygamber’in ümmetine bıraktığı mirasında bu bağlılık olduğu dile getirilir.

“Koy başını okşasın Peygamberin dizine
Akif aşikar etti ahiret adresini
Sonra nasıl bakarım ecdadımın yüzüne
Kıyamete koyarsam kanının katresini...” (Y.E.Y, s.13)

Şehitlerimize adlı dörtlükte, şehitlerimize yönelik bir övgü ve ithaf vardır. Onların Peygamber Efendimiz’in övgüsüne mazhar olduklarından bahsedilir. Şehitlerin her an yad edilmeleri gerektiği vurgulanır.

“Fetbazın fetvasından arınmışız çok şükür
Harabatta Hayyam’la görünmüşüz çok şükür
Cehennem umrunda mı böyle zırhı olanın
Biz Allah’ın aşkına bürünmüşüz çok şükür...” (Y.E.Y., s.306)

Çok Şükür adlı şiirde ilahi aşka vasıl olmanın önemine dikkat çekilir. İlahi aşka, Yaradan'ın aşkına sahip olmakla fitne çıkarmanın kötülüğünden uzak durulduğundan bahsedilir.

Şair Harabat ehli olan Hayyam ile de bu aşk sayesinde var olur.

“Ömrünün son faslını sessiz sakın asûde
Geçirmek istiyorsan hayıflanma beyhude
Şaha müdane etme şan için şâşâ için
Huzur-u mahşer için canı gönülden Hu! de...” (Y.E.Y., s.307)

Hu De adlı şiirde, ömrün son demlerinde sakın bir hayat geçirmek istenmesi dileniyorsa, geçmişe yönelik hayıflanmanın olmaması, pişmanlıktan sıyrılmak gerektiğinin vurgusu yapılır. Şan ve gösteriştan uzak durulması gerekir, ahiret mutluluğu için de kişinin canı gönülden Hakk'a yönelmesi gerekir.

BÖLÜM 4

4. CEMAL SAFİ'NİN ŞİİRLERİNİN YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Şiirin yapısı anlam ve ses kaynaşmasından oluşur. Anlam ve ses kaynaşmasından oluşan nazım birimlerine beyit, kıta, bent, mısra gibi isimler verilir. Dize, beyit, dörtlük gibi birimlerle ölçü, kafiye düzeni, tema ve imgeler belli bir bütün oluşturarak şiirde yapıyı meydana getirir.

“Bütünün bir araya getirilişinde uyulan dizge şeklinde tanımlanabilen yapı; en az, ifade edilmek istenen duygu kadar önemlidir. İlk anlamda ‘görünüş’ olarak da ifade edilebilecek

olan yapı, okur açısından ilk algılanmayı doğurur ve sonrasında onu, anlatıya/içeriğe yönlendirir. Şiirdeki ses uyumları, kafiye ve redifler, kafiye şeması, ölçü ile dil ve anlatım konusundaki tercih, yapıyı oluşturan parçalardır. Zira şair, içindeki yoğun his, fikir, hayal ve izlenimi aktarırken belli bir forma uyar, uyma ihtiyacı duyar. Okur, içerikle şekil ve dil arasındaki uyumu fark edince şairin anlatı dünyasına daha rahat ulaşır. Böylelikle içerik ve yapı, birbirini tümlemiş olur.”(Akbulut, 2008: 21).

Şiirde içerik kadar dış yapı da önemlidir. Şiirde kullanılan yapı, bize şiir hakkında bazı ipuçları verme noktasında önem teşkil eder. İçeriğin taşıdığı duygular, dış yapıyla şekillenir ve okuyucuya sunulur.

“Biçim, şiiri belirli çerçeveler içine koymamızı sağlar. En büyük avantajı şairi disipline etmesi, okuyucuyu duygusal manada yönlendirmesi gibi özelliklerdir. Ancak anlamın, anlatımın belli çerçeveler, kalıplar içine sokulması da şairi ve şiiri sınırlandırdığından bir manada kısıtlayıcıdır.”(Aksan, 2006:244).

Büyük bir gelenek birikimi ile şiirlerini yazan Cemal Safi, Türk şiir geleneğinin muhteva özelliklerinden beslendiği kadar yapı ve şekil olanaklarından da yararlanır. Cemal Safi’nin şiirlerinde en çok halk şiiri ve âşık şiiri geleneğinin etkileri vardır. Safi’nin şiirlerinde bu geleneğin hem muhteva hem de yapı ve şekil özellikleri etkilidir. Safi şiirlerinde yapı olarak halk şiirinin nazım birimi, nazım biçimi, ritim özellikleri olan hece ve kafiye, kafiye düzeni/şeması ve redif gibi özelliklerinden yararlanmıştır.

Divan şiiri geleneğinden de yararlanan Cemal Safi bu geleneğin özelliklerini de şiirinde kullanır. Safi divan şiirinin muhteva unsurlarından yararlandığı gibi yapı özelliklerinden de faydalanır. Bu geleneğin nazım birimi, nazım şekli, aruz vezni, kafiye düzeni/şeması vb. özelliklerinden yararlanmıştır. Ancak divan şiirinin onun şiirlerine etkisi halk şiiri kadar değil, daha sınırlıdır.

4.1. Nazım Birimi

Bir şiirde kendi içinde anlam ifade eden kümelenmiş dizeler nazım birimi olarak adlandırılmaktadır. Şiirlerin iskeleti olarak kabul gören nazım birimleri, sahip olduğu dize sayısına göre farklı isimlerle anılmaktadır. Türk edebiyatında şiir geleneklerine göre hakim olan nazım birimleri bulunmaktadır. İslamiyet öncesi Türk şiirinde ve Halk şiirinde özellikle dörtlük nazım birimi kullanılmıştır. Çok uzun bir süre Türk edebiyatında varlığını devam ettiren Divan şiirinde ise ağırlıklı olarak kullanılan beyit, Divan edebiyatıyla bütünleşmiş durumdadır.

Cemal Safi şiirlerinde en fazla dörtlük nazım birimini kullanır. Şiirlerini en çok dörtlük ile kurulu olan nazım şekilleri ile oluşturur. Safi halk şiirini geleneğinden etkilenerak şiirlerini bu nazım birimine göre oluşturur. Bunun yanı sıra şiirlerinde az sayıda da olsa divan

şii geleneğine ait olan beyit nazım biriminin de kullanır. Safi kimi şiirlerinde ise bent nazım birimini kullanır.

Dörtlük, dört dizeden oluşan kümeye denir. Bir konu etrafında toplanmış dört dize kümesinden oluşan dörtlükler halk edebiyatının temel nazım birimlerinden biridir. Cemal Safi Türk şiir geleneğinden ve özellikle Türk halk şiiri geleneğinden yararlanır. Bu gelenekten yararlanma konu ve muhteva bakımından olduğu gibi şiirin biçim ve yapı özellikleri noktasında da kendisini açıkça gösterir. Safi geleneğe ait nazım birimi noktasında İslamiyet öncesi Türk şiiri ve halk şiirinin temel nazım birimi olan dörtlük birimini en sık olarak şiirlerinde kullanır.

Var mı beni içinizde tanıyan
Yaşanmadan çözülmeyen sır benim
Kalmasa da şöhretimi duymayan
Kimliğimi tarif etmek zor benim

(Y.E.Y., s. 29)

Cemal Safi birçok şiirini sadece tek dörtlükten oluşacak şekilde kaleme almıştır. Safi bu tarz şiirlerinde aşk, özlem, yalnızlık, sitem, toplumsal ve din gibi temaları ele almıştır.

“Geleneksel şiirimize ait birçok özelliği şiirlerine taşıyan Cemal Safi’nin şiirleri buna uygun olarak şekil bakımında da halk şiiri formundadır. Şiirlerinin büyük bir çoğunluğu dörtlüklerden oluşur. Bunların 135’i sadece bir dörtlükten müteşekkildir. Bu gruptaki şiirlerde şairin kısa ve net ifadelerle anlatmak istediği konuyu dile getirdiği görülür.”(Yılmaz, 2007:156).

Cemal Safi’nin bu şiirleri de tablolar halinde verilmiştir:

Tablo 1.1.

VURGUN			
DÖRTLÜĞÜN ADI	SAYFA SAYISI	DÖRTLÜĞÜN ADI	SAYFA SAYISI
Kitabım Artık	s.s.13	Merhum Avni Anıl Ağabeyime	s.s. 200
Aleviyim Ben	s.s. 23	Bir Yaşar Altınışık	s.s. 201
Meziyetim Var Benim	s.s. 23	Dost Acı Söyler	s.s. 201
İltimas	s.s. 23	Sevgili Muazzez Abacı’ya	s.s. 202
Sen	s.s. 23	Nazara Gelir	s.s. 202
Sensin	s.s. 44	Eşime	s.s. 203
Kız Gelir	s.s. 44	Torunum Cemal Alphan’a	s.s. 203
Gene Safi’ye Kaldı	s.s. 54	Perizat Gelinime	s.s. 204

Şeytan Efendi	s.s. 54	Perizatım Var Benim	s.s. 204
Senden Sorarlar	s.s. 66	Kafi Sana!	s.s. 204
Sus	s.s. 66	Evlada Öğüt	s.s. 205
İstemem İhsan	s.s. 80	Tanımak	s.s. 205
Tezat Görünür	s.s. 80	Hoş Değil	s.s. 205
İkbal	s.s. 100	Hak Hukuk	s.s. 206
Kadehe Düştük	s.s. 100	Faziletin Manası	s.s. 206
Su Serp Sineme	s.s. 114	Süleyman Ol	s.s. 206
O Gün	s.s. 114	Amigo	s.s. 207
Sensin	s.s. 141	Amigomun Üstüne	s.s. 207
Gurur	s.s. 141	Fazilet Okulu	s.s. 207
Benim Kadar	s.s. 151	Kahvehanemin Polis Tarafından Mühürlenmesi Üzerine	s.s. 208
Zekât	s.s. 161	Şair Ettiler	s.s. 208
İntihar	s.s. 161	Gurur	s.s. 166
Ukala Gönül	s.s. 171	Nezakat İster	s.s. 171
Öldür Demedim	s.s. 166	Bekledim Durdum	s.s. 183
Gönül Penceresi	s.s. 183	Merhum Orhan Ete'ye	s.s. 199
Kuzey Kıbrıs Cumhurbaşkanı Sayın Merhum Rauf Denktaş'a	s.s. 198		

Tablo 1.2.

SENDE KALMIŞ			
DÖRTLÜĞÜN ADI	SAYFA SAYISI	DÖRTLÜĞÜN ADI	SAYFA SAYISI
Er Kişi Kadri	s.s. 69	Meziyetim Var Benim	s.s. 83
Mona Lisa'nın Pabucu	s.s. 70	Ahmet Uğur Arıbaş'a	s.s. 87
Muhatabın Kim Senin	s.s. 71	Necati Saruhan'a	s.s. 88
Göksu'da	s.s. 72	Sevgili Eşim'e	s.s. 89
İsim Hafızam	s.s. 73	Oğlum Mehmet Akif'e	s.s. 90
Buharlaşıyor	s.s. 74	Oğlum Peyami Safa'ya	s.s. 91
Ne Deyim	s.s. 75	Kızım Ebru'ya	s.s. 92
Kaybettin	s.s. 76	Feridun Malcı Ve Merhum Orhan Ete'ye	s.s. 93
Dökemez Diye	s.s. 77	Kamil Saka'ya	s.s. 94
Şevki Beylerin	s.s. 78	Kağıdın Gururu	s.s. 97
Tanrım	s.s. 79	Dost Prof. Dr. Mehmet Ali Akkuş'a	s.s. 101
Ne Güzel	s.s. 80	Yılmaz Ulusoy'a	s.s. 101
Ne Saadet	s.s. 81	İki Kale Zaptettim	s.s. 101
Aleviyim Ben	s.s. 82		

Tablo 1.3.

KIYAMETE KIRK KALA			
DÖRTLÜĞÜN ADI	SAYFA SAYISI	DÖRTLÜĞÜN ADI	SAYFA SAYISI
Menzilin Değilim	s.s. 19	Kadrini Bil	s.s. 84
Farkımız	s.s. 22	Gitti Sabahım	s.s. 85
Zaptı Rapta Gelmezdim	s.s. 25	Ölmek Dirilmek	s.s. 88
Keşke	s.s. 26	Utanç Duymasam	s.s. 89
Mümkün Değil	s.s. 29	Bu Fırar Niçin	s.s. 92
Vız Geliyor	s.s. 30	Gözüme Görünme	s.s. 93
Yok Ağlama Boşuna	s.s. 32	Aşıklar Kervanı	s.s. 96
Zafer Zevki	s.s. 33	Uygun Yüzük	s.s. 97
Yerle Bir Ettin	s.s. 36	Esmer Ten	s.s. 100
Ah	s.s. 37	Yiğit Gerekli	s.s. 101
Ahlak Denen Tabu	s.s. 39	Namus Kefili	s.s. 104
Visal Arzusu	s.s. 40	Amigo	s.s. 105
Küçümsemek Yakışmıyor	s.s. 43	Biricik Derdim	s.s. 106
Çile Değilsin	s.s. 44	Ben Sana Nöbetçi	s.s. 107
Değmez Sana	s.s. 47	Kırıgınkale	s.s. 108
Yaban Gülü	s.s. 48	Yavrum	s.s. 109
Bakarkör Müydü Yoksa?	s.s. 52	Kuş Geldi	s.s. 115
Küçüldüm Sana	s.s. 53	İnternet Mi Söyledi	s.s. 116
Sus	s.s. 56	Gönül Terazisi	s.s. 117
Efendim	s.s. 57	Zarar	s.s. 118
Cana	s.s. 60	Demektir	s.s. 119
Gönül	s.s. 61	Sen Söyle	s.s. 120
Sizin Olsun	s.s. 64	Alperen Kartal	s.s. 121
İn Misin Cin Misin?	s.s. 65	Mürvet İkramı	s.s. 122
Sevda Bu	s.s. 68	Anneme	s.s. 123
Yemin Kefareti	s.s. 69	Hun İmparatoruna	s.s. 124
Garibi Gönder Bana	s.s. 72	İnsanlık Ölmesin Dost	s.s. 125
Sevda Sınavı	s.s. 73	Tarla Nadasta Kaldı	s.s. 126
Utaniyorum	s.s. 76	Kıskançlık Hali	s.s. 127
Bana Kurşunlar	s.s. 77	Vay Canına	s.s. 128
Eğer	s.s. 80	Ömrü Fukara	s.s. 81

Tablo 1.4.

YA EVDE YOKSAN			
DÖRTLÜĞÜN ADI	SAYFA SAYISI	DÖRTLÜĞÜN ADI	SAYFA SAYISI
Şehitlerimize	s.s. 13	Yaban Gülü	s.s. 286
Âşıklardanız	s.s. 25	Cana	s.s. 287
Ecdadımıza	s.s. 26	Gönül	s.s. 288

Hu Sevi	s.s. 26	Gözüme Görünme	s.s. 289
Çile Değilsin	s.s. 231	Esmer Ten	s.s. 290
Değmez Sana	s.s. 232	Yiğit Gerekli	s.s. 291
Ömrü Fukara	s.s. 239	Namus Kefili	s.s. 292
Ganiye Kalesi	s.s. 251	Gönül Terazisi	s.s. 293
Kitabım Artık	s.s. 255	Esrik Başım	s.s. 294
Meziyetim Var Benim	s.s. 256	Arap Kısrağı	s.s. 295
Gene Safi'ye Kaldı	s.s. 259	Aşksız Nikah	s.s. 296
Tezat Görünür	s.s. 262	Nikahsız Aşk	s.s. 297
Şair Ettiler	s.s. 267	Gönül Bekareti	s.s. 298
Gönlüm Berrak Yüzüm Ak	s.s. 268	Aslı Yok Astarı Yok	s.s. 299
Sensin	s.s. 271	Cim Savcısına	s.s. 300
İstemem İhsan	s.s. 271	Monalisa'nın Pabucu	s.s. 301
O Gün	s.s. 271	Helal Değilsin	s.s. 302
Sensin	s.s. 272	Şükür	s.s. 303
Benim Kadar	s.s. 273	Paye Verme	s.s. 304
Öldür Demedim	s.s. 274	Yakışır ya Yak	s.s. 305
Nezaket İster	s.s. 275	Çok Şükür	s.s. 306
Ukala Gönül	s.s. 276	Hu! De	s.s. 307
Bekledim Durdum	s.s.277	Bir Orhan Gencebay'ı	s.s.311
Gönül Penceresi	s.s.278	Hekim'e	s.s.318
Ne Deyim	s.s.279	Vız Geliyor	s.s.285
Şevki Beylerin	s.s.280	Keşke	s.s.286
Ne Saadet	s.s.281	Farkımız	s.s.283
Menzilin Değildim	s.s.282		

Yukarıdaki dörtlüklerin verildiği tablolarda görüldüğü üzere Cemal Safi birçok kez sadece tek dörtlükten oluşan şiirler kaleme almıştır Cemal Safi tek dörtlükten oluşan şiirleri gelenekten etkilenerek kendi şiir sanatı ile kaleme almıştır.

Ayrıca bu başlık altında Safi'nin şiirlerinin kaç dörtlükten meydana geldiği de tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1.5.

DÖRTLÜK NAZIM BİRİMİ İLE KURULU OLAN ŞİİRLER		
ŞİİRİN ADI	SAYFA SAYISI	DÖRTLÜK SAYISI
Orta direk bayramı	S.K., s.98	2 dörtlük
Yapmacık Çiçekler	V., s.35	3 dörtlük
Sazla Söz Arasında	V., s.63	3 dörtlük
Yakışmış Sana	V., s.68	3 dörtlük
Yaşarsın	Y.E.Y., s.130	3 dörtlük
Ninniler Söylüyorsun	V., s.71	3 dörtlük

Aklım Almıyor	V., s.73	3 dörtlük
Alışamadım	V., s.89	3 dörtlük
Ne şam'ın şekeri!	V., s.94	3 dörtlük
Susmak Zorunda Kaldım	V., s.97	3 dörtlük
Mecbur Muyum Ben	V., s.111	3 dörtlük
İsraf Haramdır	V., s.129	3 dörtlük
Çelme	V., s.131	3 drtlk
Sen Bir Yana Ben Bir Yana	V., s.138	3 drtlk
Dilşad	V., s.156	3 drtlk
Kıskandır	V., s.157	3 drtlk
En Tatlı Gnah	V., s.158	3 drtlk
Esrar Ttyordu	V., s.160	3 drtlk
Seni Sevmemek israf	V., s.164	3 drtlk
Bırak Beni Gideyim	V., s.179	3 drtlk
Gzlerin	V., s.184	3 drtlk
Fark Eyledim	V., s.188	3 drtlk
Sayın Feyzi Halıcı Ağabeyime	V., s.194	3 drtlk
Zulm Dolanır	S.K., s.32	3 drtlk
Bulunur	S.K., s.33	3 drtlk
Gerek	S.K., s.40	3 drtlk
Sensin	S.K., s.49	3 drtlk
Seni Ararken	S.K., s.50	3 drtlk
Kurban Bayramında	K.K.K., s.114	3 drtlk
Vurgun	V., s.17	4 drtlk
Sensiz olmadı	V., s.21	4 drtlk
Beni Sevmeni İstiyorum	V., s.27	4 drtlk
Bir Taşla İki Kuş	V., s.30	4 drtlk
Bir Gelir Biter	V., s.31	4 drtlk
Kz Gnder Bana	V., s.35	4 drtlk
Gnleri	V., s.37	4 dörtlük
Bildiğın Gibi Değil	V., s.40	4 dörtlük
Güzelsin	V., s.41	4 dörtlük
Sana şaka Geliyor!	V., s.45	4 dörtlük
Bulamadım	V., s.53	4 dörtlük
Ne Nilüfer'i	V., s.62	4 dörtlük
Yalnızlık	V., s.67	4 dörtlük
Mustafa Kemal	Y.E.Y., s.24	4 dörtlük
Aklım Çıkıyor	V., s.72	4 dörtlük

Besmele	V., s.76	4 dörtlük
Birsen'i Unutamadım	V., s.91	4 dörtlük
Nedense	V., s.95	4 dörtlük
Yıldız Falı	V., s.96	4 dörtlük
Bu Aşkı Sen Vurdun!	V., s.108	4 dörtlük
Sen İran Ol	V., s.116	4 dörtlük

Ya Benim Olursun	V., s.117	4 dörtlük
Ne Yazar	V., s.125	4 dörtlük
Bir Aşk Dramı	V., s.130	4 dörtlük
İyi Mi Böyle	V., s.135	4 dörtlük
Sahra	V., s.136	4 dörtlük
Ya Senin Olurum Ya Hiç!	V., s.145	4 dörtlük
Bir Deli Yeter	V., s.162	4 dörtlük
Suç Değil	V., s.163	4 dörtlük
Hatırasıdır	V., s.185	4 dörtlük
Sabıkam Çıktı	S.K., s.19	4 dörtlük
Bebeğim	S.K., s.54	4 dörtlük
Yeni Yıla Serzeniş	S.K., s.95	4 dörtlük
Yeni Yılda	S.K., s.96	4 dörtlük
Sensin	K.K.K., s.31	4 dörtlük
Tufan Öncesi	Y.E.Y., s.20-21	5 dörtlük
Rüyalarım Olmasa	Y.E.Y., s.33-34	5 dörtlük
Sensiz Bahar	Y.E.Y., s.39-40	5 dörtlük
O Ne İnce Oya!	Y.E.Y., s.49-50	5 dörtlük
Satılır Diye	Y.E.Y., s.54-55	5 dörtlük
Bilseydim	V., s.49	5 dörtlük
Gözüm Kesmiyor	V., s.52	5 dörtlük
Dön	V., s.55	5 dörtlük
Ayrılık Nikahı	V., s.103	5 dörtlük
Ne Diye!	V., s.115	5 dörtlük
Vur da Öyle Git	V., s.120	5 dörtlük
Sen Yok musun Sen	V., s.137	5 dörtlük
Senden Öte Geçilmiyor	V., s.142	5 dörtlük
Gittin	V., s.148	5 dörtlük
Çeçilya	V., s.149	5 dörtlük
Dersin	V., s.150	5 dörtlük
Kılavazum Karga Çıktı Neyleyim!	V., s.165	5 dörtlük
Kendi Kendimi	V., s.170	5 dörtlük
Nuroya	V., s.175	5 dörtlük
Sen Nasıl İstersen	V., s.180	5 dörtlük
Tesadüf Eseri	S.K., s.134	5 dörtlük
Ya Eşimsin Ya Katilim	Y.E.Y., s.98-99	5 dörtlük
Yer Arıyorsan	S.K., s.57	5 dörtlük
Layık Değilim	S.K., s.58	5 dörtlük
Özledim	K.K.K., s.38	5 dörtlük
Bilsen	Y.E.Y., s.109	6 dörtlük
Hak Ettin	Y.E.Y., s.113-114	6 dörtlük
Nerdesin Diye	Y.E.Y., s.126-127	6 dörtlük

Gel	Y.E.Y., s.135-136	6 dörtlük
Git Güle Güle	Y.E.Y., s.185-186	6 dörtlük

Gönül Nikahı	Y.E.Y., s.60-61	6 dörtlük
Dur Gitme!	V., s.101-102	6 dörtlük
Merhum Baldızımın Dilinden	V., 197	6 dörtlük
Aysuda	S.K., s.24	6 dörtlük
Bilsen	S.K., s.18	6 dörtlük
Polenya	K.K.K., s.54-55	6 dörtlük
Mesela Mısın	K.K.K., s.62-63	6 dörtlük
Almina	V., s.177-178	6 dörtlük
Rojda	K.K.K., s.86-87	6 dörtlük
Dönüşü Olmayan Gidişin Olsun	K.K.K., s.82-83	6 dörtlük
Hırsız	K.K.K., s.70-71	6 dörtlük
Gönlümün Kahyası	V., s.169	6 dörtlük
Eski Dostlarım	V., s.181-182	6 dörtlük
Kal Sağlıcakla	V., s.147	6 dörtlük
Yakarım Ayşe!	V., s.174	6 dörtlük
Mecbur	V., s.146	6 dörtlük
Başın Sağolsun	Y.E.Y., s.199-200	6 dörtlük
Bırakmadın	Y.E.Y., s.143-144	6 dörtlük
Zalimden Öte	Y.E.Y., s.148-149	6 dörtlük
Baş Edemezsin	S.K., s.38	6 dörtlük
Çiçeğim	Y.E.Y., s.150-151	6 dörtlük
İki Ateş Arasında	V., s.124	6 dörtlük
Sabah Ola Hayır (la	V., s.139-140	6 dörtlük
Senin Üstüne	V., s.143-144	6 dörtlük
Kara Gözlüm	V., s.167	6 dörtlük
Senden Sonrası	V., s.189	6 dörtlük
Gardiyan	V., s.	6 dörtlük
Öğrenmedin Mi	S.K., s.23	6 dörtlük
Medeni Yasa	S.K., s.30	6 dörtlük
Hüzün Adres Değiştirir	S.K., s.39	6 dörtlük
İnsafsız	S.K., s.35	6 dörtlük
Yar Olmadın	S.K., s.45	6 dörtlük
70.000 Besmele	S.K., s.48	6 dörtlük
Koçum	S.K., s.51	6 dörtlük
Ben Sözü Şehriyim	Y.E.Y., s.257-258	6 dörtlük
Mesih'in Olacağım	Y.E.Y., s.229	6 dörtlük
Ceylan	K.K.K., s.41-42	6 dörtlük
Bitti Gitti	K.K.K., s.58-59	6 dörtlük
Asker Ettin Beni	K.K.K., s.66-67	6 dörtlük
Çiğerin Yansın	K.K.K., s.78-79	6 dörtlük
Nasıl Öderim	S.K., s.22	7 dörtlük
Niye?	V., s.43	7 dörtlük
Aşk Uykusu	V., s.47-48	7 dörtlük
İç Benim İçin	V., s.50-51	7 dörtlük

Ne Kaybederdin?	V., s.58-59	7 drtlk
Yeter Artık!	V., s.70	7 drtlk
Gnl, Ağırma Ağırma	V., s.77-78	7 drtlk
Başkentın Ufkunda	V., s.87-88	7 drtlk
Çoban Kızı	V., s.106-107	7 drtlk
İnanır Mısın?	V., s.127-128	7 drtlk
Benekti Kuş	V., s.152-153	7 drtlk
Biriciğim	V., s.154-155	7 drtlk
Laralı Halil	V., s.192-193	7 drtlk
Çıkardı	Y.E.Y., s.195-196	7 drtlk
İçtim	S.K., s.15	7 drtlk
Gnl	S.K., s.53	7 drtlk
Sen Gelmiyordun	K.K.K., s.20-21	7 drtlk
Unutma Sakın	K.K.K., s.27-28	7 drtlk
Hilal	K.K.K., s.	7 drtlk
ğretmenim	K.K.K., s.129-130	7 drtlk
Sensiz İki Gn	V., s.64-65	8 drtlk
Aheste Aheste	V., s.74-75	8 drtlk
Syle Gideyim	V., s.98-99	8 drtlk
Ayşen	V., s.172-173	8 drtlk
Giderim	V., s.186-187	8 drtlk
Sende Kalmış	S.K., s. 11-12	8 drtlk
Murat İçin	K.K.K., s.45-46	8 dörtlük
Doyamadım	K.K.K., s.98-99	8 dörtlük
Kış Gelmez Oldu	S.K., s.64-65	9 dörtlük
Tek Hece	Y.E.Y., s.29-31	9 dörtlük
Ya Evde Yoksan!	Y.E.Y., s.45-47	9 dörtlük
Ben Böyle Değildim Senden ncesi	Y.E.Y., s.85-86	10 dörtlük
Turist Bankası	K.K.K., s.131-132	10 dörtlük
Değil	K.K.K., s.110-113	12 dörtlük
Telefonda Sen	Y.E.Y., s.41-44	16 dörtlük
Naat (Senin stne)	K.K.K., s.134-136	11 dörtlük

Beyit, “aynı ölçüde ve anlamca birbirine bağlı iki dizeden oluşur.”(Dilçin, 2013: 101). Beyit divan şiirinin temel nazım birimidir. Aynı ölçüde ve anlamca birbiriyle ilgili yakın iki dizeden oluşur. Cemal Safi kimi şiirlerinde divan şiiri geleneğinden yararlanarak beyit nazım birimini kullanır.

Yedi düvel elinden kim kurtardı bu yurdu
Mehmetçik değil miydi Lazı, Çerkez, Krd

(Y.E.Y., s. 19)

Cemal Safi'nin beyit ile kurulu olan şiirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1.6.

BEYİT NAZİM BİRİMİ İLE KURULU OLAN ŞİİRLER		
ŞİİRİN ADI	SAYFA SAYISI	BEYİT SAYISI
Gelin Birlik olalım	V., s.5	12 beyit
Git	V., s.4-15	19 beyit
Bakkal Defteri	S., s.80-81	14 beyit
Romanya	K., s.125	6 beyit

Cemal Safi divan şiirinin yapı ve şekil özelliklerinden yararlanarak beyit nazım birimi ile şiirlerini kaleme alır. Safi'nin divan şiiri geleneğinden etkilenmesi halk şiiri geleneğinden daha sınırlı düzeydedir.

Bent, divan edebiyatı şiir geleneğinde mısra ve beyit dışındaki bütün nazım birimlerine denmiş, bir şiiri oluşturan aynı ölçüye sahip üçer, dörder, beşer, altışar vb. mısralık birimlerin her biri olarak değerlendirilmiştir. Cemal Safi divan şiiri geleneği etkisi ile bazı şiirlerini bentler halinde kaleme almıştır.

Hem yakamı bırakmıyor
Hem yiğitsen git diyorsun
Hem sevgiyi yaşatmıyor
Hem bırakıp gitmiyorsun
Mutluluğum kıt kanaat
Seni sevmek zor zenaat

(Y.E.Y., s. 242)

Şairin bent ile yazılan şiirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1.7.

BENT NAZİM BİRİMİ İLE KURULU OLAN ŞİİRLER		
ŞİİRİN ADI	SAYFA SAYISI	BENT SAYISI
Ey Garip Dostumun Eski Karısı	Y.E.Y., s.62-63	7 beşlik
Dostlar Başına	V., s.119	4 beşlik
İki Yakam	V., s.126	3 beşlik
Esirgiyorsun	Y.E.Y., s.201-202	4 beşlik
Velinimet	Y.E.Y., s.168	3 beşlik
Ah Şu Şairliğim	Y.E.Y., s.265-266	6 beşlik

Nasıl İstersen Öyle Olsun	S.K., s.16-17	10 beşlik
Üç Rengin Adı	Y.E.Y., s.93-94	6 beşlik
Ben Gidiyorum	S.K., s.31	5 beşlik
Senden Acil Bir Ricam Var Allah'ım	Y.E.Y., s.171-172	7 beşlik
Uğurlar Olsun	S.K., s.41	6 beşlik
Yiğidin Alın Teri	S.K., s.63	6 beşlik
Tuzak Kurmuş Yar Bana	K.K.K., s.74-75	6 beşlik
Doğduğum Samsun	S.K., s.102-105	17 beşlik

Tablolarda da görüldüğü gibi Cemal Safi şiirlerinde en çok dördlük nazım birimini kullanır. Bu durum Halk edebiyatı geleneğinin Safi üzerindeki yoğun etkisinden kaynaklanır. Safi daha önce sanatı kısmında da değindiğimiz üzere gelenekten özellikle Halk Şiiri geleneğinden etkilenmiştir. Bu etkiyle Safi en çok dördlük ile şiirlerini kaleme almıştır. Bunun dışında beyit, bent gibi nazım birimlerini de kullanır.

Yukarıda görüldüğü gibi Cemal Safi'nin şiirlerinin büyük bir kısmı belirli bir düzen içerisinde yazılmıştır. Biçim bakımından düzenli şiirlerdir. Koşma ve türkü nazım şekli ile oluşan şiirlerdir. Bazı şiirler ise karışık düzene ait bir nazım şekli biçiminde oluşturulmuştur. Bu tarz şiirlerinde Cemal Safi genel olarak halk şiiri nazım şekillerinden yararlanmakla beraber kendi tasarrufunu da kullanır. Safi'nin bu tarz şiirlerinde farklı bir düzen vardır. Bu şiirler de tablo halinde verildi:

Safi 21 şiirinde *karışık düzene* sahip bir biçim denemesi kullanır. Ancak bu şiirlerde tamamen düzensiz olan şiirler değildir. Bu karışık düzene sahip şiirlerde bile Cemal Safi geleneksel nazım birimleri ile modern biçimleri bir araya getirerek kullanır.

Şairin karışık düzenli şiirleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 1.8.

KARIŞIK DÜZENLİ BİRİMLER İLE OLUŞAN ŞİİRLER		
ŞİİRİN ADI	SAYFA SAYISI	ŞİİRİN ŞEKLİ-BİÇİMİ
Döner Diye Bekledim	Y.E.Y., s.111-112	(5 dördlük+ 1 beşlik)
Allah Aşkına	Y.E.Y., s.117	(3 dördlük+1 beşlik)
Döv Beni	Y.E.Y., s.180-181	(4 dördlük+1 beşlik)
Eskici	Y.E.Y., s.185-186	(1 dördlük+5üçlük+3 dördlük)
Yoksa Düşeceğim Ben	Y.E.Y., s.145	(1 dördlük+2 beşlik)
Kanlar İçinde	V., s.132	(1 dördlük+3beşlik)

Bakırköy'den Mektup Var	S.K., s.13-14	(7 dörtlük+ 1 beşlik)
Rücu	S.K., s.20	(3 dörtlük+ 3 beşlik)
Yazı mı Bunlar?	S.K., s.21	(4 dörtlük+ 1 ikilik)
Nasıl Öderim	S.K., s.22	(6 dörtlük+ 1 beşlik)
Ezan Çiçekleri	S.K., s.25	(5 dörtlük+ 1 altılık)
Alaca Karanlık	S.K., s.27	(6 beşlik+ 1 altılık)
Muhtaç Ol	S.K., s.42	(7 beşlik+1 altılık)
En Zayıf Anımda	S.K., s.44	(1 dörtlük+ 4 beşlik)
Ayıkla Pirincin Taşını	S.K., s.46	(1 dörtlük+ 1 ikilik+ 1 üçlük+ 1 ikilik+ 1 üçlük+ 1 ikilik+ 1 üçlük+ 4 ikilik)
İsmet İle Meltem	S.K., s.52	(5 dörtlük+ 1 altılık)
Kıza Bak Hele	K.K.K., s.94-95	(6 dörtlük+ 1 beşlik)
Kanka	K.K.K., s.49-51	(9 beşlik+ 1 ikilik)
Gel Gayri	K.K.K., s.102-103	(1 dörtlük+ 1 ikilik+ 7 dörtlük+ 1 ikilik)
Zor Zenaat	K.K.K., s.90-91	(1 altılık+ 3 beşlik+)
Naat (Efendim)	S.K., s.99-100	(6 dörtlük+ 1 beşlik)

4.2. Nazım Biçimi

Bir yapıt ya da yazınsal yaratının dışsal yapısına, içerik dışında kalan öğelerine biçim denir. Manzumelerin uyak örgüsü, nazım birimi, ölçüsü ve konusuna göre kazandığı dış özelliğin genel adına ise nazım biçimi denir. “Mısraların bir kafiye örgüsü etrafında dizilmesi nazım şeklini meydana getirir. Şiirin dış yapısını teşkil eden bu şekiller, gelenekte hazır olarak bulunabileceği gibi, bunların az-çok değiştirilmeleriyle veya yeni kuruluşlarla elde edilirler.”(Geçgel, 1996: 77).

Cemal Safi şiirlerinde çoğunlukla halk şiiri geleneğine ait nazım şekillerini ve türlerini kullanır. Bu kullanılan nazım biçimleri bazı şiirlerinde halk şiiri nazım biçimleri ile aynı olurken bazı şiirlerinde ise gelenek ile modernizmin kaynaşması sonucu oluşan şekil ve biçimlerdir. Cemal Safi şiirlerinde en çok halk şiiri geleneğine ait olan koşma nazım şeklini kullanır. Bazı şiirleri koşma nazım biçimi formuna tam uyarken bazı şiirleri ise koşma nazım birimi formundan bazı farklılıklar gösterir.

Cemal Safi az sayıda şiirinde ise divan şiiri nazım biçimlerinden yararlanır. Bu kullandığı şekiller daha çok mesnevi nazım şekline benzer. Bazı şiirlerinde ise bent düzenini kullanır. Cemal Safi çok az sayıda şiirinde ise karışık bir nazım şekli kullanır.

Cemal Safi'nin bazı şiirleri *koşma* tarzına tam uyarken kimi şiirleri ise koşmadan bazı farklılıklar gösterir. Ancak şiirlerinin çok büyük bir kısmı koşma nazım biçimi ile kaleme alınmıştır.¹⁸¹⁸ Koşma “4 dizeli bentlerden oluşur. Dörtlük sayısı en az üçtür. Genellikle üç ile beş arasında değişir. Dörtlük sayısı beşten artık koşmalara da rastlanır. Uyak düzeni birinci dörtlüğün dışında bütün dörtlüklerde aynıdır.”(Dilçin, 2013: 306). Koşmalarda hece ölçüsünün en çok 11’li kalıbı kullanılır. Genel de yarım kafiyeli şekiller kullanılır. Genelde şiirin içinde ve en çok son dörtlükte şairin mahlası kullanılır.

Ben bildim bileli baharsın, yazsın,
Güzün, kışın yok mu senin Çeçilya?
Tepeden tırnağa cilvesin, nazsın;
Hiç telaşın yok mu senin Çeçilya?

...

(Y.E.Y., s.,72-73)

¹⁸ Cemal Safi'nin koşma nazım biçimi ile kaleme aldığı şiirler: “Tufan Öncesi, Tek Hece, Bilsen, Ninniler Söylüyorsun, Aklım Çıkıyor, Vurgun, Git, Sensiz Olmadı, Sensiz Bahar, Telefonda Sen, Ya Evde Yoksan, Bir Taşla İki Kuş, Bir Gelir Biter, O Ne İnce Oya, Yapmacık Çiçekler, Köz Gönder Bana, Döner Diye Bekledim, Günleri, Hak Ettin, Bildiğin Gibi Değil, Güzelsin, Satılır Diye, Bilseydim, İç Benim İçin, Gözüm Kesmiyor, Bulamadım, Dön, Döv Beni, Ne Kaybederdin?, Neredesin Diye, Ne Nilüfer'i, Sensiz İki Gün, Yalnızlık, Yakışmış Sana, Ne Yazar, İki Yakam, İnanır Mısın?, İsrâf Haramdır, Bir Aşk Dramı, Çelme, Kanlar İçinde, Başın Sağolsun, İyi Mi Böyle, Sahra, Aklım Almıyor, Besmele, Gönül Ağrıma Ağrıma, Gel, Eskici, Git Güle Güle, Ben Böyle Değildim Senden Öncesi, Başkentin Ufkunda, Alışamadım, Gönül Nikahı, Birsen'i Unutamadım, Ne Şam'ın Şekeri!, Nedense!, Yıldız Falı, Söyle Gideyim, Dur Gitme, Ayrılık Nikahı, Ey Garip Dostumun Eski Karısı, Çoban Kızı, Bu Aşkı Sen Vurdun, Mecbur Muyum Ben?, Ne Diye!, Sen İran Ol, Ya Benim Olursun!, Dostlar Başına, Vur Da Öyle Git, Zalimden Öte, Senin Üstüne, Ya Senin Olurum Ya Hiç!, Mecbur, Kal Sağlıcakla, Gittin, Çeçilya, Dersin, Kışkandır, En Tatlı Günah, Sen Yokmusun Sen, Sen Bir Yana Ben Bir Yana, Sabah Ola Hayır Ola, Kılavuzum Karga Çıktı Neyleyim!, Kara Gözlüm, Velinimet, Gönülümün Kahyası, Ayşen, Yakarım Ayşe!, Nuroya, Almina, Sen Nasıl İstersen, Eski Dostlarım, Esrar Tütüyordu, Bir Deli Yeter, Hatırasıdır, Giderim, Senden Sonrası, Ah Şu Şairliğim, Laralı Halil, Çıkardı, Merhum Baldızımın Dilinden, Naat/Senin Üstüne, Gözlerin, Bakırköy'den Mektup Var, Bilsen, Sabıkam Çıktı, Rücu, Yazı Mı Bunlar, Nasıl Öderim, Öğrenmedin Mi?, Aysuda, Ezan Çiçekleri, Alaca Karanlık, Üç Rengin Adı, Medeni Yasa, Ben Gidiyorum, Zulüm Dolanır, Bulunur, Tesadüf Eseri, İnsafsız, Senden Acil Bir Ricam Var Allah'ım, Gerek, Hüzün Adres Değiştirir, Yar Olmadın, Orta Direk Bayramı, Sensin, Seni Ararken, Koçum, İsmet İle Meltem, Gönül, Bebeğim, Ya Eşimsin Ya Katilim, Yeter, Yer Arıyorsun, Layık Değilim, Bakkal Defteri, Tufan Öncesi, Kış Gelmez Oldu, Yeni Yıla Serzeniş, Naat(Efendim), Doğduğum Samsun, Başedemezsin, Uğurlar Olsun, Muhtaç Ol, En Zayıf Anımda, Ayıkla Pirincin Taşını, Ceylan, Ben Sözün Şehriyim, İlder Yeşilay'a (Valide), Türbanlım, Hıçkırık Olsun, Sen Gelmiyordun, Unutma Sakın, Sensin, Özledim, Ceylan, Murat İçin, Kanka, Polenya, Bitti Gitti, Mesela Mısın?, Asker Ettin Beni, Hırsız, Tuzak Kurmuş Yar Bana, Ciğerin Yansın, Dönüşü Olmayan Gidişin Olsun, Rojda, Kıza Bak Hele, Gel Gayri, Değil, Kurban Bayramında, Turist Bankası Naat/Senin Üstüne”

Yukarıda örnek olarak verilen şiir koşma nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Şiir beş dörtlükten meydana gelir ve ilk dörtlük çapraz kafiye ile kaleme yazılmış ardından gelen kısımlar düz kafiye ile yazılmıştır. Şiir 11’li hece ölçüsü ile yazılmıştır.

Cemal Safi kimi şiirlerinde de *türkü* nazım biçimini de kullanır. “Türkü türlü ezgilerle söylenen, bir anonim halk şiiri nazım biçimidir.”(Dilçin, 2013: 289). “Türkü bentleri, yapı ve sözleri bakımından iki bölümden oluşur. Birinci bölüm türkünün asıl sözlerinin bulunduğu bölümdür ki bent adını verilir. İkinci bölüm ise her bendin sonunda yinelenen nakarattır. Bu bölüme bağlama ya da kavuştak denir. Bentler ve kavuştaklar kendi aralarında uyaklanırlar.”(Dilçin, 2013: 289). Cemal Safi’nin birçok şiirinde türkü nazım biçimi formuna uygun olarak 11’li hece ölçüsünü kullanır. Cemal Safi’nin türkü nazım biçimi ile yazılan şiirlerinde kavuştak¹⁹ bölümü yer alır. Safi’nin bu tarz şiirlerinden kimileri Halk şiirinin türkü nazım biçimine tam uyarken bazı şiirleri ise farklılık gösterir. Bu farklılık şairin kendi insiyatifine ait olan durumlardır. Türküler her konuda söylenebilirler. Ancak özellikle aşk konusunda söylenirler. Cemal Safi’de bu şiirlerinde aşk temasını ele alır.

Aşkınla ne garip hallere düştüm. Her
şeyim tamam da bir sendin noksan,
Yağmur yaş demeden yollara düştüm.
İçim ürperiyor, ya evde yoksan.

...

(V., s., 28-29)

Yukarıdaki şiirde türkü nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Şiirde dörtlüklerde son kısımlarda nakarat bölümleri yer alır.

Ayrıca burada tablo halinde Cemal Safi’nin türkü nazım biçimini kullandığı ve nakarat veya kavuştak kısmı içeren şiirlerinin gösterilmesi daha uygun görülmüştür:

Tablo 1.9.

NAKARATLI BÖLÜMLERİN YER ALDIĞI ŞİİRLER		
ŞİİRİN ADI	ESER ADI	SAYFA SAYISI
Nasıl Dersen Öyle Olsun	Sende Kalmış	16
Rücu	Sende Kakmış	20

¹⁹ Bent, türkünün asıl sözlerinin bulunduğu bölümdür. Kavuştak ise bendin sonunda tekrarlanan “nakarat”tır. Bu bölüme “bağlama” da denir. Bent ve kavuştaklardaki dize sayısı iki-dört arasında değişir. Kimi türkülerde kavuştak olmayabilir.

Nasıl Öderim	Sende Kalmış	22
Öğrenmedin Mi?	Sende Kalmış	23
Ezan Çiçekleri	Sende Kalmış	25
Alaca Karanlık	Sende Kalmış	27
Üç Rengin Adı	Sende Kalmış	29
Ben Gidiyorum	Sende Kalmış	31
Senden Acil Bir Ricam Var Allah'ım	Sende Kalmış	36
Uğurlar Olsun	Sende Kalmış	41
Muhtaç Ol	Sende Kalmış	42
En Zayıf Anımda	Sende Kalmış	44
Ya Eşimsin Ya Katilim	Sende Kalmış	55
Yeter	Sende Kalmış	56
Yiğidin Alın Teri	Sende Kalmış	63
Hıçkırık Olsun	Kıyamete Kırk Kala	17
Kanka	Kıyamete Kırk Kala	49
Tuzak Kurmuş Yar Bana	Kıyamete Kırk Kala	74
Dönüşü Olmayan Gidişin Olsun	Kıyamete Kırk Kala	82
Zor Zenaat	Kıyamete Kırk Kala	90
Beni Sevmeni İstiyorum	Vurgun	27
Ya Evde Yoksan	Vurgun	28
Ben Böyle Değildim Senden Öncesi	Vurgun	85-86
Sadaka Dağıttım Ben	Vurgun	92-93
Dur Gitme	Vurgun	101-102
Ey Garip Dostumun Eski Karısı	Vurgun	104
Müstehak Gördün Bana	Vurgun	112-113
Ya Benim Olursun!	Vurgun	117
Yoksa Düşeceğim Ben	Vurgun	118
Dostlar Başına	Vurgun	119
İki Yakam	Vurgun	126
Kanlar İçinde	Vurgun	132
Başın Sağolsun	Vurgun	133-134
Ya Senin Olurum Ya Hiç	Vurgun	145
Esirgiyorsun	Vurgun	159
Velinimet	Vurgun	168
Gönlümün Kahyası	Vurgun	169
Sen Nasıl İstersen	Vurgun	180
Ah Şu Şairliğim	Vurgun	190-191
Kalecik Karası	Ya Evde Yoksan	104
Aşk Uyusu	Ya Evde Yoksan	177
Hicran Cehennemi	Ya Evde Yoksan	249
Sen İnsan Olamazsın	Ya Evde Yoksan	325

Cemal Safi kimi şiirlerinde²⁰ *semai* nazım biçimini de kullanır. “Hece ölçüsü ile yazılan semailer koşma tipine benzer. Uyak düzeni aynıdır. Yalnız aralarındaki ayırım dizelerinin hece sayısı bakımındandır. Semailer hece ölçüsünün sekizli kalıbıyla yazılır. Ya duraklı ya da duraksız olur. Dörtlük sayısı 3 ile 5 arasında değişir. Dörtlük sayısı beşten artık semailer azdır.”(Dilçin, 2013: 334). Lirik ve duygusal temalar işlenir. Semailerin kendine özel bir bestesi vardır. Cemal Safi’de bazı şiirlerinde *semai* nazım biçimini gelenekteki formuna tam uyarak kullanırken kimi şiirlerinde bu form üzerinde şahsi tasarruflarda bulunur.

Elveda aşk uykusuna,
Uyanılmaz değil artık.
Ayrılığın şakasına,
Dayanılmaz değil artık...

...

(Y.E.Y., s.325-326)

Yukarıda örnek olarak verilen şiir *semai* nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Şiir yedi dörtlükten meydana gelmiştir ve ilk dörtlük çapraz kafiye ile kaleme yazılmış ardından gelen kısımlar düz kafiye ile yazılmıştır. Şiir 8’li hece ölçüsü ile yazılmıştır.

Cemal Safi kimi şiirlerinde *bentli* nazım şekillerini²¹ kullanarak şiirlerini kaleme alır. Safi bu tarz şiirlerinde genel olarak beş mısradan oluşan bent nazım şekillerini kullanır.

Daha düne kadar sensiz olamam,
Ben senin gölgede varım diyordun.
Sensiz okuyamam, sensiz yazamam,
Sensiz aklım bile yarım diyordun.
Sen beni en zayıf anımda vurdun.

...

(S.K., s.44)

²⁰ Cemal Safi’nin *semai* nazım biçimi ile kaleme aldığı şiirler: Yeter Artık, Niye.?, Aşk Uykusu, İki Ateş Arasında, Aheste Aheste, Bırakmadın, Benekli Kuş, Biriciğim, Senden Öte Geçilmiyor, Fark Eyledim!, Nasıl Dersen Öyle Olsun, Yetmiş Bin Besmele, Zor Zenaat, Doyamadım, Gönül Ağrıma Ağrıma,

²¹ Cemal Safi’nin bent nazım biçimi ile kaleme aldığı şiirler: Ey Garip Dostumun Eski Karısı, Dostlar Başına, İki Yakam, Esirgiyorsun, Velinimet, Ah Şu Şairliğim, Nasıl İstersen Öyle Olsun, Üç Rengin Adı, Ben Gidiyorum, Senden Acil Bir Ricam

Var Allah’ım, Uğurlar Olsun, Yiğidin Alın Teri, Tuzak Kurmuş Yar Bana, Doğduğum Samsun

Yukarıdaki şiir beşer mısralık dizelerden oluşan bentler halinde kaleme alınmıştır. Şiir beş bentten meydana gelmiştir ve şiir düz kafiye ile kafiyelenmiştir.

Mesnevi nazım şekli şiirimizde en fazla divan şiirinde kullanılan bir nazım şeklidir. “Her beytin dizeleri kendi aralarında uyaklı, aruz bahirlerinin kısa kalıplarıyla yazılan uzun bir nazım biçimine denir.”(Dilçin, 2013: 167). Cemal Safi birkaç şiirinde mesnevi nazım şeklini kullanmıştır²².

...

Git de şen şakrak geçen günlerine gün ekle,
Beni kahkahaların sustuğu yerde bekle.
Git ki siyah gözlerin arkada kalmasınlar,
Git ki gamlı yüzümün hüznüyle dolmasınlar.

...

(Y.E.Y., s.35-37)

Şiir on dokuz beyitten meydana gelmiştir ve şiir mesnevi nazım şekline ait kafiye düzeni ile kafiyelenmiştir. Şiir 14’lü hece ölçüsü ile yazılmıştır. Cemal Safi gelenekten beslenerek bazı şiirlerinde mesnevi nazım şeklini kullanır.

4.3. Nazım Ölçüsü

Ölçü, mısralardaki hece sayılarının eşitliğine ya da hecelerin uzunluk-kısalık gibi ses değerlerine dayalı olarak bir ahenk meydana getirir.

“Vezin, şiirin mısralarını ayrı ayrı birer parça kabul ederek belirli sayıda hece sayısı ve âhenk ölçüsünü içine alan bir kalıptır. Mısraları hece sayıları ve inişli çıkışlı ses dalgalanmalarına göre simetrik bir düzene sokar... Vezin, bir mısra içinde kelimelerin istenilen sesi çıkarabilmeleri için hecelerin sayısına ya da uzunluk ve kısalıklarına göre düzenlenmesini sağlayan bir araçtır. Vezin, mısraın ahengini sağlayan bir anahtar, bir nota ve bir dış kalıptır. Şiirin dış ahengini ya da şekil ahengini vezin ahengi sağlar. Serbest nazımda ise vezin, iç kalıptır. Vezin, şiirde iç düzeni sağlayan bir unsurdur.” (Çetin, 2004: 260-261).

Hece ölçüsü Türk dilinin bir ürünüdür ve doğal olarak Türkçenin dil yapısına en uygun ölçüdür. Türklere aittir. Türk halk edebiyatının millî ölçüsü, hece ölçüsüdür. Türkler İslâmiyet sonrasında aruzla tanışana kadar hep bu millî ölçüyü kullanmışlardır. Türkler Anadolu’ya geçerken edebiyatlarını dolayısıyla da hece ölçüsünü de bu topraklara taşımışlardır.

“Türk şiirinin ilk vezni hecedir. Parmak hesabı da denilen bu vezin, İslamiyet’in kabulünden sonra etkisini kaybederek, yerini aruz denilen yeni bir vezne bırakacaktır. Aruz vezni

²² Cemal Safi’nin mesnevi nazım biçimi ile kaleme aldığı şiirler: Gelin Birlik Olalım, Git, Bakkal Defteri, Romanya,

Araplardan Farslara, oradan da bizim edebiyatımıza, Divan Edebiyatı döneminde geçecek; yaklaşık altı asır kullanılan bu vezin, daha sonra serbest müstezat, oradan da serbest nazma doğru kayacaktır.”(Çandır, 2014: 124).

Cemal Safi şiirlerinde hece ölçüsünü kullanır. Cemal Safi ilk şiir denemelerinde aruzu denediğini de ifade eder ancak şair Halk şiiri geleneğinin etkisi altında kalarak şiirlerini hece ölçüsü ile kaleme alır. Cemal Safi’nin şiirinde nazmı belirleyen temel yapı unsurlarından biri hecedir. Şair, kaleme aldığı ilk şiirlerinden itibaren hece ölçüsü esasına dayalı bir yapı içerisinde metnin anlamını tamamlamayı öncelemektedir.

Modern şiirin son dönem temsilcilerinden olan Cemal Safi, şiirlerinde ölçüye büyük bir önem verir. Ölçülü ve kafiyeli şiir örneklerini veren Safi’nin şiirlerinde hece ölçüsü ahenkli bir şekilde kullanılır. Hece ölçüsünün 7’li, 8’li, 11’li ve 14’lü kalıplarını kullanmakla beraber en sık olarak 11’li hece ölçüsünü kullanır. Hece ölçüsünü “farzım”²³ diye niteleyen Safi, şiirlerinde heceyi ahenkli bir şekilde kullanır. Cemal Safi kullanımdaki rahatlığı sebebiyle en fazla tercih ettiği kalıplar 11’li ve 14’lü kalıplardır.

Cemal Safi’de birkaç şiirinde 7’li hece ölçüsünü kullanır. Yalnız bu kullanım çok sık değildir.

Yakılacak yara bu
Yandırır diye içtim
Dudakların şarabı
Andırır diye içtim

(S.K., s.15)

Cemal Safi gelenekten etkilenecek kimi şiirlerinde 8’li hece ölçüsü ile semai formunda şiirler kaleme alır. 8’li hece ölçüsü çok kullanılan bir kalıptır. Semailer, varsağılar ve kimi türküler bu kalıpla yazılır.”(Dilçin, 2013: 47). Cemal Safi’de bu kalıp ile gelenekteki formlara benzer şiirler kaleme alır.

Sende mevsim dörtten azmış
Bir baharmış bir de yazmış
Rabbim seni bana yazmış
Muradına ersin diye

(S.K., s.48)

²³ SAFİ, Cemal, Ya Evde Yoksan, Ayrıntı Basımevi, Ankara, 2015

11'li hece ölçüsü "Türk edebiyatının her döneminde çok kullanılmış bir kalıptır. Koşmalar, destanlar, tekke şiiri nazım türleri ve bunların dışında kalan çeşitli folklor ürünleri hep bu kalıpla yazılmıştır."(Dilçin, 2013: 49). Geleneğin her türlü olanağını şiirlerinde kullanan Safi şiirlerinde en sık 11'li hece ölçüsünü kullanarak geleneğe bağlılığını sürdürür.

Sen beni üzüyor incitiyordun
Ben sana kırgındım sen bilmiyordun
Kalbimi kırıyor acıtiyordun
Ben sana dargındım sen bilmiyordun

(K.K.K., s.20-21)

Cemal Safi'de 11'li hece ölçüsünden sonra en sık olarak 14'lü ölçüyü kullanır.

Kabemin Sanem'iydin saltanat döneminde
Kalmadı gözlerimde nemin de önemin de
Yüce Tanrım seni de zalime zebun etsin
Sen de benim kadar yan hicran cehenneminde!

(Y.E.Y., s.249-250)

Cemal Safi, şiirlerinin tümünde heceyi kullanmıştır. Şiirlerini 7'li'den 14'liye kadar tamamıyla ve genelde 11'li ve 14'lü ölçüyle düzenlemiştir. Düzenli kalıpların yanı sıra kimi şiirlerinde karma hece ölçüsünü de denemiştir. Bu uygulamayla aynı şiirde farklı hece kalıplarını kullanabilmiştir. Bunu genelde 14'lü hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerde yapar. Cemal Safi 14'lü hece ile yazdığı şiirleri de 13'lü hece ölçüsünü de aynı şiir içerisinde dener. Yine de 11'li, ve 14'li kalıplar diğerlerine oranla daha sık kullanılmıştır.

Safi'nin şiirlerinin hece ölçüsü bakımından tablolar halinde göstermesi daha uygun görülmüştür:

Tablo 1.10.

VURGUN			
ŞİİRİN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ	ŞİİRİN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ
Kendi Kendimi	7'li ölçü		
Senden Öte Geçilmiyor	8'li ölçü	Bilsen	11'li ölçü
Yeter Artık	8'li ölçü	Dersin	11'li ölçü
Aheste Aheste	8'li ölçü	Aklım Çıkıyor	11'li ölçü
Niye.?	8'li ölçü	Aklım Almıyor	11'li ölçü
Aşk Uykusu	8'li ölçü	Vurgun	11'li ölçü

İki Ateş Arasında	8'li ölçü	Besmele	11'li ölçü
Bırakmadın	8'li ölçü	Gönül Ağrıma Ağrıma	11'li ölçü
Benekli Kuş	8'li ölçü	Gel	11'li ölçü
Biriciğim	8'li ölçü	Eskici	11'li ölçü
Fark Eyledim!	8'li ölçü	Git Güle Güle	11'li ölçü
Ya Evde Yoksan	11'li ölçü	Ben Böyle Değildim Senden Öncesi	11'li ölçü
Bir Taşla İki Kuş	11'li ölçü	Başkentin Ufkunda	11'li ölçü
Bir Gelir Biter	11'li ölçü	Alışamadım	11'li ölçü
O Ne İnce Oya	11'li ölçü	Gönül Nikahı	11'li ölçü
Yapmacık Çiçekler	11'li ölçü	Birsen'i Unutamadım	11'li ölçü
Köz Gönder Bana	11'li ölçü	Merhum Baldızımın Dilinden	11'li ölçü
En Tatlı Günah	11'li ölçü	Ne Şam'ın Şekeri!	11'li ölçü

Kıskandır	11'li ölçü	Nedense!	11'li ölçü
Hak Ettin	11'li ölçü	Yıldız Falı	11'li ölçü
Laralı Halil	11'li ölçü	Esrar Tütüyordu	11'li ölçü
Güzelsin	11'li ölçü	Söyle Gideyim	11'li ölçü
Satılır Diye	11'li ölçü	Dur Gitme	11'li ölçü
Ah Şu Şairliğim	11'li ölçü	Ayrılık Nikahı	11'li ölçü
Hatırasıdır	11'lü ölçü	Ey Garip Dostumun Eski Karısı	11'li ölçü
Gözlerin	11'li ölçü	Çoban Kızı	11'li ölçü
Telefonda Sen	11'li ölçü	Bu Aşkı Sen Vurdun	11'li ölçü
Bilseydim	11'li ölçü	Sensiz Bahar	11'li ölçü
İç Benim İçin	11'li ölçü	Mecbur Muyum Ben?	11'li ölçü
Gözüm Kesmiyor	11'li ölçü	Bir Deli Yeter	11'li ölçü
Bulamadım	11'li ölçü	Ne Diye!	11'li ölçü
Dön	11'li ölçü	Sen İran Ol	11'li ölçü
Döv Beni	11'li ölçü	Ya Benim Olursun!	11'li ölçü
Ne Kaybederdin?	11'li ölçü	Çıkardı	11'li ölçü
Nerdesin Diye	11'li ölçü	Dostlar Başına	11'li ölçü
Ne Nilüfer'i	11'li ölçü	Vur Da Öyle Git	11'li ölçü
Giderim	11'lü ölçü	Zalimden Öte	11'li ölçü
Sensiz İki Gün	11'li ölçü	Naat/Senin Üstüne	11'li ölçü
Yalnızlık	11'li ölçü	Senin Üstüne	11'li ölçü
Yakışmış Sana	11'li ölçü	Ya Senin Olurum Ya Hiç!	11'li ölçü
Sensiz Olmadı	11'li ölçü	Mecbur	11'li ölçü
Ne Yazar	11'li ölçü	Kal Sağlıcakla	11'li ölçü
İki Yakam	11'li ölçü	Gittin	11'li ölçü
İnanır Mısın?	11'li ölçü	Çeçilya	11'li ölçü
İsraf Haramdır	11'li ölçü	Yaşarsın	14'lü ölçü
Bir Aşk Dramı	11'li ölçü	Ninniler Söylüyorsun	14'lü ölçü
Çelme	11'li ölçü	Git	14'lü ölçü
Kanlar İçinde	11'li ölçü	Rüyalarım Olmasa	14'lü ölçü
Başın Sağolsun	11'li ölçü	Bildiğin Gibi Değil	14'lü ölçü

İyi Mi Böyle	11'li ölçü	Günleri	14'lü ölçü
Sahra	11'li ölçü	Döner Diye Bekledim	14'lü ölçü
Sen Yokmusun Sen	11'li ölçü	Sadaka Dağıttım Ben	14'lü ölçü
Sen Bir Yana Ben Bir Yana	11'li ölçü	Susmak Zorunda Kaldım	14'lü ölçü
Sabah Ola Hayır Ola	11'li ölçü	Müstehak Gördün Bana	14'li ölçü
Tufan Öncesi	11'li ölçü	Allah Aşkına	14'lü ölçü
Kılavuzum Karga Çıktı Neyleyim!	11'li ölçü	Sana Şaka Geliyor!	14'lü ölçü
Kara Gözlüm	11'li ölçü	Seni Sevmemek İsrâf	14'li ölçü
Velinimet	11'li ölçü	Bırak Beni Gideyim	14'lü ölçü
Gönlümün Kahyası	11'li ölçü	Beni Sevmeni İstiyorum	14'lü ölçü
Tek Hece	11'li ölçü	Dilşad	14'lü ölçü
Ayşen	11'li ölçü	Esirgiyorsun	14'lü ölçü
Yakarım Ayşe!	11'li ölçü	Sayın Fevzi Halıcı Ağabeyime	14'lü ölçü
Nuroya	11'li ölçü	Sazla Söz Arasında	14'lü ölçü
Almina	11'li ölçü	Suç Değil	14'lü ölçü
Senden Sonrası	11'li ölçü	Yoksa Düşeceğim Ben	14'lü ölçü
Sen Nasıl İstersen	11'li ölçü	Çiçeğim	14'lü ölçü
Eski Dostlarım	11'li ölçü	Gelin Birlik Olalım	14'lü ölçü

Tablo 1.11.

SENDE KALMIŞ			
ŞİİRİN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ	ŞİİRİN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ
Sende Kalmış	14'lü ölçü	Sensin	11'li ölçü
Bakırköy'den Mektup Var	11'li ölçü	Seni Ararken	11'li ölçü
İçtim	7'li ölçü	Koçum	11'li ölçü
Nasıl Dersen Öyle Olsun	8'li ölçü	İsmet İle Meltem	11'li ölçü
Bilsen	11'li ölçü	Gönül	11'li ölçü
Sabıkam Çıktı	11'li ölçü	Bebeğim	11'li ölçü
Rücu	11'li ölçü	Ya Eşimsin Ya Katilim	11'li ölçü
Yazı Mı Bunlar	11'li ölçü	Yeter	11'li ölçü
Nasıl Öderim	11'li ölçü	Yer Arıyorsun	11'li ölçü
Öğrenmedin Mi?	11'li ölçü	Layık Değilim	11'li ölçü
Aysuda	11'li ölçü	Bakkal Defteri	11'li ölçü
Ezan Çiçekleri	11'li ölçü	Tufan Öncesi	11'li ölçü
Alaca Karanlık	11'li ölçü	Layık Görmedi Felek	14'lü ölçü
Üç Rengin Adı	11'li ölçü	Yiğidin Alın Teri	14'lü ölçü
Medeni Yasa	11'li ölçü	Kış Gelmez Oldu	11'li ölçü
Ben Gidiyorum	11'li ölçü	Yeni Yıla Serzeniş	11'li ölçü
Zulüm Dolanır	11'li ölçü	Yeni Yıldı/Dostlara	14'lü ölçü
Bulunur	11'li ölçü	Naat(Efendim)	11'li ölçü
Tesadüf Eseri	11'li ölçü	Doğduğum Samsun	11'li ölçü

İnsafsız	11'li ölçü	Başedemezsin	11'li ölçü
Senden Acil Bir Ricam Var Allah'ım	11'li ölçü	Uğurlar Olsun	11'li ölçü
Gerek	11'li ölçü	Muhtaç Ol	11'li ölçü
Hüzün Adres Değiştirir	11'li ölçü	En Zayıf Anımda	11'li ölçü
Yar Olamadın	11'li ölçü	Ayıkla Pirincin Taşını	11'li ölçü
Yetmiş Bin Besmele	8'li ölçü	Ceylan	11'li ölçü
Orta Direk Bayramı	11'li ölçü		

Tablo 1.12.

CIYAMETE KIRK KALA			
ŞİİRİN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ	ŞİİRİN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ
Ben Sözün Şehriyim	11'li ölçü	Asker Ettin Beni	11'li ölçü
İlter Yeşilay'a (Valide)	11'li ölçü	Hırsız	11'li ölçü
Türbanlım	11'li ölçü	Tuzak Kurmuş Yar Bana	11'li ölçü
Hıçkırık Olsun	11'li ölçü	Ciğerin Yansın	11'li ölçü
Sen Gelmiyordun	11'li ölçü	Dönüşü Olmayan Gidişin Olsun	11'li ölçü
Mesihin Olacağım	14'lü ölçü	Rojda	11'li ölçü
Unutma Sakın	11'li ölçü	Zor Zenaat	8'li ölçü
Sensin	11'li ölçü	Kıza Bak Hele	11'li ölçü
Bana Ağlar Şuara	14'lü ölçü	Doyamadım	8'li ölçü
Özledim	11'li ölçü	Gel Gayri	11'li ölçü
Ceylan	11'li ölçü	Değil	11'li ölçü
Murat İçin	11'li ölçü	Kurban Bayramında	11'li ölçü
Kanka	11'li ölçü	Öğretmenim	14'lü ölçü
Polenya	11'li ölçü	Turist Bankası	11'li ölçü
Bitti Gitti	11'li ölçü	Romanya	14'lü ölçü
Mesela Mısın?	11'li ölçü	Naat/Senin Üstüne	11'li ölçü

Tablo 1.13.

YA EVDE YOKSAN			
ŞİİRİN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ	ŞİİRİN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ
Kainatın Ulu İmparatoru	14'lü ölçü	Alaca Karanlık	11'li ölçü
Gelin Birlik Olalım	14'lü ölçü	Üç Rengin Adı	11'li ölçü
Tufan Öncesi	11'li ölçü	Tesadüf Eseri	11'li ölçü
Senden Sonrası	11'li ölçü	Sensin	11'li ölçü
Mustafa Kemal	14'lü ölçü	Ya Eşimsin Ya Katilim	11'li ölçü
Tek Hece	11'li ölçü	Rojda	11'li ölçü

Vurgun	11'li ölçü	Sevdiğim	11'li ölçü
Rüyalarım Olmasa	14'lü ölçü	Kalecik Karası	11'li ölçü
Git	14'lü ölçü	Ben Cengizhan-Zadeyim	11'li ölçü
Sensiz Olmadı	11'li ölçü	Bilsen	11'li ölçü
Sensiz Bahar	11'li ölçü	Döner Diye Bekledim	14'lü ölçü
Telefonda Sen	11'li ölçü	Hak Ettin	11'li ölçü
Ya Evde Yoksan!	11'li ölçü	Bildiğin Gibi Değil	14'lü ölçü
Bir Taşla İki Kuş	11'li ölçü	Sana Şaka Geliyor	14'lü ölçü
O Ne İnce Oya!	11'li ölçü	Allah Aşkına	14'lü ölçü
Bir Gelir Biter	11'li ölçü	Bilseydim	11'li ölçü
Köz Gönder Bana	11'li ölçü	İç Benim İçin	11'li ölçü
Güzelsin	11'li ölçü	Gözüm Kesmiyor	11'li ölçü
Satılır Diye	11'li ölçü	Ne Kaybederdin?	11'li ölçü
Sensiz İki Gün	11'li ölçü	Nerdesin Diye	11'li ölçü
Aklım Çıkıyor	11'li ölçü	Sazla Söz Arasında	14'lü ölçü
Besmele	11'li ölçü	Yakışmış Sana	11'li ölçü
Gönül Nikahı	11'li ölçü	Yaşarsın	14'lü ölçü
Ey Garip Dostumun Eski Karısı	11'li ölçü	Ninniler Söylüyorsun	14'lü ölçü
Sen İran Ol	11'li ölçü	Aklım Almıyor	11'li ölçü
Çelme	11'li ölçü	Gönül Ağrıma Ağrıma	8'li ölçü
Sabah Ola Hayır Ola	11'li ölçü	Gel	11'li ölçü
Senin Üstüne	11'li ölçü	Başkent'in Ufkunda	11'li ölçü
Mecbur	11'li ölçü	Söyle Gideyim	11'li ölçü
Çeçilya	11'li ölçü	Ayrılık Nikahı	11'li ölçü
Dersin	11'li ölçü	Bırakmadın	8'li ölçü
Kıskandır	11'li ölçü	Yoksa Düşeceğim Ben	14'lü ölçü
En Tatlı Günah	11'li ölçü	Vur Da Öyle Git	11'li ölçü
Esrar Tütüyordu	11'li ölçü	Zalimden Öte	11'li ölçü
Seni Sevmemek İsrâf	14'lü ölçü	Çiçeğim	14'lü ölçü
Velinimet	11'li ölçü	İyi Mi Böyle	11'li ölçü
Ayşen	11'li ölçü	Sen Bir Yana Ben Bir Yana	11'li ölçü
Yakarım Ayşe	11'li ölçü	Kal Sağlıcakla	11'li ölçü
Nuroya	11'li ölçü	Kara Gözlüm	11'li ölçü
Almina	11'li ölçü	Bırak Beni Gideyim	14'lü ölçü
Sen Nasıl İstersen	11'li ölçü	Giderim	11'li ölçü
Sende Kalmış	14'lü ölçü	Sabıkam Çıktı	11'li ölçü
İçtim	7'li ölçü	Rücu	11'li ölçü
Yazı Mı Bunlar?	11'li ölçü	Medeni Yasa	11'li ölçü
Öğrenmedin Mi?	11'li ölçü	Bulunur	11'li ölçü
Ezan Çiçekleri	11'li ölçü	İnsafsız	11'li ölçü
Senden Acil Bir Ricam Var Allahım	11'li ölçü	Muhtaç Ol	11'li ölçü
Nasıl Öderim	11'li ölçü	Yar Olamadın	11'li ölçü
Aşk Uykusu	8'li ölçü	Gönül	11'li ölçü
Bakışın	14'lü ölçü	Layık Değilim	11'li ölçü

Döv Beni	11'li ölçü	Mesih'in Olacağım	14'lü ölçü
Ne Nilüfer'i	11'li ölçü	Bitti Gitti	11'li ölçü
Eskici	11'li ölçü	Mesela Mısın?	11'li ölçü
Git Güle Güle	11'li ölçü	Asker Ettin Beni	11'li ölçü
Ben Böyle Değildim Senden Öncesi	11'li ölçü	Dönüşü Olmayan Gidişin Olsun	11'li ölçü
Ne Şam'ın Şekeri	11'li ölçü	Zor Zenaat	8'li ölçü
Yıldız Falı	11'li ölçü	Kıza Bak Hele	11'li ölçü
Mecbur Muyum Ben?	11'li ölçü	Doyamadım	8'li ölçü
Müstehak Gördün Bana	14'lü ölçü	Ağır Mı Geldi?	11'li ölçü
Ne Yazar	11'li ölçü	Hicran Cehennemi	14'lü ölçü
İnanır Mısın?	11'li ölçü	Ben Sözü'n Şehriyim	11'li ölçü
İsraf Haramdır	11'li ölçü	Yeter Artık	8'li ölçü
Başın Sağ Olsun	11'li ölçü	Kanlar İçinde	11'li ölçü
Esirgiyorsun	14'lü ölçü	Dilşad	14'lü ölçü
Kılavuzum Karga Çıktı Neyleyim!	11'li ölçü	Ah Şu Şairliğim	11'li ölçü
Gönlümün Kahyası	11'li ölçü	Valide-İ Şuaraya	11'li ölçü
Eski Dostlarım	11'li ölçü	Laralı Halil	11'li ölçü
Çıkardı	11'li ölçü	Anladım Baba	14'lü ölçü
Bakırköy'den Mektup Var	11'li ölçü	Sen İnsan Olamazsın	14'lü ölçü

Eserlerde yer alan dördlüklerde hece ölçüsü bakımından tablolar halinde gösterilmiştir:

Tablo 1.14.

VURGUN			
DÖRTLÜĞÜN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ	DÖRTLÜĞÜN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ
Kitabım Artık	11'li ölçü	Merhum Avni Anıl Ağabeyime	14'lü ölçü
Aleviyim Ben	11'li ölçü	Bir Yaşar Altınışık	14'lü ölçü
Meziyetim Var Benim	14'lü ölçü	Dost Acı Söyler	11'li ölçü
İltimas	14'lü ölçü	Sevgili Muazzez Abacı'ya	11'li ölçü
Sen	14'lü ölçü	Nazara Gelir	11'li ölçü
Sensin	11'li ölçü	Eşime	11'li ölçü
Kız Gelir	11'li ölçü	Torunum Cemal Alphan'a	11'li ölçü
Gene Safi'ye Kaldı	14'lü ölçü	Perizat Gelinime	14'lü ölçü
Şeytan Efendi	11'li ölçü	Perizatım Var Benim	14'lü ölçü
Senden Sorarlar	11'li ölçü	Kafi Sana!	14'lü ölçü
Sus	11'li ölçü	Evlada Öğüt	11'li ölçü
İstemem İhsan	11'li ölçü	Tanımak	11'li ölçü
Tezat Görünür	14'lü ölçü	Hoş Değil	11'li ölçü
İkbal	11'li ölçü	Hak Hukuk	8'li ölçü
Kadehe Düştük	11'li ölçü	Faziletin Manası	8'li ölçü

Su Serp Sineme	11'li ölçü	Süleyman Ol	8'li ölçü
O Gün	11'li ölçü	Amigo	14'lü ölçü
Sensin	11'li ölçü	Amigomun Üstüne	14'lü ölçü
Gurur	11'li ölçü	Fazilet Okulu	14'lü ölçü
Benim Kadar	11'li ölçü	Kahvehanemin Polis Tarafından Mühürlenmesi Üzerine	11'li ölçü
Zekât	11'li ölçü	Şair Ettiler	11'li ölçü
İntihar	14'lü ölçü	Gönül Penceresi	11'li ölçü
Gurur	11'li ölçü	Nezakat İster	11'li ölçü
Öldür Demedim	11'li ölçü	Ukala Gönül	11'li ölçü
Bekledim Durdum	11'li ölçü	Merhum Orhan Ete'ye	14'lü ölçü
Kuzey Kıbrıs Cumhurbaşkanı Sayın Merhum Rauf Denktaş'a	14'lü ölçü		

Tablo 1.15.

SENDE KALMIŞ			
DÖRTLÜĞÜN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ	DÖRTLÜĞÜN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ
Er Kişi Kadri	14'lü ölçü	Meziyetim Var Benim	14'lü ölçü
Mona Lisa'nın Pabucu	11'li ölçü	Ahmet Uğur Arıbaş'a	14'lü ölçü
Muhatabın Kim Senin	14'lü ölçü	Necati Saruhan'a	14'lü ölçü
Göksu'da	11'li ölçü	Sevgili Eşim'e	14'lü ölçü
İsim Hafızam	11'li ölçü	Oğlum Mehmet Akif'e	14'lü ölçü
Buharlaşıyor	11'li ölçü	Oğlum Peyami Safa'ya	14'lü ölçü
Ne Deyim	11'li ölçü	Kızım Ebru'ya	14'lü ölçü
Kaybettin	11'li ölçü	Feridun Malcı ve Merhum	14'lü ölçü
Dökemez Diye	11'li ölçü	Kamil Saka'ya	11'li ölçü
Şevki Beylerin	11'li ölçü	Kağıdın Gururu	14'lü ölçü
Tanrım	14'lü ölçü	Dost Prof. Dr. Mehmet Ali Akkuş'a	14'lü ölçü
Ne Güzel	11'li ölçü	Yılmaz Ulusoy'a	14'lü ölçü
Ne Saadet	14'lü ölçü	İki Kale Zaptettim	14'lü ölçü
Aleviyim Ben	11'li ölçü		

Tablo 1.16.

JYAMETE KIRK KALA			
DÖRTLÜĞÜN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ	DÖRTLÜĞÜN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ
Menzilin Değilim	14'lü ölçü	Kadrini Bil	14'lü ölçü
Farkımız	11'li ölçü	Gitti Sabahım	11'li ölçü
Zaptı Rapta Gelmezdim	14'lü ölçü	Ölmek Dirilmek	14'lü ölçü

Keşke	14'lü ölçü	Utanç Duymasam	11'li ölçü
Mümkün Değil	14'lü ölçü	Bu Firar Niçin	11'li ölçü
Vız Geliyor	14'lü ölçü	Gözüme Görünme	11'li ölçü
Yok Ağlama Boşuna	14'lü ölçü	Aşıklar Kervanı	14'lü ölçü
Zafer Zevki	14'lü ölçü	Uygun Yüzük	14'lü ölçü
Yerle Bir Ettin	14'lü ölçü	Esmer Ten	11'li ölçü
Ah	14'lü ölçü	Yiğit Gerekli	11'li ölçü
Ahlak Denen Tabu	14'lü ölçü	Namus Kefili	14'lü ölçü
Visal Arzusu	14'lü ölçü	Amigo	14'lü ölçü
Küçümsemek Yakışmıyor	11'li ölçü	Biricik Derdim	11'li ölçü
Çile Değilsin	14'lü ölçü	Ben Sana Nöbetçi	11'li ölçü
Değmez Sana	14'lü ölçü	Kırığinkale	14'lü ölçü
Yaban Gülü	14'lü ölçü	Yavrum	14'lü ölçü
Bakarkör Müydü Yoksa?	14'lü ölçü	Kuş Geldi	11'li ölçü
Küçüldüm Sana	14'lü ölçü	İnternet Mi Söyledi	14'lü ölçü
Sus	14'lü ölçü	Gönül Terazisi	11'li ölçü
Efendim	14'lü ölçü	Zarar	11'li ölçü
Cana	14'lü ölçü	Demektir	14'lü ölçü
Gönül	14'lü ölçü	Sen Söyle	14'lü ölçü
Sizin Olsun	14'lü ölçü	Alperen Kartal	14'lü ölçü
İn Misin Cin Misin?	14'lü ölçü	Mürvet İkrarı	14'lü ölçü
Sevda Bu	14'lü ölçü	Anneme	14'lü ölçü
Yemin Kefareti	14'lü ölçü	Hun İmparatoruna	14'lü ölçü
Garibi Gönder Bana	14'lü ölçü	İnsanlık Ölmesin Dost	14'lü ölçü
Sevda Sınavı	11'li ölçü	Tarla Nadasta Kaldı	14'lü ölçü
Utaniyorum	14'lü ölçü	Kıskançlık Hali	11'li ölçü
Bana Kurşunlar	14'lü ölçü	Vay Canına	14'lü ölçü
Eğer	14'lü ölçü	Ömrü Fukara	14'lü ölçü

Tablo 1.17.

YA EVDE YOKSAN			
DÖRTLÜĞÜN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ	DÖRTLÜĞÜN ADI	HECE ÖLÇÜSÜ
Şehitlerimize	14'li ölçü	Yaban Gülü	14'li ölçü
Âşıklardanız	14'li ölçü	Cana	14'li ölçü
Ecdadımıza	11'li ölçü	Gönül	14'li ölçü
Hu Sevi	11'li ölçü	Gözüme Görünme	11'li ölçü
Çile Değilsin	14'li ölçü	Esmer Ten	11'li ölçü
Değmez Sana	14'li ölçü	Yiğit Gerekli	11'li ölçü
Ömrü Fukara	14'li ölçü	Namus Kefili	14'li ölçü
Ganiye Kalesi	14'li ölçü	Gönül Terazisi	11'li ölçü
Kitabım Artık	11'li ölçü	Esrik Başım	14'li ölçü
Meziyetim Var Benim	14'li ölçü	Arap Kısrığı	14'li ölçü

Gene Safi'ye Kaldı	14'li ölçü	Aşksız Nikah	11'li ölçü
Tezat Görünür	14'li ölçü	Nikahsız Aşk	11'li ölçü
Şair Ettiler	11'li ölçü	Gönül Bekareti	11'li ölçü
Gönlüm Berrak Yüzüm Ak	14'li ölçü	Aslı Yok Astarı Yok	14'li ölçü
Sensin	11'li ölçü	Cim Savcısına	14'li ölçü
İstemem İhsan	11'li ölçü	Monalisa'nın Pabucu	11'li ölçü
O Gün	11'li ölçü	Helal Değilsin	11'li ölçü
Sensin	11'li ölçü	Şükür	14'li ölçü
Benim Kadar	11'li ölçü	Paye Verme	14'li ölçü
Öldür Demedim	11'li ölçü	Yakışırda Yak	14'li ölçü
Nezaket İster	11'li ölçü	Çok Şükür	14'li ölçü
Ukala Gönül	11'li ölçü	Hu! De	14'li ölçü
Bekledim Durdum	11'li ölçü	Bir Orhan Gencebay'ı	14'li ölçü
Gönül Penceresi	11'li ölçü	Hekim'e	14'li ölçü
Ne Deyim	11'li ölçü	Vız Geliyor	14'li ölçü
Şevki Beylerin	11'li ölçü	Keşke	14'li ölçü
Ne Saadet	14'li ölçü	Farkımız	11'li ölçü
Menzilin Değildim	14'li ölçü		

4.4. Kafiye

Kafiye, “en az iki dize sonunda anlamca ayrı, sesçe birbirine uyan iki sözcük arasındaki ses benzerliğidir.”(Dilçin, 2013: 59). Halk şairlerimiz bu terimi ayak sözcüğüyle kullanmaktadırlar. Halk edebiyatında uyak konusunda katı kurallar yoktur. Halk şairleri hafif bir ses benzerliğini dahi şiirlerinde kesin kurallara bağlamadan kafiye olarak kullanmışlardır. Çünkü halk şiirleri genelde saz eşliğinde söylenir. Yani halk edebiyatında şiir sözlü bir geleneğe sahip olduğundan göz kafiyesi değil de kulak kafiyesi esastır. Halk şiirinde kulakta hoş bir uyum bırakan her ses benzerliği uyak olarak kabul edilmiştir. Halk şiirinde en yaygın olarak “yarım uyak” kullanılmıştır. Halk şiirinde bir şiirin bazı bölümlerinde o şiirin bütününde kullanılan uyağın dışında kalan başka uyaklar da kullanılabilir. Bu tür şiirlerde şiirin geneline hâkim olan uyağa “ana uyak” denir. Bazı şiirlerde ise ana uyak bulunmayabilir, bu şiirlerde her dördlük değişik şekilde uyaklı olabilir.

“Kafiye, iki veya daha fazla mısraın veya vezinli sözlerin sonunda anlam ve görevleri bakımından birbirine benzemeyen aynı sesin birbirine uygun olarak tekrarıdır. Aynı sesi içine alan kelimelerin manalarının ayrı olması şarttır. Bir sesin tekrarı, bir edanın veya bir kelimenin tekrarı demek değildir. Kafiye, şu veya bu şekilde tekrarı ritmi doğurur. Şiirde sesin doğal akışı içinde tekrarlanan sesler, uyarıcı, hoş yankılar ilâve eder. Kafiye, şiirde ahenk meydana getiren bir unsur olduğu gibi aynı zamanda bir oyundur. Öte yandan şiirin dış düzenini sağlayan kafiye, onun hafızada kalmasında, kolayca ezberlenmesinde de önemli bir role sahiptir. Şiirde kafiye, varlığını hissettirmeyecek kadar doğal bir akıcılığa sahip olmalıdır ve şekerin suda erimesi gibi şiire iyice sinmeli ve şiirin doğal bir sonucu olarak görülmelidir.” (Çetin, 2004: 242).

Cumhuriyet Döneminde de kafiye kullanılmıştır. Ancak 1940'tan itibaren özellikle Orhan Veli Kanık'ın başını çektiği Garip akımıyla birlikte şiirde bütün kalıplar ve kurallar terk edilmiş, bu bağlamda kafiyesiz şiirler yazılmaya başlanmıştır. Ancak bu reddediş, etkisini fazla sürdürememiştir. Günümüzde ise şairler, genelde kendilerini belli düşünce kalıplarının içine sıkıştırmamakta, kafiyeli, kafiyesiz her türlü şiiri denemekten çekinmemektedirler.

“Şiirde kafiye yer verme genellikle iki nedene bağlanır. Bunların ilki geçmişe ait bir gerekçedir. Amacı ise kulağa ses aşinalığı vererek ezberlenebilmeyi sağlamasıdır. Yazılı geleneğin olmadığı dönemde kafiyenin bu fonksiyonu önemli bir sebep olarak karımıza çıkar.”(Yiğitbaş, 2006: 303).

Cemal Safi şiirlerinde şiirin ritim özelliklerinden olan kafiye ayrı bir önem verir. Bu durum Safi'nin şiirlerinin müzikalite açısından değerini de gösterir. Cemal Safi şiirlerinde farklı kafiye türlerini dener.

Cemal Safi şiirlerinde yoğun olarak *yarım kafiye* kullanır. Yarım kafiye “tek bir ünsüzün benzerliğine dayanan uyaktır”(Dilçin, 2013: 86). Safi'de şiirlerinde yarım kafiye kullanımı ile şiirlerinin müzikalite değerini artırır.

Kırdığın kadehte kalan ömrümden
Ağlarsın içtiğin yılları bilsen
Sayende sararıp solan ömrümden
Ağlarsın biçtiğin dalları bilsen

(V., s.16)

Dörtlük içerisinde yer alan “l” sesleri yarım kafiye oluşturmuştur.

Cemal Safi şiirlerinde en yoğun olarak *tam kafiye* çeşidini kullanır. Tam uyak “bir ünlü ve bir ünsüzün ses benzerliğine dayanan uyaktır.”(Dilçin, 2013: 87). Tam kafiye kullanımı şiirlerde çok yoğun olarak görülür. Ancak bu kullanımlar alelade kullanımlar olmayıp ahengi ve müzikaliteyi arttırmak için şair tarafından şekle önem verildiğini gösteren kullanımlardır.

İsrarına isyan etti yüreğim
Bu sevdadan beni affet Polenya
Ne sen beni ne ben seni göreyim
Beni unut sana zahmet Polenya

(K.K.K., s.54-55)

Dörtlük içerisinde yer alan “et” sesleri tam kafiye oluşturmuştur.

Cemal Safi *zengin kafiye* türünden de şiirlerinde yararlanır. Zengin kafiye “ikiden artık ses benzerliğine dayanan uyaktır.”(Dilçin, 2013: 89).

Aşkımıla çağlayan pınar olsan da
Hicranımla tütüp yanar olsan da
Bana gölge etme, çınar olsan da
Hayata saldığın kök Murat için

(K.K.K., s.46)

Dörtlük içerisinde yer alan “nar” sesleri zengin kafiye oluşturmuştur.

Cemal Safi şiirlerine ahenk katmak için *tunç kafiye* çeşidini de kullanır. Tunç kafiye “uyaklı sözcüklerinden biri, öteki sözcüğün sonunda yineleniyorsa, böyle uyaklara tunç kafiye denir.”(Dilçin, 2013: 89). Örneğin aşağıdaki şiir gibi:

Gözümüz gönlümüz doymazdı aşka
Düş bile görmezdik biz bizden başka
Bir masal bir roman olaydı keşke
Bir daha yaşanır mazi mi bunlar

(S.K., s.21)

Dörtlük içerisinde yer alan “aşka” sesleri tunç kafiye oluşturmuştur.

Cemal Safi’nin şiirde ahenk olarak kullandığı unsurların başında kafiye gelmektedir. Şiirlerinde musikiye fazlaca önem veren şairin, kafiyenin ritminden yararlanması kadar doğal bir şey yoktur. O, bu unsuru ahengin önemli bir yapıtaşı olarak kullanır.

4.5. Uyak Örgüsü

Uyak örgüsü “uyak olarak değerlendirilen ses benzerliklerini çizgi ve harf yardımıyla göstermeye, uyak düzenini çıkarmaya, kafiye örgüsü bulma denir.”(<https://www.edebiyatogretmeni.org>). Birbiriyle kafiyeli olan dizeler aynı harfle gösterilir. “Kulağa bir müzikal hava ve göze bir akıcılık vermesi açısından tercih edilen bir yapı unsurudur.”(Akbulut, 2008: 25). Cemal Safi şiirlerinde kafiye düzenine oldukça dikkat eder.

Cemal Safi özellikle *düz kafiye* biçimine göre şiirlerini kaleme alır. Safi dörtlük nazım birimi ile yazdığı şiirlerinde sıklıkla ilk dörtlükte çapraz kafiye kullanmaktadır. Çapraz kafiye ile yazılan ilk dörtlükten sonra ki dörtlüklerde ise düz uyak şekillerini kullanmaktadır.

Görenler kendini beğenmiş sansın_____a
Sen böyle havalı pozla güzelsin_____a

Varsın âşıkların bıksın usansın _____ a

Sen böyle cilveyle, nazla güzelsin... _____ a

Göz göre gelince aklım şaşıyor, _____ b

Yüreğim koştuktan yorgun düşüyor, _____ b

Sıgırmıyor gönlüme aşkın taşıyor, _____ b

Sen benim haddimden fazla güzelsin... _____ a

Vadesi yakına eğleme meyil, _____ c

Sen sen ol zamanı zengine eğil, _____ c

Ben gibi hüznü hazanla değil, _____ c

Sen, taze baharla yazla güzelsin... _____ a

Aşk hevesle başlar, hasret, gurbetle. _____ d

Solmasın gençliğin gamla, kasvetle. _____ d

Çünkü sen her zaman sen muhabbetle, _____ d

Şiirle, şarkıyla, sazla güzelsin... _____ a

(Y.E.Y., s.72-73)

Yukarıda örnek olarak verilen şiirde düz kafiye kullanan şair ilk dördlük ile sonraki dördlüklerin son mısrasını aynı şekilde kafiye ile kaleme almıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Cemal Safi'nin şiirlerinin birçoğunda ilk dördlük *çapraz kafiye* ile kaleme alınmıştır. Cemal Safi ilk dördlüğü *çapraz kafiye* ile devam eden bu tarz şiirlerin devamında ise düz kafiye şekilleri kullanılmıştır.

Cemâline sığındım haşmet i celâlinden _____ a

Sana meftun gönlümü fani sevdadan koru _____ b

Nar ı hicranla yandım memnu aşk melâlinden _____ a

Son olsun kainatın ulu imparatoru _____ b

Şahadet ederim ki tek ALLAH sını ilâh yok _____ c

Son resulün Muhammed, cevaplandı ilk soru _____ b

Kabir azabı verme, sevap cüz i, günah çok _____ c

Gaffarsın kainatın ulu imparatoru _____ b

Sana ait evrenin bu muhteşem imarı _____ d

Sema eder yıldızlar senin emrine doğru _____ b

Sen sonsuz semavatın sırlarının mimarı_____d
Ahatsın kainatın ulu imparatoru_____b
Günde bilmem kaç bin kez tıklattırıp durursun_____a
Sol göğsüme koyduğun yürek denen motoru_____b
Ezel sen çalıştırdın ebed sen durdurursun_____a
Amenna kainatın ulu imparatoru_____b
Ayın, yıldızın şavkı güneşin aks imidir?_____e
O senin ol dediğin vaktin ilahi nuru_____b
Bu benin inanışım, yanlış mı? aksi midir?_____e
Ne dersin! Kainatın ulu imparatoru_____b
Kıyamete yaklaştık güya ayı keşfettik_____f
Tam kırk milyon metreymiş ölçmüşler ekvatoru_____b
Özenip bezediğin bir cihanı mahvettik!_____f
Sabrettin kainatın ulu imparatoru_____b
Varlığını tartıştı; Firavun, Mûsa ile_____g
Rüsva ettin elçine diklenen diktatörü_____h
Koca deniz ikiye bölündü asa ile_____g
Hükmettin kainatın ulu imparatoru_____h
Nemrut ki ateşlere atmıştı İbrahim'i_____i
Gülizara döndürdün yanardağ gibi koru_____b
Habibinden öğrendik biz Rahmanı Rahimi_____i
O sensin kainatın ulu imparatoru_____b
Kim hamile bıraktı Meryem adlı nisayı_____d
Âmâya göz, ölüye can bahşeden doktoru!_____b
Kim vahdetti Ahmet i müjdeleyen İsa yı!_____d
Sensin sen kainatın ulu imparatoru_____b
Bir ömür eziyetten işkenceden yorucu_____b
Huzur u mahşerinde ifadenin en zoru_____b
Cümle vebalimizden ibra için orucu_____b
Lütfettin kainatın ulu imparatoru_____b
Sedası son verecek kulakların pasına_____j

İsrafil in üfleyip çaldığı anda sur u _____ b
Günahımızı sildir Firdevs in paspasına _____ j
Medet ya kainatın ulu imparatoru! _____ b

(Y.E.Y., s.14-17)

Yukarıda örnek olarak verilen şiir *çapraz kafiye* düzeni ile kaleme alınmıştır. Şiir 11 dördlükten meydana gelmiştir. Şiir de sadece bir dördlük düz kafiye ile yazılmıştır. Cemal Safi'nin tamamını bu şekilde çapraz kafiye düzeni ile kaleme aldığı şiirlerinin sayısı birkaç şiirden ibarettir. Daha önce de belirttiğimiz üzere Cemal Safi çok sık olarak düz kafiye kullanır. Bazı şiirlerinde ilk dördlük çapraz kafiye ile başlar ardından gelen dördlükler ise düz kafiye ile devam eder. Bu duruma daha detaylı olarak değinilecektir.

Sarmal kafiye düzeni Cemal Safi'nin şiirlerinde çok az yer tutar. Şair bu kafiye şeklini sadece birkaç kez dener.

Hele bir kalk hale bir bak valide _____ a
Ne hazin masalmış dünya hayatı _____ b
Savaşta vermedik bu zayıtı _____ b
Hele bir kalk hale bir bak valide _____ a

(K.K.K., s.11-14)

Cemal Safi divan şiirine ait olan beyit nazım birimi ile kaleme aldığı ve şekil olarak mesnevi nazım şekline benzer şiirlerinde *mesnevi tipi kafiye*yi kullanır.

Romanya bir kültürün orman olduğu yerdir _____ a
Sanatın sanatkarın harman olduğu yerdir _____ a
Alplerin stariyken bir Poyona Braşov _____ b
Reklamdan utanıyor şov yapmıyor Romen şov _____ b

Paris'te her ne varsa Bükreş'te dahası var _____ c
Sırça saraylar kuran mimari dehası var _____ c

Şiirle büyülerken Mihail Eminescu _____ d
Zevkten sarhoş ediyor dev müzisyen Enescu _____ d

Gör, Grigerescu'nun çizdiği düşle mest ol _____ e

Gör de, Brancuşi'nin yonttuğu taşla dost ol_____e

Şiir üstüne şiir yazılır mı Romanya_____f

Her sokağın bir masal her semtin bir roman ya_____f

(K.K.K., s.133)

Yukarıda daha önce de değindiğimiz gibi Safi'nin bazı şiirlerinde ilk dörtlük çapraz kafiye ile başlar ve ardından gelen kısımlar düz uyak ile şekillenir.

Ateş-i aşkınla öyle dağla ki,_____a

Nar-ı cehennemde koru kıskandır..._____b

Şu kara bahtıma öyle çağla ki_____a

Mehtabı, gurubu, nuru kıskandır! ..._____b

Bahçelere veda ederken hayat_____c

Yeşersin gözlerin hazana inat._____c

Allah'ın aşkına bir kahkaha at!_____c

Besbeter çatlasın, narı kıskandır!..._____b

Kimseye yar demem senin dışında.,_____d

Bekletme hasretin kara kışında._____d

Süt beyaz sineni aç dağ başında,_____d

Kahrından erisin, karı kıskandır!..._____b

(Y.E.Y., s.76)

Yukarıda örnek verilen şiir üç dörtlükten oluşur. Şiirde ilk dörtlük a-b-a-b çapraz kafiye düzeni ile başlar. İkinci dörtlük c-c-c-b ve üçüncü dörtlük d-d-d-b düz kafiye düzeni ile devam eder.

Tanrı'ya yalvardık bir yaz boyunca_____a

Olmaz bir duaya başladık senle_____b

Bir anlık buseden bin haz duyunca_____a

Olmaz bir emeli düşledik senle..._____b

Sahilden uzakta sandal içinde,_____c

İki kor gibiydik mangal içinde,_____c

Birleştik arzunun sonsuz gücünde_____c

En tatlı günahı işledik senle!..._____b

Sonunda sabrımız nefse yenildi _____ d
Haram olan elma er geç yenildi _____ d
Adem ile Havva bile yanıldı _____ d
Şeytanı boş yere taşıladık senle... _____ b

(Y.E.Y., s.77)

Yukarıdaki şiirde üç dörtlükten oluşur. Şiirde ilk dörtlük a-b-a-b çapraz kafiye düzeni ile başlar. İkinci dörtlük c-c-c-b ve üçüncü dörtlük d-d-d-b düz kafiye düzeni ile devam eder.

Yukarıdaki şiirlerde olduğu gibi Cemal Safi kimi şiirlerinde ilk dörtlükte çapraz kafiye kullanırken ardından gelene kısımlarda ise düz kafiye şekillerini kullanır.

4.6. Redif

Redif “mısra sonlarında, görevleri aynı olan eklerin ya da anlamları aynı olan kelimelerin tekrarlanmasına”(https://www.turkedebiyati.org, 20.05.2018) denir. Cemal Safi şiirlerinde sık sık redif kullanır. Redif kullanımı Safi’nin şiirlerinin en önemli ritim özelliklerinden birisidir. Cemal Safi’nin redif kullanımı noktasındaki hassasiyeti onun gelenekten ve özellikle Türk halk şiiri geleneğinden beslenmesinden kaynaklanır. Cemal Safi şiirlerinin tamamına yakınında redif kullanır. Bu durum şiirlere ahenk katar ve müzikaliteyi artırır. Safi’nin şiirlerinde redif kullanımı gelenek etkisinden kaynaklanır. Cemal Safi özellikle halk şiiri geleneğinin etkisinde kalarak şiirlerinde ritim özelliklerine ve özellikle redif kullanımında dikkat eder. Redif kullanımı şiirlerin değerinin daha da artırır. Redif kullanımı ile şiirlerdeki ahenk artar ve şiirlerin müzikalite değeri yükselir.

Ek halinde redif, eş görevli eklerin tekrarlanmasıyla oluşan rediflerdir. Cemal Safi şiirlerinde sıklıkla ek halinde redif kullanır. Bu kullanım her şiirde yer alacak kadar sık bir kullanımdır. Safi’nin şiirleri müzikalite açısından son derece önemli şiirlerdir. Bu şiirler bestelenmeye oldukça elverişlidirler. Safi’nin şiirlerini bu açıdan önemli yapan özelliklerden en önemlilerden biride şiirlerindeki redif kullanımındır.

Nuh’un gemisine beni de alın,
Tufan öncesini sezenlerdenim!
Yalanı çıkmadı açtığım falın,
Sırrın Çincesini çözenlerdenim!
Hayat kavgasında çizmeyi atıp,

Barış arığını giydim yamatıp,
Sabır imbiğinde duygu damıtıp,
Gönül sancısını süzenlerdenim...

Çok resmini yaptım aşk afetinin,
Ehliyim ressamın marifetinin,
Ceylan bileğinin zarafetinin,
Daha incisini çizenlerdenim...

Değişmem manasız zevki, elemle,
Hislerim şiire döndü çilemle,
Ak kağıt üstüne kara kalemle, Sözün
incisini dizenlerdenim...

Neden çekemezler, bilmem ki niye?
Bu hüner ruhuma haktan hediye!
Mânâ kervanına katıldım diye,
Madde hancısını üzenlerdenim!

(S.K., s.61)

Şiirde “-enlerdenim” ek halinde rediftir. sesleri aynı görevde kullanılarak redif oluşturmuştur. Şiir içerisinde yer alan “ıp” sesleri, “inin”, “le” sesleri aynı görevde kullanılarak redif oluşturmuştur.

Kelime halinde redif, yazılışı, okunuşu ve anlamı aynı olan birden fazla sözcüğün dize sonlarında tekrar edilmesiyle yapılan rediflerdir. Cemal Safi şiirlerinde ahengi sağlamak için kelime halinde redif kullanır. Bu kullanım ek halinde redif kullanımı kadar sık olmasa da yine de şair tarafından son derece dikkate değer bir kullanımı söz konusudur.

Canan için canıma eziyetim var benim
Mecnun’ a gıpta eder vaziyetim var benim
Şükür Allah’ ıma ki dertten şiir üretip
Halimi arzedecek meziyetim var benim...

(Y.E.Y., s.256)

Şiirde yer alan “var benim”ler kelime halinde rediftir.

Cemal Safi şiirlerinde ritim özelliklerine büyük bir önem verir. Şiirin ritim özelliklerinden olan redif kullanımı Safi'nin şiirlerinin önemli bir özelliğidir. Bu durum şiirlerin müzikalite değerini artırır. Şunu önemle belirtmek gerekir ki Cemal Safi'nin şiirinde redif özel olarak amaçlanmıştır. Bu durum onun şiirinin de farklılığının ortaya konması noktasında önemlidir.

Şairin yazın serüveni çerçevesinde kafiye ve redife yaklaşımına baktığımızda, şiirinin başından itibaren kafiye ve rediften sıklıkla yararlandığını görürüz. Şiirlerinin tamamına yakınında kafiye ve redif bulunmaktadır. Ve bunlar genel olarak düzenli bir yapıdadırlar.

“Genellikle tam kafiye kullanan şair, rediflere de sık yer verdiğini görülür. Hatta öyle ki redif olarak mısranın tamamının da kullanıldığı görülebilir. Bu kullanımlarda yani kafiye ve redif kullandığı yerlerde bir düzenlilik vardır. Kafiye ve redifin olduğu mısralar arka arkaya gelen mısralardır. Şair, kafiye ve redifleri ustaca kullanmaktadır. Dolayısıyla Safi'nin şiirlerinde şekle dair ayrı bir dikkat gösterildiği anlaşılmaktadır.”(Yılmaz, 2007: 174).

4.7. Dil ve Üslup

Şiir duygu, çağrışım ve izlenimlerin dizeler halinde dile geldiği söz sanatıdır. Şiir düzyazıdan oldukça farklı bir yapıya sahiptir. Şiiri düzyazıdan farklı kılan birçok özellik vardır. Bunlardan en önemlisi şiir dilidir.

“Şiirde dil, bilinen anlamıyla insanlar arasında iletişim kurma aracı değildir. İletişimsel kullanımının ötesinde bir işlevi vardır. Şair, duygusal ve imgesel yönü ağır olan bir dil kullanır. Şiirde görülen dil, dilin alışılmış düzeninden farklı bir yapı arz eder. Söz ve kelime oyunlarına yer verir. Şair, dilin tüm imkânlarını kullanarak onun, daha çok iletişimsel boyutu değil, sezdirimsel boyutu üzerinde durur.”(Çetin, 2008: 165).

Şiir, şairin imgelem, düş gücüyle hayat bulur. İnsanın düş gücü, sınırsızdır ve engel konulamaz. Düşsel öğeleri ifade edecek unsurlar, yani dil göstergeleri olan sözcükler, sayılı ve belirlidir. Dolayısıyla şair, kendi hayal gücünü ifade etmek için her ne kadar sözcüklere başvursa da bir anlamda onları yeni baştan yaratır. Sözcüklere sözlük anlamlarının dışında yeni anlamlar katar, onları dilin genel kuralları içindeki cümle yapılarından çıkararak farklı söz dizimleri oluşturur.

Şiir insanın duygu, coşku, özlem ve hayallerini kendine özgü bir dille ifade eder. Dili daha canlı, daha güzel ve daha etkili hâle getirerek ona bir kimlik kazandırır. Şair günlük dildeki sözcükleri özenle seçer. Onlara yepyeni anlamlar katar. Kullanılan dile yeni değerler ve anlamlar kazandırır. Benzetmelere, mecaz yer verir. Somut varlıkları soyutlaştırır, soyutları da somutlaştırır. Böylece duygu ve düşüncelerine bir anlam derinliği kazandırır. Şairler, şiirlerini tekdüzelikten kurtarmak için sanatlardan yararlanmıştır. Böylece şiir, daha ilgi

çekici, merak uyandırıcı bir hâl almıştır. Necip Fazıl, “Şair kelimeleri, göz bebeğine ve kulak zarına dayayarak seçer, dizer, kaynaştırır, bütünleştirir”(Kısakürek, 1993: 485) sözüyle, şiir dilinin mahiyetini ortaya koyar. Buradan da hareketle günlük konuşma aracı olan dil edebiyat vasıtası ile sanat seviyesine yükselir. Sanatçı dilin malzemelerini kullanarak edebi sanatlarla örülü bir şiir dili meydana getirir. Şair günlük kelimeleri sanatlı bir kaba sokar. Kelimeler üzerinde kendi tasarrufunu yapar. Yeni kelimeler türetir. Bu durum şairin kendine has olan üslubudur. Üslup tanımlanması zor bir kavramdır. Üslup, “sözlük anlamı tarz, yol, usuldür.”(<https://www.turkedebiyati.org>, 21.06.2018). Edebiyat terimi olarak üslup, dilsel araç ve olanaklardan yararlanarak düşünce, duygu, hayal ve eylemlerin özgün, kişisel bir yaklaşımla ifade ediliş biçimi, anlatılış tarzıdır. Biçem, stil, deyiş, eda, öz anlatı, tarz kelimeleri de aynı anlamda kullanılmıştır. Üslup kişiye özgüdür; şairden şaire değişir.

“Üslubu ve/veya üslup bilimi tanımlamak, onun sahasını, yani onun bir dilbilimsel disiplin veya edebiyat eleştirisi ile metin değerlendirmesi için bir metot olup olmadığını belirleyip sınırlandırmak güç olduğundan, hemen hemen imkânsız bir iştir. Ancak bütün bunlara rağmen tanım vermekten de uzak kalınmamıştır.”(Çalışkan, 2014: 34).

Şair, şiirini yazarken ele aldığı temayı kendi süzgecinden geçirir. Şiiri, kendi tasarladığı evrene göre kavrar. Şiir, şairin ona kazandırdığı düzen arasında şekillenir. Her şair bu şekillendirmeyi farklı farklı yapar. Aynı konuda yazan farklı şairler farklı şiirlere imza atar. Sanatçının kullandığı dil onun üslubudur. Şairin dünya görüşü üslubuna da yansır.

“Dil ve anlatım, sanatçının üslubu olarak da ifade edilebilir. Bu yönüyle bakıldığında üslup, sanatçının, görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, stil olarak tanımlanabilir. Bazı kuramcılara göre şiirde yazınsallık, gündelik dilin değişik bir biçimde düzenlenmesinden kaynaklanır.”(Tüfekçi, 2004: 55).

Üslup güzel sanatların her alanında geçerlidir. Üslup, bir söyleyiş, ifade ediş şeklidir. Edebiyatta bu, kelimelerde ve onların sıralanışında olur. Bunu yaparken sanatkar, kelimeleri ya gerçek anlamlarında, ya da gerçek anlamlarının dışında kullanır. Sözlüklerde yer alsın almasın, kelimeler belirli bir sayıdadır. Buna karşılık yaşanan, düşünülen, duyulan olaylar daha çoktur. Bunun için, bu derinlik ve incelikler anlatılırken kelimeler kendi anlamlarının dışında kullanılırlar.

Cemal Safi’nin şiirlerini yalınlık ve duruluk içinde dile getirmesi onun şiirlerinin sanattan yoksun olduğu anlamına gelmez. Şiirlerinde edebi sanatlardan özellikle de mübalağadan sıklıkla yararlanan Cemal Safi, şiirlerinde ele aldığı aşk temasını edebi sanatlarla kurulu bir üslup ile ele alır. Şiir dilinde kimi zaman mecazlara, teşbihlere, teşhislere, telmihlere ve mübalağalara yer verir. Safi’nin şiir dili işlenmiş bir dildir. Edebi

sanatlarla örölü, Türk şiir geleneğinden yararlanan, yapı özelliklerinden ahenk ve ritim unsurları ile kurulu bir dildir.

Cemal Safi'nin incelememize giren şiirleri dikkate alındığın da şairin zengin bir söz varlığına sahip olduğu görülür. Şiir dilinde birçok kelimeye yer verir. Birçok kelime çeşidini şiir içinde ahenkli bir bütün haline getirir. İsimler, sıfatlar, zarflar, zamirler, fiiller, fiilimsiler, ikilemeler, atasözleri, deyimler şiirlerinde dikkate değer bir kullanım sıklığına sahiptir. Şairin seçtiği ve vurgu yaptığı kelimeler, onun hayata bakışının, entelektüel birikiminin ve sanat anlayışının açıklayıcısı olmaları bakımından önemlidirler. Ayrıca Safi'nin kelime dağarcığı, dile hâkimiyetini de belirleyen en önemli göstergelerdendir. Cemal Safi'nin dil konusunda gösterdiği titizlik ve ustalıkla adeta bir dil düşkünü idi ama kullanılan sözcüklerle kullanılmayan sözler kurmaya değil, dil denilen konuşma aracındaki tadı yaratmaya bakardı.

Safi'nin dile yaklaşımındaki tavrında bir yapmacıklık yoktur. Sade bir üslup ile yoğun bir anlatım şekli vardır. Türkçeyi tazeleyerek sağlamlaştıran dizeler yazar. Sözcük seçimi, ifade özgünlüğü, ses ve anlam örtüşmesi onda dikkati çeken özelliklerdir.

Safi'nin şiirlerine hâkim olan üslûp türleri lirik üslup ve hitabi üsluptur. Şair, özellikle lirik üslubu kullanmıştır ve bu üslubu yalın ve sade bir söyleyişle birleştirir. Bireyci konulardan bahsederken ve toplumsal konulara değinirken, özellikle bunları içselleştirdiği için lirik ve duygulu bir ses tonuna kavuşur. Mübalağa yapmayı, duygularını abartarak aktarmayı sever.

Safi, üslubu esas olarak şiir yazan bir şairdir. Onun için samimi, sıcak, anlaşılır ve sade söyleyiş çok önemlidir. Onun haricinde, derinlikli, sembollere ve remizlere dayalı, imge yoğunluklu, anlamca kapalı bir söyleyişi benimsememiştir. Özellikle aşk şiirlerinde yoğun bir lirizme rastlamak mümkündür. Şairin sosyal ve siyasi konularda yazdığı şiirlerinde ise hitabet üslûbuna rastlanır. Bu tarz şiirleri özellikle konunun muhatabına seslenerek yazdığı için bir söyleniş, yüksek sesle bir hitap söz konusudur. Konu alınan kişiler veya şairin teşhis ettiği varlıklar, kendilerini bilmeyen, tanımayan ve bundan ötürü onları yanlış değerlendiren kişilere karşı hitap ederler. Şair, böylelikle şiirin muhatabına doğruyu, gerçeği, konuyu algılayışını farklı ellerden göstermeyi amaçlar.

4.7.1 Atasözleri

Atasözleri “atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş önsözler”(Aksoy, 1993: 37)'dir. Bu sözler törelere, geleneklere, tecrübeler,

akla ve gerçeğe dayanır. Halkın ortak düşüncesini, inancını, duygusunu, ahlak anlayışını, kültürünü, felsefesini yansıtır. Kültürün aynasıdır. Eğitici ve öğreticidir. Genellikle mecazi bir anlam taşırlar.

Cemal Safi şiirlerinde anlama ahenk katmak için bazı atasözlerinden yararlanır. Cemal Safi bu atasözlerini şiirlerinde kullanırken kimi zaman atasözünü aynen kullanır kimi zamanda şiir içerisinde atasözünü değiştirerek kullanır. Safi'nin atasözlerinden yararlanmaktaki temel amacı, şiirlerinde aktardığı duygu, düşünce, olay ya da olgulara kanıt ve tanık göstermektir. Ele aldığı konuyu daha da kuvvetlendirmek maksadı ile Safi şiirlerini bu atasözleri ile daha ahenkli hale getirir. Bunun yanında özünü kısa ve eksilteli ifadenin oluşturduğu, dolayısıyla bu anlamda içinde şiirsellik barındırdığını söyleyebileceğimiz atasözlerinin ifade gücünden de yararlanmak istemiştir.

Mert dayanır namert kaçır sevdiğim

...

Hasrete eken hüsrân biçer sevdiğim

...

(S.K., s.39-40)

Hüzün Adres Değiştirir adlı şiirde “mert dayanır namert kaçır” ve “hasret eken hüsrân biçer” atasözlerinden yararlanılmıştır.

Sabredenler muradına ermişler

...

Gün doğmadan neler doğar

...

(V., s.139)

Sabah Ola Hayır Ola adlı şiirde “gün doğmadan neler doğar” atasözünden yararlanılmıştır.

Affetme suçumu ey sevgi seli,

Beşerim, şaşarım, insanlık hali,

...

(V., s.119)

Dostlar Başına başlıklı şiirde “beşer şaşar” sözünden faydalanılmıştır.

Sanma yanına kalır işlediğin cinayet

Eden bulur sevdiğim, eden bulur nihayet.

...

(V., s.37)

Günleri adlı şiirde “eden bulur” atasözünden yararlanılmıştır.

Kimin ahı kime kalır

Bir mesel var eden bulur

Çeker aheste aheste...

...

(V., s.74-75)

Aheste Aheste adlı şiirde “kimsenin ahı kimsede kalmaz ve alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste” atasözünden yararlanılmıştır

Fırtına biçersin ey rüzgar eken

Borcunu faizle öder geciken

...

(S.K., s.38)

Başedemezsin şiirinde “rüzgar eken fırtına biçer” atasözünden yararlanılmıştır.

...

Sen misin mazlumun ahını alan,

...

Kendi düşen ağlamazmış, sus artık;

(Y.E.Y., s.113-114)

Hak Ettin adlı şiirde “alma mazlumun ahını... ve kendi düşen ağlamaz” atasözünden yararlanılmıştır.

...

Bilseydim sükutun kar olduğunu

Sebep mi olurum dargın gitmene

...

(Y.E.Y., s.118-119)

Bilseydim şiirinde “söz gümüşse sükut altındır” atasözünden yararlanılmıştır.

...

Ne Şam’ın şekeri, ne esmer yüzün;

Gönlümden aşkını boşadım bugün

...

(Y.E.Y., s.190)

Ne Şam’ın Şekeri! adlı şiirde “ne Şam’ın şekeri arabın yüzü” atasözünden telmih yolu ile de yararlanılmıştır.

Hikmetinden sual olmaz Tanrı’dan

Eser beklenir mi senin üstüne?

...

(Y.E.Y., s.68-69)

Senin Üstüne adlı şiirde “Allah’ın hikmetinden sual olunmaz” atasözünden yararlanılmıştır.

Nice güzellik yapıp denize atmışız biz

Balık bilmese bile Halik bilir diyerek

...

(S.K., s.69)

Er Kişi Kadri adlı şiirde “iyilik yap denize at, balık bilmezse halık bilir” atasözünden yararlanılmıştır.

4.7.2. Deyimler

Genellikle gerçek anlamından uzaklaşmış birden çok sözcükten oluşan, bir kavramı ya da durumu karşılayan kalıplaşmış sözcük gruplarına deyim denir. “Deyimlerin amacı, bir kavramı ya özel kalıp içinde, ya da çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir.”(Aksoy, 1993: 41). Temelde konuşma dilinin ve belli oranda düzyazının bir söyleyiş kolaylığı olan deyimlerden sairler de şiirlerinde zaman zaman yararlanmıştır. Deyimlerin şiirsel söyleyişe doğallık ve içtenlik kazandırdığı anlam aktarma noktasında metne/saire yardımcı olduğu yadsınmaz bir gerçektir.

Cemal Safi şiirlerinde birçok kez deyimlerden yararlanır. Bu kullanımlar şiirin ahengini arttıracak şekilde kullanılır. Konuşma dilini sıkça şiirinde kullandığını belirttiğimiz Cemal Safi, konuşma dilinin bu söyleyiş biçimini kendi üslûbuyla harmanlayarak zenginleştirmeye çalışmıştır. Safi deyimlerden farklı şekillerde yararlanır. Kimi şiirlerinde deyimleri kullanırken deymi tam şekli ile kullanırken kimi şiirlerinde ise deyimleri şiir içerisinde değiştirerek kullanır. Safi kimi şiirlerde deyimleri günlük kullanımı içerisinde ele alır. Kimi şiirlerde de halkın yaşam tarzını ifade eden deyimlere ve söyleyişlere yer verir. Safi’nin kullandığı deyimler ruh halini anlatan, durum ifade eden deyimlerdir. Safi şiirlerindeki temayı daha da güçlendirmek için sık sık bu deyimlerden yararlanır. Bu deyimler duygu içerikli bir anlatıma sahip olup şiirlerdeki yoğun duygu anlatımına büyük katkı sağlar. Bu kısımda Safi’nin şiirlerinde sıkça işlediği deyimlere örnek verildi:

Körün yaşı misali denk gelmek

Körün taşı misali talihim şaşmaz sanma
Son nefeste bir gonca dilşad eder bülbülü

...

(Yaban Gülü, K.K.K., s.48)

Kan kusup kızılık şerbeti içmek

Hicranınla kan kustum kızılık suyu dedim
Neler çektim bir sen bil, bir ben, bir Allah bilsin

...

(Bana Kurşunlar, K.K.K, s. 77)

Kendini beğenmiş

Görenler kendini beğenmiş sansın,
Sen böyle havalı pozla güzelsin.

...

(Güzelsin, V., s.41)

Felekten bir gece çalmak

...
Felekten bir gece çalıp biraz da
Gülmeyi denedim, sensiz olmadı...

...

(Sensiz Olmadı, V., s.21)

Şeytana uymak, canına kıymak

...

Vicdanım elvermez şeytana uysam
Ağlarsın, kıyamam, canıma kıysam

...

(Sensiz Bahar, V., s.22)

Gözleri arkada kalmak, günaha girmek

Git ki siyah gözlerin arkada kalmasınlar

...

Günahıma girmeden, katilim olmadan git!...

(Git, V., S.19-20)

Saçının teline kıymamak

Sana değil, saçının bir teline kıyamam

...

(Rüyalarım Olmasa, V., S.18)

Emrine amade olmak

...

Aklım aşkın her emrine amade

...

(Küçümsemek Yakışmıyor, K.K.K., s.43)

Burnu havalarda gezmek (dolaşmak)

...

Böyle burnu havalarda

Gezemezsin gezemezsin

...

(Yeter Artık, V., s.70)

Körü körüne inanmak

...

Körü körüne kandiğın

...

(Gönül Ağırma Ağırma, V., S.77)

Canına tak etmek

Çekil git, canıma tak ettin yeter

...

(Hatırasıdır, V., s. 185)

İki dirhem bir çekirdek giyinmek

...

İki dirhem bir çekirdek giyerdim

...

(Ben Böyle Değildim Senden Öncesi,

Y.E.Y., s.188)

Boynunun borcu olmak

Sen benim boynumun borcu değilsin

...

(Yıldız Falı, Y.E.Y., s.191)

Ateşten gömlek giymek

...

Ateşten gömleği giyelim gitsin

...

(Ayrılık Nikahı, Y.E.Y., s.142)

Har vurup harman savurmak

...

Ömrümü har vurup harman savurdum

...

(Ey Garip Dostumun Eski Karısı, Y.E.Y., s.62)

Yüzünü kara çıkarmak

...

Sen kara çıkardın kendi yüzünü

...

(Bu Aşkı Sen Vurdun, V., s.108)

Ekmeği taştan çıkarmak

...

Ekmeğini taştan çıkarır gönlüm

Kralını baştan çıkarır gönlüm

...

(Uğurlar Olsun, S.K., s.41)

Sırta kadem basmak

...

Hüner saydın sırta kadem basmayı

...

(Hüzün Adres Değiştirir, S.K., s.39)

Üstüne gül koklamak

...

Nasıl gül koklarsın benim üstüme

...

(Sabıkam Çıktı, S.K., s.19)

Elini verirken kolunu kaptırmak, ağzından çıkanı kulağın duyması

...

Elini verirken gidecek kolum

...

Ağzından çıkanı duyması gerek

(Gerek, S.K., s.40)

Vurduğu yerde gül bitmek

Vurduğun her yerden gül biter sanma

...

(Yar Olamadın, S.K., s.45)

El ayak dolanmak, dili dolanmak

...

Karşında elim ayağım dolanır

...

Seni gördüğüm an dilim dolanır

...

(Zulüm Dolanır, S.K., s.32)

Canına tak etmek, günah çıkarmak

...

Tak etti canıma yetti demişsin

...

Günah mı çıkarır medeni yasa

...

(Medeni Yasa, S.K., s.30)

Elpençe divan durmak

...

Tek senin huzurunda elpençe divan durdum

(Zaptı Rapta Gelmezdim, K.K.K.,

s.25)

Zalime bel bağlamak

...

Zalim zebaniye bel bağlayarak

...

(Murat İçin, K.K.K., s.45)

Konuşma dilini sıkça şiirinde kullandığını belirttiğimiz Cemal Safi, konuşma dilinin bu söyleyiş biçimini kendi üslûbuyla harmanlayarak zenginleştirmeye çalışmıştır. Deyimlerin şiirsel söyleyişe doğallık ve içtenlik kazandırdığı anlam aktarma noktasında Cemal Safi'ye yardımcı olduğu yadsınmaz bir gerçektir.

4.7.3. İkilemeler

İkilemeler şiir dili içerisinde şairler tarafından sıklıkla kullanılır. Bu kullanım şiir de ele alınan temaya ahenk katmak için kullanılır. “Bir dilin söz varlığı içinde yer alan ve biçim bilimin (Morphologie) uğraşı alanına giren ikileme olayında bir sözcüğün doğrudan doğruya tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut zıt olan ya da sesleri birbirine benzeyen

iki sözcüğün art arda kullanılması, sıralanması söz konusudur.”(Aktaş, 1996: 539). İkileme, şiirdeki anlatımın gücünü artırmak, şiirdeki ele alınan temanın anlamını pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla şiirde kullanılabilir.

Cemal Safi, diğer şairler gibi dilimizin olanaklarından biri olan ikilemelerden, anlamı pekiştirmek, abartmak, zenginleştirmek, genişletmek ya da çoğaltmak için sıkça yararlanmıştır.

Her ne kadar şair öncelikle anlama katkısıyla ikilemeleri kullansa da, ses, sözcük ve söz öbekleri ile gerçekleştirdiği ikilemeler, dolaylı olarak şiirine bir musikî, ahenk kazandırmıştır.

Cemal Safi’nin şiirlerinin yapısı içinde ikilemelerin önemli bir işlevi vardır. İlk bakışta dikkati çekecek kadar şiir metninde öne çıkan ikilemelerle şair, şiirine duygusal, lirik bir söylem kazandırmıştır. Şiirlerde ikilemenin dize başlarında ve dize sonlarında yinelenmesi ile ahenk değerini de yanına alan ikilemeler sayesinde ahenk, şiirin bütününe yayılma imkânı bulmuştur.

Çoğunlukla aynı sözcüğün tekrarı ile oluşturulan ikilemeleri yeğleyen şair, zıt anlamlı tekrarlar oluşturulan ikilemelerden hiç yararlanmamıştır. Aynı sözcüğün yinelenmesi daha çok ahenge hizmet ederken zıt anlamlıların yinelenmesini öncelikle anlama katkısı ile değerlendirmek doğru olacaktır. Buradan Cemal Safi’nin ikilemeleri salt ses değeri açısından kullandığı sonucu çıkarılmamalıdır. Eş ya da yakın anlamlı her türlü sözcükle kurulan ikilemelerin Safi’nin şiirlerine asıl katkısının anlam boyutunda olduğunu ilkin belirlemeliyiz.

Cemal Safi şiirlerinde aşk, sevdâ, özlem, pişmanlık vb. gibi temaları ele alırken ikilemelerden yararlanarak anlatıma güç katar. Safi, yukarıda da belirttiğimiz gibi anlamı pekiştirmek için aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşturulan ikilemelerden yararlanır.

...

Lime lime olur paralanırım,
Komam yollarında taş taş üstüne

...

(Yakarım Ayşe, V., s.174)

...

İki gözüm iki taşlın
Akar aheste aheste

...

(Aheste Aheste, V., s.74)

...

Büyülü bakışların tir tir titretti beni,
Kaşla göz arasında ateşe itti beni

...

(Yoksa Düşeceğim Ben, V., s.118)

...

Gelse de ecelle burun buruna
Sakınmasın canı, canan uğruna

...

(Murat İçin, K.K.K., s.46)

...

Seni sürüm sürüm süründürürdüm
Ben senin korkundum sen bilmiyordun

...

(Sen Gelmiyordun, K.K.K., s.21)

...

Her sayfamda hatta her satırımda
Yazılısın, cilt cilt kitabım artık...

(Kitabım Artık, Y.E.Y., s.255)

Müsrif dilin israf etti sevgimi
Harcaya harcaya bitirdi gitti

...

(Bitti Gitti, K.K.K., s.58)

...

Seni dinlemekten güzel şey mi var?
Çölde şırıl şırıl akan su kadar.

...

(Telefonda Sen, Y.E.Y., s.44)

...

Güzüm seninle bahar, gözüm seninle aydın
Seninle pırıl pırıl, ıslıl ıslıl her taraf...

...

(Seni Sevmemek İsrâf, V., s.164)

...

Aşk elinden az buz darbe almadı
Yaraları kırka çıktı, neyleyim!...

(Kılavuzum Karga Çıktı Neyleyim!, V., s.165)

...

Vesileyi at bir yana
Sevişelim kana kana

...

(Fark Eyledim, V., s.188)

...

Kenardan köşeden borç yiye yiye
Servetim yük olmaz oldu kediye

...

(Kış Gelmez Oldu, S.K., s.64)

...

Hıçkır hıçkır, çığlık çığlığa
Martılar misali ötüşün olsun
Peşimde koşuştur soluk soluğa

...

(Dönüşü Olmayan Gidişin Olsun, K.K.K., s.83)

Sana aşkla dokunmak ilmek ilmek örülmek

...

Sana can çekişmek ölmek ölmek dirilmek

(Ölmek Dirilmek, K.K.K., s.88)

...

Safi burcu burcu söyler
Tatlı sözü falcı söyler

...

(Yeter Artık, V., s.70)

...

Oku oku diye ısrar ettiğim
Mutluluk şarkımdın sen bilmiyordun

...

(Sen Gelmiyordun, K.K.K., s.21)

...

Sevmesem dünyanı ters döndürürdüm

Seni sürüm sürüm süründürürdüm

...

(Sen Gelmiyordun, K.K.K., s.21)

Her mevsim ilkbahar dudaklarında

Kütür kütür kirazlığı özledim

...

(Özledim, K.K.K., s.38)

İzin verin son aşkım güzün olsun efendim

Deseniz çile çile çekerim bile bile

(Efendim, K.K.K., s.57)

...

Kölen olam dünya ahret

Dile dile öğretmenim

...

Kapılmadın terör denen

Yele sele öğretmenim

...

Yürüdün ecel üstüne

Bile bile öğretmenim

...

Çekilesi halay değil

Çile çile öğretmenim

...

Senden mahrumların sonu

Köle köle öğretmenim

...

Ağarttın kara tahtayı

Sile sile öğretmenim

...

Talih yolun açık olsun

Güle güle öğretmenim...

(Öğretmenim, K.K.K., s.129-130)

Yukarıda verilen örneklerden de görüldüğü üzere Cemal Safi şiirlerinde aynı kelimelerin tekrarı yolu ile oluşan ikilemelerden yararlanır. Sanatçının bu kelime tekrarları ve ikilemelerden ahenk unsuru olarak yararlandığı görülmektedir. Cemal Safi şiirlerinde kimi zaman ikileme kullanarak anlatımı güçlendirir. Bu yolla anlatıma ahenk katmış olur.

4.7.4. Zıt Yapılı Yineleme

Zıt yapılı yinelemeler şiire ahenk katmak için kullanılan bir yöntemdir. Zıt yapılı yineleme, “Aynı mısra ya da art arda gelen mısralar içinde kelimelerin zıt yapılarının kullanılmasıyla ortaya çıkan yineleme türüdür.” (Özünü, 1982: 120). Şair, şiirin ritmik özelliklerini oluştururken diğer yinelemelerin yanı sıra zıtlıklardan da faydalanarak anlam yapısını daha belirgin hale getirmiştir.

Cemal Safi şiirlerinde zıt kavramları vurguyu kuvvetlendirmek ifadeyi zenginleştirmek, ele alınan temaya güç katmak ve okuyucuda dikkat uyandırmak amacıyla kullanmıştır.

...
Tebessümü yüzüme çok görüyor matemim
Güldüğümü gösteren tek resim sende kalmış

(Sende Kalmış, S.K., s.11)

...
Değil im sen benim yüzümü kara
Saçımı ak ettin ciğerin yansın

(Ciğerin Yansın, K.K.K., s.79)

...
Ateşe su dedim göz göre göre
Aklım zavallıydı duyguma göre

(Bilsen, S.K., s.18)

Bugün yalan dünya yarın ahiret

Sen imdat etmezsen kime giderim

...

(Nasıl Öderim, S.K., s.22)

...

Alnımda bahtımın yüz karası var
Benim ak yazımı sen çaldın hırsız

(Hırsız, K.K.K., s.71)

...

Bana bahar verdin kendin kendin kışladın

Ben azar bekledim sen alkışladın

...

(Nasıl Öderim, S.K., s.22)

...

Seninle cehennem ödöldür bana

Sensiz cennet bile sürgün sayılır!...

...

(Vurgun, Y.E.Y., s.32)

Ak kağıt üstüne kara kalemle

Sözün incisini dizenlerdenim

...

(Tufan Öncesi, Y.E.Y., s.21)

...

Seninle olunca dağ tepe dümdüz

Sensiz bütün yollar yokuştur bana

...

(Tasadüf Eseri, S.K., s.34)

...

Vadesi yakına eğleme meyil

Sen sen ol zamanı zengine eğil
Ben gibi hüznölü hazanla değil,
Sen taze baharla, yazla güzelsin...

...

(Güzelsin, Y.E.Y., s.53)

...

Ettiğin sevabı hayrı unutup
Girdiğin günahı sayması gerek

...

(Gerek, S.K., s.40)

...

İlkbahar, yaz, derken, hazanım soldu,
Murada ermeden miadım doldu.

...

(Ayşen, Y.E.Y., s.81)

...

Sen varsan mutluluk yoksan elemsin
Sen varsan neşemsin yoksan çilemsin

...

(Ya Eşimsin Ya Katilim, S.K., s.55)

...

Doğmanı bekledim battığın yerden
Dönmeyi bilmedin gittiğin yerden

...

(Sensiz Olmadı, Y.E.Y., s.38)

...

Zakkum bile bitmez, ne Nilüfer'i!

Çölde çiçek yetişir mi sevdiğim?...

...

(Ne Nilüfer'i, Y.E.Y., s.182)

...

Artık akıllandım uslandım derken

Yeniden çıldırttı sözlerin beni!...

...

(Esrar Tütüyordu!, Y.E.Y., s.78)

...

Seni seçilmez gören gönül gücümü yendim

Vuslatından ziyade, hasretini beğendim

...

(Mesih'in Olacağım, K.K.K., s.23)

...

Ben ki saraya sığmaz zaptı rapta gelmezdim

Tek senin huzurunda elpençe divan durdum

...

(Zaptı Rapta Gelmezdim, K.K.K., s.25)

...

Tarafsız esmedi aşk denen imbat

Seni abat etti beni harabat

...

(Yazı Mı Bunlar, S.K., s.21)

Cemal Safi, şiirin ritmik özelliklerini oluştururken diğer yinlemelerin yanı sıra zıtlıklardan da faydalanarak anlam yapısını daha belirgin hale getirmiştir. Bu zıt yapılı yinlemeler şiirde ele alınana temaya güç katar, anlamı daha da kuvvetli bir ifade haline getirir. Cemal Safi şiirlerde işlediği aşk, sevdâ, özlem, pişmanlık, ayrılık, sitem ve beddua gibi temaları ele alırken yukarıda verilen örneklerde olduğu gibi bu temaları kuvvetlendirmek için zıt yapılı yinlemelerden sık sık faydalanır.

4.7.5. Argo İfadeler

Argo şiir dili içerisinde şairler tarafından farklı şekillerde ve düzeylerde kullanılan bir anlatım biçimidir. “Argo değişik ihtiyaçlar dolayısıyla ortak dilin dışında farklı ifade imkanları getiren ve zümreden zümreye farklılık gösteren bir alt dildir. Zaman zaman argonun kavramları ortak dilde kullanım sahası bulabilir.”(Özarslan, 2003: 839). Şair ve yazarlar kimi zaman içten ve etkili bir söyleyiş yaratmak için bu dile başvurmuşlardır. Cumhuriyet dönemi şiirinde de bazı şairler şiirlerinde argo ifadelerle yer vermişlerdir. Edebiyatımızda Can Yücel, Salâh Bırsel gibi isimler bu alanda dikkat çekicidir. Hiçbir zaman aşırıya kaçmamakla birlikte şiire biraz humor biraz alay katmak ve bunların da ötesinde anlamı kuvvetlendirmek ve şiire ahenk katmak için Safi’de de şiirlerinde argo kullanmıştır.

Cemal Safi kimi şiirlerinde argo ifadeler kullanır. Bu kullanımlar şairin kendi tasarrufuna ait olan ifadelerdir. Cemal Safi kendisi ile yapılan bir röportajda şiirde argo kelime kullanımına dair şunları dile getirmektedir:

“...Argodan kasıt ahlak dışı kelimelerse, şiirde böyle kelimelere yer vermek tabii ki abesle iştigal olur. Ama hicivde kullanırsın. Neyzen de kullanmıştır. Şair Eşref’te kullanmıştır. Efendime söyleyeyim Namık Kemal, hepsi kullanmıştır. Namık Kemal’in bir şiiri vardır, yani küfür bu kadar asil edilir. Emniyet müdürü Hüseyin Paşa’ya yazıyor...” (Bolat, 2010: 80).

Cemal Safi şiirlerinde hakaret içerikli sözcükler kullanmaz ancak şiirlerinde argo ifade edilebilecek kelimelere yer verir. Bu kelimeler Safi’nin şiirlerine ayrı bir ahenk katar. Bu tarz argo ifadeleri genelde şair sevgiliye sitem ederken kullanır.

Motorlu trendin eski fırtına,
Macera taşırdın gönül yurduna
Şimdi hurdalıktan farksız ardına,
Az vagon takmadın sen yok musun sen!...

(V., s.137)

Sen Yok Musun Sen şiirinde şair argo ifadelerden yararlanarak sevgiliyi hicveder.

Gelirsem görünme, kendini gizle,
Seni yağmalarım, yerim bu hızla!
...
Afedersin bazen sapıtıyorum
...

Böyle saçma sapan laf ediyorum,

(Y.E.Y., s.44)

Telefonda Sen adlı şiirde şair yağmalamak ve yemek argo ifadelerine yer vermiştir. Ayrıca sapıtmak ve saçma sapan laf etmek gibi argo ifadelere de yer verilmiştir.

Sarhoşsan kapını çaldığım anda,
Fahişeler gibi açık saçıkısan!

...

(Y.E.Y., s.45)

Ya Evde Yoksan şiirinde fahişeler gibi olmak... argo ifadesi kullanılmıştır.

Ben beni ateşten zincire vurdum,
Bir yosma narına kastım kavurdum,

...

(Y.E.Y., s.62)

Ey Garip Dostumun Eski Karısı şiirinde şair yosma kelimesini kullanmıştır.

Unvanın duyulup, dile düşünce
Lakabını yosma takarlarsa dön.

...

(V., s.55)

Dön adlı şiirde de şair yosma argo ifadesini kullanır.

İflasın eşiğine geldi başım seninle,
Bir kuş kadar aklımı neden çok gördün bana?

...

(V., s.112)

Müstehak Gördün Bana adlı şiirde şair kuş kadar akıllı olmak argo ifadesine yer vermiştir.

Bir zaman aşk için çok kapı çaldım
Hepsinden ağzımın payını aldım

...

(S.K., s.58)

Layık Değilim adlı şiirde şair ağzımın payını almak argo ifadesine yer verir.

Kahpe felek keyfinden katmer kınalar yaksın

...

(K.K.K., s.33)

Zafer Zevki şiirinde şair kahpe felek ve kına yakmak gibi argo ifadeler kullanır.

Bir yiğidin gücü netsin bin puşt

...

Kimi arsız, kimi hırsız dayısı

Kimi çakal, kimi dağın ayısı

(K.K.K., s.74-75)

Tuzak Kurmuş Yar Bana adlı şiirde şair puşt, arsız, hırsız, çakal ve ayı gibi argo kelimelere yer verir.

Arslan rolü yakışmıyor çakala

...

(S.K., s.20)

Rücu adlı şiirde de amiyane bir söyleyişten yararlanılmıştır.

...

Fahişe oldu bakire sırlar

Seni sevdiğimi öğrenmedin mi

(S.K., s.23)

Öğrenmedin mi? Adlı şiirde şair yine amiyane bir deyişten yararlanarak bu ifadeyi argo biçiminde kullanmıştır.

...

Kralını baştan çıkarır gönlüm

(S.K., s.41)

Uğurlar Olsun adlı şiirde şair baştan çıkarmak argo ifadesine yer verir.

Yol geçen hanına döndü yatağın

...

(S.K., s.59)

Bakkal Defteri adlı şiirde şair yol geçen hanına dönmek argo ifadesine yer verir.

...

Gemi azıya almış koşuyor enflasyon

Kiminde yamalı don kiminde Paris losyon

(S.K., s.63)

Yiğidin Alın Teri şiirinde şair amiyane ifadelere yer verir. Gemiye azıya almak argo ifadesini kullanır.

Sıra bende diye kırıtp durma

...

Öyle sinsi sinsi sırtıp durma

(S.K., s.95)

Yeni Yıla Serzeniş adlı şiirde şair kırıtp durmak ve sırtıp durmak argo ifadelerine yer vermiştir.

...

Budur enayiden farkımız bizim

(K.K.K., s.22)

Farkımız adlı şiirde şair enayi argo kelimesini kullanır.

Sesini duyduğun anda densizin

...

Önünde eğilip seviyesizin

(K.K.K., s.45)

Murat İçin adlı şiirde densiz ve seviyesiz gibi argo kelimelere yer verir.

Kaç kere sapıttım kaç kez dağıttım

...

(K.K.K., s.67)

Asker Ettin Beni adlı şiirde şair sapıtmak argo deyişine yer vermiştir.

Eşekler Fransızca konuşursa şaşmayın

...

(K.K.K., s.119)

Demektir adlı şiirde şair amiyane bir tabire yer vermiştir.

Havva'da senin gibi kazık atmış Adem'e

...

Koskoca Ankara'da dallama mı yok yavrum

(K.K.K., s.109)

Yavrum adlı şiirde şair kazık atmak ve dallama argo ifadelerine yer vermiştir.

Aldırma iç güzelim sana aşüfte diyen

...

(K.K.K., s.104)

Namus Kefili şiirinde şair aşüfte argo tabirini kullanmıştır.

Yukarıdaki şiirlerde geçen argo sözcük ve deyimler ilk bakışta kaba bir söyleyiş gibi algılanabilir. Fakat aşırıya kaçılmadığı için, bu doğal söyleyiş biçimi, üzerinde durulan kavramların olumsuzluğu yönünde okuyucuyu ani ve etkin bir şekilde sarmaktadır.

4.7.6. Sapmalar

Dilde sapma en genel ifade ile dildeki kelimeler üzerinde şahsi tasarruflarda bulunmaktır. Şiir dilinde yapılan her sapma şiire ahenk katma maksadı ile yapılır. Sapma şairin bilinçli olarak yaptığı bir durumdur. “Bu terim, şairlerin çok defa şuurlu olarak, bazen de kâfiye ve vezin gibi mecburiyetler sebebiyle dilde ses, şekil ve sözdizimi bakımından bazı değişiklikler yapmalarını anlatır.”(Aksan, 1999: 62). Şiirde sapma farklı şekillerde olabilir. “Şiirlerde seste sapmalar, genellikle bölge ağızlarının şiir diline girmesiyle veya şairin ölçü gereği kelimelerde bazı sesler üzerinde tasarrufta bulunmasıyla görülen değişikliklerdir.”(Tiken, 2007: 88). Dilde sapma özellikle şiir dilinde meydana gelen bir durumdur.

“Sapma (ing.deviation) adıyla ele alınan konu, gerek kelimelerin ses ve biçim özelliklerinde, gerek dilin sözdizimi açısından niteliklerinde bilinçli olarak değişikliklere gitmeyi, dilde bulunmayan yeni kelime ve anlatım biçimlerini kullanma eğilimini içerir. Sanatçı bu eğilimle dile yeni bir güç kazandırmayı, göstergeleri ses ve anlam açısından daha etkili kılmayı, okuyucunun zihninde yeni tasarımlar ve duygu değerleri oluşturmayı amaçlar.”(Aksan, 1999: 166).

Cemal Safi bütün şiirlerinde kelimeler üzerinde şahsi tasarruflarında bulunmaz. Safi şiirlerin de kelimeler üzerinde dilbilgisi kurallarının dışına çıkmaz ve kelimelerin yazımına dikkat eder. Şiir diline genel olarak kullandığı özel isimlerin dışında yeni kelimeler eklemeyiz. Şiirlerindeki kelimelerde imla ve noktalama kurallarına uyar. Özel isimlere gelen çekim eklerini ayırır. Özel adların büyük harfle başlaması kuralına dikkat eder ve itina gösterir. Şiirlerinde İstanbul Türkçesinin ağız özelliklerini dikkatle kullanır. Bölge ağızlarını ve şive özelliklerini şiir dilinde kullanmaz. Şair şiirlerinde ölçü gereği kelimelerde sesler üzerinde değişiklikte bulunmaz. Şiir dilinde yeni kelimeler türetmez. Şiirlerinde edebiyatımızda daha

çok Servet-i Fünun döneminde ve İkinci Yeni şiirinde görülen alışılmamış bağdaştırmalar kullanmak yoktur.

Mısra başlarında büyük harf kullanır. Büyük bir sıklıkla şiirlerinde noktalama işaretlerine uyar.

Cemal Safi yalnızca birkaç şiirinde seste, kelimedede ve yazımda sapmalara uğrayan tasarruflar yapar.

Tesettürün umudumu yoruyo
Aç desende açamıyom türbanlım
Aşk ateşin canevimi sarıyo
Kaç desende kaçamıyom türbanlım
...

(K.K.K., s.15)

Türbanlım adlı şiirde şair bazı kelimelerde sapma yapmıştır. Şimdiki zaman eki olan –yor ekini –yo ve –yom şeklinde kendi tasarrufunu kullanarak yazmıştır.

Dinlemiyor ferman gönül küheylan
Yaşımı başımı kakma Ceylanım
Ben sana kıyamam hele ki Ceylan
Avlamam canını sıkma Ceylanım
...

(K.K.K., s.41)

Ceylan adlı şiirde şair noktalama işaretlerinde sapma yapmıştır. Özel isme gelen çekim eki ayrılmamıştır.

Gene ilk buse de tutulsun dilim
...

(K.K.K., s.38)

Özledim adlı şiirde şair yine kelimesi yerine gene kelimesini kullanarak kelimedede sapma yapmıştır.

Yütüldüm diyorsan aşk da kumar ya
...

(Y.E.Y., s.104-105)

Şair yütüldüm kelimesini kendi tasarrufuna göre kullanarak kelimedede sapma yapmıştır.

Cemal Safi şiirlerinde çarpıcı bir anlatım yakalayabilmek için dilbilgisi kurallarına aykırı tasarruflarda bulunmaz. Şair, şiirlerini Türkçenin bütün kurallarını göz önüne alarak oluşturmasına rağmen birkaç yazım hatası da yapmıştır. “Cemal Safi’nin şiirlerinde imla kurallarında bazı yanlışlıklara da rastlamak olası. Ancak bu hataların tashihten kaynaklandığını, şaire değil baskıya ait hatalar olduğunu düşünmekteyiz.”(Yılmaz, 2010:164). Şiirlerinde yazım ve imlaya bu kadar dikkat eden şairin bazı kelimelerde yaptığı hatalar ona bağlanacak hatalar değildir.

Bunca güzellik sende, sendedir merhamet te
Terk etme kaderime, ne olur, insaf et te

(V., s.118)

Mahkum etti ıssırganla yatıya

(V., s.165)

Şükür Allahıma ki dertten şiir üretip

(S.K., s.83)

İsrarına isyan etti yüreğim

(K.K.K., s.54-55)

Bunların dışında Cemal Safi şiirlerinde seste, kelimedede ve yazımda imla ve noktalama kurallarına uyar ve kişisel tasarrufunu şiirlerine yansıtmaz. Yazımda kurallara uyar. Kelimeler üzerinde şahsi tasarruf yapmaz. Şiirleri dilbilgisi açısından kurallara uygunluk gösterir. Cemal Safi şiirlerinde ses bilgisi kurallarına dikkat eder, kelimelerin yazımında ünlü düşmelerini göz ardı etmez.

4.8. Mısra Yapısı

Şiirde yapıyı meydana getiren her bir satıra mısra ya da dize denir. Mısra anlamlı en küçük nazım birimidir. Bu, bir şiirin parçası olabileceği gibi, kendi içinde bağımsız bir bütün de olabilir. Şiirde sözcük ve sözcük gruplarının yinelenmesi şiirin ses açısından etkileyciliğini ve akılda kalıcılığını artırır.

Cemal Safi’nin aşkı ve aşkın yaşattığı çeşitli halleri şiirlerinde anlatırken genelde bu duygu ve düşünceler bir mısra içerisinde tamamlanır. Cemal Safi’nin şiirlerinde mısralar büyük bir çoğunlukla dördlük oluşturur. Cemal Safi dördlüklerle kurulu bir nazım şekli ile şiirlerini yazar. Şiirlerinde ve mısralarında ahenk ve ritim unsurları yer alır. Cemal Safi’nin şiirlerinde genel olarak anlatılmak istenen duygu ve düşünceler bir mısra içerisinde söylenir.

Safi'nin şiirlerinde tekrarlanan mısralar ve tekrarlanan kelimeler geniş bir yer tutar. Bazı şiirlerinde her dördlüğün sonunda tekrar eden mısralar yer alır. Bazı şiirlerinde bu tekrar eden mısralar her dördlükten ya da her bentten sonra ikişer dize halindedir. Cemal Safi bu tekrar eden mısralar ile şiirine ahenk katar. Kimi zaman tekrar eden bu mısralar anlamı güçlendirir. Bazı şiirlerinde ise tekrar eden kelimelere yer verir. Bu tekrar eden kelimelerde şiire güç katar.

Tekrarlar, şiir içerisinde ahengi sağlayan önemli unsurlardan biridir. Kelimenin değişik yerlerde yinelenmesiyle oluşan ahenk, ritmik bir hava yaratır ve dizelerin insan zihnindeki yerini kalıcı hale getirir. Tekrarların hemen hemen bütün çeşitlerini kullanan Safi, bu bakımdan oldukça zengin manzumeler kaleme almıştır.

Tekrarlanan mısralar Türk şiirinde şairler tarafından sıkça kullanılan bir durumdur. “Mısra tekrarları, Türk şiir geleneğinde örneklerine rastlanabilen bir durumdur. Divan şiirinde tekrar mısralarına musammatlar da yer verilir. Mısraların aynen tekrar edildiği musammatlara, mütekerrir musammat adı verilir ve tekrar edilen mısralara nakarat adı verilir.” (İpekten, 1999: 84). Mısra tekrarları Halk Şiirinin önemli bir özelliğidir. Mısra tekrarları Halk şiirinde ahenk unsurlarının başında gelir. “Halk şiirinde de görülen mısra tekrarları özellikle türkülerde karşımıza çıkar. Her bendin sonunda yinelenen nakaratların yer aldığı bölüme bağlama ya da kavuştak denir.” (Dilçin, 2013: 289). Türk şiirinde mısralar arasında, gerek mısra başı, gerek ortası ve sonunda ses, hece ve kelimelerin tekrar edilmesi eski Türk şiir geleneğinin bir uzantısıdır.

Mısraların tekrar edilmesi, Safi'nin şiirlerinde dikkat çekecek bir yoğunluktadır. Tekrarlanan bu mısralar Safi'nin kendi tasarrufuna aittir. Cemal Safi mısra tekrarlarıyla hem şiirinin anlatımını güçlendirmiş hem de şiirin tamamında öne çıkarmak istediği ifadeleri vurgulamıştır. Bu tekrarlar anlatıma şiirsel bir güç katmıştır. Cemal Safi'nin şiirlerinde sevdâ konusu dile gelirken, aşık sevdasını anlatırken tekrar eden mısralarla aşığın sevgiliye olan sevdası daha güçlü bir anlatımla dile gelir. Özlem, sitem, pişmanlık, hayıflanma, beddua gibi temalar ile ilgili şiirlerde de tekrar eden mısralar bu anlatımları daha da kuvvetli hale getirir ve anlatıma ahenk katar.

Cemal Safi genel olarak türkû formuna uygun olarak yazdığı şiirlerde mısra tekrarlarına başvurur;

İçimde sen söyler sen konuşursun
Sen aşkı anlatan şiir dilimsin

Aklına ne sorar ne danışsın
Ya benim eşimsin ya katilimsin
...

Gözyaşı dilersen gelme yanıma
Ağlamak yakışmaz benim şanıma
Ya erdir murada ya kıy canıma
Ya benim eşimsin ya katilimsin
...

(Y.E.Y., s.98)
son mısra tekrarı ile

Safi bentlerle yazdığı şiirlerinde de mısra tekrarı yapar;

Yetişir ellerle cirit attığın
Yetişir dertlere hedef ettiğin
Yetişir sabrımı telef ettiğin
Yetişir kalbimi kırdığın yeter
Çözmeni bekleyen bilmece benim
Bu gece benimsin bu gece benim
...

(S.K., s.56)
son iki mısra tekrarı

İncelt beni, yücelt beni. öv beni!...
Halı gibi; kilim gibi, döv beni!...
Döv beni! Döv beni! Yine döv beni!...

(V., s.51-52)

Dünya gözüyle görmek hüner diye bekledim,
Hüner diye bekledim, hüner diye bekledim.,.

(V., s.31)

Yukarıdaki örneklerde şair son dizelerde aynı kelimelerin tekrarını yapmıştır.

Tekrarlanan kelimeler Safi'nin şiirlerinde öne çıkan hususlardan biridir. Şiirlerde tekrar edilen kelimeler şairin kişisel tasarrufunun bir sonucu olarak görülmektedir. Şair, kelime tekrarlarıyla hem anlatımı güçlendirmiş, hem de öne çıkarmak istediği ifadeleri vurgulamıştır. Aynı zamanda bu tekrarlar, ikilemelerde olduğu gibi, anlatıma şiirsel bir güç

katmıştır. Kelime tekrarlarının bir kısmı vurgu için eylemlerin yinelenmesiyle oluşturulmuştur. Safi'nin şiirlerin de tekrar eden kelimeler mısra başında ve mısra sonunda yer alır.

Mısra başı tekrar Türk şiirinin her döneminde kullanılan bir yöntemdir. Mısra başı tekrar “(...)art arda gelen dizelerin baş tarafında bulunan kelime ya da kelime grubunun tekrar edilmesiyle oluşur(...)” (Aksan, 2006:220). Ön yineleme şiire farklı bir ritim ve ahenk katar. Yinelemelerin birçok şeklini kullanan Safi, zaman zaman ön yinelemeden de faydalanmıştır. Bu yineleme ile şair şiirde ele aldığı temaya güç katar ve daha da ahenkli hale getirir.

Cemal Safi'nin birçok şiirinde örneğine rastladığımız söz sanatını örneklendirelim;

Gün oldu katıksız hapiste yattım,
Gün oldu abdestsiz pis pis de yattım,
Gün oldu korkudan kabusta yattım,
Gün oldu yattığım yeri unuttum.

(Y.E.Y., s.237)

Şiir başlarında yer alan kelime tekrarları şiire ahenk katarak şiirin müzikalite değerini artırır. Cemal Safi, şiirlerinde oluşturduğu rahat havayı kullandığı tekrarlarla daha da pekiştirmiş ve şiirin ritmini artırmıştır. Her dörtlük başında kullandığı yinelemelerle şiir, akılda kalıcılığı bakımından oldukça etkili olmuştur.

Ne diye kendini bana bildirdin!
Ne diye yüzümü ayca güldürdün!
Ne diye her sabah beni öldürdün!
Ne diye her gece yarattın beni!

(V., s.115)

Görüldüğü gibi şair, aynı sözcükleri her dizenin başında tekrar etmiştir. Aynı dörtlük içinde dört kez yinelenen sözcükler, şiirin anlamını kuvvetlendirerek şiire farklı bir hava katmıştır. Mısra sonu tekrar “(...)dize sonlarındaki sözcüklerin diğer dizelerde de aynı şekilde sonda tekrarlanmasına art yineleme, diğer adıyla “epistrophe(...)” denir.(Yılmaz, 2010: 395). Art yineleme ön yineleme gibi şiirin anlatım gücünü artıran, ritmik olarak coşkusunu yükselten tekrar şeklidir. Art yineleme, şiirin anlatımını güçlendirmenin yanı sıra şiire konu olan duygunun vurgulanmasında da önemli bir unsurdur.

Cemal Safi çoğu şiirinde mısra sonu tekrarlarla yer verir. Şair tarafından bu durum şiirdeki temaya güç katmak için yapılır.

On binde bir kula kısmet olsam da
Kadrimi bilmedin nimet olsam da
Ben senin başına rahmet olsam da
Sen benim dağıma kar olamadın

(Y.E.Y., s.224)

Şiir sonlarında yer alan kelime tekrarları şiire ahenk katarak şiirin müzikalite değerini arttırır. Cemal Safi, şiirlerinde oluşturduğu tekrarlarla anlamı ve ahengi daha da pekiştirmiş ve şiirin ritmini arttırmıştır. Her dördlük başında kullandığı yinelemelerle şiir, akılda kalıcılığı bakımından oldukça etkili olmuştur.

Canan için canıma eziyetim var benim
Mecnuna gıpta eder vaziyetim var benim
Şükür Allah'ıma ki dertten şiir üretip
Halimi arz edecek meziyetim var benim...

(Y.E.Y., s.256)

Cemal Safi tekrar eden kelimeler ile şiire ahenk katar ve şiirin müzikalite değerini arttırır. Tekrarlar, bu şiirler içerisinde ahengi sağlayan önemli unsurlardan biridir. Kelimenin değişik yerlerde yinelenmesiyle oluşan ahenk, ritmik bir hava yaratır ve dizelerin insan zihnindeki yerini kalıcı hale getirir.

Cemal Safi'nin şiirlerinde yinelemeler oldukça fazla yer tutar. Bunlardan biri olan mısra tekrarını da birçok şiirinde görebiliriz. Ancak bu tekrarlar, şiiri rutinleştirmek yerine esere ritmik olarak bir tekerleme havası katmış bununla da kalmayıp eserde verilmek istenen duyguyu ikinci kez tekrar ederek pekiştirmiştir.

4.9. Edebi Sanatlar

Edebi sanatlar şiirdeki anlama ahenk katar ve şiir dilini kuruluktan kurtarır. Şiirde amaç bilinen bir temayı nesirden farklı bir dil ve üslup ile okura sunmaktır. Bunu gerçekleştirebilmenin en önemli yolu şiirde edebi sanatlardan yararlanmaktır.

Edebi sanatlar, anlatıma güç vermesi ve geniş çağrışımlara imkân sağlaması bakımından önemlidir. Şiir, etkili bir anlatım sağlama arayışının sonucu olarak edebî sanatların yoğunlukla yer aldığı bir edebî türdür.

Cemal Safi'nin şiirlerinde dil sade ve duru olduğu gibi bir o kadar da şiir dili üsluplu ve edebi sanatlarla örülüdür. Safi'nin şiir dili işlenmiş bir dildir. Safi şiirlerinde aşkın sevdasını, özlemini, sitemini, pişmanlıklarını, hayıflanmalarını, beddualarını dile getirirken edebi sanatlardan yararlanır. Safi şiirlerinde özellikle abartma, kişileştirme, benzetme, zıtlık, hatırlatma, seslenme vb. gibi sanatlardan yoğun bir şekilde yararlanır. Bu edebi sanatlar yolu ile şiirde anlatımı kuvvetlendirir ve şiirlerine ahenk katar.

Bu çalışmada Cemal Safi'nin şiirlerinde geçen edebi sanatlar en çok kullandığı sanattan en az kullandığı sanata doğru ele alınmıştır.

Abartma sanatı (mübalağa) “bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir şeyi ya olamayacağı bir biçimde anlatmak ya da olduğundan pek çok ve pek az göstermektir.”(Dilçin, 2013: 447). Sanatçı bununla okuyucunun zihninde iz bırakmayı, onu etkilemeyi amaçlar. Burada amaç, şairin içinde bulunduğu duygu yoğunluğunu, heyecanı anlatmasıdır. “Mübalağa duyguları anlatmak için hayatın hemen her kademesinde başvurulmuş bir anlatım tarzıdır. Bu şekilde insanlar kendilerini daha iyi anlattıklarına inanırlar.”(Gönel, 2011: 176). Cemal Safi şiirlerinde sıklıkla abartma sanatına yer verir. Şiirlerde aşk ve sevdâ dile gelirken, sitem, hasret, pişmanlık, hayıflanma ve beddua gibi temalar ele alınırken anlatımı kuvvetlendirmek için Safi abartma sanatına başvurur.

...

Bir gül için bülbülün saçlarını yolduğu,
Aşkın harman olduğu o mevsim sende kalmış.

...

(Y.E.Y., s.161)

Şiirdeki bu dörtlükte şair sevgiliye olan hasretini dile getirirken abartma yaparak bülbülün saçlarını yolduğunu söyleyerek özleminin ağırlığını anlatmaya çalışır.

Sevmek şöyle dursun sensiz baharı
Yaşamak ölmekten hazin geliyor.
Kapanmış sabahın bütün yolları,
Geceler ömründen uzun geliyor...

...

(Y.E.Y., s.39)

Şiirde şair sevgiliye olan özleminin ağırlığını anlatırken abartma sanatından yararlanır. Yaşamak aşık için ölmekten beter, geceler ise dertlerden dolayı ömründen uzundur.

Hikmetinden sual olunmaz Tanrı'dan,
Eser beklenir mi senin üstüne?
Hesaba vurulsa kulda güzellik,
Rakam eklenir mi senin üstüne?

...

(Y.E.Y., s.68)

Şiirde şair sevgilinin güzelliğini, en değerli ve aşık için kutsal oluşunu abartma sanatına başvurarak anlatır. Şair sevgilinin Tanrı'nın en güzel eseri olduğunu abartma yaparak anlatır.

Hatırlatma sanatı (telmih) “Herkesçe bilinen bir olaya, ünlü bir kişiye bir inanca ya da yaygın bir atasözüne işaret etmek, onu anımsatmaktır.”(Dilçin, 2013: 461). Çağrışıma dayanan bu sanatta anımsatılan şey uzun uzadıya açıklanmayıp bir iki sözcükle ifade edilir. Hatırlatma sanatında, anlatılan duygu ile işaret edilen olay arasında gizli bir benzetme söz konusudur. Cemal Safi şiirlerinde sık sık hatırlatma sanatına başvurur. Sevdanın, hasretin, sitemin dile geldiği şiirlerde şair hatırlatma yoluyla şiirdeki anlatıma güç katar.

...

Aşkınla tutuşan, keremdim sana
Aslıdan çok ettin ciğerin yansın

...

(K.K.K., s.79)

Şiirde şair sevgiliye en ağır beddualarını dile getirir, ona karşı yaşadığı aşkı Kerem'in aşkına benzetmektedir. Safi Kerem ile Aslı hikayesine hatırlatma yaparak şiirin anlamına güç katar.

Bazı gün Mecnun'um bazı Ferhad'ım
Bazı gün göklerde çınlar feryadım

...

(K.K.K., s.70)

Şiirde şair sevgiliye olan sitemini dile getirirken, yaşadığı acı ve ıstıraplardan dolayı kendisini Ferhat ve Mecnun ile eş tutar. Şair şiirde hatırlatma yolu ile şiirin temasına ahenk katmıştır.

...

Girdiğin her yeri yakar mısın sen

Cengiz mi, Timur mu, Atilla mısın?

...

(K.K.K., s.63)

Şiirde şair sevgilinin vefasızlığını, kıymet bilmezliğini anlatır. Şair sevgilinin gaddarlığından bahsederken onu bu yönüyle Cengizhan'a, Timur'a ve Atilla'ya benzetir.

Sevgim var Karun'un serveti kadar

Hepsini yoluna sermeye geldim

...

(Y.E.Y., s.48)

Şiirde şair sevdasının büyüklüğünü anlatmaya çalışır. Bu durumu anlatmak içinde hatırlatma sanatına başvurur. Karun'un servetine telmih yapar.

Zıtlık sanatı (tezat) "İki düşünce, duygu ve hayal arasında birbirine karşıt olan nitelikleri ve benzerlikleri bir arada söylemektir. Bir şeyin birbirine karşıt görünen özelliklerini bulup çıkarmak da zıtlık sanatına girer." (Dilçin, 2013: 449). Tezat sanatı aralarında ilgiden dolayı, birbirine zıt kavramları bir arada kullanmaktır. Birbirine karşıt düşüncelerin, kavramların, duyguların bir arada kullanılmasıdır. İki karşıt düşüncenin bir arada söylenmesidir.

Cemal Safi şiirlerinde anlatıma güç katmak için zıtlık sanatına yer verir. Bu edebi sanat yolu şiirde işlenen temaya ahenk katılır.

...

Her gece bir yerden vuruyor beni,

Sağ salim sabaha çıkamıyorum....

...

(Y.E.Y., s.59)

Şiirde şair sevgiliye olan hasretini dile getirir. Her gece aşığın dertleri artarak devam eder ve sabaha kavuşmayı bekler.

...

Bazı gün batarken, bazı gün şafak

Sökerken kıyılır gönül nikahı...

...

(Y.E.Y., s.60)

Şiirde şair sevgiliye olan sevdasını dile getirir ve tezat sanatını kullanarak anlatıma güç katar. Güneşin batması ve şafak kelimeleri arasındaki zıtlık sanatı anlatıma ahenk katmıştır.

...

Tebessümü yüzüme çok görüyor matemim,
Güldüğümü gösteren tek resim sen de kalmış.

...

(Y.E.Y., s.161)

Şiirde şair sevgiliye olan özlemini dile getirir. Şiirde tebessüm ve matem kelimeleri arasında zıtlık sanatı yapılarak şairin perişanlığı anlatılmaya çalışılmıştır.

Yerden göğe kadar haklısın kat kat
Dene her cevri zulümden öte,
Duyun edebiyat, tanısin lügat,
Yazsin unvanını zalimden öte
...

(V., s.121)

Şiirde şair sevgilinin kendisine yaptığı eziyetten söz eder ve onun zalimliğini anlatır. Artık sevgili şair için zalimdir ve şiirde yer ve gök kelimeleri arasında zıtlık sanatı yapılarak sevgilinin zalimliğine dair anlatım kuvvetlendirilmiştir.

...

Ettiğin sevabı hayrı unutup
Girdiğin günahı sayması gerek

...

(S.K., s.40)

Şiirde şair sevgiliye dair pişmanlıklarını dile getirir. Günah ve sevap kelimeleri arasında zıtlık sanatı yapılarak şair sevgilinin vefasızlığını ve kendisine yaptığı yanlışları anlatmaya çalışır.

Benzetme sanatı (teşbih) “Sözü etkili bir duruma getirmek için aralarında çeşitli yönlerden ilgi bulunan iki şeyden benzerlik bakımından güçsüz durumda olanı nitelikçe daha üstün olana benzetmektir.”(Dilçin, 2013: 405). Benzetme sanatı, sözü daha etkili ve gözle görünür kılmak amacıyla kullanılan bir mecaz türüdür.

Safi şiiirlerinde anlama ahenk katmak için ve ele aldığı temayı güçlendirmek için benzetme sanatından yararlanır. “Cemal Safi'nin şiiirlerinde karşılaştığımız benzetmeler, çoğu zaman günlük hayattan ve halk şiiiri unsurlarından alınır. Burada benzeyen unsur çoğunlukla sevgili ya da âşıktır. Benzetilen unsurlar ise tanıdık unsurlardır. Burada şairin beslendiği kaynakların da tesirini göz önünde bulundurmak gerekir. O içinde yaşadığı, özümselediği bir kültürü yansıtır.”(Yılmaz, 2010:167). Safi benzetme sanatından yararlanırken Halk şiiiri geleneğinden de fazlasıyla yararlanır.

Ettiği yemini bozdu senin ki
Unuttu deseler inanır mısın?
Haylaz çocuk gibi azdı senin ki
Dağıttı deseler inanır mısın?...

...

(V., s.127)

Şiiire ait dörtlükte şair sevgiliye dair pişmanlıklarını dile getirir ve artık sevgiliden vazgeçtiğini anlatmaya çalışır. Şair kendisini yaptıklarından ötürü haylaz bir çocuğa benzetir.

Her mevsim ilkbahar dudaklarında

...

Gül teninde beyazlığı özledim

(V., s.38)

Şiiirde şair sevgiliye olan hasretini dile getirirken benzetme sanatından faydalananarak sevgilinin vasıflarını benzetme yaparak över. Şair sevgilinin dudaklarını “ilkbahar dudaklarında” ve tenin “gül teninde” ifadeleri ile tabiattan yararlanarak benzetme sanatı ile anlatmaya çalışır.

O ne ince oya, ne zarif nakış?
Kız seni işleyen nasıl tıgımış ki?
O nasıl şavkımak, o nasıl bakış?
Hangi çölde böyle güneş doğmuş ki?...

(V., s.32-33)

Şiiirde sevgili değişik varlıklara benzetilir ve methedilir. Şair sevgilinin vasıflarını benzetme sanatını kullanarak anlatmaya çalışır. Şair sevgiliyi güneşe benzeterek onu över.

Vücudu mermerden, yüzü kamerden
Korkarım kapacak beli kemerden

Gözleri zümrüte sesi bülbüle
Rekabet ediyor güle esmer ten"

(K.K.K., s.92)

Şiirde şair sevgiliyi methederken onu değişik varlıklara benzetir. Şair sevgilinin vücudunu, belini, gözünü, sesini, tenini benzetme sanatını kullanarak metheder.

Şavkıma dur mu desem, şafak mı, nur mu desem
Öyle bir söküyor ki bildiğin gibi değil.
Dudak mı nar mı desem, volkan mı, kor mu desem.
Öyle bir yakıyor ki bildiğin gibi değil.,.

(V., s.35)

Şiirde de şair sevgilinin dudaklarını nara, volkana ve kora benzeterek benzetme sanatından yararlanır ve şiire ahenk katar.

Boy fidan, göz badem, dudak kirazlık,
Ne şairlik koydun, ne de kurnazlık.
Kız gözüm kamaştı o ne beyazlık?
Hangi eller böyle sütü sağmış ki?

Bu dörtlükte de şair sevgiliyi metheder ve onun vasıflarını başka varlıklara benzeterek yüceltir. Şair benzetme sanatından faydalanarak sevgilinin vasıflarını metheder.

Kişileştirme sanatı (teşhis) “İnsan dışındaki canlı veya cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmektir.”(Dilçin, 2013: 440). Bu sanatta hayvanlara, bitkilere ve diğer varlıklara insana özgü özellikler verilerek ifade daha çekici hâle getirilir, duygular daha güzel anlatılır.

Cemal Safi kimi şiirlerinde kişileştirme sanatından da faydalanır. Bu sanat ile şiirlerine güç katar ve anlamı daha da ahenkli hale getirir.

İklimler çileme çare bulmuyor,
Mevsimler halimi sormuyor Ayşen.
Sakiler derdime derman olmuyor,
Şarkılar yaramı sarmıyor Ayşen...

...

(Y.E.Y., s.81)

Şiire ait yukarıdaki dördlükte şair sevgiliye karşı hasretini içtenlikle dile getirir. Şair kişileştirme sanatından faydalanarak iklimleri, mevsimleri ve şarkıları hasret acısına ortak eder.

Kadehler açıyor dostla aramı
Kimse dinlemiyor sarhoş dramı
Şarkılar değişiyor gönül yaramı
Her telden bir başka hüznün geliyor...
...

(V., s.22)

Şiire ait dördlükte özlemini dile getiren şair kadeh ve şarkı kelimelerinde kişileştirme sanatı yaparak özlem acısı anlatılmaya çalışılır.

...
Duysun edebiyat, tanısın lügat,
Yazsın ünvanını zalimden öte.
...

(V., s.121)

Şiire ait ilk kısımda şair sevgiliye dair sitemlerini dile getirir. Edebiyat ve lügat kelimelerinde kişileştirme sanatı yapılarak şairin cefasına ortak olmaları sağlanmıştır.

Seslenme sanatı (nida) “Şairin çok duygulanması veya heyecanlanmasıyla olayları ve varlıkları göz önüne getirip “ey”, “hey” gibi ünlemlerle onlara seslenmesidir.”(Dilçin, 2013: 453). Seslenme sanatı olarak da bilinen hitap; sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme demektir. Şair; bir insana seslenebileceği gibi bir hayvana, bitkiye, organa veya varlığa da seslenebilir. Böylelikle şiirin bedeni olarak gösterilebilecek olan yapıya canlılık verme, onu harekete geçirme gibi bir işlev yapılmış olur.

Cemal Safi kimi şiirlerinde sevdasını dile getirirken yahut sevgiliye sitem ederken seslenme sanatından faydalanır. Bu kullanımlar şiire güçlü bir eda katar. Safi özellikle sevgiliye sitem ettiği şiirlerinde seslenme sanatını kullanarak hislerini daha da kuvvetli bir şekilde ifade etmeye gayret eder.

Ey lav volkan dudaklı sen ey gözleri afet
Hiçbir zaman benim olma yeter ki va'det
...

(S.K., s.81)

Şiirde şair sevgiliye seslenir. Şair sevgiliye ey diye seslenerek bir duyarlılık oluşturmaya çalışmıştır. Şair sevgilinin vasıflarına seslenme sanatını kullanarak seslenir. Şair sevgiliden beklenti içerisinde.

Ey gönlümün illeti ahir zaman afeti!

Kes gel artık riyakar rakibimle ülfeti

(K.K.K., s.34)

Şiirde şair sevgilinin vefasızlığını seslenme sanatını kullanarak anlatmaya çalışır. Şair sevgilinin rakibi ile olan muhabbetini istemez ve sevgiliye seslenerek bu muhabbete son vermesini ister.

Hey gözü aşk renkli, sesi ahenkli

Hey ceylan bilekli şiir yürekli

(K.K.K., s.101)

Şair “hey” ünlemi ile sevgiliye seslenir. Sevgilinin vasıflarını överken şair seslenme sanatından yararlanır.

Hangi cellat kıydı beline böyle

Bre zalim kemer nasıl boğmuş ki

(Y.E.Y., s.50)

Şair şiirde halk şiiri geleneğindeki işlenişe benzer bir şekilde seslenme sanatından faydalanır. “Bre” ünlemi ile şair zalim kemere seslenerek sevgilinin belini incittiğinden bahseder.

Soru sorma sanatı, (istifham) “Bir şeyi öğrenmek ve cevap almak maksadıyla muhabata soru sormak sanatı değildir. Ancak ifadeyi güzelleştirmek, bir fikri vurgulamak, söze nezaket, doğallık ve içtenlik katmak, dikkat çekmek, bir fikrin muhatap tarafından düşünülmesini ve kabul edilmesini sağlamak gibi sebeplerle soru sormak bir sanattır.”(Coşkun, 2007: 195). İstifham hayret, şaşırma, hüznün, nefret gibi değişik duyguların etkisi ile ortaya çıkan bir sanattır. Şair, okuyucunun dikkatini çekmek için bu duygularını soru şekline getirerek sanat yapar. İstifhamda sanatçı soru sorar, ama bu sorusuna cevap beklemez, çünkü sorunun cevabını kendisi bilir. Soru ile amacı yukarıda da belirttiğimiz gibi heyecan ve duyguları açığa çıkarmaktır.

Cemal Safi şiirlerinde soru sorma sanatını sıklıkla kullanır. Safi’nin şiirlerinde sorulan sorular genel anlamda bilinmedik bir duruma yönelik cevap alınmak için sorulan sorular değildir. Safi’nin bu sanatı kullanmadaki amacı şiirde ele alınan temalara güç katmaktır.

Cemal Safi bu sanatı genel olarak sitem, pişmanlık, hiciv gibi temaları ele alırken kullanır. Safi şiirde ele aldığı bu temaları daha da kuvvetlendirmek için bu sanattan faydalanır. Şairin bu sanattan yararlanmasının asıl amacı bilmediği bir soruya cevap almak değil, sevgilinin sitemini dile getirmek ve yaşanan hayal kırıklıklarını ve pişmanlıkları anlatırken anlatımı vurgulamaktır.

...

Kaç kere verdiğim karardan döndüm
Kaç kere gördüğüm zarardan döndüm
Kaç kere ettiğim firardan döndüm
Kaç kere sapıttım kaç kez dağıttım

...

(K.K.K., s.67)

Şiirde şair sevgilinin vefasızlığını ve vurdumduymazlığını anlatmaya çalışır. Şair soru sorma sanatını kullanarak sevgiliden gördüğü kötülükleri anlatmaya çalışır. Şair sevgiliden gördüğü zararları dile getirir. Şair “kaç kere” ifadelerini her mısra başında tekrar ederek yaşadığı kötü durumları ifade eder. Aslında şair bu ifadeler ile sevgiliden herhangi bir cevap beklemez. Şairin bu soruları sormasının asıl maksadı yaşadığı eziyetleri dile getirmektir. Bu sanat ile şair anlatıma ahenk katar ve yaşadığı duyguları vurgular.

...

Ne diye koşturdun beni izinden!
Ne diye çıkarttın aklın sözünden!
Ne diye damlayken sildin gözünden!
Ne diye akmadan kuruttun beni!

...

(V., s.115)

Şair bu şiirde sitemini sorduğu “ne diye” soruları ile dile getirmeye çalışır. Şair sevgilinin siteminden yakınmaktadır. Sevgilinin umursamazlığı da dile getirilir. Şair sevgiliden cevap beklemek için bu soruları sormaz. Şair cevabını bildiği halde anlatıma ahenk katmak için sevgiliden gördüğü vefasızlığı, sitemini soru sorarak vurgular.

...

Ne kadar kolaymış esirin olmak!

Tesadüf eseri bakışmış sana.

...

(V., s.68)

Şiirde şair sevgilinin aşkına karşılık vermemesinden yakınıır. Şair sevgiliye esir olmaktan dolayı çaresizdir. Şair bu çaresizliğini ise “ne kadar” sorusu ile vurgulayarak anlatmaya çalışır. Şair sevgiliden yana beklenti içerisinde ancak sevgiliden karşılık göremeyince ona olan sitemini ve kırgınlıklarını dile getirir. Şair sevgiliye karşı beslediği sevdasına içlenmektedir ve yaşadıklarından dolayı pişmanlık duymaktadır. Şair soru sorma sanatını kullanarak bu anlatımları güçlendirir.

...

Hiç mi takılmadım akıl oltana

Hiç mi rastlamadın parkta yatana

...

(S.K., s.23)

Şair bu şiirde soru sorma sanatını kullanarak sevgiliye olan sitemini dile getirir. Şair sevgiliye karşı beslediği duygularına karşı beklenti içerisinde. Şair “hiç mi” sorusunu sorarak sevgiliye sitem etmektedir. Sevgilinin umursamazlığı şairin derin bir üzüntüye sokmaktadır. Soru sorma sanatını kullanan şair sevgilinin vefasızlığını dile getirir. Burada da şair yine yukarıdaki örneklerde olduğu gibi soru sorma sanatını cevap beklemek için kullanmaz. Amaç anlatımı daha da ahenkli bir hale getirmektir.

Yukarıda verilen metin örneklerinde olduğu gibi Cemal Safi soru sorma sanatını cevap bekleme gayesi ile sormaz. Şairin bu sanatı kullanmadaki gayesi temaya ahenk katmak ve temayı vurgulamaktır.

Tekrar (tekrir) *sanatı* da Cemal Safi’nin sıklıkla kullandığı bir sanattır. Tekrar sanatı şiirde bir bölümün tekrar edilmesidir. Bu şiire ahenk kazandırır. Tekrar sanatı, şiirde müzikaliteyi sağlayan ve anlama vurgu yapan bir anlatım yoludur. Tekrir, “Heyecana bağlı bir sanattır. Sanatkarı etkileyen varlığın bir noktası daha çok dikkati çeker ve heyecan verir. O nokta artık heyecanın ağırlık merkezi olmuştur. Heyecan çeşitli aralıklarla o nokta üzerinde döner durur. İşte bu etkileyici noktaya tekrar tekrar dönüşler, tekrar (tekrir) sanatını meydana getirir.”(Kocakaplan, 2014: 145). Tekrar sanatı, bazı söz ve söz gruplarının belirli aralıklarla

tekrarından doğan ve ahengin anlamla bütünleşmesiyle birlikte, poetik bir fonksiyon icra eden ve iletinin etkili bir biçimde sunulmasını sağlayan bir edebi sanattır.

Cemal Safi'nin şiirlerinde tekrar kısımları mısra yapısı bölümünde ele alınmıştır. Bu kısımda ise bu tekrarlar şiirde edebi sanat boyutuyla incelenecektir. Bu tekrarların şiire kattığı anlam ve sanat boyutuna bakılacaktır. Bu tekrarların şiirde ele alınan temalara nasıl katkılar yaptığına değinilecektir.

Cemal Safi, şiirlerinde sözcük veya sözcük öbeği tekrarlarına oldukça fazla başvurur. Bu tercihinde tekrar sanatını kullanma isteğinden ziyade şiirlerine ahenk kazandırma gayretinin daha fazla etkili olduğu söylenebilir.

Cemal Safi şiirlerinde aşk, vb. gibi temaları ele alırken tekrar sanatının özelliklerinden yararlanır. Bu tekrarlar ile Safi şiire ahenk katar. Safi bu tekrar sanatı yolu ile şiirdeki anlamı daha da vurgulu bir hale getirir.

Meydan mı verirdim bu ayrılığa!
Bilseydim bu kadar zor olduğunu.
Bilseydim dünyanın böyle karanlık,
Bilseydim bu kadar dar olduğunu...
...

(V., s.49)

Bu dizelerde Cemal Safi “bilseydim” sözcüğünü tekrar ederek tekrar sanatının gücünden yararlanmış. Sanatçı, burada aynı durumun, aynı şeylerin devam ettiğini, tekrarlandığını anlatmak için “bilseydim” sözcüğünden yararlanmış, okuyucunun dikkatini buraya çekmeye çalışmıştır. Şair özlemin kendi ruh dünyasında yaşattığı ağırlığı anlatırken tekrar sanatından yararlanarak bu durumu daha da derin bir şekilde anlatmaya çalışır.

...
Git vaktini ziyan etme boşuna
Git Allah'ın selameti başına

(S.K., s.47)

Şair dizelerde sitem ve pişmanlık olgusuna dikkat çekmek için “git” sözcüğünün tekrarından yararlanmış. “Git vaktini ziyan etme boşuna” ve “git Allah'ın selameti başına” diyerek sevgiliye sitemini dile getiren şair, git sözcüğünü yineleyerek okuyucunun dikkatini “sitem ve pişmanlık” temasına çekmiştir. Şair sevgiliden sevdasına karşılık görmek ister ancak bu beklentisi gerçekleşmeyince umudunu keser ve sevgiliye “git” diyerek bu durumu anlatmaya çalışır.

...
Yetişir ellerle cirit attığın
Yetişir dertlere hedef ettiğin
Yetişir sabrımı telef ettiğin
Yetişir kalbimi kırdığın yeter
...

(S.K., s.56)

Şair “yetişir” sözcüğünü tekrar ederek bu sanatın gücünden yararlanmıştır. Sanatçı, burada yaşadığı sevgiliye duyduğu sitemin durumunu, aynı şeylerin devam ettiğini, tekrarlandığını anlatmak için “yetişir” sözcüğünden faydalanmıştır. Şair şiirde sevgiliye duyduğu ağır sitem duygusunu dile getirmeye çalışır. Şair sitemin kendi ruh dünyasında yaşattığı ağırlığı ifade ederken tekrar sanatından yararlanarak bu durumu daha da derin bir şekilde anlatmaya çalışır. Şair sevgiliden birçok eziyet gördüğünü anlattığı mısralarda, tekrar sanatından yararlanarak yaşadığı ıstırapları ifade eder. Şair ayrıca sevgiliye kendisine yaşattıkları için de hicveder.

...
Kahpeliği reva görmüş yar bana
Sofra diye tuzak kurmuş yar bana
...

(K.K.K., s.74)

Yukarıda örnek olarak verilen şiirde şair sevgiliyi en ağır bir şekilde hicveder. Şair sevgiliye karşı beslediği duygularına karşılık sevgiliden ağır ihanetler gördüğünü dile getirir. Şair kendisine yapılan ihaneti anlatırken tekrar sanatından yararlanarak sözün etkisini güçlendirmek amacıyla, üzerinde yoğunlaştığı mısrayı arka arkaya yineleyerek, dikkatleri mısra anlamı üzerine çekmek ister. Şair “sofra diye tuzak kurmuş yar bana” mısrasını şiirin her bendinin sonunda tekrar ederek şiirdeki anlamı daha da vurgulu hale getirmeye çalışır.

4.10. Armoni

Armoni, “Bir dizeyi oluşturan kelimelerdeki ünlü ve ünsüzlerin kalınlık-incelik, düzlük- yuvarlaklık, sertlik-yumuşaklık ve uzunluk-kısalık bakımından birbiriyle uyum meydana getirmeleridir.”(Tural, 1988, 230). Armoni şiirin bütününde veya mısra, bent gibi herhangi bir biriminde, aynı seslerin birden çok kullanımıyla oluşur. Şiirde ahenk aracı sayılan ses tekrarları şiirin anlamını pekiştiren, vurgu değeri taşıyan bir işlev de üstlenir.

“Cemal Safi'nin şiirlerinde bazı sesleri sık kullanmaktadır. Bu şiirlerin şarkı sözü olarak değerlendirildiğini de göz önünde bulundurursak, şiirde musikiyi sağlamak bakımından da ses tekrarlarının önemli olduğu görülmektedir. Seslerin sık tekrarlanması, şiirde bir şarkının nağmelerini duyma imkanını da sunar. Bu seslerin şiirlerde lirizmi ön plana çıkardığı da görülür. Ahenk unsuru olarak da önemli olan ses tekrarları, Cemal Safi'nin şiirlerinin bestelenmesine de adeta birer şarkı havasında olması temin eder.” (Yılmaz, 2007:172).

Cemal Safi, şiirlerinde ahenk öğelerini göz önünde bulundurarak onların müzikal bir kimliğe bürünmesini sağlar. Armoninin söylemi ritimli sürelerle ayırmak ve bu öğeler arasında benzerlik izlenimi yaratmak olarak iki temel işlevi vardır. Cemal Safi, pek çok şiirinde armoniden yararlanarak, anlam ve ses değeri arasındaki çağrışım uyumu aracılığıyla, şiirindeki musikiyi ve ifade zenginliğini artırmaya çalışmıştır.

Aliterasyon “Bir dizede veya devam eden dizeler içinde aynı sessiz harflerin tekrarlanmasına aliterasyon denir.”(Hastaoğlu, 2010:104). Şiirlerinde zaman zaman aliterasyonu ahenk oluşturu bir yöntem olarak seçen Cemal Safi, bu yolla şiirini ritim özelliği bakımından arttırır, şiirdeki müzikalite değerini de yükseltir.

Kırdığın kadehte kalan ömründen
Ağlarsın içtiğin yılları bilsen
Sayende sararıp solan ömründen
Ağlarsın biçtiğin dalları bilsen (k-l-s)
(S.K., s.18)

Yukarıdaki örnekte “k”, “l”, ve “s” sesleriyle elde edilen aliterasyona dayalı bir ahenk söz konusudur.

Yıldızlara baktırdım, fallarda çıkmıyorsun,
Seni görmem imkansız rüyalarım olmasa.
Pencereden bakmıyor, yollara çıkmıyorsun;
Seni görmem imkansız rüyalarım olmasa... (l-m)
(V., s.12-13)

Bu örnekte ise şair “l” ve “m” sesleriyle elde edilen bir ahenk vardır.

Düşlerimde incitsem günlerce uyuyamam,
Sana değil, saçının bir teline kıyamam.
Yıllar sonra dönsen de nerde kaldın diyemem;
Seni kırmam imkansız rüyalarım olmasa... (m-n)
(V., s.12-13)

Şu satırlarda ise şar “m” ve “n” seslerinin tekrarına dayalı bir aliterasyon ile şiirde ahenk elde etmeye çalışır.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi Cemal Safi, aliterasyonu uygularken, mısra veya şiirin manasını ağırlıklı olarak üzerinde taşıyan belirli bir sesi değil de birden fazla sesi belli aralıklarla tekrarlayarak ahengi yakalamaya çalışır.

Asonans “Bir dize veya birkaç dizedeki seslilerin tekrarlanmasıdır. Tek bir sesin yinelenmesi, şiirde ahengin canlı olmasını önler. Ancak farklı seslerin bir arada kullanılması, şiire müzikal bir değer katar. Seslerin kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık uyumu adeta bir melodi gibi inişli çıkışlı bir ahenk yaratır.”(Hastaoğlu, 2010: 106). Asonans, genellikle aliterasyonla birlikte yapılır. Kelimelerde vurguyu taşıyan aynı ünlünün tekrarından doğacak ahengi yakalamak için şair ve yazarlar bu sanata başvururlar. Kelimelerdeki söz özelliklerine dayalı olduğundan bu sanat söz sanatları arasında sayılır. Şairin özel bir amaçla bu sanata başvurması sebebiyle de düşünceye bağlıdır.

Herkes beni ayrı söyler ayrı der
Ben sırrımı sezdirmeyen sihirim
Çıkışım da akışım da aynı yer
Kalpten doğup kalbe akan nehirim (e-i-i)
(Y.E.Y., s.257)

Yukarıdaki şiirde şair “e”, “i” ve “ı” ünlülerini tekrar ederek şiirde ahengi elde etmeye çalışır.

Ne kadar zulmetsen ah etmem sana,
Her iki cihanda gül kana kana...
Seninle cehennem ödündür bana,
Sensiz cennet bile sürgün sayılır!... (a-e)
(V., s.11)

Bu örnekte de şair “a” ve “e” seslerinin tekrarı yolu ile şiirde ahenk elde etmeyi amaçlar.

Yakılacak yara bu
Yandırır diye içtim
Dudakların şarabı
Andırır diye içtim (a-ı-e-i)
(S.K., s.15)

Bu şiirde de şair “a”, “ı”, “e” ve “i” seslerinin tekrarı ile ahenk elde etmeye çalışır.

Yinelenen seslerin ortaya çıkardığı musiki ile muhteşa, şiirdeki duygu, düşünce atmosferi ve bunun ötesinde sezdirilmeye çalışılan imaj arasındaki sıkı irtibatı metne şiiriyet kazandıran özellikler arasında saymamız gerekir. Bu bakımdan Cemal Safi şiirlerinde ses tekrarı yolu ile şiirine ahenk katar ve şiirin müzikalite değeri artmış olur.

4.11. Şiirlerde Noktalama İşaretlerinin Kullanımı

Şiir, noktalama işaretlerinden bağımsız olarak vardır. Şiirsel düzeni oluşturan, onun noktalama işaretleri ile karşılıklı varoluş biçimi değildir.

“Şiirde noktalama imlerinin gerekli olup olmadığı sorusuna kesin bir yanıt vermek güçtür. Çünkü şiirde noktalama imlerinin konumu, düzyazıdan ayrı olarak, ozanların kendi şiir anlayışlarına, şiir bilimsel yaklaşımlarına göre değişiklik gösterebilir. Yazım kurallarını uygulama konusunda ozanın göreceli bir özerkliği vardır. Sözelimi “nokta”, genel kural olarak, bitmiş bir tümenin sonuna konur. Ama “şiir tümcesi” için böyle bir kesinlik söz konusu olamaz.”(<https://www.birgun.net>, 12.05.2018).

Cemal Safi şiirlerinde ele aldığı temalarda sık sık noktalama işaretlerinden faydalanır. Bu kullanımlar Cemal Safi’nin şiirlerinin ayırt edici özelliklerinden birisidir. Noktalama işaretleri şiirdeki temalara ahenk katar. “Sanatçının şiirlerinde en fazla kullanılan noktalama işaretleri soru işareti ve ünlem işaretidir. Soru işareti çoğu zaman cevabı bilinen sorularda vurgu yapmak için ya da sitem ifade eden mısralarda karşımıza çıkar.”(Yılmaz, 2007: 161). Yukarıda da değinildiği gibi Cemal Safi şiirlerinde soru işaretini sıklıkla kullanır. Bu kullanımlar şiirdeki anlatıma ahenk katar. Safi genel olarak cevabını bildiği durumlarda soru işaretini kullanır. Safi soru işaretini sevgiliden bilmediği sorulara cevap almak için kullanmaz. O ele aldığı temaya ahenk katmak için bunu yapar. Soru işareti özellikle sitem ve sevgiliden şikayet temasını içeren şiirlerde sıklıkla kullanılır.

Söyle vicdanı kara söyle gönlü fukara

Aman aman bir şarkı işittin mi şu ara?

(K.K.K., s.34)

Bana Ağlar Şuara şiirinde şair sevgilinin vefasızlığını anlatırken soru işareti yoluyla anlatımı güçlendirmeye çalışır. Şairin amacı burada bilmediği bir soruya cevap almak değildir. Şairin asıl amacı sevgilinin vefasızlığını daha da derin bir şekilde dile getirmektir.

Seni gören küheylan ipini kopartmaz mı?

...

Yanılda aşıklar kervanına katmaz mı?

(K.K.K., s.96)

Aşıklar Kervanı adlı şiirde şair sevgilinin güzelliğini ve etkileyiciliğini anlatırken soru işaretini kullanır.

Her gece rüyamda işin ne senin
Seni izlemeye mecbur muyum ben?
Gözümde yağmurun yaşın ne senin?
Seni özlemeye mecbur muyum ben?
...

(V., s.111)

Mecbur Muyum Ben? şiirinde şair sevgiliye olan sevdasını sitem ederek dile getirir. Şair bu duygularını anlatırken soru işaretinden yararlanarak anlatıma ahenk katar. Şair yukarıdaki örnekte her mısra sonunda soru işaretini kullanarak anlatımı daha da kuvvetlendirir. Yine burada da asıl amaç bilinmeyen sorulara cevap almak değil, şiirde işlenen duyguları daha da ahenkli bir anlatım ile aktarmaktır.

Ne alıp vermediğin vardı senin benimle?
Neden bu ıstırapı müstehak gördün bana?
...
Bir kuş kadar aklımı neden çok gördün bana?

(V., s.112)

Müstehak Gördün Bana şiirinde şair sevgiliye kendisine yaptığı kötülükler için sitem ederken soru işaretinden yararlanır. Şair sevgilinin kendisine neden bunca kötülük yaptığını anlatırken soru işaretinin anlama kattığı ahenkten yararlanır. Şair burada soru işaretinden hem ahengi sağlamak için yararlanmış hem de sevgiliden bir cevap bekleme gayesi içerisinde.

Duydum ki vefasız incinipküşmüş,
Kırılsa ne yazar, kırılmasa ne?
Bir selam yollardı onu da kesmiş,
Darılsa ne yazar darılmasa ne?...

(V., s.125)

Ne Yazar şiirinde de şair anlamı daha da kuvvetli ve ahenkli hale getirmek için soru işaretinden yararlanır. Şair sevgiliye karşı olan umursamaz tavrını dile getirirken soru işareti kullanır.

Cemal Safi yukarıda verilen örnek metinlerde olduğu gibi cevabı bilinen sorularda soru sorarak anlama ahenk katar. Soru işaretini kullanarak anlatıma vurgu yapar.

Ünlem işareti de Cemal Safi'nin şiirlerinde sıklıkla kullanılır. Safi anlatıma ahenk katmak için ünlem işaretini kullanmayı tercih eder. “Sanatçı yine sitemle birlikte, beklenmeyen bir durumla karşılaşmanın yarattığı bir şaşkınlık ifadesini verebilmek için ünlem işaretinin imkanlarından yararlanmıştır.”(Yılmaz, 2007: 162). Şiirlerde ünlem işaretinin alelade bir kullanımı olmayıp şiirdeki temaya ahenk katmak ve anlatımı güçlendirmek için kullanıldığı ortadadır.

Bana göre değil iklimin senin
Havan bana yaramıyor nedense!
Baharı müjdelers olsa da tenin
Gözüm seni aramıyor nedense!

(V., s.95)

Nedense! adlı şiirde şair sevgiliden umudunu kestiğini belirtir, ünlem işaretlerini kullanarak temaya ahenk katmaya çalışır.

Ne diye kendini arattın bana bildirdin!
Ne diye yüzümü ayca güldürdün!
Ne diye her sabah beni öldürdün!
Ne diye her gece yarattın beni!

(V., s.115)

Ne Diye! şiirinde şair sevgilinin kendisine yaptığı eziyetleri dile getirirken ünlem işaretlerinden yararlanarak şaşkınlığını ifade eder. Ünlem işaretlerini her mısranın sonunda kullanarak bu şaşkınlığını anlatmaya çalışır.

Yazık sendeki naza sana niyaza eyvah!
Yazık hazin hüzzama hüzne hicaza eyvah!
Yazık uda kanuna köhneyen saza eyvah!

...

(K.K.K., s.34)

Bana Ağlar Şuara şiirinde şair pişmanlıklarını anlatırken ünlem işaretinden yararlanarak şiire ahenk katmaya çalışır. Şair her mısranın sonunda ünlem işaretine yer verir. Şair ünlem işaretlerini kullanarak beklenmedik bir durumla karşılaşmasını daha da kuvvetli bir şekilde dile getirir.

Cemal Safi yukarıda bahsedildiği üzere en sık olarak soru işareti ve ünlem işaretini şiirlerinde kullanır. Bunların dışında noktalı virgül, üç nokta, virgül, nokta gibi noktalama işaretlerini de şiirlerinde sıklıkla kullanır. Bu kullanımlar şair tarafından bilinçli yapılan kullanımlardır. Bu kullanımlar şiirde ele alınan temaya ahenk katmak için yapılır.

Üç nokta kullanımı

...

Bir daha kapıyı gösterme bana,
Sen nasıl istersen öyle yaparım...

(Y.E.Y., s.89)

Sen Nasıl İstersen şiirinde şair üç nokta kullanımını kendi tasarrufuna göre yapar. Şair burada sevgiliye olan bağlılığını anlatır. Üç nokta kullanımı mısranın yüklemsiz olmasından dolayı değil, şairin söylenmemiş şeylerinin olduğunu ifade etmesinden dolayıdır.

...

Gücüm kadar bir güç daha ver bana
Sofra diye tuzak kurmuş yar bana...

(K.K.K., s.75)

Örneklerde görüldüğü üzere Safi fiili olan yani eksiltili olmayan cümlelerde de sıklıkla üç nokta kullanır. Bu durum şiire farklı bir ahenk katar ve ayrıca “(...)bunun bir diğer nedeni olarak da, söylenmemiş şeylerin okuyucunun düşünmesini sağlamak olabilir.”(Yılmaz, 2007: 164).

Nokta kullanımı

Cemal Safi nokta kullanımından da şiirlerinde sıklıkla yararlanır.

Yıldırım misali parladım söndüm
Gözlerin dağıttı ordumu Sahra.

(V., s.136)

Virgül kullanımı

Cemal Safi şiirlerinde sık olarak virgül kullanımına da başvurur. Bu kullanımdaki amaç vurguyu güçlendirmenin yanında ifadenin bir alt mısrada devam edeceğini de belirtmektir.

Hikmetinden sual olunmaz Tanrı’dan,

...

Hesaba vurulsa kulda güzellik

...

(V., s.143)

Ayrıca bazı şiirlerde birkaç noktalama işareti aynı dördlükte ya da aynı mısrada da kullanılmaktadır.

...

Telef oldum seni sevdim seveli,
Ne suçum var? Neden çilem dolmuyor?
İki yakam bir araya gelmiyor!...

(V., s.126)

Yukarıdaki örnek verilen şiirde görüldüğü üzere Safi virgül, soru işareti, ünlem ve üç nokta kullanımından yararlanarak şiirdeki vurguyu güçlendirir.

4.12. Şiirlerde Kullanılan Mekanlar

Cemal Safi bazı şiirlerinde ele aldığı tema ile alakalı olarak mekân adlarını kullanır. Sevda, sitem, pişmanlık, özlem gibi temaları ele alırken mekân adlarından yararlanır ve bu mekan adları ele alınan konuya güç katar. Bu şekilde bir kullanım ile şair şiirlerine ahenk katar. Cemal Safi'nin şiirlerinde en çok kullandığı dış mekân Ankara'dır. Cemal Safi Ankara'da yaşadığı için tabii olarak en çok Ankara'yı şiirlerinde kullanır. Ankara'ya ilk geldiğinde, deniz sevgisi nedeniyle "Ben burada yaşayamam" diyerek Samsun'a geri dönen Cemâl Safi, 1960'ta ikinci kez geldiği Başkent'ten 45 yıldır bir daha ayrılmadı. "Geçen uzun yıllar içinde kurduğum dostluklarla Ankara cennete döndü." diyen Safi, şiirlerinde bu şehre ayrı bir önem verir.

Başkenti ayağa kaldırmaz mıyım,

...

(Y.E.Y., s.41)

Telefonda Sen şiirinde şair Başkent ismini kullanır. Şiirde şair sevgilinin sesini telefonda duymanın mutluluğunu Başkent ile paylaşır.

İçtim Deraldan'ın ilk bardağını
Sıklamen süslerken Elmadağı'nı

...

(Y.E.Y., s.138)

Şair Başkent'in Ufkunda şiirinde Ankara civarındaki Deraldan ve Elmadağ'dan da bahsetmektedir.

...

Sevgilim burası Bakırköy değil;
Aydınlıkevler'e bir deli yeter...

(V., s. 162)

Bir Deli Yeter şiirinde İstanbul'un Bakırköy'üne karşılık Ankara'nın Aydınlıkevler'i öne çıkarılmıştır,

...
Koskoca Ankara'da dallama mı yok yavrum
(S.K., s.109)

Yavrum şiirinde şair Ankara'yı öne çıkarır.

Acil vaka Bakırköy'e yazdılar
...
(S.K., s.13)

Bakırköy'den Mektup Var semtin doğrudan hastalık çağrıştırmamasından yararlanılmıştır.
Kurtların sofrası olmuş İstanbul

...
İstanbul sevgiyi çoktan unutmuş
...
(S.K., s.51)

Koçum şiirinde ise İstanbul'da yaşamının güçlüklerini anlatmak için “Kurtların sofrası olmuş İstanbul”, “İstanbul sevgiyi çoktan unutmuş” denilmektedir.

...
Güzel İstanbul'da Taksim gibisin
(V., s.146)

Mecbur'da sevgilisine “Güzel İstanbul'da Taksim gibisin;” diye seslenir şair.

Sus! Uludağ duymasın çıldırır işitmesin
Zaten karlı başını büsbütün üşütmesin
Kahrından yıkılıpta Bursa'nın üzerine
Benim çektiğim derdi size de taşıtmasın
(K.K.K., s.56)

Sus şiirinde şair Bursa ve Uludağ mekanlarını kullanır.

Yolun bağlara düşse dağların gözü değer
Erciyes'e tırmansan, Ağrı bağrını döğer
...
(V., s.163)

Suç Değil şiirinde Erciyes ve Ağrı dağını kullanır.

Derya da deniz de yaşarsın diye

Dolaştım Marmaris Bodrum Fethiye

...

(S.K., s.52)

İsmet ile Meltem'de Marmaris, Bodrum, Fethiye şairin şiirinde kullandığı mekanlardır.

Saddam'ın elinde Kuveyt'e döndüm

Aşkın işgal etti mi yurdumu Sahra...

...

(V., s.136)

Sahra şiirinde şair Kuveyt mekanını kullanarak kendisini ifade eder. Sevgiliye sitemini dile getirir.

O gün bugün şaşırıyon kibleyi

Bilemiyom Medine'yi Kabe'yi

...

(V., s.186)

Giderim şiirinde şair sevgiliye olan bağlılığını anlatır. Şair sevdalanması ile bir şaşkınlık içine girer. Medine ve Kabe'yi bilemeyecek kadar şaşkın olduğunu anlatmaya çalışır.

Fırat oldun bir yudum su vermedin

Sen yoksa hayırsız Kerbela mısın?

(K.K.K., s.62)

Mesela Mısın şiirinde şair Kerbela adını kullanarak sevgilinin vefasızlığını anlatmaya çalışır.

Romanya bir kültürün orman olduğu yerdir

Sanatın sanatkarın harman olduğu yerdir.

...

(K.K.K., s.133)

Romanya şiirinde şair Romanya'ya övgülerde bulunur. Romanya şair için önemli bir yere sahiptir.

Ben aşkın Çin Seddi'ni aşalı yıllar oldu

...

(K.K.K., s.108)

Kırıgınkale şiirinde şair Çin Seddi ifadesini kullanarak sevgisinin büyüklüğünü anlatmaya anlatır.

Doğusu batısı al yeşil şehir
Dahili gül kokar sahili yosun
Yetmişdört yıl evvel doğduğum şehir
Ellidört yıl hasret kaldığım Samsun

...

Cemal Safi doğduğu Samsun'a ait bir şiir de yazar. Şair Cemal Safi Samsun'a karşı büyük bir sevgi besler. Şair, kendisi ile yapılan bir röportajda Samsun ile ilgili olarak şunları dile getirir:

“En büyük değişiklik hayatımda Samsun'a gelişim, Samsun'a olan aşkım burada yaşamamı engelledi geri kaçtım. Babamın hilafına kardeşlerimin muhalefetine rağmen kaçtım. Orada başka bir dünyada yaşadım.”(Bolat, 2010: 69).

Cemal Safi “Samsun'un yerlisi olmaktan gurur duyar. Şehrimle ve hemşehrilerimle iftihar ederim.”(Akbayır, 2009: 279) dediği Samsun için Doğduğum Samsun adlı şiirini kaleme almıştır. Şiirde şair Samsun'a ait değerleri ön plana çıkarır. Safi şiirinde Samsun'u canlı bir şekilde tasvir eder. Şehre ait mekânlar canlı bir şekilde betimlenir. Şehre ait değerler ve özelliklerin şairin gözüyle anlatılmaya çalışılır. Şair kendisi için önemli olan dost, komşu vb. gibi kişileri şiirinde ele alır, onlara olan sevgisini dile getirir.

SONUÇ

Cumhuriyet dönemi Türk şiiri kendinden önceki şiir birikiminden ve yaşanan toplumsal ve siyasal gelişmelerden etkilenmiştir. Cumhuriyet dönemi Türk şiiri bir anda tezahür eden bir edebi oluşum değildir. Bu dönem şiiri birçok değişimle beraber oluşan bir dönemin başlangıcıdır. Cumhuriyet dönemi şiirini oluşturan etmenler Tanzimat döneminden itibaren başlayan değişimler ve gelişimler ile meydana gelmiştir. Cumhuriyet şiirinde birçok değişiklik meydana gelmiştir. Şiirin konusu büyük oranda genişlemiştir. Cumhuriyet şiirinde aruz ölçüsü büyük ölçüde bırakılmıştır. Şiirlerde serbest ölçü ve hece ölçüsü kullanılmaya başlanmıştır. Dilde sadeleşme hareketi başarıya ulaşmış ve İstanbul Türkçesi esas alınmaya başlanmıştır. Edebiyatımız İstanbul aydınlarının tekelinden kurtulmaya başlanmıştır. Anadolu'dan aydın yetişmeye başlamıştır. Bu dönemden itibaren farklı edebi topluluklar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Cemal Safi'de Cumhuriyet şiirinin önemli bir şairidir. Safi sanat hayatı boyunca herhangi bir edebi topluluğa bağlı kalmamıştır. Cumhuriyet dönemi şiirinde aşk temasını ele alan önemli bir şairdir.

Cemal Safi Türk şiirinin önemli şairleri arasında yer alır. Zirve şairlerin kültür birikimleri, dünya görüşleri, dünyayı ve hayatı algılama tarzları sıradan insandan farklı ve çok daha zengindir. En önemlisi de algıladıklarını, beklenti ve tespitlerini ifade ediş tarzları sıradan insandan ve vasat şairlerden güçlü ve mükemmeldir. Bu sebeple Cemal Safi'yi

değerlendirirken onu yalnızca güzel seven, dünyayı yaşamayı dile getiren sınırlı bir şair olarak nitelendirmek eksik bir değerlendirme olur. Cemal Safi'nin aşkı algılayışı ve bu aşkı dile getirişi sade ancak etkileyici bir üslup ile yapılır. Safi sıradan bir temayı büyük bir ustalıkla dile getirir. Yetiştği çağın ve ortamın olumlu olumsuz her türlü tecrübe ve bilgisini özümsemiş, bunları estetik biçimde dile getirmiştir.

Cemal Safi şiire karşı sürekli ilgi duymuştur. Safi'nin şiire olan ilgisi çok küçük yaşlardan itibaren başlar. Cemal Safi şiir üzerinde hassasiyetle duran bir şairdir. Hissiyatlarını, iç dünyasını şiire dökmeye şiirin tüm imkanlarından faydalanır. Safi şair ve şiir sanatı üzerinde sürekli bir düşünüş içerisinde. Ona göre şairlik yaradılıştan gelmelidir. Safi'ye göre şiir yazmak öğretilmez ve şiirin bir okulu da yoktur. Safi şiirini sürekli geliştirmeyi amaç edinir. Bu bakımdan sanat hayatı boyunca sadece şiir yazmış, şiir dışında nesir türünde bir eser kaleme almamıştır. Şair şiir yazmayı kendisi için çok mühim bir durum olarak görür. Şiire karşı ayrı bir hassasiyeti olan Safi, şair mizaçlı bir yapıya da sahiptir.

Safi'ye göre, şair üstün yetenekli birisidir, şairlik sonradan kazanılan bir vazife değildir. Şairlik doğuştan elde edilen bir meziyettir. Cemal Safi'ye için şair ayrı yaratılışa sahip birisidir. Onun görüş farkı var. O daha fazla görüyor, daha fazla duyuyor, yazmaya memur edilmiştir. Şiir yazmanız için, şair olarak doğmanız gerekir diyerek şairi tanımlar.

Cemal Safi şiirlerinde geleneği bir kaynak olarak görür ve şiirini bu kaynaktan beslenerek meydana getirir. Safi'nin şiiri modern çağa ayak uyduran ancak Türk şiir geleneğinden de beslenen bir yapıya sahiptir. Cemal Safi şiirlerinde gelenekten ve özellikle de Halk şiiri geleneğinden fazlasıyla yararlanır. Safi şiirlerinde Halk şiirinin hem yapı özelliklerini hem de tema özelliklerini kullanır. Safi Halk şiirinin hece ölçüsü, kafiye, redif, nazım birimi vb. gibi dış yapı özelliklerini şiirinde ustalıkla kullanır. Halk şiirinin sevgili benzetmeleri, sevgili motifi, aşık motifi, aşkın ele alınışı, hasret, yalnızlık vb. gibi tema özelliklerini de şiirinde kendi üslubu ile ele alır.

Cemal Safi aşk konusunu da çok farklı şekillerde ele alır ve bu farklılıkta da gelenekten beslenir. Şiirleri gelenek ile büyük benzerlikler gösterir. Aşık Ömer ve Karacaoğlan'daki sevgili motifi ile Safi'deki sevgili motifi arasında büyük benzerlikler vardır. Bu durum Cemal Safi'nin şiirlerinin ayırt edici özelliklerindendir. Halk şiirinin ozanlık geleneğinden de önemli ölçüde beslenen Cemal Safi, bu birikimi kendi şiir dünyası ile bir araya getirip şiirinde kullanır. Safi'nin şiirlerindeki dil tutumu, şiir dili, kelime kullanımı, edebi sanatlardan yararlanması, ele alınan temaları, sevgili motifi, mısra yapısı, nazım birimi, nazım biçimi, ölçü, uyak, redif vb. gibi durumları kullanımı Halk şiiri ile büyük bir yakınlık

gösterir. Safi'nin ilk şiirlerinden itibaren görülmeye başlanan ve daha sonra artarak devam eden Halk şiiri etkisi, bu şiir geleneğinin bir çeşit yeniden yapılandırılmasıdır.

Cemal Safi'nin şiirleri üzerinde Halk şiirinin büyük bir etkisi olduğu gibi Abdülhak Hamit Tarhan, Rıza Tevfik ve Mehmet Akif gibi önemli şairlerin de etkisi oldukça fazladır. Cemal Safi şiirini kendi birikimi ile beraber gelenekten yararlanarak meydana getirmiştir. Cemal Safi Türk şiir geleneğini kendine has üslup ile yeniden deneme yoluna gider. Cemal Safi'nin şiirlerinde en çok Halk şiiri ve Aşık şiiri geleneğinin etkileri vardır.

Cemal Safi şiirlerin de Divan şiirin özelliklerini de kullanır. Safi şiirinde Türk şiir geleneğine ait birçok telmihten yararlanıp şiirini güçlendirir. Divan şiiri geleneğinden de yararlanan Cemal Safi bu geleneğin özelliklerini de şiirinde kullanarak şiirlerini gelenek unsurları ile daha güçlü hale getirir. Safi Divan şiirinin muhteva unsurlarından yararlandığı gibi yapı özelliklerinden de faydalanır. Bu geleneğin nazım birimi, nazım şekli, aruz vezni, kafiye düzeni/şeması vb. özelliklerinden yararlanır. Ancak divan şiirinin onun şiirlerine etkisi halk şiiri kadar değil, daha sınırlıdır.

Cemal Safi şiir diline çok büyük önem veren bir şairdir. Şiir dili üzerinde hassasiyetle durur. Cemal Safi'nin şiir dili işlenmiş bir dildir. Şiirlerinde sıradan ve üstünkörü bir dil kullanmaz. Safi'nin dili sadece yaşanan çağın bünyesinde olan bir dil değildir. Onun şiir dili aynı zamanda gelenekten de beslenen bir dildir. Safi şiirlerinde zengin bir dil kullanır. Safi aşk üzerinde hassasiyetle durur ve bu temayı işlerken şiiri dili üzerinde sarraf titizliği ile dilini işler. Safi'nin şiir dili genel olarak yalın ve arı bir dildir. Ancak dilindeki bu sadelik onun şiir dilini sıradan yapmaz. Şiir dili sade ve etkileyicidir. Cemal Safi'nin şiir dili de bu duruma benzer olarak yalınlık ve sadelik içerisinde edebi sanatlarla kurulu ve işlenmiş bir şiir dilidir. Cemal Safi şiirlerinde sade bir dil kullanır ve şiirlerinde anlam kapalılığına rastlanmaz.

Cemal Safi şiirde ahenk öğelerine oldukça önem veren bir şairdir. Safi şiirde ölçü, redif, kafiye vb. gibi ritim öğelerine çok önem verir. Safi şiirlerini hece ölçüsü ile kaleme alır. Şiirlerinde redif ve uyak kullanımına sık sık yer verir. Safi'nin şiirleri bu bakımdan müzikaliteye de oldukça elverişli şiirlerdir.

Cemal Safi şiirlerinde müzikaliteye ayrıca bir önem verir. Şiirlerinde kullandığı ahenk unsurları şiirinin müzikalite açısından son derece önemli olduğunu gösterir. Şiirlerinde ki yoğun kafiye ve redif kullanımı şiirlerinin müzikalite açısından değerini daha çok artırır. Şairin çoğu şiiri ünlü bestekarlar tarafından da bestelenmiştir.

Cemal Safi'nin şiirlerinin müzikalite açısından önemli özellikler barındırması da onun şiirlerindeki Halk şiiri geleneğinin etkilerinin olduğunun açık birer göstergesidir. Halk şiirinde de şiirler ahenk öğeleri ile kuruludur ve ses ile ritim açısından oldukça önemli ve başarılı şiirlerdir. Halk şiirinin bu etkisi Safi'nin şiirleri üzerinde de oldukça fazla bir etki bırakmıştır.

Cemal Safi'nin şiirleri aşk teması üzerine kuruludur. Şairin şiirlerinde aşk hep var olan bir olgudur. Aşk şairin şiirlerinde temel yapıyı oluşturur. Şairin sanat hayatının başlangıcından bu yana şiirlerinin çıkış noktası aşktır. Safi hayallerini, hissiyatlarını, iç dünyasını, duygularını, dertlerini aşk ile anlatmayı kendisi için uygun görür. Şiirlerine aşk ve duygu hakimdir. Safi'ye göre aşk, şaire şiiri yazdıran bir duygudur. Duygu olmadığı zaman şairin kaleminden mısralar dökülmez. Safi, aşkı bilmeden şiir yazılamayacağını da dikkatle belirtir. Aşkı tanımakla şiirinin başlangıcını milat olarak görür. Aşk Safi'nin şiirleri için vazgeçilemeyen bir duygudur. Şiirlerinde derdini aşk ile anlatır. Aşkı bilmeden ve tanımadan önce yazdığı şiirleri sanatına dahil etmez. Asıl olarak aşkı tanıyarak yazdığı şiirleri onun için değerlidir. Safi'nin şiirlerindeki aşk kuru bir tema ya da arka fon olarak değil, şiirlerinin en önemli noktası olarak ele alınır. Safi şiirlerinde en çok aşk ve aşkın farklı hallerini işler. Sevdasını, hasretini, sitemini, pişmanlıklarını, hayıflanmalarını, bedduaların, hicivlerini vb. duygularını dile getirir. Aşk duygusu şiirlerinde içtenlikle ele alınır. Safi'nin şiirlerinde sevgiliden sürekli bir beklenti içerisinde olma durumu vardır. Beşeri aşkı dile getiren şair, şiirlerinde sevgiliden aşkına karşılık görememenin derin üzüntüsünü dile getirir. Şiirlerinde sevgili en değerli varlıktır. Aşığın en kutsalıdır. Ancak kimi durumlarda şair dilinden beddua dökülecek kadar da aşığına eziyet eder ve aşığın bu üzüntüsü ve kederi son durumda bedduaya dönüşür.

Şiirlerinde aşk teması, Safi için aşk şairi dedirtecek kadar büyük ve önemli bir yoğunluktadır. Aşk, şairin şiirlerinde her açıdan dikkate değer bir ölçüdedir. Aşk, Safi'nin şiirlerinde bir sığınaktır. Kimi zaman çift taraflı, kimi zaman platonik boyutta algılanan aşk, şiirinde yüceltilmiş bir duygu olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda şair, aşkın tasavvufi anlamına da bazı şiirlerinde atıfta bulunur. Aşkın kutsiyeti, Safi'de önemli derece de bir yere sahiptir.

Safi'nin aşk ve sevdâ temalı şiirlerinde aşk birçok yönüyle ele alınır. Şair bu şiirlerde sevdâyı en içten hisleriyle dile getirir. Şairin şiirlerinde en önemli kahraman sevgilidir ve sevgiliye olan muhabbet ve bağlılık anlatılmaya çalışılır. Sevgili bu şiirlerde aşık için en kutsal varlıktır. Sevgiliye duyulan aşk ve muhabbette içtenlikle anlatılır. Sevgiliyi methetme teması şairin şiirlerinde ele alınan temalardan biridir. Cemal Safi kimi şiirlerinde içten bir

Üslup ile sevgiliyi ver. Şair en samimi duyguları ile sevgilinin vasıflarını metheder. Bu tarz şiirlerde air Halk iiri geleneğinden fazlası ile yararlanır. Halk iirinde övülen sevgili motifine benzer ifadeler bu şiirlerde Safi'nin modern üslubu ile birleşerek yer alır. Karacaoğlan ve Açık mer'in şiirlerinde yer alan sevgili ve sevgilinin methedilmesi motifine benzer bir kullanım Safi'nin bu tarz bir ieriğ'e sahip şiirlerinde yer alır. Cemal Safi, hiciv içerikli şiirlerinde, aşkına karşılık bulamadığı sevgiliyi en ağır biçimde eleştirir. Sevdasının hor görülmesi, karşılık görememesi, sevgilinin umursamazlığı gibi durumlar neticesinde şair hiciv içerikli şiirler yazar. Şairin gözünde sevgilinin tüm mkemmek vasıfları artık hicvedilir. Bu şiirlerde aığın gözünde sevgilinin artık bir değeri yoktur. Şair en ağır ifadelerle sevgiliyi hicveder. Beddua, Cemal Safi'nin ele aldığı temalardan biridir. Cemal Safi kimi şiirlerinde sevgiliye sitem eder, sevdasının karşılığını bulamamaktan yakınır. Bazen de sevgiliyi, yaptığı onca zulümden ve eziyetten ötürü en ağır şekilde hicveder ve kimi zaman da daha da ileriye giderek kendisine yaattıkları için ona beddua eder. Safi bu beddua içerikli şiirlerinde sevgiliye en ağır ithamlarda bulunur. Cemal Safi bazı şiirlerinde ilenmeye bağlı olarak yansıyan sitem, ilenme ve pişmanlık duygularını ifade eder. Hayıflanma, sitem, pişmanlık, zlem gibi duyguları ele alır. Şairin aşkına karşılık sevgiliden karşılık görememesi, bu sevdanın bazen tek taraflı olması bazen sevgilinin aığa eziyet eder gibi gözükmesi, siteme yönelik ifadelere sebep olur. Şair sevgiliden ayrı hasretle geçirdiğı zamanların kendisinde yaşattığı perianlığından bahseder. Şair kimi zaman kendisine en ağır ayrılık eziyetini yaatan sevgilisine sitem ederken bile onu zler, yolunu gözler, en ağır ayrılığın vuslatından bahsederken kimi zaman da en ağır ayrılığı yaatıp dönen sevgiliye sırt çevirir. Bazı şiirlerde sevgili tarafından umursanmaması şairi dertlendirir, çileden çıkarır. Sevgilinin gelmemesi, aığa gurur yaptırır ve artık hiç gelmemesini ister. Safi bu tarz ieriğ'e sahip şiirlerinde ayrılığın zorluğunu, maziye özlemi, sevgili tarafından affedilmeyi, sevgilinin sözlerine kanmayı ve bu duruma yaşadığı hayıflanmayı vb. gibi temaları ele alır. Cemal Safi kimi şiirlerinde sevgiliye hasret kalmanın ve yalnızlığın aıkta yaşattığı ağır ruh halini ele alır. Bu ieriğ'e sahip şiirlerde zlem, ayrılık acısı, sevgiliye kavuamama korkusu, ayrılıkla beraber yaşanan ıstıraplar, ayrılıktan doğan keder, ayrılıktan dolayı yaşanan şikayet vb. duyguları dile getirir. Ayrılık bu şiirlerde aşk ve muhabbet ile ele alınır. Ayrılık duygusu farklı hallerde dile getirilir. Kimi zaman sevgiliden ayrı kalmak dahi aığa hoş gelirken kimi şiirlerde ise bu hasretten doğan küskün tavrılar dile getirilir. Bu şiirlerde ayrılık bir fon olarak değil gerçek bir his olarak ele alınır. Cemal Safi'nin şiirlerinde ölüm duygusu da kendisini hissettirir. Tabii bu ölüm teması diğerk duygularda olduğu gibi ak teması bünyesi içerisinde ele alınır. Ancak Safi'nin ölüm duygusunu ele alışı farklı bir boyuttadır. Ancak Cemal Safi hiçbir şiirinde ölüm

duygusunu şiirlerinin ana teması olarak ele almaz. Safi şiirlerinde ölüm temasından şiirlerinde arka fon olarak yararlanır. Şiirlerde ele alınan yalnızlık, sitem, özlem, pişmanlık gibi ana temalar etrafında ölüm duygusundan yararlanır.

Cemal Safi ailesine, dostlarına ve yakın tanıdıklarına ithaf türünde şiirlerde kaleme alır. Şairin tanıdığı ve sevgi, saygı beslediği kişilere atfen yazılmış olduğu şiirlerden onun mizacını ve dünya görüşünü de görmek mümkündür. Bu isimler Cemal Safi'nin hayatında önemli bir yer tutan ve yaptıkları ile şairin beğeni ve takdirini kazanan çoğu ünlü simalardır. Şair bu şiirlerde atıfta bulunduğu kişilerin başarılı yönlerini takdirle dile getirmektedir. Cemal Safi birkaç şiirinde toplumsal temaları ele alır. Bu şiirlerde hiciv, birlik ve beraberlik, Atatürk vb. gibi temalar ele alınmıştır. Cemal Safi bazı şiirlerinde dini temaları ele alır. Bu durum Safi'nin sadece aşk konusunda şiirler kaleme almadığını da gösterir.

KAYNAKÇALAR

AKBAYIR, Sıddık, (2009). *55 Nokta Kuzey/ Samsun Sanat Atlası*, Samsun, Samsun Valiliği Yayını.

AKBULUT, Sami, *Ziya Osman Saba'nın Şiiri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van, 2008.

AKSAN, Doğan, (2006). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara, Engin Yayınları.

AKSOY, Ö. Asım, (1993). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-1*, İstanbul, İnkılap Kitapevi.

AKTAŞ, Tahsin, (1996). “Yapı ve Anlam Bakımından Türkçe ve Almanca İkilemeler” *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: 1996/II, S: 539, s. 565-575.

AKTAŞ, Şerif, (1992). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

ARMAĞAN, Yalçın, *Türk Şiirinde Modernizm*, Türk Edebiyatı Bölümü Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2007.

ARSLAN, Mustafa, (2007). “Cemal Safi’nin Kainatın Ulu İmparatoru Adlı Şiiri Klasik Tarzda Yazılmış Modern Bir Tevhit Midir?”, Dini Araştırmalar Dergisi, Mayıs-Ağustos, Cilt:10, s.28, ss. 197-211.

ATEŞ, A. Enes, (2016). “İstifhâm Üslûbunun Mecâzi Kullanımları ve Meallere Yansıması”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 8, sayfa 123 – 141.

ASILTÜRK, Baki, (2013). *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

AYVAZOĞLU, Beşir, (2000). *Aşk Estetiği*, İstanbul, Ötüken Yayınları.

BAŞ, Mustafa, (2016). “Cemal Safi Hayatı-Besteciliği Eserleri”, (Lisans Bitirme Tezi) Gaziantep Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuarı, Ses Eğitimi Bölümü, Türk Sanat Müziği, Gaziantep.

BAYRAM, Abdulkadir, (2016). “Cemal Sâfi’nin Tek Hece Şiiri Üzerine Gösterge Bilimsel Bir Okuma Denemesi”, Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 57, Erzurum, 1743-1755.

BEYATLI, Yahya K., (1971). *Edebiyata Dair*, İstanbul, Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları.

BOLAT, Tuncay, (2010). “Cemal Safi Üzerine Bir İnceleme”, (Lisans Bitirme Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Isparta.

CEYLAN, Ömür. (2007). *Tasavvufî Şiir Şerhleri*, İstanbul, Kapı Yayınları.

Cumhuriyet’ten Sonra Türk Şiiri, Eğitim-Bir-Sen Yayınları: 39 Edebiyat Dizisi: 18 Eğitim-Bir-Sen Adına Sahibi Ali YALÇIN / Genel Başkan Genel Yayın Yönetmeni Şükrü KOLUKISA / Genel Başkan Yardımcısı

ÇALIŞKAN, Adem, (2014). “Üslûp ve Üslûp Bilim Üzerine-1: İlk Belirlemeler”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7 sayı: 34 volume: 7.

ÇANDIR, Kâzım, *Enis Behiç Koryürek’in Hayatı, Sanatı, Eserleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

ÇETİN, Nurullah, (2008). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Ankara Öncü Kitap.

ÇETİN, Nurullah, (2009). “Çağdaş Türk Şiirinde Gelenekten Yararlanma Meselesine Kavramsal Bir Çerçeve Denemesi”, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları-1, Ocak-Haziran

DEMİR, Fethi, (2015). “1980 Sonrası Türk Şiirinin Başlıca Tartışma Alanları”, International Journal of Languages’ Education and Teaching ISSN: 2198 – 4999, Mannheim–GERMANY Volume 3/1 April, p. 144-163.

DİLÇİN, Cem, (2013). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara TDK Yayınları.

DİNÇER Atay, *Vasfî Mahir Kocatürk –Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2012.

DOĞAN, Gürkan, (2013). “Şiir Dili, Bağıntı ve Zayıf Sezdirimler”, Bilig, sayı 64

ENGİNÜN, İnci, (2002). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, İstanbul, Dergâh Yayınları.

ENGİNÜN, İnci. (2003). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Ankara Dergâh Yayınları.

ERCIYES Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, Söyleşiyi Yapan: UFUK, Harika Şubat 2016, Yıl: 39, Sayı: 458

ERGİN, Seyhan, “Cemal Safi”, Pharmakaradaniz, Kasım, sayı 6

EMİROĞLU, Öztürk, (2009). “Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar”, Turkish Studies International Periodical Forthe Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-II Winter

GEÇGEL, Hulusi, (2007). “Bir Görüntü (İmgeler) Sanatı Olarak Şiir”, Hayal Dergisi, sayı 21, Nisan-Mayıs-Haziran

GÖNEL, Hüseyin, (2011). “Nükte ve Nüktenin Aracı Olan Edebî Sanatlar”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/4 Fall, p.163-182, Turkey

GEÇGEL, Hulusi, (2006). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Ankara Anı Yayıncılık.

GEÇGEL, Hulusi, *Mustafa Necati Karaer’in Şiiri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 1996.

GÖNEL, Hüseyin, (2010). Divan Şiirinde Sevgiliye Dair, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/3 Summer

HASTAOĞLU, Betül, *Yahya Akengin'in Hayatı, Şiirleri ve Sanatı Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2010.

IŞIK, İhsan, (2006). *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, Ankara Elvan Yayıncılık.

İPEKTEN, Haluk, (1999) *Eski Türk Edebiyatı, Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul Dergâh Yayınları.

KACIROĞLU, Murat, (2016). “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında (1923–1940) Toplumcu-Gerçekçi Edebiyat Tartışmaları”, ETÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, I/2, sayfa: 27-71.

KARA, Ömer Tuğrul, (2013). “Türkçenin Kuralları Dışına Çıkan Bir Topluluk: İkinci Yeniciler”, Tarih Okulu Dergisi (TOD), Yıl 6, Sayı XV, ss. 451-480. S.455.

KAYA, Doğan, (2000). *Divan Şiiri ve XIX. Yüzyıl Halk Şiirinde Güzel Tasviri*, İstanbul Âşık Edebiyatı Araştırmaları, , s. 243-266.

KURNAZ, Cemal, (2010). “Vuslat Yolcuğu”. *Turkish Studies Dergisi*, 5 (3): 443-461.

KOLA, Fatma (2016). “Aşka Dair Bazı Tasavvurlar (XVI. Yüzyıl Divanlarındaki Aşk Redifli Gazellerden Hareketle)”, *Journal of Turkish Language and Literature* Volume:2, Issue: 2, Spring, (67-94) Doi Number: 10.20322/lt.74112.

KARA, Aydoğan, *1980 Kuşağı Türk Şiiri'nde Poetik Bir Yönelim Olarak “Gelenekçilik”*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, 2014.

KISAKÜREK, Necip F., (1993). *Çile*, İstanbul Büyük Doğu Yayınları.

KORKUT, Ece, (1996). *Şiirde Duygu Değeri ve Aşk*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 12: 31-35.

KOLCU, Ali İhsan, (2008). *Cumhuriyet Edebiyatı I*, Erzurum Salkımsöğüt Yayınevi.

KOCAKAPLAN, İsa, (2014). *Açıklamalı Edebi Sanatlar*, İstanbul Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

MIGNON, Laurent, (2002). *Çağdaş Türk Şiirinde Aşk, Aşıklar, Mekânlar*, Ankara Hece Yayınları.

MUMCU AY, Yasemin, (2009). “Türk Şiiri’nde Garip Hareketi”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1II Winter

ÖRGEN, Ertan, (2008) 1940 Sonrası Türk Şiirinde Ölüm, TÜBAR-XXIV-Güz

ÖZARSLAN, Ersin, *Nazım Hikmet –Hayatı ve Şiiri-*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.

ÖZÜNLÜ, Ünsal, (1982). “Şiir Dilinde Sapmalar”, Türk Dili, Ağustos.

SAFİ, Cemal, (2015). *Ya Evde Yoksan*, Ankara Ayrıntı Basımevi.

SAFİ, Cemal, (2015). *Vurgun*, Ankara Ayrıntı Basımevi.

SAFİ, Cemal, (2015). *Kıyamete Kırk Kala*, Ankara Ayrıntı Basımevi.

SAFİ, Cemal, (2015). *Sende Kalmış*, Ankara Ayrıntı Basımevi.

SALTIK, Eylem, (2009). “Çile’den Hareketle Necip Fazıl Kısakürek’in Anlam Dünyası”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-II Winter

SARAÇ, Ömer, ÖZDEMİR, Cafer, (2015). “Âşık Tarzı Türk Şiir Geleneğinde Sevgili Tipi”, Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, sayı: 8, sayfa: 114-123.

TONGA, Necati, (2010). “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Beddua Şiirleri”, “Lânet Kitabı”, Editör: Emine Gürsoy Naskali-Aylin Koç, Kitabevi Yayınları, İstanbul, s.471-497.

TÜRK SAĞLIK-SEN Dergisi, “Şiirin Ustası Cemal Safi”, Sayı: 27

Türkiye Kamu-Sen Dergisi, “Cemal Safi ile Röportaj”, Röportaj: UYSAL Abdurrahman.

ŞENGÜL, Servet, (2016). “1980 Kuşağı Türk Şiirine Eleştiriler”, The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS4865> Number: 52, p. 317-323, Winter

TİKEN, Servet, (2007). *Ebubekir Eroğlu’nun Şiiri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2007.

TÜFEKÇİ, M. Elif, (2004). “Yapısalcı Yöntem ve Uygulama Alanları”, Tiyatro Araştırmaları Dergisi.

TÜRK, Hatem, (2017). “Meşale’den Varlık Dergisine Yedi Meşale Topluluğu”, The Journal Of Academic Social Science Studies, International Journal Of Social Science Doi Number: Http://Dx.Doi.Org/10.9761/Jasss7153 Number: 58, P. 543-549, Summer,

TURAL, Sadık, (1988). “Rindlerin Ölümü Şiirinde Ahenk”, Ankara Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

YETİŞ, Kâzım. (2007). *Dönemler ve Problemler Aynasında Türk Edebiyatı*. İstanbul, Kitabevi Yayınları.

YILMAZ, Arif, *Sabahattin Kudret Aksal’ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerinde Bir Araştırma*, MEB Yayınları, Ankara, 2010.

YİĞİTBAŞ, Maksut, *Hilmi Yavuz’un Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2006.

YİVLİ, Oktay, *Ahmet Muhip Dıranas’ın Şiiri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2005.

YILMAZ, Ayfer, (2007). “Vurgun Şairi Cemal Safi’nin Şiirleri üzerine Bir İnceleme”, Bilim ve Eleştiri Dergisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 6,

ZÖHRE, Armağan, (2014). Muhibbî Divânı’nda Aşk ve Âşığa Dair Benzetmeler, TÜRK Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl:2, Sayı:3 Sayfa:84-98.

İNTERNET KAYNAKLARI

ATAN, Sevinç “Üstat Cemal Safi İle Söyleşi”, (Bir harf Arşivinden), <http://www.birharf.biz>, 2005

ÖZDEMİR, Erol, “Cemal Safi İle Söyleşi”,http://www.caginpulisi.com.tr/eski_sitemiz/39/19-20-21-22-23-24.htm, 2011

UFUK, Harika, “Cemal Safi Röportajı”, <http://www.avrupaolay.com/koseyazisi/94/Cemal-Safi-roportaji.html>, 2016

<https://www.turkedebiyati.org>. <https://www.edebiyatogretmeni.org>

<http://www.haberturk.com>

<https://listelist.com> <http://www.avrupaolay.com/kose-yazisi/94/cemal-safi-roportaji.html>

<http://www.star.com.tr> <http://www.biyografya.com.tr>

<http://blog.milliyet.com.tr>.

http://www.caginpulisi.com.tr/eski_sitemiz/39/19-20-21-22-23-24.html

<http://www.habercuncuna.com.tr>.

<http://www.birharf.biz> <https://www.turkedebiyati.org>.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	ALİ ÖMER YUZBAŞI
Doğum Yeri ve Tarihi	04.11.1989 AĞRI/MERKEZ
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
Yüksek Lisans Öğrenimi	YENİ TÜRK EDEBİYATI
Bildiği Yabancı Diller	

Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-posta Adresi	Yaser_1453@hotmail.com
Yüksek Lisans Mezuniyet Tarihi	
2018	